MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 203

JACK LONDON
JOHN BARLEYCORN

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
LEVENT CİNEMRE

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

JACK LONDON
JOHN BARLEYCORN

ÖZGÜN ADI
JOHN BARLEYCORN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
BARIŞ ZEREN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
SERAN DEMİRAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM AĞUSTOS 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-429-184-5

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66 Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: LEVENT CİNEMRE

Ankara Anadolu Lisesi ve Mülkiye mezunu. Bankacılık ve finansman alanlarında çalıştıktan sonra on yıl kadar gazetecilik yaptı. Daha sonra yayın dünyasına geçti. Çeviriyi hayatının paralel evreni olarak görüp, tüm bu yıllar içinde Thomas Friedman'ın *Dünya Düzdür*, E.H. Carr'ın *Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi* ve Jack London'ın başeseri *Martin Eden* da dahil olmak üzere birçok kitabı Türkçeleştirdi. Halen Jack London'ın bütün eserlerini dilimize kazandırma yolunda ağır adımlarla ilerliyor.

Modern
Klasikler
Dizisi - 203

Jack London

John Barleycorn

İngilizce aslından
çeviren: Levent Cinemre

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Bölüm I

Her şey bir referandum günü geldi aklıma. Kaliforniya Eyaleti Anayasası'nda yapılması önerilen bir sürü değişikliğe evet veya hayır demek için ılık bir Kaliforniya öğleden sonrasında atıma binip çiftlikten çıkmış, Ay Vadisi'nden köye inmiştim. Hava ılıman olduğu için sandığa gitmeden önce birkaç kadeh içmiş, oyumu kullandıktan sonra da şişenin dibini bulmuştum. Ardından ata atladım, çiftliğin üzüm bağlarıyla dolu yamaçlarından, çayırlı tepelerinden yukarı doğru çıktım, bir kadeh içip akşam yemeğine yetişecek vakitte eve vardım.

Charmian* sordu: "Kadınlara oy hakkı sağlayan değişikliğe ne oy verdin?"[1]

"Evet dedim."

Şaşkınlıkla çığlık attı. Coşkulu bir demokrasi taraftarı olmama karşın, bilinsin ki gençlik günlerimde kadınların oy hakkına sahip olmasına karşıydım. Daha olgun ve hoşgörülü yıllarımdaysa hakkında pek heyecan duymamakla beraber kaçınılmaz bir toplumsal olgu olarak bu hakkın kadınlara da verilmesini kabullenmiştim.

"Nasıl oldu da evet dedin?"

Cevapladım. Uzun uzun anlattım ona. Biraz içerlemiştim doğrusu. Anlattıkça daha da kızıyordum. (Hayır, sarhoş

* Jack London'ın ikinci eşi Charmian London. (ç.n.)

değildim. Nereden mi biliyorum, isminin hakkını veren bir ata binmiştim de ondan: Huysuz.[2] Bir sarhoşun onu nasıl sürdüğünü görmek isterdim doğrusu.)

Sonra birden, nasıl desem, aydınlandım, kendimi "iyi" hissediyor, keyifle şakıyordum.

"Kadınlar oy haklarını aldığında içki yasağına evet demek için oy kullanacaklardır," dedim. "John Barleycorn'un[3] tabutuna çiviyi ancak analar, bacılar, eşler çakar."

"Ben de John Barleycorn'u senin arkadaşın sanırdım," diye araya girdi.

"Öyle. Öyleydi. Değil. Asla olmadı. Ona en uzak olduğum anlar, en sıkı fıkı göründüğümüz anlardır. Yalancıların kralıdır o. Doğruların en samimisidir. Doğruluktan şaşmayanın aziz yoldaşıdır. Ama bir yandan da Burunsuz'un* ortağıdır. Onun tuttuğu yol, adamı önce çıplak gerçeğe, oradan da ölüme götürür. İnsana berrak görümler ve bulanık rüyalar gördürür. Hayatın düşmanı ama hayatın ötesine uzanan hikmetlerin öğretmenidir. Eli kanlı bir katildir, gençleri öldürür."

Charmian bana öyle bir baktı ki bu lafların nereden çıktığını merak ettiğini anladım.

Konuşmaya devam ettim. Dediğim gibi, aydınlanmıştım. Bütün düşünceler, beynimde evlerinde gibiydiler. Mahkûmlar gece yarısı firar için nasıl beklerse düşünceler de kendi küçük hücrelerinde üstlerini başlarını giyinmiş, kapının önünde öyle bekleşiyordu sanki. Ayrıca bütün düşünceler, aynı zamanda net, belirgin ve açık birer görüme dönüşmüştü. Beynim, alkolün parlak beyaz ışığıyla aydınlanmıştı. John Barleycorn, hakikati dile getirdiği bir taşkınlık anındaydı ve kendisi hakkındaki en ilginç sırları açıyordu. Ben

---

* Elinizdeki kitabın ilerleyen sayfalarında göreceğiniz gibi Burunsuz ("The Noseless One"), Jack London'ın ölüme verdiği isimdi. Burunsuz, insan kafası iskeletidir. (ç.n.)

de onun sözcüsü olmuştum. Hayatımın bütün anıları geçit törenindeki askerler gibi sırayla geçiyordu gözlerimin önünden. İstediğimi seçip alabilirdim. Düşüncelerimin efendisi, kelimelerimin ve tecrübe külliyatımın egemeniydim; istediğim veriyi seçip anlatımımı mükemmelen inşa edebilirdim. John Barleycorn böyle tuzak kurup ayartır işte; gerçeğe dair ölümcül sezgilerini insanın kulağına fısıldar, monoton günlerini renkli vukuatlarla süsler, aklını kemiren kurtçuklar sokar beynine.

Hayatımı Charmian'a özetledim, bünyemin niteliğini ayrıntısıyla anlattım. Kalıtsal bir alkolik değildim. Organik ve kimyasal açıdan alkole yatkın biri olarak doğmamıştım. Bu konuda kendi neslim içinde normal biriydim. Alkol, sonradan gelen bir keyiftir. Büyük acılar pahasına edinilir. Aslında iğrenç bir şeydir, bütün ilaçlardan fazla mide bulandırır. Bugün bile tadını hiç sevmem. Sadece "vurduğu" için içmişimdir. Beş yaşımdan yirmi beş yaşıma kadar da vurunca ne yapmam gerektiğini öğrenememişimdir. Vücudumun isyan ede ede sonunda alkole alışması ve içimde, en derinlerimde içme isteği uyanması için yirmi yıl boyunca onun gönülsüz çırağı olmam gerekmiştir.

Charmian'a alkolle ilk temaslarımı özetleyip ilk sarhoşluklarımı ve mide bulantılarımı anlatırken nihai olarak beni ele geçiren şeyin ne olduğunu da söyledim: alkole erişim kolaylığı. Sadece alkole her zaman kolay erişmekle kalmamış, ayrıca büyürken gelişmeye başlayan bütün ilgi alanlarım tarafından da ona doğru itilmiştim. Küçüklüğümden beri sokaklarda gazete satarken, uzak diyarlarda denizcilik, madencilik ve seyyahlık ederken daima aynı şey olur, karşılıklı fikir alışverişi yapmak, kahkahalarla gülmek, kendini övüp karşısındakilere meydan okumak, gevşeyip rahatlamak, günler geceler boyu süren meşakkatli çalışmanın yorgunluğundan sıyrılmak için erkekler nerede bir araya gelirse

gelsin, hep alkolün etrafında buluşurdu. Toplanma yerleri barlar ve meyhanelerdi. İlkel dünyanın erkekleri nasıl yerde ateş yakıp etrafına çöker veya mağaranın ağzındaki ateşin başına toplanırsa, günümüzün erkekleri de bu mekânlarda bir araya gelirdi.

Güney Pasifik'teki kano evlerine neden alınmadığını hatırlattım Charmian'a.[4] O kıvırcık saçlı yamyamlar, erkek erkeğe yiyip içtikleri bu mekânları kadınlara yasaklamak için ölüm tabusunu kullanıyorlardı. Ben de gençliğimde kadınların daraltıcı etkisinden erkeklerin rahat ve geniş dünyasına barlar sayesinde kaçardım. Bütün yollar bara çıkardı. Aşkla, serüvenle dolu maceraların binbir yolu meyhanede buluşur, dünyaya oradan açılırdı.

Vaazımı bağlarken, "Mesele şu ki bana içkinin tadını öğreten şey, içkiye erişim kolaylığıdır. Alkolü önemsemedim. Suratına güldüm. Ama sonuçta onu içme arzusuyla doluyum işte. Bu arzunun içime yerleşmesi yirmi seneyi buldu, iyice büyümesiyse bir on yıl daha aldı.[5] Bu arzumun tatmininin ortaya çıkardığı sonuca her şey denir de iyi denmez. Mizaç olarak gayet samimi ve neşeliyimdir. Ama John Barleycorn'la konuşurken düşünsel kötümserlik lanetini dibine kadar yaşarım," dedim.

"Ama," diye aceleyle ekledim (zaten hep aceleyle eklemişimdir), "John Barleycorn'un da günahını almayalım. Hep gerçekleri söyler o. Zaten laneti de budur. Hayatın gerçekleri denilen şeyler doğru falan değildir. Sayesinde hayatımızı devam ettirdiğimiz yaşamsal yalanlar vardır ve John Barleycorn, işte bu yalanları insanın yüzüne vurur."

"Böyle yapınca insanın hayatla bağlarını güçlendirmiş olmuyor ama," dedi Charmian.

"Aynen. İşte en mükemmel ve en lanet yanı da budur. John Barleycorn insanın ölümle bağlarını güçlendirir. Zaten bugünkü değişiklik teklifine bunun için evet dedim. Dönüp

hayatıma baştan baktığımda alkole kolay ulaşabilir olmamın, beni ondan keyif almaya nasıl sürüklediğini gördüm. Demem o ki, her kuşakta göreli olarak sınırlı sayıda alkolik gelir dünyaya. Alkolik derken, vücut kimyası gereği alkole özlem duyanları, direnmesi mümkün olmayan bir şekilde ona doğru çekilenleri kastediyorum. İçmeyi alışkanlık haline getirenlerin büyük çoğunluğu çocukluğunda alkole özlem duymak şöyle dursun, ondan tiksinmiştir. Ne ilk kadehlerinde severler içkiyi, ne yirmincisinde ne de yüzüncüsünde. Ama sigarayı öğrendikleri gibi içkiyi de öğrenirler ki aslında içki içmek, sigara içmekten çok daha zor öğrenilen bir şeydir. Öğrenebilmişlerdir çünkü alkole kolayca erişebilmişlerdir. Kadınlar bu oyunun farkında. Eşler, analar ve bacılar olarak bedelini onlar ödüyor. Bu yüzden de önlerine sandık konulursa alkole yasak getirilmesi doğrultusunda oy kullanacaklardır. En iyi tarafı da şu ki bizden sonraki kuşak herhangi bir zorluk yaşamayacak. Erişimleri engellenmiş olduğu için o kuşağın çocukları zaten yatkın olmadıkları alkolü özlemeyecek. Böylece yeni doğmuş veya büyümekte olan oğlanlar yetişkin yaşa geldiklerinde daha rahat edecek, büyüyünce onların hayatını paylaşacak olan kızlar için de hayat çok daha kolay olacak."

"O zaman neden o kuşağın erkek ve kadınları için bunu yazmıyorsun? Eşlerin, anaların, bacıların hangi yönde oy kullanacağına karar vermelerine yardım edecek şekilde yazsana."

"Bir Alkoliğin Anıları" diye burun kıvırdım ama aslında burun kıvıran ben değil John Barleycorn'du; bütün o keyifli, insanlık yararına şakımalarım sırasında o da masada benimle beraber oturuyordu. İnsanın gülümsemesini, hiçbir uyarıda bulunmaksızın burun kıvırmaya çevirmek, onun numaralarından biridir.

Birçok kadının öğrendiği gibi John Barleycorn'un bu kabalığını görmezden gelen Charmian, "Hayır," dedi. "Bi-

raz önce ortaya koyduğun gibi sen alkolik veya dipsoman* değil, sadece yıllardır John Barleycorn'la tanışıklığı olan, onunla birlikte demlenen bir içkicisin. Bunları yaz ve adını da 'İçinde Alkol Geçen Anılar' koy."[6]

* Alkolsüz yapamayan, yaşamını sürdürebilmek için fazla olmasa da sürekli ve düzenli alkol alma ihtiyacı içinde olan kişilere alkolik denir. Alkoliğin çok fazla alkol tüketmesi şart değildir, önemli olan, onsuz yapamamasıdır. Dipsoman ise uzun süre içmeyebilir ancak bir kez içkiye başlayınca durmak bilmez, kimi zaman komaya girene kadar ölçüsüzce içer. (ç.n.)

Bölüm II

İşe koyulmadan önce bu satırlarda yanımda ilerleyen okurun bana bütün sempatisiyle yaklaşmasını ve sempati, en başta anlayış demek olduğundan, beni ve kim için, ne yazdığımı anlamakla başlamasını rica etmeliyim. Öncelikle ben görmüş geçirmiş bir içkiciyim. Bünye olarak alkole meylim yoktur. Aptal değilimdir. Domuzun teki de sayılmam. İçkiciliği A'dan Z'ye bilirim ve içerken kendimi kaybetmem. Hiçbir zaman küfelik olmamışımdır. Hatta içtikten sonra yürürken sallanmamışımdır bile. Kısacası sıradan bir adamım ve normal bir şekilde, keyifle içerim. Bakın burası çok önemli, alkolün normal, ortalama insan üzerindeki etkisini yazıyorum. Mikroskobik denecek kadar önemsiz sayıdaki aşırı içiciler, dipsomanlar konusunda söyleyecek lafım yok.

Genel olarak iki tür içkici vardır. Biri, hepimizin bildiği, geniş ve kararsız adımlarla yavaş yavaş, sallana sallana yürüyen, sık sık kaldırım kenarlarındaki su oluklarına düşen, bulut olmuşluk halinin aşırılığı içinde mavi fareler ve pembe filler gören adam; aptallaşmış, hayal gücünü yitirmiş, beyni kurtçuklar tarafından uyuşturulmuş tip. Mizah dergilerindeki nüktelerin esin kaynağı odur.

Diğer içkicininse hayal gücü ve vizyonu vardır. Kafası iyiyken bile normal ve düz yürür, asla sallanıp düşmez, o an

nerede olduğunu ve ne yaptığını gayet iyi bilir. Sarhoş olan vücudu değil beynidir. Zekâsı ve espri gücü kabarmış, gönlü güzel dostluklara akmış olabilir. Ya da felsefi tasımlara döktüğü kozmik, mantıklı ve entelektüel hayaller görebilir, kuruntular yaşayabilir. Hayatın en sağlıklı yanılsamalarının kabuğunu bu haldeyken soyar, ruhunu boyunduruk altına alan zorunluluğun demir bukağısını, bütün ağırlığıyla bu vaziyetteyken duyar. İşte John Barleycorn'un en incelikli, en gizli kapaklı gücünün vaktidir bu. Kaldırım kenarlarındaki su oluklarına düşmek kolaydır. Oysa bacakları üzerinde sallanmadan dimdik duran adam için, şu koca evrende kendisi adına tek bir özgürlük bulduğuna, onun da öleceği günü öngörmek olduğuna karar vermek, ateşten gömlektir. Şeylerin sadece kanunlarını öğrenebileceğini, anlamlarınıysa asla bilemeyeceğini fark ettiği zaman, onun için (aşağıda daha ayrıntılı anlatılacak olan) Beyaz Mantığın saati gelip çatmış demektir. Artık tehlike çanları çalmaktadır. Ayakları, onu mezara götürecek yola girmiştir.

Her şeyi bütün açıklığıyla görür. Ölümsüzlükle ilgili tüm o atıp tutmalar, ölüm korkusuna kapılmış ve üç kere melun bir ihsan olan hayal gücüyle lanetlenmiş canların telaşından başka bir şey değildir. Ölüm içgüdüsü yoktur onlarda, vakti geldiğinde ölmesini bilecek irade de... Oyunu boşa çıkaracakları, kabrin karanlığını veya krematoryumun yok edici ateşini başka hayvanlara bırakıp kendilerine bir gelecek elde edecekleri inancıyla kendilerini kandırırlar. Oysa Beyaz Mantığı yaşayan adam, o canların kendi kendilerini kandırıp oyuna getirdiklerini bilir. Herkes aynı sonu tadacaktır. Zayıf canların hasretini çektiği değersiz bir süs olan ölümsüzlük dâhil, güneşin altında yeni bir şey yoktur. Bilir o, sallanmadan ayakta durabilen ADAM, bilir. Etten, şaraptan ve ateşten, güneşin tozlarından ve dünyanın zerrelerinden meydana gelmiş; şu yeryüzünde bir arpa boyu yol gitmek, ilahiyat doktorlarınca ve tıp hekimlerince kurcalanmak ve

sonunda hurda yığınının içine fırlatılıp atılmak üzere ayarlanmış kırılgan bir mekanizma olduğunu bilir.

Elbette bütün bunlar ruhun hastalığıdır, hayattan bezginliktir. Hayal gücü sahibinin John Barleycorn ile kurduğu dostluğun cezasıdır. Aptalın cezası basittir, kolay ödenir. Böylesi, küfelik olana kadar içip bilincini yitirir, ilaç kullanmış gibi uyur ve eğer görürse, belirsiz ve anlaşılmaz rüyalar görür. Oysa John Barleycorn, hayal gücü olan adama Beyaz Mantığın amansız ve kuruntulu tasımlarını yollar. Adam hayata ve hayata dair her şeye kötümser Alman filozoflarının marazi gözüyle bakmaya başlar. Tüm yanılsamaların ötesini görür. Tüm değerleri yeniden değerlendirir. Artık ona göre iyi, kötüdür; gerçek, kandırmacadır; hayat, şakadır. Sakin deliliğini yaşadığı yücelerden, bir tanrı kesinliğiyle, tüm hayatı şer olarak görür. Karısı, çocukları ve arkadaşları, mantığının o berrak, o beyaz ışığında sahte gibi, hile gibi gelirler ona. İçlerine baktığında tüm gördüğü, ne kadar zayıf ve kırılgan, ne kadar yavan ve tatsız, ne kadar çıkarcı, ne kadar acınası olduklarıdır. Ama artık onu aldatamayacaklardır. Bütün diğer insancıklar gibi onlar da küçük sefil egolardan oluşmakta, bir saatlik ömrünün son dansını yapan mayıs sineği gibi kanat çırpmaktadırlar. Özgür değillerdir. Kaderin kuklalarıdır. O da öyledir. Bunu anlar. Ama bir fark vardır; o görüyordur. Sahip olduğu tek özgürlüğü biliyordur: öleceği günü öngörebilmek. Tüm bunlar yaşamak, sevmek ve sevilmek üzere yaratılmış insan için iyi değildir elbette. Ama John Barleycorn'un insana ödettiği bedel, yavaş veya hızlı bir intihardır, aniden göçüp gitmek veya yıllar içinde yavaş yavaş eksilerek yok olmaktır. Onun hiçbir arkadaşı vadesi geldiğinde bu bedeli tamı tamına ödemekten kurtulamaz.

Bölüm III

İlk kez beş yaşımda sarhoş oldum. Sıcak bir gündü ve babam sabanla tarlayı sürüyordu.[7] Yaklaşık bir kilometre uzaktaki evden bir kova birayla onun yanına gönderilmiştim. Çıkarken, "Dikkat et de dökme," diye uyarmışlardı.

Gayet iyi hatırlıyorum, kocaman bir kovaydı, ağzı hayli genişti ve kapağı yoktu. Sallana sallana yürürken kovanın ağzından taşan bira bacağıma dökülüyordu. Yürürken bir yandan da düşünüyordum. Şu bira hayli değerli bir şeydi, demek. Çok güzel olmalıydı. Yoksa neden evde içmeme asla izin vermesinlerdi ki? Büyüklerin yanıma yaklaştırmadığı başka şeyleri de güzel bulmuştum. Demek ki bu da güzel bir şeydi. Büyüklere güvenmek lazımdı. Onlar güzeli bilirdi. Zaten kova ağzına kadar doluydu. Habire taşıp yerlere dökülüyordu. Neden çarçur olsundu ki? Ha içmişim, ha dökmüşüm; kim bilecekti?

O kadar küçüktüm ki kovayı kaldırıp ağzıma götüreceğime yere oturup kucağıma aldım. Önce köpükleri içtim. Hayal kırıklığı. Güzel olan şey neyse, benden kaçmıştı. Belli ki biranın değeri köpüğünde değildi. Ayrıca tadı da kötüydü. Sonra büyüklerin önce köpüğü üfleyip sonra birayı içtiklerini gördüğüm aklıma geldi. Yüzümü köpük tabakasına gömüp alttaki sıvıya ulaştım. Hiç de güzel bir şey değildi. Yine de içtim. Büyükler neyin ne olduğunu bilirdi. Benim ne

kadar küçük, kucağımdaki kovanınsa ne kadar büyük olduğunu, yüzümü kulaklarıma kadar köpük tabakasının içinde gömmüş halde, nefesimi tutarak yudumlayışımı düşününce ne kadar içtiğimi tahmin etmek hayli zor. Bir yandan da sanki ilaç içiyormuşum gibi, bu çile bir an önce bitsin diye midemi bulandıran bir hızla yutkuna yutkuna boğazımdan aşağı indiriyorum birayı.

İçmeye başladığımda ürperince güzel tadın daha sonra geleceğine karar verdim. O bir kilometre boyunca birkaç kez o tadı bulmaya çalıştım. Sonra da kovadaki biranın ne kadar azaldığını görünce şaşkınlığa düştüm. Bayatlamış biranın yeniden köpüklendirildiğini gördüğümü hatırlayıp bir çubuk aldım ve ağzına kadar köpüklenene kadar kovayı karıştırdım.

Babam fark etmedi. Kan ter içinde kalmış bir çiftçinin kocaman susuzluğuyla kovayı boşaltıp bana verdi ve işine döndü. Sabanı çeken atların yanında yürümeye çalıştım. Atların arka ayaklarına doğru sendeleyip parlayan saban demirinin hemen önüne düştüğümü, babamın şiddetle koşumlara asılması yüzünden atların neredeyse üzerime oturacak kadar gerilediğini hatırlıyorum. Sonradan babam bana karnımın deşilmesinden birkaç santimle kurtulduğumu söyleyecekti. Etrafımdaki her şey fırıl fırıl dönerken ve korkutucu bir günah işlemişlik duygusuyla karışık feci bir mide bulantısının etkisi altındayken, babamın beni kucağına alıp tarlanın kenarındaki ağaçların altına götürdüğünü belli belirsiz hatırlıyorum.

Bütün öğleden sonrayı ağaçların altında uyuyarak geçirmemin ardından güneş batarken beni uyandıran babam, zar zor kalkıp eve doğru yorgun argın yürüyen hasta bir oğlancık buldu karşısında. Tükenmiştim, kollarımı ve bacaklarımı zor taşıyordum, arpın telleri gibi titreyen midemdeki sarsılma boğazıma ve beynime kadar uzanıyordu. Durumum, zehre karşı mücadele vermiş birine benziyordu. Gerçekten de zehirlenmiştim.

İzleyen haftalar ve aylarda biraya gösterdiğim ilgi, beni yaktıktan sonra mutfaktaki kuzineye gösterdiğim ilgiden ileri gitmedi. Büyükler haklıydı. Bira çocuklara göre değildi. Büyükler onu içebiliyordu. Zaten onlar hintyağı ve ilaç da içerdi. Bana gelince birasız da hayatım gayet güzeldi ve ömrümün sonuna kadar bu şekilde devam edebilirdim. Ama koşullar başka türlüsünü getirdi. John Barleycorn, içinde yaşadığım âlemin her köşesinden bana el ediyordu. Ondan kaçış yoktu. Bütün yollar ona çıkıyordu. Nitekim yirmi yıl boyunca süren bu temaslar, yarım ağızla selamlayıp geçmeler sırasında kendisini sevmemin tohumlarını çaktırmadan içime yerleştirmiş, çakal.

Bölüm IV

John Barleycorn'la bir sonraki kapışmam sırasında yedi yaşındaydım. Bu kez kabahat hayal gücümdeydi ve onunla karşılaşmak beni korkutmuştu. Hâlâ çiftçilik yapıyorduk. San Francisco'nun güneyindeki San Mateo ilçesinin kasvetli ve hüzünlü sahilinde bulunan bir çiftliğe taşınmıştık. O günlerde burası ilkel ve yabani bir kırsal bölgeydi. Annemin, İrlandalı ve İtalyan komşularımız gibi göçmen değil, eski Amerikalılardan olmakla gururlandığını duyardım sık sık. Oralarda bizden başka sadece tek bir Amerikalı aile varmış.

Oraya nasıl ve neden gittim, hatırlamıyorum ama bir pazar sabahı, Morrisey çiftliğindeydim. Komşu çiftliklerden bir sürü genç toplanmıştı. Yaşlılar da vardı ve şafak söktüğünden beri, hatta kimisi geceden beri içiyorlardı. Morriseyler soy olarak iri yarı insanlardı; dalyan gibi, koca çizmeli, koca yumruklu, kalın sesli bir sürü oğullar, kardeşler vardı çiftlikte.

Birden kızların çığlıkları arasında "Kavga var!" bağırışları duyuldu. Herkes koştu. Erkekler mutfaktan dışarı fırladılar. Artık saçları ağarmaya başlamış kırmızı suratlı iki dev, birbirine kenetlenmişti. Biri, zamanında iki adam öldürdüğü söylenen Kara Matt idi. Kadınlar yumuşak seslerle bağrışıyor, haç çıkarıyor, kırık dökük dualar ediyor, elleriyle yüzlerini kapatıp parmak arasından seyrediyorlardı. Ben

hiç öyle yapmadım. Sahnenin en heyecanlı izleyicisinin ben olduğunu söylesem, yanlış olmaz. Nasıl olmayayım, belki de en muhteşem şeyi, bir insanın öldürülüşünü görecektim. Ama sadece bir boğuşma izledim. Hayal kırıklığım büyüktü. Kara Matt ile Tom Morrisey birbirine yapışmış, koca çizmeli ayaklarını birbirine dolamış, kaba ve anlamsız bir fil dansı ediyorlardı sanki. Kavga edemeyecek kadar sarhoşlardı. Sonra araya girenler onları ayırıp barıştırdılar ve arkadaşlıklarını pekiştirmek üzere mutfağa götürdüler.

Kısa süre içinde birbirleriyle konuşmaya, sessizliklerini alıp götüren viskinin etkisiyle, ömrünü açık havada geçiren bütün güçlü kuvvetli erkekler gibi koca sesleriyle gümbür gümbür kahkahalar atmaya başladılar. Mutfağın açık kapısından içeri merakla bakarak erkeklerin tuhaflıkları hakkında yeni şeyler öğrenen yedi yaşında bir acemi çaylak olan bense yüreğim ağzımda, fırlayıp kaçmak üzere olan bir geyiğin yoğunluğuyla tir tir titriyordum. Masanın üzerine yayılmış, kollarını birbirinin omzuna atmış, birlikte sevgiyle gözyaşı döken Kara Matt'le Tom Morrisey'e hayran kalmıştım.

Mutfaktaki içme hali devam ettikçe dışarıdaki kızların ürkekliği artıyordu. İçme oyununu iyi bilirlerdi; feci bir şeylerin olacağından hepsi emindi. O zaman burada olmak istemediklerini söyleyip itiraz ederlerken biri altı kilometre ötedeki İtalyanların çiftliğine gitmeyi önerdi; orada dans da edilebilirdi. Anında gençler ve kızlar olarak çiftler oluşturup kumlarla kaplı yola çıktık. Her genç kendi yavuklusunun yanında yürüyordu. (Köyünde kimin kimle aşk yaşadığını, yedi yaşındaki bir çocuktan dinlemek lazım.) Gözden kaçmasın, ben de yavuklusuyla birlikte yürüyen gençlerden biriydim. Bana da eş olarak yaştaşım bir İrlandalı kız düşmüştü. Kendiliğinden gelişen bu olay içindeki tek çocuklar bizlerdik. En yaşlı çift ise yirmi yaşında falan olmalı. Yavuklusunun yanında yürüyenler arasında artık yetişkin yaşına

yaklaşmış, on dört ve on altı yaşlarında kızlar da vardı. En küçükler İrlandalı kızla bizdik, el ele yürüyorduk. Büyükleri örnek alıp kolumu beline doladığım da oldu ama bu şekilde pek rahat edemedim. Son derece gururluydum çünkü o pazar sabahı, kum tepelerinin arasından geçen o uzun ve kasvetli yolda kendi kızımla yürüyen ben de küçük bir erkektim.

Çiftlikteki İtalyanların hepsi bekârdı. Tabii ziyaretimiz büyük sevinç yarattı. Hepimiz için su bardaklarına şaraplar doldurulduu ve uzun yemek odası dans edilebilecek şekilde hazırlandı. Gençler içtiler ve akordeonun nağmelerine göre kızlarla dans ettiler. O müzik sanki ilahi bir şey gibi geldi bana. Daha önce bu kadar olağanüstü bir şey duymamıştım. Akordeoncu genç İtalyan, bir de akordeonu kızın sırtına yerleştirip kollarını ona dolayarak çalarken dans etmez mi... Dans etmeyen, masada oturup kocaman açılmış gözleriyle hayatın insanı hayrete düşüren hoşluklarını seyreden bana göre, gördüğüm her şey harikaydı. Ben daha küçük bir oğlancıktım ve önümde öğreneceğim koskoca bir hayat vardı. Vakit ilerledikçe neşenin ve keyfin hükmü altına giren İrlandalı gençler artık şaraplarını kendileri doldurmaya başladılar. Sonra sallanmaya başlayanları, dans sırasında düşenleri gördüm, hatta biri bir köşeye çekilip uyudu. Kızlar arasından şikâyetlenenler, gitmek isteyenler oldu; diğer kızlarsa durumdan memnun halde gülümsüyor, bundan sonra olacaklara bakıyorlardı.

İtalyan ev sahiplerimiz herkesle birlikte bana da şarap ikram edince istememiştim. Bira tecrübem benim için yeterliydi, o zıkkımla veya uzaktan yakından ilgili bir şeyle aramda herhangi bir alışveriş olsun istemiyordum. Ama maalesef genç bir İtalyan, tek başıma orada öyle oturduğumu görünce içi kabaran muzip bir can, Peter, bir su bardağını yarısına kadar şarap doldurup önüme koydu. Masada karşımda oturuyordu. İstemedim. Yüzü sertleşti ve şarabı ısrarcı bir

şekilde önüme uzattı. O anda üstüme öyle bir korku çullandı ki bunun nasıl bir şey olduğunu mutlaka anlatmam lazım.

Annemin bazı teorileri vardı. Öncelikle sarsılmaz bir şekilde bütün esmerlerin ve kara gözlülerin soy itibariyle yalancı ve düzenbaz olduklarını savunurdu. Tabii annemin sarışın olduğunu söylemeye gerek yok. Hele kara gözlü olan kişi bir de Latin ırkındansa, ayrıca iyice alıngan, gayet hain ve son derece cani olduğuna inanırdı. Dünyanın ne kadar vahşi ve korku dolu bir yer olduğunu onun dudaklarından tekrar tekrar içmiş, hiç istemeden ve son derece değmeyecek bir konuda da olsa, bir İtalyan'ı incitirsen seni sırtından bıçaklayarak intikamını alacağını duymuştum sürekli olarak. Ettiği laf da aynen böyleydi: "Sırtından bıçaklar."

O sabah Kara Matt'in Tom Morrisey'i öldürdüğünü görmeye onca heves etmişsem de şimdi dans edenlere sırtıma saplanmış bir bıçakla görüntü vermeye hiç niyetim yoktu. Henüz gerçeklerle teoriler arasında ayrım yapmayı öğrenememiştim. Annemin İtalyanların karakterine dair yorumunu itirazsız kabul etmiştim. Üstüne üstlük bir de konukseverliğin ne kadar kutsal bir şey olduğunu seziyordum, belli belirsiz. Netice itibariyle karşımda konukseverlik gösteren hain, alıngan ve cani bir İtalyan vardı. İnsanın arkasından fazla yaklaşıp ürküttüğü at nasıl çifte atarsa, karşımdaki İtalyan'ı incittiğim takdirde aynı şekilde sırtıma bıçağı saplayacağına inanmayı öğretmişlerdi bana. Hem de bu İtalyan'ın, annemden sürekli duyduğum gibi korkunç kara gözleri vardı. Bildiklerimden, ailemdeki mavi, gri, elâ gözlerden, İrlandalıların soluk ve yumuşak mavi gözlerinden farklı renktelerdi. Muhtemelen Peter birkaç bardak da içmişti. Nedeni her neyse, gözleri kapkara ışıldıyor, şeytanca parıldıyordu. Gizemli, yabancı gözler ve karşısında yedi yaşında, muzip bakışların ayrımını yapamayacak olan ben... O gözlerde ani ölümümü gördüm ve sunulan şarabı ancak yarım ağızla geri çevirebildim. Gözlerdeki ifade değişti. Bardağı önüme iterken sertleşti, buyurganlaştı.

Ne yapabilirdim ki? Hayatımda daha önce de ölümle karşı karşıya gelmiştim ama o zamanki gibi ölüm korkusunu hiç yaşamamıştım. Bardağı dudaklarıma götürünce Peter'ın gözleri yumuşadı. Beni öldürmeyeceğini o an anladım. Rahatladım. Ama şarap feci bir şeydi. Ucuz ve taze bir şaraptı, acıydı, ekşiydi, bağdaki artık üzümlerden yapılanla fıçıların dibinde kalan şarabın karışımıydı, tadı da biradan çok daha kötüydü. İlacı yutmanın tek bir yolu vardır, o da yutmaktır. Ben de şarabı o şekilde içtim. Başımı arkaya atıp yutkundum. Ancak zehri yutmam için bir kez daha yutkunmam gerekti; benim gibi bir çocuğun dokuları ve organları için o şarap, gerçekten de zehirdi.

Şimdiden dönüp o güne baktığımda Peter'ın şaşkınlık içinde kaldığını görebiliyorum. Tekrar yarım bardak şarap doldurup masanın karşısından önüme sürdü. Korkudan donmuş vaziyette, kaderime razı olmuş halde ikinci bardağı da birinci gibi yuttum. Artık bu kadarı Peter için çok fazlaydı. Keşfettiği bu dahi çocuğu herkesle paylaşması gerekiyordu. Tanık olması için genç ve bıyıklı bir İtalyan'ı, Dominik'i çağırdı. Bu sefer önüme konan bardak ağzına kadar doldurulmuştu. İnsan hayatta kalmak için ne gerekiyorsa yapar. Kendimi kastım, boğazımdan yukarı doğru yükselen bulantıyı bastırdım ve mereti mideye indirdim.

Dominik bu derece destansı işler yapan bir çocuğu hayatında görmemişti. Bardağı iki kere daha ağzına kadar doldurup şarabın boğazımdan aşağı gidişini izledi. Artık maharetim herkesin dikkatini çekmişti. İngilizce konuşamayan, kızlarla dans edemeyen orta yaşlı İtalyan işçiler, yaşlı köylüler çevremi sardı. Kara yağız, yabani görünümlü adamlardı, hepsinin kemerleri, kırmızı gömlekleri ve emindim ki bıçakları vardı, korsan korosu gibi etrafımı kuşatmışlardı.* Peter ile Dominik, marifetimi onlara da göstermemi istedi.

---

* ABD prömiyerini 1879'da yapan *Pirates of Pencanze* adlı sevilen operadaki korsanlar korosu sahnesinden bahsediliyor. Bu sahnede, burada anlatılanlara benzer giysileri ve ellerinde kılıçları olan erkek oyuncular, esas oğlanın etrafını sarar. (ç.n.)

Hayal gücünden yoksun olsaydım, aptal olsaydım, katır gibi bildiğimde inat etseydim, kendimi asla bu sıkıntıya sokmazdım. Birlikte geldiğim gençler ve kızlar dansla meşgul olduğu için etrafta beni kaderimden kurtaracak kimse yoktu. Ne kadar içtim, bilemiyorum. Bu olaya dair anımsadığım tek şey, cani bir ekibin ortasında âdeta çağlar boyunca süren bir korkunun ve şaraba bulanmış çıplak bir tahta masanın üzerinden gelip yanan boğazımdan aşağı süzülen kırmızı şarapla dolu sonsuz sayıdaki bardağın hatırasıdır. Şarap kötüydü ama sırtıma saplanacak bıçak daha kötüydü ve ne pahasına olursa olsun hayatta kalmalıydım.

Aradan geçen yılların ardından bir içkicinin bilgisiyle baktığımda, neden orada kendimi kaybedip masanın üzerine yığılmadığımı şimdi çok iyi anlıyorum. Söylediğim gibi korkudan donup kalmış, felç olmuştum. Onca şarabın, zehirlenmiş, hareketsiz kalmış alıcısıydım. Şarap, korkudan uyuşmuş midemi etkilemiyordu. Korkudan ödüm patladığı için midem işlevini yerine getirmiyordu. Etrafımdaki tüm o İtalyanlar ise bir otomat soğukkanlılığıyla şarapları mideye indiren çocuğu hayranlıkla izliyordu. İddia ederim, o ana kadar böyle bir şey görmediklerini söylerken palavra atmıyorlardı.

Eve dönme vakti geldi. Gençlerin zıvanadan çıkmış halleri, çoğunluğu ayık olan kızların oradan ayrılmak için ağırlıklarını koymasına neden olmuştu. Kendimi kapıda, küçük yavuklumun yanında buldum. Benim yaşadıklarımı o yaşamadığı için ayıktı. Kızlarının yanında yürümeye çalışan gençlerin sallanıp sendelemeleri onu eğlendirdiği için onları taklit etmeye başladı. Ben de bunun harika bir oyun olduğunu düşünüp başım dumanlıymış gibi sallanmaya, oyun etmeye başladım. Onun midesi boşken benim midemde şarap çalkalandığı için bu hareketlerim sonucunda gerçekten de dumanlar başıma yükseldi. Zaten oyunun en başından itibaren ondan daha gerçekçiydim. Birkaç dakika içinde de kendi halime şaşıracaktım. Bir gencin zar zor altı yedi adım

attıktan sonra yolun kenarında durduğunu, büyük bir ciddiyetle yandaki hendeğe baktığını ve belli ki derin düşüncelere daldıktan sonra yine büyük bir ciddiyetle o hendeğin içine düştüğünü gördüm. Bana göre bu durum, ıstırap verecek kadar komikti. Ben de aynı hendeğin kenarına kadar sallanarak ilerledim. Niyetim tam kenarda durmaktı. Kendime geldiğimde hendeğin içindeydim ve endişeli gözlerle bakan kızlar tarafından oradan çıkartılıyordum.

Artık sarhoşları taklit etmek ilgimi çekmiyordu. Keyfim kaçmıştı. Gözlerim dönmeye başladı, hava almak için ağzımı iyice açtım. Bir kız elimden tutup beni götürmeye çalıştı ama bacaklarım kurşun gibi ağırlaşmıştı. Aldığım alkol, kunt bir sopa gibi kalbime ve beynime vuruyordu. Nanemolla bir çocuk olsaydım, eminim orada ölürdüm. Bu halimle bile korku içindeki kızların akıl edebileceklerinden çok daha yakındım ölüme. Kendi aralarında bu işin kimin suçu olduğuna dair tartıştıklarını duyabiliyordum. Kendileri için, benim için, yanlarındaki gençler bu kadar kepaze biçimde davrandığı için ağlayanlar da vardı. Ama benim derdim bu değildi. Boğuluyordum, hava istiyordum. Hareket etmek büyük acı veriyor, nefes almak için daha da hızlı solumama neden oluyordu. Kızlar ısrarla beni yürüttüler ki eve altı kilometre vardı. Altı kilometre! Dönüp duran gözlerimin yolun üstündeki küçük bir köprüyü sonsuz uzaklıkta gördüğünü hatırlıyorum. Aslında otuz metre bile yoktu aramızda. Oraya vardığımızda yere çöküp nefes almaya çalışarak sırtüstü yattım. Kızlar beni kaldırmaya çalıştı ama çaresiz durumdaydım, hava alamıyordum. Kızların tedirgin çığlıkları, on yedi yaşındaki sarhoş Larry'nin ortaya çıkıp beni ayıltmak amacıyla göğsümün üstüne çökmesine neden oldu. Bu hareketi ve kızların onu benim üzerimden çekmeye çalışırken kopardığı yaygarayı zar zor hatırlıyorum. Sonra kendimi tamamen kaybettim. Larry'nin o günü köprünün altında tamamlayıp geceyi de orada geçirdiğini sonradan öğrendim.

Kendime geldiğimde hava kararmıştı. Beni altı kilometre boyunca taşıyıp yatağıma yatırmışlar. Rahatsızlanmıştım; kalbimde ve tüm dokularımda müthiş bir kasılma hissederken, bir yandan da aralıklarla çılgın hezeyanlara kapılıyordum. Çocuk zihnimdeki en dehşetli, en berbat şeyler dışarı taşıyordu. En korkunç sahneler, bana gerçek geliyordu. Cinayet işlerken gördüğüm katiller peşime düştü. Çılgınca bağırdım, çağırdım, mücadele ettim. Müthiş ıstırap çektim. Bu hezeyanlardan kurtulurken annemin sesini duydum: "Vah yavrum, vah! Aklını kaybedecek çocuk." Tekrar hezeyanların içine yuvarlandığımda bu fikri de beraberimde götürmüşüm ki kendimi akıl hastanesine kapatılmış gördüm, hastabakıcılar tarafından dövülüyor, tiz çığlıklar atan deliler tarafından kuşatılıyordum.

Çocuk aklımı kuvvetle etkileyen bir konu da, büyüklerin San Francisco'da bulunan Çin Mahallesi'ndeki suç yuvalarına ilişkin sözleriydi. Sayıklamalarım arasında yerin altındaki bu yuvalardan bin bir tanesine girip çıkıyor, demir kapıların ardına kilitlenmiş halde bin bir ölümün ıstırabını çekiyordum. Bu yeraltı mezarlıklarında masaya oturmuş, ortadaki büyük miktardaki altın için Çinlilerle kumar oynayan babama rastladığımda, gazabımı en rezil küfürlerle ortaya serdim. Beni engellemeye çalışan ellerle mücadele ederek yatakta doğruluyor, çatı kirişleri bile zangır zangır sallanıncaya kadar babama sövüp sayıyordum. Kaba köy erkeklerinin bozuk ağızlarından çıkan o rezil laflar, tüm ayrıntısıyla bir çocuğun kulağına yerleşmiş, demek ki. O zamana kadar asla öyle pespaye sözler etmemiş olan ben, şimdi babam yeraltında uzun saçlı ve uzun tırnaklı Çinlilerle oturmuş kumar oynarken, ciğerlerimin tüm gücüyle envai çeşit küfürler saçıyordum etrafa.

O gece beynimin veya kalbimin çatlamamış olması mucizedir. Yedi yaşındaki bir çocuğun damarları ve sinir merkezleri, beni kıvrandıran o korkunç havale nöbetlerine da-

yanmaya pek uygun değildir. John Barleycorn'un beni ele geçirdiği o gece, derme çatma ahşap evimizde kimse uyumadı. Oysa Larry, köprünün altında benim gibi havale geçirmiyordu. Eminim kütük gibi, rüyasız bir uyku uyuyup sabahleyin başında bir ağırlıkla, suratsız suratsız kalkmıştır ve eğer hâlâ hayattaysa o sıradan geceyi hatırlamıyordur bile. Halbuki o gece benim yaşadığım tecrübe, kızgın demirle dağlanmış gibi zihnime hakkedilmiş. Otuz yıl sonra, bugün bile üzerinde yazarken, o gece gördüğüm her rüya o geceki gibi berrak ve keskin, çektiğim her acı o zamanki kadar canlı ve korkunç olarak aklımda.

Rahatsızlığım günler boyunca sürdü; ileride John Barleycorn'dan kaçınmak için artık annemin uyarılarına ihtiyacım kalmamıştı. Annemse fena sarsılmıştı. Yanlış davrandığıma, çok büyük hata ettiğime, bana öğrettiği her şeyin tersini yaptığıma hükmetmişti. Ona cevap vermeye izni olmayan, olsa bile içinde bulunduğum ruh halini ifade edecek kelimelerden yoksun olan ben, sarhoşluğumun doğrudan sorumlusunun bizzat onun öğrettiği şeyler olduğunu anneme nasıl söyleyebilirdim ki? Onun kara gözlülerin ve İtalyanların karakteriyle ilgili teorileri olmasaydı, ben o ekşi, o acı şarabı hiç ağzıma sürer miydim? Bu yüz kızartıcı olayın arkasındaki gerçekleri, büyüyüp koca bir adam oluncaya kadar anlatamadım ona.

Rahatsızlığım geçtikten sonraki günlerde kafam bazı konularda karışık, bazı konulardaysa çok berraktı. Suçluluk duygusu hissediyor ama aynı zamanda adaletsizliğe uğradığım için de üzülüyordum. Hata benim değildi ama hata eden bendim. Öte yandan bir daha asla içkiye el sürmeme konusunda kesin kararlıydım. Bundan böyle hiçbir kuduz köpek, benim alkolden korktuğum kadar sudan korkmayacaktı.

Bu tecrübemi anlatıyorum ki ne kadar feci olursa olsun, yaşadıklarımın beni John Barleycorn'la sıkı fıkı olmaktan caydırmadığı görülsün. Daha o zamandan beri içimde ona

doğru meyleden güçler varmış demek ki. Öncelikle, zaten hep uç görüşleri olan annem dışında, bana öyle geliyordu ki bütün yetişkinler bu meseleye hoş gören gözlerle bakıyordu. Bir tür şaka, gelip geçmiş eğlenceli bir olay gibi görüyordu. Asla utanılacak bir şey değildi. Kızlar ve gençler bile olayda kendilerinin ne yaptığını fıkırdayıp kikirdeyerek anlatıyor, Larry'nin göğsümün üzerine çöküp sonra da geceyi nasıl köprünün altında geçirdiğini, şu kişinin kum tepelerinin üzerinde nasıl uyuduğunu, hendeğe düşen ötekinin başına neler geldiğini konuşup keyifle gülüşüyorlardı. Dediğim gibi, gördüğüm kadarıyla kimse bunu kendine ar etmiyordu. İnsanın içini gıdıklayan, şeytani zevk veren aşırı bir olaydı, sisler altındaki o kasvetli sahilde geçen hayatın ve çalışmanın monotonluğunu yok eden göz kamaştırıcı, parlak bir vukuattı.

İrlandalı çiftçiler yaşadıklarımı anlatarak bana öyle babacanca takılıyor, sırtımı öyle pışpışlıyorlardı ki nihayet son derece destansı bir vukuata imza attığımı hissetmeye başladım. Peter, Dominik ve diğer İtalyanlar benim içki konusundaki maharetimle gurur duymuşlardı. Belli ki ahlak içkiye karşı değildi. Ayrıca herkes içiyordu. Yaşadığımız toplulukta ağzına içki koymayan kimse yoktu. Hatta küçük köy okulumuzun saçlarına ak düşmüş elli yaşındaki öğretmeni bile, John Barleycorn ile güreşirken sırtı yere geldiğinde okulu tatil ederdi. Yani herhangi bir manevi caydırıcı yoktu. Alkolden tiksinmemin nedeni tamamen fizyolojikti. Sevmiyordum o lanet zıkkımı.

Bölüm V

Fiziksel olarak alkol tiksintimi hiçbir zaman aşamadım. Ama zapt etmeyi başardım. Bugüne kadar da ne zaman bir şey içsem her seferinde zapt ediyorum. Ağız tadım alkole isyan etmekten asla vazgeçmedi ki insan, vücudu için neyin iyi olduğuna ağzının tadına bakarak karar verebilir. Zaten insan alkolün vücuda yapacağı etki nedeniyle içmez. İçmenin nedeni, beyindeki etkisidir ve bu etki bedenden geçerek geldiği için bedenin hali çok daha kötü olur.

Alkolden tiksiniyordum ama çocukluk hayatımın en parlak renkleri, barların ışıklarıydı. Ağır patates arabaları üzerinde, sisin kuşatması altında oturmalar, hareketsizlikten karıncalanan bacaklar, kum tepelerinin arasındaki yolda derinleşmiş tekerlek izlerinden oluşan hatlarda ağır ağır arabayı çeken atlar; bunlar pek parlak görüntüler sayılmaz. Asıl parlak görüntü, babamın veya arabayı kim sürüyorsa onun, Colma'dan her geçişte iki tek atmak üzere bara uğramasıydı.[8] Ben de büyük sobanın yanında ısınıp tuzlu kraker almak için arabadan inerdim. Tek bir kraker bile ne harika bir keyifti. Barlar faydalı yerlerdi. Ağır ağır yürüyen atların arkasına tekrar bindiğimizde tek bir tuzlu krakeri bitirmem bir saati bulurdu. En küçük kırıntısını bile ziyan etmez, ağzımda incecik olana, en lezzetli hamur kıvamına getirene kadar çiğnerdim. O hamuru asla isteyerek yutmadım. Tadını çıkarır,

dilimin üstünde döndüre döndüre önce bir yanağımın, sonra öbür yanağımın içine yayar, sonunda minicik zerreciklere dönüşüp boğazımdan aşağı kayana, damla damla akana kadar lezzetini yaşamaya devam ederdim. Tuzlu kraker konusunda Horace Fletcher* bile elime su dökemezdi.

Barları severdim. Özellikle de San Francisco'dakileri. İsteyenin alabileceği en güzel lezzetler, evimizin yavan sofrasında asla görmediğim harika yiyecekler, çeşit çeşit ekmekler, krakerler, peynirler, sosisler, sardalyalar barlarda olurdu. Hatırlıyorum da bir keresinde bir barmen bana şurup ve sodayla tatlı bir alkolsüz içecek yapmıştı. Babam para ödemedi. Barmenin ikramıydı; tabii o barmen hemen benim iyi ve nazik insan idealim haline geliverdi. Yıllarca onun için ne hayaller kurdum. Yedi yaşımdaydım ve adama bir kere bile şöyle dikkatle bakmamıştım ama şu anda bile bütün berraklığıyla gözlerimin önüne geliyor. Bar, San Francisco'da, Market Caddesi'nin güneyindeydi.** Caddeden sapan sokaklardan birinin batı tarafındaydı. Mekâna girdiğinizde bar tezgâhı soldaydı. Sağ tarafta, duvarın yanındaysa ücretsiz yemek tezgâhı dururdu. Uzun, dar bir mekândı; arka tarafta, bira fıçılarını geçince küçük, yuvarlak masalarla sandalyeler vardı. Siyah ipek beresinin altından açık renkli ipeksi saçları taşan barmen, mavi gözlüydü. Kahverengi bir hırka giydiğini ve dizi dizi şişeler arasından kırmızı renkli şurup şişesini tam olarak hangi noktadan aldığını gayet iyi hatırlıyorum. Ben içeceğimi yudumlarken uzun uzun babamla sohbet eden bu adama tapmıştım. Sonrasında da yıllar boyunca hatırasına taptım.

---

* Elinizdeki kitabın yazıldığı dönemde etkili olmuş Amerikalı sağlıklı beslenme uzmanı ve diyet yazarı. "Lokmayı yutmadan önce bol bol çiğnemek lazımdır" fikrinin ve bu fikri yaymak için bulduğu "sen lokmanı iyice çiğnemezsen doğa seni çiğner," türü cümlelerin sahibiydi. (ç.n.)

** Rıhtımdan başlayarak San Francisco'yu boydan boya kat eden işlek cadde. Güneyindeki dar sokaklarda o yıllarda yoksul halk, kuzeyindeki ferah mahallelerdeyse zengin vatandaşlar yaşardı. (ç.n.)

Başımdan geçen iki felaket tecrübeye rağmen, John Barleycorn yine karşımdaydı, toplum içinde her yerde hazır ve nazırdı, beni ayartıyor, kendine çekiyordu. Bir çocuğun zihninde derin iz bırakan çağrışımlardı bunlar. Ben de dünyaya ilişkin ilk yargılarını oluştururken barı güzel ve cazip bir yer olarak gören bir çocuktum. Beni buyur edip ateşin başında ısınmamı sağlayan, duvarının yanındaki dar tezgâhında tanrılara yakışır yiyecekler yememe izin veren yerler kamu binaları değildi, evler değildi, dükkânlar değildi. Buraların kapıları bana hep kapalıyken bar kapıları ardına kadar açıktı. Gittiğim her yerde, her zaman karşımda barları buldum; anayollarda ve yan kollarda, işlek caddelerde ve dar sokaklarda; parlak ışıklı ve hoş, kışın sıcak, yazın serin ve loş. Gerçekten de, barlar son derece hoş yerlerdi ama ondan da ötesi var.

Ben on yaşımdayken çiftçiliği bırakıp ailecek şehre taşındık. İşte orada ben, henüz on yaşındayken gazete satmak için vurdum sokaklara. Bunun nedenlerinden biri paraya ihtiyacımız olmasıydı. Diğer bir nedense benim hareket etmem, vücudumu çalıştırmam gerekmesiydi. Bu arada yolum ücretsiz Halk Kütüphanesi'ne düşmüş, kendimi tüketene kadar kitap okur olmuştum.[9] Halbuki o zamana kadar yaşadığımız yoksul çiftliklerde kitap bulunmazdı. Bir mucize eseri olarak ödünç alacak dört harika kitap bulmuş ve hepsini yalayıp yutmuştum. Biri Garfield'ın* hayatı, öteki Paul du Chaillu'nun Afrika seyahatleri, üçüncüsü son kırk sayfası eksik bir Ouida romanı ve dördüncüsü Irving'in "Elhamra"sı.[10] Bu sonuncuyu bana okuldaki bir öğretmen ödünç vermişti. Yırtık bir çocuk değildim. Oliver Twist'e benzemez, verilenden fazlasını isteyemezdim.[11] "Elhamra"yı öğretmene geri verdiğimde, bana başka bir kitap vereceğini ummuştum. Büyük ihtimalle kitabın değerini anlamadığımı sandığı için vermeyince de okuldan çiftliğe beş kilometrelik

* ABD'nin yirminci başkanı James Garfield (1831-1881).

yolu ağlaya ağlaya yürümüştüm. Halbuki nasıl beklemiştim, içten içe nasıl da istemiştim bana başka bir kitap vermesini... Onlarca kez cesaretimi toplayıp ondan kitap istemek için harekete geçme noktasına gelmiş ama bu arsızlığı yapabilecek cüreti kendimde bir türlü bulamamıştım.

Sonra Oakland'e gelmiştik ve ben, Halk Kütüphanesi'nin raflarında ufkumun ötesindeki o muhteşem dünyayı keşfetmiştim. Burada benim dört harika kitabım kadar iyi, hatta bazıları onlardan bile iyi binlerce kitap vardı. O günlerde kütüphaneler çocuklarla fazla ilgilenmediği için tuhaf olaylar yaşadım. Örneğin, katalogdaki "Peregrine Pickle'ın Maceraları" başlığından etkilendiğimi hatırlıyorum. Bir başvuru kağıdı doldurdum. Kütüphaneci hiçbir sansürden geçirmeden kocaman tek bir cilt halinde basılmış bütün Smolett eserlerini elime verdi. Hepsini okudum, öncelikle tarih ve macera eserlerini, sonra tüm o eski yolculuklarını.* Sabahları, öğleleri ve geceleri okudum; yatakta ve masada okudum; okula giderken ve dönerken okudum; diğer oğlanlar oynarken bir köşede okudum. Tabii herkes gıcık oldu bana. Ben de dönüp, "Defolun başımdan. Kafamı bozmayın," dedim onlara.[12]

Sonuçta, on yaşımda gazete satmak için vurdum sokaklara. Artık okuyacak zamanım yoktu. Vücudumu çalıştırmakla, dövüşmeyi öğrenmekle; yırtıklığı, yüzsüzlüğü, palavra atmayı tahsil etmekle meşguldüm. Hayal gücü sahibi ve her şeye ilgisi olan bir çocuktum, esnek ve yoğrulabilir biriydim. İlgimi çeken şeyler arasında barlar ön sıralarda yer almıştır. Birçoğuna girip çıkmışlığım vardır. Hatırlıyorum da o sırada Broadway'in doğu yakasında, Altıncı ile Yedinci Cadde arasında, köşeden köşeye kadar, arada başka bir dükkân olmamacasına dizi dizi barlar vardı.

---

* İskoç yazar Tobias Smolett (1721-1771). Metinde geçen *The Adventures of Peregrine Pickle* başlıklı roman, ihtiras, şehvet, oburluk, tamahkârlık gibi güdülerin işlendiği maceralar eşliğinde, bu güdüleri eleştirir. Döneminde çok sevilen bu kitapla birlikte yazarın diğer seyahat ve macera romanlarının bazıları, çocuklar tarafından okunması istenmeyecek kitaplardır. (ç.n.)

Barın içinde hayat farklıydı. Erkekler kocaman sesleriyle konuşur, kocaman kahkahalar atardı; ortamda bir azamet havası vardı. Hiçbir şeyin cereyan etmediği sıradan günlük hayattan çok daha fazlası olurdu orada. Barda hayat her zaman gayet hareketli ve canlı, hele de adamların birbirine vurduğu, kan aktığı ve devasa polislerin milleti yararak içeri girdiği anlarda, heyecan vericiydi. Aklı fikri denizde ve karada macera peşinde koşan kahramanların mert dövüşleriyle dolu olan benim için ne muhteşem anlardı onlar... Oysa yorgun adımlarla sokakları arşınlayıp kapılara gazete atmamın en ufak bir ihtişamı yoktu. Halbuki barlarda kafayı bulup masanın üstüne veya yerdeki talaşların içine yayılan ayyaşlar bile benim için gizem ve hayret konusuydu.

Üstelik barlar yasaldı. Şehrin büyükleri uygun görmüş ve ruhsat vermişti. Benim tersime fırsat bulamayıp oraları tanıyamamış oğlanların sandığı gibi feci yerler değillerdi. Aslında feci oldukları söylenebilir ama ancak erkek çocuklarının görmek isteyeceği gibi, "feci güzel" anlamında. Korsanların, gemi enkazlarının ve savaşların feci şeyler olması gibi. Hangi sağlıklı oğlan böyle maceralara atılmak için ruhundan bile vazgeçmez?

Üstelik ismen ve simaen tanıdığım gazetecilerin, editörlerin, yargıçların bile barlara geldiğini görüyordum. Böylece toplumsal onayın mührünü barın bağrına basmış, benim oralara olan hayranlığımı teyit etmiş oluyorlardı. Onlar da barda farklı, öte, aşkın bir şeyler, benim de sezdiğim ve el yordamıyla aradığım şeyler buluyor olmalıydı. Bu şeyler neydi bilmiyordum ama olmalıydı çünkü bal kavanozuna üşüşen arılar gibi erkekler oraya toplanıyordu. Bir acım, üzüntüm yoktu, dünya bana güzeldi; onun için bu adamların, gönülsüzce çalıştıkları zorlu işlerinin getirdiği yorgunluğu ve her daim sırtlarında taşıdıkları dertlerinin, tasalarının yarattığı bıkkınlığı unutmanın peşinde olduklarını anlayamamıştım.

O sıralar içmezdim. On yaşımdan on beşime kadar içkiyi ağzıma ancak tek tük değdirmeme rağmen içkicilerle ve içki mekânlarıyla yakın temasım sürüyordu. İçmememin biricik nedeni, o zıkkımı sevmememdi. Zaman içinde bir buz arabasında yardımcı olarak çalıştım, içinde bar olan bir bovling salonunda lobut dizdim, pazar günleri piknik yerindeki barlarda süpürgecilik yaptım.

Şen şakrak bir kadın olan Josie Harper, Telegraph Caddesi ile 39. Sokak'ın köşesindeki barı işletirdi. Hayatımın yolu değişip rıhtıma, Oakland'in en belalı mahallesine devam etmeye başlayana kadar bir yıl boyunca her akşam gazetesini ben bıraktım. İlk ayın sonunda Josie Harper'dan tahsilat yapmaya gittiğimde bana bir kadeh şarap doldurdu. Reddetmekten utandığım için içtim. Ama sonrasında özellikle onun bulunmadığı zamanları kollayıp gittim ki barmenden doğrudan paramı alayım.

Bovling salonundaki ilk günümde, geleneklere uymak isteyen barmen, birkaç saat boyunca lobut dizen çocukları yanına çağırıp birer içki ikram etti. Öteki çocuklar bira istedi. Ben zencefilli gazoz alırım dedim. Çocuklar bıyık altından gülerken barmenin beni tuhaf, araştırıcı bir bakışla ödüllendirdiği dikkatimi çekti. Yine de gazozumu açtı. Bovling platformunun arkasındaki yerimize döndükten sonra, oyunlar arasındaki boşluklarda çocuklar beni aydınlattı. Barmeni gücendirmiştim. Bir şişe gazoz, bir bardak fıçı birasından daha pahalıymış ve işimi kaybetmek istemiyorsam, bira içmeliymişim. Ayrıca bira, gıda demekmiş. Bira içince daha iyi çalışabilirmişim. Halbuki gazoz insanı beslemezmiş. Ondan sonra da kaçınamadığım zaman mecburen bira içtim ve insanların onda bu kadar beğenecek ne bulduğunu hep merak ettim. Bir şeyleri gözden kaçırdığım kesindi.

O günlerde gerçekten sevdiğim bir şey varsa, o da şekerdi. Beş sente "top güllesi" denilen ve tadını uzun süre devam ettiren en lezzetli şekerden beş topak alıyordum. Şekerin sa-

dece bir topağını bile ağzımda evire çevire yemek, bir saati buluyordu. Bir de beş sente kalın bir dilim kahverengi sakızlı karamela satan Meksikalı vardı. Bu karamelaların birinin hakkından gelmek, günümün dörtte birini alırdı. Öğle yemeğimi o kalın dilimlerle geçiştirdiğim çok olmuştur. İşin doğrusu ben gıdamı şekerde buluyordum, birada değil.

Bölüm VI

John Barleycorn ile ikinci dizi kapışmalarımın zamanı hızla yaklaşıyordu. On dört yaşımda, eski gezginlerin hikâyeleriyle tropikal adalara ve uzak atollere dair hayaller eserken başımda, küçük kayığımla San Francisco Körfezi ile Oakland Halici'nde ve civarında yelken seyri yapardım.[13] Denizlere açılmak isterdim. Monotonluktan, sıradanlıktan kaçıp kurtulmak isterdim. Gençliğimin baharındaydım, aşkla ve heyecanla dolu maceraların beklentisiyle içim titrer, vahşi erkek dünyasının vahşi hayatını düşlerdim. O erkek dünyasının hamurunun bunca alkolle dokunduğu hiç aklıma gelmezdi.

Derken bir gün kayığımın yelkenini basarken Scotty ile tanıştım. On yedisindeki bu güçlü kuvvetli delikanlı, bir İngiliz ticaret gemisinde miçoyken Avustralya'da firar etmiş. San Francisco'ya gelen bir gemiye tayfa girmiş, şimdi de kapağı bir balina avı gemisine atmak istiyormuş. Halicin karşı yakasında, balina gemilerinin arasında *Idler* adlı bir şalupa* varmış. Yatın bekçisi, aslında zıpkıncıymış ve *Bonanza* adlı balina gemisiyle sefere çıkmaya niyetliymiş. Acaba kayığımla Scotty'yi zıpkıncıyla görüşmeye götürebilir miydim?

* Tek direkli ve baş-kıç doğrultusunda iki yelkeni olan tekne. Burunla direk arasında ön yelken (flok veya cenova) bulunurken, direkten kıça doğru ana yelken uzanır. (ç.n.)

Götürmez miyim! Afyon kaçakçılığı işine bulaştığı Sandviç Adaları'ndan gelmiş *Idler* isimli o büyük şalupa hakkında zaten bir sürü hikâye ve söylenti dinlememiş miydim? Ya da aslında zıpkıncı olan bekçisi hakkında? Onu sık sık görür, özgürlüğünü ne kadar da kıskanırdım. Denizden hiç ayrılmak zorunda kalmıyordu. Benim karaya çıkıp eve gitmek zorunda olduğum her geceyi o *Idler*'da yatarak geçiriyordu. Bu zıpkıncı (o gün bugündür zıpkıncı olduğuna dair kendisi dışında kimseden bir şey duymamışımdır) henüz on dokuz yaşında bir genç olsa da özlem dolu bir mesafeden etrafında kürek çektiğim yatın içinde bulunan, konuşmaya asla cesaret edemeyeceğim kadar parlak ve görkemli bir şahsiyet gibi gelirdi bana. Şimdi Scotty'yi, o firari miçoyu, zıpkıncıyla görüşsün diye afyon kaçakçısı *Idler*'a götürmem isteniyordu. GÖTÜRMEZ MİYİM!

Zıpkıncı güverteye çıktı, selamımıza cevaben bizi kabine davet etti. Ben erkeği ve denizciyi oynadım, yanaşırken beyaz boyasını çizmesin diye elimle karşılayarak kayığımı yatın kıç tarafına aldım, uzun tuttuğum baş ipini iki umursamaz hareketle volta edip tekneye bağladım.

Kabine indik. Deniz üzerinde olup da içinde yaşanan bir mekânı ilk kez görüyordum. Duvara asılı duran giysiler küf kokuyordu ama ne çıkar? Erkeklerin deniz düzeni böyle oluyordu demek: Üstüne fitilli kadifeden şeritler çekilmiş deri ceketler, kalın yün kumaştan yapılma donanma mavisi gemici kabanları, muşamba denizci şapkaları, denizci çizmeleri, su geçirmez yağmurluklar. Mekânın nasıl tasarruflu kullanıldığı, her tarafta göze çarpıyordu: daracık yataklar, açılır-kapanır masalar, inanılmaz dolaplar. Tavanda bir tavan pusulası ve yalpa çemberiyle çevrelenmiş denizci lambaları asılıydı; özel seyir haritaları özensizce yuvarlanıp bir tarafa kaldırılmış, işaret sancakları alfabetik sıraya göre dizilmiş, takvimi tutturmak amacıyla ahşap duvara

bir harita pergeli saplanmıştı.* Sonunda yaşadığımı hissediyordum. Bir zıpkıncıyla adının Scotty olduğunu söyleyen firari bir İngiliz tayfa tarafından yoldaş kabul edilmiştim ve içine girdiğim ilk gemi olan bir kaçakçı teknesinde oturuyordum.

On dokuz yaşındaki zıpkıncıyla on yedi yaşındaki tayfanın erkek olduklarını göstermek için yaptıkları ilk şey, erkek gibi davranmaktı. Zıpkıncı ehemmiyetli bir sesle birer kadeh içki önerince Scotty ceplerini yoklayarak bozuk para arandı. Sonra zıpkıncı galonluk bir pembe şişeyle gidip kaçak viski satılan bir yerden doldurup getirdi çünkü oralarda ruhsatlı bar yoktu. O kötü içkiyi koca su bardaklarına doldurup içtik. Zıpkıncıyla tayfadan daha mı az güçlü, daha mı az yürekliydim? Onlar erkekti. İçerek kanıtlıyorlardı bunu. İçmek, erkekliğin alametiydi. Lanet meret, sakızlı karamelanın veya "top güllesinin" yanına bile yanaşamazdı ama yine de hiç tereddüt etmeden o ham ve sek içkiden onlar kaç kadeh içiyorsa o kadar içtim. Her bardakta ürperir, midemden yükselen kusma isteğini boğazımda zar zor bastırırken erkekler gibi davranıp tüm bu belirtileri gizliyordum.

O öğleden sonra o galon birçok kere dolup geldi. Cebimde yirmi sent vardı ve her ne kadar alabileceğim şeker miktarını aklıma getirip içten içe pişman olsam da bir erkek gibi ben de o parayı ortaya koydum. İçki hepimizin başını dumanlandırmaya başlayınca Scotty ile zıpkıncının sohbeti,

---

* Tavan pusulası: Teknenin kabininde yatağa uzanmış haldeyken de gidilen yönü görmek için tavana sabitlenmiş pusula. Yalpa çemberi: Hassas aletlerin, teknenin yalpalaması nedeniyle bir yere çarpmasını engelleyecek ama hareketlerini engellemeyecek şekilde tasarlanmış destek halkası. İşaret sancağı: Telsiz öncesi dönemde denizde karşılıklı haberleşmek için kullanılan bayraklar. Uluslararası denizci alfabesinin her harfi (26 harf) ve her rakamı için birer tane bayrak vardır. Harita pergeli: Navigasyon haritası üzerinde konum tespit edip rota belirlemek için kullanılan pergel. (ç.n.)

Kükreyen Kırklardan[14] Horn Burnu'nun şiddetli rüzgârlarına, Rio de la Plata'nın sert ve soğuk *pampero*larından abaşo gabya yelkenini* kanatlandıran meltemlere, sert güney yeline, Kuzey Pasifiğin kuvvetli esintisine, Kuzey Buz Denizi'ndeki buz tabakasının sıkıştırıp ezdiği balina avı gemilerine doğru uzandı.

Zıpkıncı bana dönüp bir sırrını açarmışçasına, "O buzlu denizde yüzemezsin," dedi. "Bir dakikada büzülüp kaskatı kesilir, dibe batarsın. Eğer balinanın biri gelir de gemini parçalarsa yapılacak tek şey, bir küreğin üstüne çıkıp yatmaktır ki soğuktan katılaştığında suya batmayasın."

Minnet dolu bir baş hareketiyle ve öyle kendinden emin bir edayla, "Elbette," dedim ki gören de Kuzey Buz Denizi'nde parçalanmış balina avı gemilerinde görev yaptığımı sanırdı. Bir yandan da, ondan aldığım bu tavsiyeyi öyle değerli bir bilgi olarak beynime kazımışım ki bugün hâlâ yerinde duruyor.

İlk zamanlar sohbete katılmıyordum. Hey gidi hey! Daha on dört yaşımdaydım ve okyanusa bir kere bile çıkmış değildim. Yapabileceğim tek şey bu iki deniz kurdunu dinlemek ve onlarla kafa kafaya içerek ne kadar erkek olduğumu göstermekti; ben de içtim, içtim, içtim.

Tabii içki etkisini göstermeye başladı. *Idler*'ın daracık kabinini dolduran Scotty ile zıpkıncının lafları, benim zihnimde başıboş rüzgârlar gibi şiddetle esti; hayalimde geleceğimi gördüm, yaşadığım türlü maceralarda şu vahşi, şu çılgın, şu muhteşem dünyanın her yanını dolaştım.

Dilimiz iyice çözüldü. Kendimize getirdiğimiz kısıtlamalarla birlikte sessizliğimiz de sona erdi. Sanki yıllar öncesin-

---

* Rio de la Plata: Güney Amerika'daki Parana ve Uruguay nehirlerinin oluşturduğu, Atlas Okyanusu'na dökülen haliç. *Pampero*: Arjantin yaylaları olan *pampa*lardan esen güneybatı rüzgârı. Abaşo gabya yelkeni: Ağacın boyuyla sınırlı olan ahşap gemi direğinin yüksekliğini artırmak için bazı gemilerde direğin üstüne ek direk yerleştirilir. Buna gabya direği/çubuğu, bu direğe basılan yelkenlerin altta olanınaysa abaşo gabya yelkeni denir. (ç.n.)

den beri tanışırmışız gibi, ömrümüzü birlikte atılacağımız maceralarda geçirmeye söz verdik. Zıpkıncı başından geçen ters durumları ve gizli utançlarını açtı bize. Scotty, bir leydi iken (ısrarla belirtti, asil kanlıymış) sonradan yoksullaşmış, oğlunu ticaret gemilerinde çalışan bir zabit ve centilmen olarak görme hayali uğruna hiçbir fedakârlıktan kaçınmayarak gemideki eğitimini tamamlaması amacıyla armatöre verilmesi gereken parayı toparlamak üzere kendini paralamış, ancak onun Avustralya'da firar edip sıradan tayfa olarak başka bir gemiye girmesi üzerine hayalleri yıkılmış olan Edinburg'daki zavallı annesi için gözyaşı döktü. Ve bunu kanıtladı. Cebinden annesinin hazin mektubunu çıkarıp bize okurken ağlıyordu. Zıpkıncıyla ben de gözyaşlarımızı tutamadık. Ardından üçümüz hep birlikte balina avcısı *Bonanza* gemisine girip güzel yevmiyeler kazandıktan sonra yine hep birlikte Edinburg'a, o kutsal kadının yanına vararak elimizde avcumuzda ne varsa kucağına dökmeye ant içtik.

John Barleycorn beynime girip dilimi çözdükçe, tevazumu yok ettikçe, benim ağzımdan, benimle birlikte, benim gibi, evlat edinilmiş ikiz kardeşim ve alter egom gibi konuştukça ben de sesimi yükselterek ne kadar erkek, ne kadar maceracı olduğumu göstermek isteyip kükreyen lodosta San Francisco Körfezi'ni yelkenli kayığımla nasıl geçtiğimi, üç direkli uskuna* tayfalarının bile bu destansı işi nasıl başardığıma şaşıp kaldıklarını bütün ayrıntısıyla anlatıp şişindim. Hatta ben –isterseniz John Barleycorn da diyebilirsiniz, aynı şey– daha da ileri gidip Scotty'ye, onun bir açık deniz tayfası olduğu için açık denizlerde seyrüsefer eden büyük gemilerin girdisini çıktısını bilebileceğini ama küçük teknede yelken seyrine gelince ellerim bağlıyken bile onu geçip bir de tur bindireceğimi söyledim.

---

* Baş-kıç doğrultusunda yelkenlere sahip iki veya daha fazla direkli büyük tekne. İki direkliyse arkadaki ana direk, öndeki pruva direğinden uzundur. (ç.n.)

En iyisi de iddiamın ve şişinmemin doğru olmasıydı. Dilim çözülmeyip tevazum yok olmasaydı, küçük teknelerde nasıl iş çıkaracağına dair tahminimi Scotty'nin yüzüne söylemeye asla cesaret edemezdim. Ama John Barleycorn'un yöntemi hep budur işte, adamın dilini çözer, aklındaki gizli düşünceleri ortaya döker.

Scotty veya John Barleycorn, veya her ikisi birden, tabii ki söylediklerime alındılar. Ama geri adım atmadım. On yedi yaşındaki hangi kaçak miço karşıma çıksa hepsini marizleyebilirdim. Birbirimizi affedip barışmamızı sağlamak üzere zıpkıncının birer kadeh içkiyle araya girmesine kadar, Scotty ile ben yavru horozlar gibi karşılıklı dellenip kabardık. Birbirimizi affettikten sonra kollarımızı birbirimize dolayıp ebedi dostluk yeminleri ederken, tıpkı San Mateo'daki çiftliğin mutfağındaki Kara Matt ile Tom Morrisey gibi yaptığımızı hatırladım. Yaşım henüz on dörttü ama bunu hatırlayınca, sonunda bir adam haline geldiğimi, uzun süre önce ettikleri kavgayla o pazar sabahını hatırlanacak bir gün haline getiren bu dalyan gibi adamlar kadar büyük ve en az onlar kadar erkek olduğumu hissettim.

Bu arada şarkı söyleme aşamasına gelinmiş, ben de denizci şarkıları ve heyamolalar söyleyen zıpkıncıyla Scotty'ye eşlik etmeye başlamıştım. "Uçurayım Şu Gemi"yi, "Viski Johnny, Viski"yi, "Uçan Bulut"u ilk kez orada, *Idler*'ın kabininde duydum.[15] Harikaydı. Hayatın anlamını kavramaya başlamıştım. Vasat, bayağı hiçbir şey kalmamıştı artık; ne Oakland Halici, ne her gün aynı evlerin kapılarına gazete fırlatarak attığım yorucu tur, ne ona buna buz götürmek, ne lobut dizmek vardı. Bütün dünya bana aitti, bütün yollar bana açıktı. John Barleycorn hayalimi gıdıklamış, özlemini çektiğim maceralı hayatın beni beklediği umudunu uyandırmıştı içimde.

Sıradan değildik biz. İnanılmaz hikmetlerin, yüce gönüllerin, sınırsız güçlerin sahibi, başı dumanlı üç genç tanrıy-

dık. Aaah ah! Onca yıldan sonra, şimdi bile derim ki John Barleycorn beni hep o günkü gibi zirvede tutsaydı da, bir daha ayık kafayla tek nefes almayaydım. Ama bu dünyada bedelsiz getiri nerede görülmüş? İnsan amansız bir tarifeye göre bedel ödüyor: Her gücü dengeleyen bir zaaf, her zirveye denk düşen bir dip, kendini tanrı gibi hissettiğin her sahte ana karşılık o süre kadar çamurların içinde sürünmek var. İnsan, hayatın uzun gün ve haftalarını çılgın ve muhteşem anlara yoğunlaştırmanın bedelini, kısalmış bir ömürle ve çoğu kez fahiş faiziyle birlikte ödüyor.

Yoğunluk ve süre, tıpkı ateş ve su gibi birbirinin kadim düşmanıdır. Birbirini yok ederler. Birlikte varolamazlar. John Barleycorn ise her ne kadar gücü ölülerle konuşmaya yeten bir kara büyücü bile olsa, en az biz faniler kadar organik kimyanın kölesidir. Tüm cüretkar maratonlarımızın bedelini öderiz; John Barleycorn bile araya girip tamı tamına ödemeyi öteleyemez. Bizi zirveye çıkartabilir ama orada tutamaz, aksi takdirde hepimiz onun müridi olurduk. Oysa John Barleycorn'un müritleri olmaz, kavalından çıkan çılgın dansların bedelini ödeyenler olur.

Burada dile gelen, aklın, bilgeliğin sesidir. Oysa *Idler*'ın kabininde, zıpkıncıyla tayfanın arasında oturmuş, erkeklerin deniz giysilerinin ağır kokusunu içine doldururken onlarla beraber "Irmaktan geliyor Yanki'nin kayığı / Çekin uşaklar, asılın küreklere!" şarkısını kükreyen on dört yaşındaki bir yeniyetmenin hayat bilgisi içinde böyle bir ses yoktur.

Giderek duygusallaştık, aynı anda konuşuyor, aynı anda bağırıyorduk. Müthiş bir bünyem, hurda demiri bile hazmedebilecek bir midem olduğu için Scotty kafayı bulup ortamdan çekilmeye başladığında ben hâlâ tüm gücümle maratona devam ediyordum. Onunsa konuşması anlamsızlaşmaya başlamıştı. Uygun sözcükleri hatırlamaya çalışıyor ama bir türlü bulamıyor, bulunca da dili dönmüyordu. Zehirlenen

bilinci artık onu terk ediyordu. Gözlerindeki ışıltı söndü, genel vaziyeti de konuşma çabaları kadar aptalca görünmeye başladı. Bilinci çöktü, yüzü sarktı, beli büküldü. (İnsanoğlu iradi müdahalesi olmaksızın dik oturamaz.) Sersemlemiş beyni artık kaslarını kontrol edemiyordu. Tüm bağlantıları çözülmüştü. Bir içki daha doldurmak istedi ama bardağı elinden hafifçe yere düşürdü. Sonra beni çok şaşırtan bir şey yaparak gözyaşları içinde yataklardan birine kendini sırtüstü atıp uykuya daldı ve anında horlamaya başladı.

Zıpkıncıyla ben, Scotty'nin haline bakıp belli bir üstünlük duygusuyla birbirimize sırıtarak içmeye devam ettik. Scotty'nin horlaması eşliğinde galonun sonunu bulduk. Sonra zıpkıncı yatağına çekilip yattı; savaş meydanında sırtı yere gelmeyen bir tek ben kalmıştım.

Kendimle müthiş gurur duydum. John Barleycorn da öyle. İçkiyi kaldırabiliyordum demek. Artık erkektim. İki erkeğin karşısında, onlar kaç kadeh içtiyse ben de o kadar içmiş ve onlar gibi kendimi kaybetmemiştim. Hâlâ ayaklarımın üstünde dimdik durabiliyor, yanıp kavrulan ciğerlerime hava doldurmak için yolu bulup güverteye çıkabiliyordum. Ne kadar güçlü bir mideye ve içkiden ne kadar az dönen bir başa sahip olduğumu, *Idler*'daki bu içki âleminde öğrendim. İzleyen yıllarda gurur kaynağım olan bu küçük bilgiyi, en sonunda büyük bir bela olarak görecektim. Şanslı adam odur ki birkaç kadehten sonra sarhoş olsun. Hiçbir sarhoşluk belirtisi göstermeden bardak üstüne bardak yuvarlayabilen, kafayı bulmak için kadehlerce içmesi gereken kişi, ne bahtsızdır.

Güverteye çıktığımda güneş batıyordu. Aşağıda bir sürü yatak vardı. Eve gitmeme gerek yoktu. Ama nasıl bir erkek olduğumu kendime kanıtlamak istiyordum. Kayığım orada beni bekliyordu. Gelgitin sonu yaklaşıyor, okyanustan saatte kırk mil hızla esen rüzgâr altında deniz, güçlü bir şekilde haliçten çekiliyordu. Rüzgâra karşı köpüklenen dalgaları gö-

rüyor, her birinin tepesinden ve çukurundan akıntının hızını rahatlıkla kestirebiliyordum.

Yelkeni bastım, yekeye geçtim ve iskotam* elimde, halicin karşısına doğru seyre başladım. Tekne yan yatıp çılgınca akıntının içine daldı. Su serpintileri havalarda uçuşmaya başlamıştı. Tam bir esrime anında, coşkunun zirvesindeydim. "Uçurayım Şu Gemiyi"yi söylemeye başladım. Artık adına Oakland denen bu uyuşuk şehrin vasat hayatını yaşayan on dört yaşında bir velet değildim. Bir erkektim, hatta iradesiyle doğanın büyük güçlerine gem vuran, onlara boyun eğdiren bir tanrıydım ben.

Denizin çekilmesi sona erdi. Şimdi rıhtımla deniz arasında yüz metrelik yumuşak balçık vardı. Kayığımın hareketli salmasını** kaldırıp dibini tamamen balçığa oturttum, yelkeni küçülttüm, sular çekilmişken sık sık yaptığım gibi kıçta ayağa kalkıp tekneyi kürekle itmeye koyuldum. İşte beynimin bağlantıları o zaman kaybolmaya başladı. Dengemi yitirip kafa üstü balçığa çakıldım. Balçığa gömülmüş ayaklarımın üstüne kalkmak için çırpındığım sırada, teknenin altına yapışmış bir kabuklunun çizdiği kollarımdan kanlar akarken, hayatta ilk kez sarhoş olduğumu fark ettim. Öyle olsa ne çıkar? Halicin karşı yakasında iki güçlü denizci yataklarına serilmiş yatarken onlar kadar içen ben, buradaydım işte. Tam bir erkektim. Dizlerine kadar balçığa gömülü de olsalar hâlâ iki ayağımın üzerinde duruyordum. Kayığın içine girmeye tenezzül etmedim. Kürekle kayığımı ittire ittire götürürken bütün dünyaya karşı avaz avaz erkeklik ezgimi haykırdım.

Tabii ki bedelini ödedim. Birkaç gün yattım. Feci hasta olduğum gibi kabuklunun çizdiği kollarım da zehirlenmişti.

---

* Yelkenli teknelerde yelkeni kontrol etmeye yarayan halat. (ç.n.)

** Küçük yelkenlilerde rüzgârın yelkendeki etkisiyle teknenin yatmasına karşı kuvvet oluşturmak için teknenin içinden veya yanından denize indirilip gerektiğinde kaldırılabilen saç veya ahşap parça, salma omurga. (ç.n.)

Bir hafta boyunca kollarımı kullanamadım, giysilerimi giyip çıkartmak tam bir işkence oldu.

"Bir daha asla!" diye yemin ettim. Atılan taş, ürkütülen kurbağaya değmiyordu. Çok ağır bir bedel ödeniyordu. Ahlaki kaygılarla yaklaşmıyordum meseleye. Tepkim sadece fizikseldi. Zirvede geçirdiğin hiçbir an, böylesi sefalete, bunca perişanlığa değmezdi. Kayığımla tekrar denize açıldığımda *Idler*'dan uzak durdum. Onun yanından geçmemek için yolumu değiştirip halicin öte yanından dolaşıyordum. Scotty etrafta gözükmüyordu. Zıpkıncı oralardaydı ama onunla karşılaşmaktan kaçınıyordum. Hatta bir keresinde rıhtıma indiğini görünce karşılaşmayayım diye bir ambarın içine saklandım. Cebinde dolu bir viski şişesi taşıdığını sanıyor, yine birlikte içmeyi önermesinden korkuyordum.

Öte yandan, ki John Barleycorn'un kara büyüsü de işte burada ortaya çıkar, o gün *Idler*'da içtiğimiz öğle içkisi, sıradan günlerimin arasındaki renkli bir vukuattı. Hatırlanmaya değer bir şeydi. Hiç aklımdan çıkmıyordu. Bütün ayrıntıları tekrar tekrar gözümde canlandırıyordum. Başka şeylerin yanında erkeklerin davranışlarını meydana getiren yayların ve çarkların içine girmiştim ben orada. Scotty'nin kendi değersizliğine ve eskiden leydi olan Edinburg'daki annesinin hüzünlü durumuna ağladığını görmüştüm. Zıpkıncı bana kendisiyle ilgili müthiş şeyler anlatmıştı. Benim dünyamın ötesindeki dünyaya dair binbir ayartıcı, kışkırtıcı ipucu yakalamış ve en az birlikte içtiğim o iki genç kadar bunlara ulaşmaya hazır olduğumu keşfetmiştim. Erkeklerin ruhunun içini görmüştüm. Kendi ruhumun da içini görmüş ve orada hiç ummadığım bir kudret, bir azamet bulmuştum.

Gerçekten de o gün, diğer tüm günlerimden farklıydı. Halen de öyledir. O günün hatırası, beynime nakşolmuştur. Ama kesilen bedel çok fazlaydı. Ödemeyi reddedip top güllelerime ve sakızlı karamelalarıma döndüm. Önemli olan şu ki sağlıklı ve normal olan vücut kimyam, beni alkolden

uzaklaştırıyordu. Bünyem o zıkkını kabul etmiyordu. İğrenç bir şeydi. Buna rağmen içinde bulunduğum ortamlar tarafından tekrar tekrar John Barleycorn'un kollarına itilecek ve nihayet uzun yıllar sonra, erkeklerin dadandığı her yerde velinimetim ve arkadaşım olarak onu arar, memnuniyetle onu selamlar hale gelecektim. Bir yandan da tüm bu zaman boyunca ondan iğrenecek, nefret edecektim. Evet, tuhaf bir arkadaştı şu John Barleycorn.

Bölüm VII

On beşime yeni basmıştım, konserve fabrikasında çalışıyordum. Aylar gelip geçiyor ve günlük mesaim on saatten aşağı düşmüyordu. Makine başında on saatlik fiili çalışmaya yemek arasını, işten eve, evden işe yürümeyi, sabah kalkıp giyinip kahvaltı etmeyi, akşam da yemek yiyip soyunup yatmayı eklediğinizde, günün yirmi dört saatinden, sağlıklı bir delikanlının uyuması için gereken dokuz saatten fazlası kalmıyordu. Yatağa yattıktan sonra biraz okuyayım diye uykudan gözlerim kapanana kadar o dokuz saatten vakit çalmaya çalışırdım.

Bazen gece yarısına kadar mesai yaptığım oluyordu. Aralıksız on sekiz-yirmi saat çalıştığım günler vardı. Hatta bir keresinde kesintisiz otuz altı saat makine başındaydım. Ayrıca üst üste haftalar boyunca gece on birden önce işten çıkamadığım oluyordu; bu haftalarda eve gidip yatmam saat yarımı buluyor, ertesi sabah da giyinip kahvaltımı ettikten sonra işe yürüyüp saat yedide düdük öttüğünde makinemin başında olayım diye beş buçukta yataktan kaldırılıyordum.

Sevgili kitaplarıma ayırmak için çalabileceğim fazla vakit yoktu. On beşine yeni basmış bir delikanlının bu çilekeş hayatı konusunda John Barleycorn'un elinden bir şey gelir miydi? Öyle de çok şey gelirdi ki... Size anlatayım. Hayatın anlamını bu mudur, iş hayvanı olmak mıdır diye soruyor-

dum kendi kendime. Oakland denilen şu şehirdeki hiçbir yük beygirinin benim kadar uzun mesai yaptığını bilmem. Eğer hayat buysa, hiç de meftunu değildim. Altı kekamozlarla dola dola rıhtımda yatan kayığımı hatırladım; her gün körfezi yalayan yel, kaçırdığım gündoğumları ve günbatımları, iyotlu havanın burun deliklerimi ısırması, tekneyi rüzgâr altına yatırdığımda sıçrayan tuzlu suyun ufak ufak etimi ürpertmesi; bütün o güzellik ve harikalar, dünyanın tüm duyularımla hissettiğim ama şimdi benden esirgenen hazları doluştu zihnime. Bu öldürücü işten kurtulmanın tek bir yolu vardı. Buradan kaçmalı, denize açılıp uzaklaşmalıydım. Ekmeğimi denizden kazanmalıydım. Ve tabii ki denizde bütün yollar, kaçınılmaz olarak John Barleycorn'a çıkıyordu. O zamanlar bunu bilmiyordum. Öğrendiğimdeyse artık makinenin başındaki insanlık dışı hayata geri dönemeyecek kadar yüreklenmiştim.

Macera rüzgârları nerede esiyorsa orada olmak istiyordum. Macera rüzgârları, geceleri yağmalanan istiridye yataklarıyla, sığlıklardaki ve gelgit balçığındaki kavgalarla, sabahları işportacı ve bar sahiplerinin satın almak üzere istiridye beklediği rıhtım pazarları arasında San Francisco Körfezi'nde aşağı yukarı gidip gelen korsan istiridye şalupalarının yelkenlerini dolduruyordu. İstiridye yataklarına yapılan her baskın ağır suçtu. Cezası da eyalet hapishanesinde çizgili mahkûm giysisi içinde, yanaşık düzen-uygun adım nizamında[16] yaşamaktı. Eee, ne olmuş yani? Mahkûm giysisi içindekiler bile makine başındaki benden daha az çalışıyordu. Üstelik istiridye korsanı veya mahkûm olmak, bir makinenin kölesi olmaktan çok daha maceralı bir şeydi. Her şeyin altında, bütün isteklerimin temelindeyse kanı fıkır fıkır kaynayan bir gençlik vardı, Aşk diye, Macera diye fısıldıyordu kulağıma.

Sonunda bir zamanlar kara memelerinin ak sütünü emdiğim sütannem Jennie Dadı'ya gittim. Durumu benim valideyle pederden daha iyiydi. Hastalara evlerinde bakıcılık

yapıyor, karşılığında da iyi haftalık alıyordu. Acaba "beyaz oğluna" biraz borç verebilir miydi? VERMEZ Mİ? Nesi var nesi yoksa benimdi.[17]

Hemen istiridye korsanı Frenk Frank'i aramaya başladım; duymuştum, *Razzle Dazzle* isimli şalupasını satmak istiyordu. Halicin Alameda tarafında, Webster Sokağı Köprüsü yakınlarında demirlemiş, konuklarıyla öğle şarabı içip eğlenirken buldum onu. İş konuşmak için güverteye geldi. Tekneyi satmaya hazırdı. Ama o gün pazardı. Ayrıca konukları vardı. Satış belgesi ertesi sabah düzenlenir, böylece ben de teknenin sahibi olurdum. Bu arada neden içeri gelip konuklarıyla tanışmıyordum? İçeride Mamie ve Tess adlı iki kız kardeş, eşlikçileri Bayan Hadley, on altı yaşındaki istiridye korsanı Viski Bob ve yirmi yaşındaki kara favorili rıhtım faresi Örümcek Healey vardı. Örümcek'in kuzeni olan ve İstiridye Korsanlarının Kraliçesi adıyla tanınan Mamie, ara sıra onların âlemlerine ecelik edermiş. Ben o tarihte bilmiyordum; Frenk Frank ona âşıkmış fakat kız, onun evlenme tekliflerini kararlı biçimde reddediyormuş.

Frenk Frank yapacağımız alışverişi kutlamak için büyük bir damacanadan bir bardak kırmızı şarap doldurdu. İtalyanların çiftliğindeki kırmızı şarabı hatırlayıp içten içe titredim. Ne viski ne de bira şarap kadar tiksindiriyordu beni. Ama Korsanlar Kraliçesi, elinde yarısı içilmiş şarap bardağıyla beni izliyordu. Özsaygı sahibi biriydim ben. Yaşım henüz on beş olsa da kendimi o kızdan daha az erkek gibi gösteremezdim. Hem sadece o da değil, kız kardeşinin, Bayan Hadley'in, genç istiridye korsanının ve uzun favorili rıhtım faresinin, yani hepsinin bardakları ellerindeydi. Muhallebi çocuğu muydum ben? Hayır, binlerce kez ve binlerce kadeh hayır. Ağzına kadar dolu olan o koca su bardağının içindekini erkekler gibi mideye yuvarladım.

Yirmi altın dolarla bağladığım satış Frenk Frank'i coşturmuştu.[18] Bana yine şarap doldurdu. Midemin içkiyi kal-

dırdığını, başımın da kolay dönmediğini öğrenmiştim; orada ölçülü içebileceğime ve yine zehirlenip bir hafta yatağa düşmeyeceğime emindim. En az onlar kadar dayanabilirdim; üstelik onlar içmeye benden önce başlamışlardı.

Şarkı söylemeye başladık. Örümcek, "Boston Hırsızı" ile "Kara Lulu"yu; Kraliçe, "Küçük Bir Kuş Olsam"ı; kızkardeşi Tess ise "Kızıma İyi Davran"ı söyledi. Gümbür gümbür eğleniyorduk. Doldurulan bardakların hepsini içmeden bazılarını atlatabildiğimi, kimsenin ne içtiğime bakıp beni reklam etmediğini keşfettim. Ayrıca güverteye yakın durduğum, kafam ve omuzlarımla beraber bardağı tutan elim de dışarıda olduğu için şarabı denize dökebiliyordum.

Şöyle bir mantık kurmuştum: Şarap gibi berbat tadı olan bir şeyi sevmelerinin nedeni, bu insanların kendi acayipliklerdir. İstedikleri kadar acayip olsunlar; ağızlarının tadına karışacak değilim. Yine onların acayipliklerine göre benim erkek olmam için şarabı sever gibi görünmem şart. Öyle olsun. Ben de severmiş gibi görünürüm. Ancak kaçamayıp mecbur kalmam dışında bir yudum da içmem.

Derken Kraliçe, istiridye korsanlarının arasına son katılan, hem de tayfa olarak değil, kaptan ve tekne sahibi olarak katılan bana kur yapmaya başladı.[19] Hava almaya üst güverteye çıkarken yanına beni de aldı. Kendisi gayet iyi biliyordu ama Frenk Frank'in aşağıda öfkeden köpürdüğünü ben akıl edemezdim tabii. Sonra Tess de yanımıza gelip kabinin üstüne oturdu. Peşinden Örümcek, Bob ve sonunda Bayan Hadley ile Frenk Frank. Damacana ortada dolaşırken biz elimizde bardaklar, oturup şarkılar söyledik ve aralarındaki tek ayık bendim.

Hiçbirinin alamayacağı kadar zevk aldım o saatlerden. Elimde olmadan bu bohem ortamı bir gün önce içinde bulunduğum manzarayla karşılaştırıyordum; orada, kapalı bir yerde, boğucu sıcakta makinemin başına oturmuş, hepsi birbirinin aynısı olan bir dizi mekanik hareketi, hem de son-

suza dek ve son hızla tekrarlayıp duruyordum. Oysa şimdi burada, küçük rutinlere köle olmayı reddeden, kısıtlamaları ve yasaları takmayan, kendi hayatlarını ve özgürlüklerini kendi avuçlarına almış istiridye korsanlarıyla ve maceracılarla, elde kadeh, sıcak bir kardeşliğe dahildim. Özgür ruhların bu olağanüstü topluluğuna utanmadan ve korkmadan katılmamı sağlayan aracıysa, John Barleycorn idi.

Öğleden sonra denizden eserek halicin üzerini dalgalandırıp keskin kokusunu ciğerlerime dolduran rüzgâr, ayıbacağı seyriyle* son hız yaklaşırken açılır kapanır köprünün açılması için uzaktan korna çalan yük uskunalarını önüne katmış getiriyordu. Denizi yara yara giden kırmızı römorkörlerin kuyruk dalgası *Razzle Dazzle*'ı sallıyordu. Bir şeker barçı, yatma yerinden açığa çekiliyordu. Taze ayazın altındaki çırpıntılı denizin üstü, güneşin ışıklarıyla yıkanıyordu. Büyük bir şeydi hayat. Örümcek şarkı söylüyordu:

"Oh, Lulu, kara Lulum, sevgilim,
Hiç yoktun ortalarda, niye?
Yatıyordum kodeste,
Kefalet parası yoktu cepte,
Bekledim erkeğim gelsin diye."

İsyan ruhunun, maceranın, yasaklara meydan okurcasına, azametle karşı çıkmanın tadıydı, kokusuydu bu. Ertesi gün fabrikadaki makinemin başına geçemeyeceğimi artık gayet iyi biliyordum. Ertesi gün bir istiridye korsanı olacak, yaşadığım çağda San Francisco Körfezi sularında bir yağ-

* Arkadan alınan havada arka yelkenler öndeki yelkenlerin rüzgârını keser. Bu durumda rüzgârdan daha fazla yararlanmak amacıyla öndeki yelkenler arka yelkenlerin ters tarafına doğru açılabilir. Böylece yelkenler iki tarafa da açılarak yelken alanının tamamı kullanılmış olur. Yelkenlerin kontrolsüz biçimde ters tarafa savrulmasını engellemek için dümende ince ayar isteyen, rüzgârın şiddetine göre iyi hız yapılabilecek, usta işi bir seyirdir. (ç.n)

macı ne kadar yapabilirse özgürlüğü o kadar tadacaktım. Örümcek, tayfam olmayı kabul etmişti, ayrıca güvertenin temizliğini ben yaparsam yemeği de pişirecekti. Sabah erkenden yiyeceklerimizi, suyumuzu alacak, koca ana yelkeni (şimdiye dek altında seyrettiğim yelkenlerden çok daha büyüktü) basacak, denizin çekilmesi biterken başlayan ilk deniz meltemiyle halicin dışına çıkacaktık. Sonra iskotayı boşlayıp ilk gelgit akıntısını yakalayarak kendimizi körfezin aşağı kısmındaki Kuşkonmaz Adası'na[20] taşıtacak, kıyıdan birkaç mil açıkta demir atacaktık. Sonunda hayallerim gerçek olacaktı: Ertesi geceyi denizde geçirecektim. Sonraki sabah denizin üstünde uyanacak, bundan böyle bütün günlerimi ve gecelerimi denizde geçirecektim.

Güneş batmakta, Frenk Frank konuklarını karaya çıkarmaya hazırlanmaktayken Kraliçe, onu kıyıya kayığımla benim götürmemi istedi. Bunun üzerine Frank, kendisi teknede kalıp konuklarını kayıkla rıhtıma çıkarma işini Viski Bob'a devredince bu ani değişikliğin anlamını fark edemedim. Örümcek'in sırıta sırıta bana ettiği, "Vaaay, SEN de amma hızlıymışsın be!" lafının manasını da anlamadım. Elli yaşında, saçı başı ağarmış bir adamın beni kıskanacağını, o çocuk aklımla nasıl akıl edebilirdim?

Bölüm VIII

Kararlaştırdığımız gibi pazartesi sabahı erkenden, satış muamelesini bitirmek için Johnny Heinhold'un "Last Chance"inde[21] buluştuk. Tabii ki burası, erkeklerin her tür işini hallettiği bir bardı. Parayı ödedim, satış belgesini aldım. Frenk Frank bana ikramda bulundu. Belli ki âdet böyleydi, hem de gayet mantıklı bir âdetti: ödemeyi alan satıcı, muamelenin yapıldığı yerde parayı ıslatıyor. Ama Frenk Frank beni şaşırtan bir şey yaptı ve herkese ısmarladı. Hadi onunla ben içiyorduk, bu gayet normaldi de mekânın sahibi olan ve tezgâhın arkasında duran Johnny Heinhold'a içki ısmarlanması niye gerekmişti? Heinhold'un kendi içtiği içkiden bile kâr ettiğini hemen fark ettim. Tamam, Frenk Frank'in hem arkadaşları hem de aynı teknenin adamları olan Örümcek ile Viski Bob'a ikramda bulunmasını anlamıştım ama dok işçisi Bill Kelley ve Soup Kennedy'ye de ısmarlamasının gerekçesi neydi?

Kraliçe'nin erkek kardeşi Pat'i de ekleyince sekiz kişi ettik. Sabahın körüydü ve herkes viski istedi. Hepsi de viski içen o koca adamların yanında ben ne yapabilirdim? Sanki bu kelimeyi bin defa telaffuz etmiş gibi, umursamaz bir tavırla, "Viski" deyiverdim. Ne viskiymiş be! Bir dikişte içtim. Öööğ! Bugün bile o berbat tadı ağzımda hissedebiliyorum.

Bir de Frenk Frank'in ödediği fiyat beni dumura uğrattı: seksen sent. SEKSEN SENT! Tasarrufçu ruhuma büyük zulüm olmuştu bu. Seksen sent, yani makine başında geçirdiğim sekiz uzun ve zorlu saatin karşılığı, ağızlarda feci bir tat bırakarak kaşla göz arasında boğazlarımızdan aşağı akıp gitmişti. Frenk Frank'in har vurup harman savuran biri olduğu belliydi.

Hemen dışarı, gün ışığına çıkmak, muhteşem tekneme gitmek istiyordum. Ama herkes ağırdan alıyordu. Tayfam Örümcek bile oyalanıyordu. Neden bu kadar uzatıyor olabileceklerine dair tek bir fikir bile o kalın kafama dank etmiyordu. Sonradan sık sık o gün benim hakkımda ne düşündükleri aklıma gelmiştir; bu nevzuhuru aralarına kabul etmiş, hep beraber bar tezgâhının önünde takılmışlardı ama herhalde tek bir içki için orada öylece dikilmemişlerdi.

Tanıdığım biri olmayan Frenk Frank, zaten önceki gün gücenmiş ve bunu dışa vuramamıştı ama artık *Razzle Dazzle*'ın parasını cebine attığı için bana tuhaf davranmaya başlamıştı. Ondaki bu değişikliği hissedip gözlerinde bastırmaya çalıştığı parıltıları fark edince meraklandım. Adamın yanlarında ne kadar çok dursam o kadar tuhaflaşıyordu. Johnny Heinhold barın üzerinden bana doğru eğilip kulağıma fısıldadı: "Sana acayip kıl olmuş. Kendini kolla."

Erkekler hakkında bilinmesi gereken her şeyi bilen bir erkek nasıl yaparsa, ben de bu cümleyi anlamış ve içeriğini kabul etmiş gibi başımı sallayarak onayladım. Ama içten içe karmakarışık olmuştum. Hey gidi hey! Sadece uzun mesailer yapmış ve macera kitapları okumuş olan henüz on beş yaşındaki ben, Korsanlar Kraliçesi'ni bir kez bile aklından geçirmeyen ben, hem de kıza delicesine yanık olduğundan haberim bile yokken, Frenk Frank'e büyük bir utanç yaşattığımı nasıl tahmin edebilirdim? Önceki akşam tepeden inme bir şekilde manzaraya dahil olduğum anda Kraliçe'nin onu,

hem de kendi teknesinde öylece bırakıp çıkmasının bütün rıhtımda alaycı dedikodulara neden olduğunu nereden aklıma getirebilirdim? Yine aynı şekilde, kızın erkek kardeşi Pat'in bana soğuk davranışının, geçici bir ruh sıkıntısından kaynaklanmadığını nasıl bilebilirdim?

Viski Bob beni kenara çekti. "Dikkat et," diye fısıldadı. "Sana bir tüyo vereyim. Frenk Frank pis heriftir. Şimdi onunla beraber istiridye çıkaracak bir uskunayı getirmek için nehrin yukarlarına gidiyorum. İstiridye yatağına geldiğinde dikkatli ol. Seni bitireceğini söylüyor. Karanlık bastığında etrafındaysa, demirini attığın yerden alıp başka yere at ve lambanı kıs. Annadın?"

Evet, tabii, kesinlikle annadım. Kafamı salladım ve bir erkeğin başka bir erkeğe yapacağı gibi bu tüyo için ona teşekkür edip bardaki grubun yanına döndüm. Hayır, onlara içki ısmarlamadım. Benim ısmarlamamın beklenebileceği aklımın ucundan bile geçmedi. Örümcek'le birlikte oradan ayrıldım. Arkamdan edilmiş olabilecek lafları tahmin ettikçe bugün bile kulaklarıma kadar kızarırım.

Öylesine bilmek istermiş gibi Frenk Frank'in içini kemiren şeyin ne olduğunu Örümcek'e sordum. Cevap, "Seni acayip kıskanmış," idi. "Öyle mi?" dedim ve sanki üzerinde düşünmeye bile değmezmiş gibisinden konuyu devam ettirmedim.

Frenk Frank'in, dünyanın tüm denizlerinde yelken açmış elli yaşındaki bu maceracının beni çekememesinin, İstiridye Korsanları Kraliçesi gibi müthiş romantik bir isme sahip olan kızı benden kıskanmasının, on beş yaşımın erkeklik gururunu nasıl okşadığını artık size bırakıyorum. Kitaplarda böyle şeyler okumuşluğum vardı ama bunları henüz bana uzak olan yetişkinlik çağındaki kişilerde rastlanacak olasılıklar olarak görürdüm. O sabah demir alıp büyük ana yelkenimizi basarak rüzgâr üstüne üç mil orsa gidip körfeze açıldığımızda, kendimi nasıl da az rastlanır türden genç bir iblis gibi hissetmiştim...

İşte insanı öldüren makinede çalışmaktan kurtulup istiridye korsanlarıyla tanışmam böyle oldu. Evet, doğru, bu tanışma içkiyle başladı ve buradaki hayatım hep içkiyle birlikte devam edecek gibi görünüyordu. İyi de sırf böyle bir nedenle bu hayattan uzak mı durmalıydım? Nerede muhteşem ve özgür bir hayat varsa, orada erkekler içiyordu. Görünüşe göre Aşk ile Macera, John Barleycorn'la kol kola girip yürüyordu yoldan aşağı. Eğer o ikisini tanımak istiyorsam, bu üçüncüyü de tanıyacaktım mecburen. Ya da Halk Kütüphanesi'nden aldığım beleş kitaplara dönüp diğer erkeklerin maceralarını okuyacak, konserve fabrikasındaki makinenin başında saati on sente kölelik etmekten başka da serüven yaşamayacaktım.

Hayır elbette, sırf denizlerde yaşayanların bira, şarap ve viski konusunda acayip ve pahalı arzuları var diye çekinip görkemli deniz hayatından vazgeçecek değildim. Tuhaf mutluluk anlayışlarına göre adamlar beni içerken görmekten mutluluk duyuyorsa, ne olmuş yani? Eğer bana zorla içki ısmarlayıp kadehi elime verirlerse, içerdim. Onların yoldaşlığının bedelini böyle öderdim. İlle de sarhoş olmam gerekmiyordu ki... *Razzle Dazzle*'ın satışını bağladığımız o pazar günü sarhoş olmamıştım ve benden başka da kimse ayık kalmamıştı. Gelecekte de böyle yapabilirdim; benim içmemden keyif alıyorlarsa içerdim ama fazla içmekten de özenle kaçınırdım.

Bölüm IX

İstiridye korsanları arasında ağır içici olmaya doğru adım adım ilerlerken bir keresinde alkol isteği yüzünden değil, düşünsel bir süreç sonucunda ve hiç beklenmedik bir anda çok içtim.

Hayatı görüp tanıdıkça ona daha büyük bir tutkuyla bağlanıyordum. Organize bir baskında yer aldığım ilk akşam yaşadığım heyecanı unutmama imkân yok. Ayağımızda denizci çizmeleri, üstümüzde denizci giysileri; birkaçı cezasını yatıp çıkmış eski mahkûm olmak üzere hepsi kanuna düşman tarafta yer alan, cezası uzun ya da kısa olsun, hepsi hapiste evdeymiş gibi rahat eden iri yarı, korkusuz, sert adamlarla, kart rıhtım fareleriyle, *Annie*'nin güvertesinde toplanmışız, kısık ve kaba seslerle konuşuyoruz. Ayı George işin şakasının olmadığını gösterecek şekilde tabancalarını kemerine asmış.

Bugünden dönüp bakıldığında her şey ne kadar sefil, ne kadar aptalca görünüyor, biliyorum. Halbuki John Barleycorn'la senli benli olmaya, onu kabul etmeye başladığım o günlerde dönüp geriye baktığım yoktu. Önümde heyecan dolu, delişmen bir hayat vardı ve ben, sürekli okuyup durduğum maceraları şimdi bizzat yaşıyordum.

Babası Büyük Pençe'den ayırmak için "Küçük Pençe" Nelson derlerdi ona, "Midye" lakaplı biriyle ortak olarak

Reindeer adlı şalupada yelken basardı. Midye de gözünü budaktan sakınmazdı ama Nelson, gözükaralıkta manyaklık mertebesine ulaşmış biriydi. Yirmi yaşındaydı ve Herkül gibi bir vücuda sahipti. Birkaç yıl sonra Benicia'da vurulduğunda adli tabip, masasında gördüğü en geniş omuzlu adam olduğunu söyleyecekti.

Nelson okuma yazma bilmezdi. San Francisco Körfezi'ne babası tarafından "sürüklenen" bu gencin ikinci kişiliği olmuştu artık tekneler. Şaşılacak bir kuvveti ve rıhtımda kendisine cuk oturan bir şiddet şöhreti vardı. Bazen Berserker öfkesi[22] tutar, delice ve korkunç şeyler yapardı. Onu *Razzle Dazzle*'ın ilk seferinde tanıdım; ben dahil herkes şiddetli rüzgârda kıyıya sürüklenmekten korkup çifte demir atmışken,[23] adamın *Reindeer*'in yelkenini açıp etrafımızdaki istiridye yataklarını taradığını gördüm.

Nelson, önemli adamdı; Last Chance'in önünden geçerken benimle konuştuğunda büyük gurur duymuştum. Hele bir de usulünce gelip bana birlikte içmeyi teklif ettiğinde nasıl onurlandığımı aklınızda canlandırmaya çalışın. Onunla beraber bar tezgâhının önünde durdum, bir bardak bira içtim, istiridyelerden, teknelerden, *Annie*'nin ana yelkenine saçma kesesini kimin astığı konusundaki gizemden bahseden erkekçe bir muhabbette bulundum.

Konuşmaya ve barda takılmaya devam ettik. Birlikte takılmamızın uzaması bana tuhaf geliyordu. Biramızı da içmiştik. İyi de ben kimdim ki koca Nelson bara dayanmış dururken çıkıp oradan gideyim? Birkaç dakika sonra beni çok şaşırtan bir şey yapıp birer içki daha teklif etti, ben de kabul ettim. Hâlâ konuşuyorduk ve Nelson bardan ayrılmaya hiç niyetli görünmüyordu.

Nasıl mantık yürüttüğümü ve ne kadar masumane düşündüğümü açıklarken biraz sabredin lütfen. Öncelikle istiridye korsanlarının ve körfez maceracılarının en büyük kahramanı Nelson'la arkadaşlık yaptığım için gururum acayip

okşanmıştı. Zavallı midemin ve mukoza salgılayan organlarımın bahtsızlığına, Nelson'da, bana bira ısmarlamaktan mutluluk duymasını sağlayan tuhaf bir cinslik vardı. Bira konusunda herhangi bir ahlaki çekincem yoktu, sırf tadını ve bana verdiği ağırlık hissini sevmediğim için Nelson'la arkadaşlık etme onurundan geri kalacak değildim. Bira içmeye ve o birayı benimle içmeye heves etmişti. Eh, ne yapalım, ben de geçici bir rahatsızlığa katlanıverirdim.

Böylece barda muhabbete ve Nelson'ın ısmarlayıp parasını ödediği biraları içmeye devam ettik. Bugünden geçmişe baktığımda düşünüyorum da hayli meraklı biriymiş, benim ne ayak olduğumu öğrenmeye çalışıyormuş. Karşılık olarak ben de ona ısmarlayana kadar bana kaç bira ısmarlamasına izin vereceğimi görmek istiyormuş.

Altı bardak bira içtikten sonra ölçülü içme kuralımı düşünerek kendi kendime yeter dedim. Yaklaşık yüz metre ileride, rıhtıma bağlı duran *Razzle Dazzle*'a gideceğimi söyledim.

Nelson'la vedalaştıktan sonra rıhtıma doğru yürüdüm. Ama tabii altı bardak John Barleycorn da yanımdaydı. Beynim tatlı tatlı ürperiyor, kıpır kıpır kıpırdıyordu. İçimdeki erkeklik duygusu beni bulutlara yükseltmişti. Cidden ve gerçekten bir istiridye korsanı olan ben, aramızdaki en baba korsan olan Nelson'la Last Chance'de hoşbeş ettikten sonra kendi tekneme gidiyordum. İkimizin bara yaslanmış, bira içerkenki görüntüsü bütün canlılığıyla zihnimdeydi. Benim gibi içmek istemeyen birine bile bardak bardak bira ısmarlayıp bir sürü para harcadığı için erkekleri mutlu eden şeyin, doğanın akıl sır ermez kaprislerinden biri olduğuna karar verdim.

Aklımdan bunların geçtiği sırada, içerdeyken birkaç kez çifter çifter Last Chance'e giren adamlar gördüğümü hatırladım; önce beriki ötekine sonra da öteki berikine içki ısmarlamıştı. Sonra *Idler*'daki içki âlemimizde Scotty, zıpkıncı ve

benim viski almak için ceplerimizi tersyüz ederek son kuruşumuza kadar bütün paralarımızı nasıl ortaya döktüğümüz geldi aklıma. Derken çocukluk günlerimdeki kuralı düşündüm: bir gün biri arkadaşına "top güllesi" veya karamela alırsa başka bir gün onun da kendisine top güllesi veya karamela almasını bekler.

İşte Nelson barda bunun için takılıp kalmıştı. Bana içki ısmarlayınca benim de ona ısmarlamamı beklemişti. OYSA BEN ONDAN ALTI İÇKİ KABUL ETMİŞ AMA BİR TANE BİLE ISMARLAMAMIŞTIM. Hem de büyük Nelson'a! Utançtan kıpkırmızı olduğumu hissedebiliyordum. Rıhtımın merdivenlerine oturup yüzümü ellerimin arasına gömdüm. Utancımın harareti boynumdan yanaklarıma, alnıma kadar uzanıyordu. Hayatta birçok kez yüzüm kızarmıştır ama o kadar fecisini bilmem.

Büyük bir utanç içinde orada otururken uzun uzun düşündüm ve değerlerimi yeniden değerlendirdim. Yoksul doğmuş, yoksun yaşamıştım. Açlık çektiğim de olmuştu. Başka çocuklar gibi oyuncaklarım veya kendimi eğlendirdiğim eşyalarım olmamıştı. Hayata dair ilk anılarımdan itibaren fakruzaruret içindeydim. Bu yokluk hali kronikti, asla geçmezdi. Bir dükkândan satın alınmış ilk fanilamı giydiğimde sekiz yaşımdaydım. Ve hep tek fanilam olarak kalmıştı. Kirden artık giyilemez hale geldiğinde, yıkanana kadar evde dikilmiş feci şeyleri giymek zorunda kalıyordum. Fanilamla o kadar gurur duyuyordum ki üstüne başka bir şey giymeksizin, sadece onu giymek için ortalığı inletirdim. Anneme ilk isyanımda bütün dünya görsün diye fanilamın üstüne bir şey giymeme izni kopartana kadar diretmiş, isteri nöbetleri geçirmiştim.

Yiyeceklerin değerini en iyi, açlık çeken bilir; taze suyun ne demek olduğundan, en çok denizciler ve çölde yaşayanlar haberdardır. Uzun süre boyunca kendisinden esirgenen şeylerin kıymetini en iyi anlayansa çocukların hayal gücüne

sahip bir çocuktur. Ben, ancak kendi başıma elde ettiklerime sahip olabileceğimi çok erken yaşlarımda keşfetmiştim. Yaşadığım yavan çocukluk, beni tatsız tuzsuz biri haline getirmişti. Kendi başıma elde etmeyi başardığım ilk eşyalarım, sigara paketlerinden çıkan resimli kartlar, afişler ve albümlerdi. Kendi kazandığım parayı kendim harcayamadığım için bu hazineleri almak amacıyla "ekstra" gazeteleri verirdim. Bu hazinelerden bende mükerrer olanları diğer çocuklarla değiş tokuş eder ve bu ticareti bütün kasabada yaparak daha fazlasını elde etme fırsatları yaratırdım.

Bütün sigara üreticilerince çıkarılan tüm resimli kart serilerini (örneğin Büyük Yarış Atları, Parisli Güzeller, Bütün Ülkelerin Kadınları, Bütün Ülkelerin Bayrakları, Önemli Aktörler, Şampiyon Boksörler) tamamlamam için fazla süre geçmesi gerekmemişti. Üstelik her serinin üç çeşidinden de vardı elimde: resimli kart, afiş ve albüm olarak.

Sonra mükerrer setler ve mükerrer albümler biriktirmeye başladım. Bunları diğer çocukların değer verip ana-babalarından gelen harçlıklarla satın aldığı başka şeylerle değiş tokuş ederdim. Doğal olarak bir şey almak için hiçbir zaman para vermeyen benim gibi keskin bir değer duygusu yoktu onlarda. Verdiklerimin karşılığında posta pulları, değerli taşlar, ilginç eşyalar, kuş yumurtaları, bilyeler alırdım. (Bugüne dek hiçbir çocukta görmediğim harika bir akik koleksiyonum olmuştu. Koleksiyonumun çekirdeğini, kendisine verdiğim yirmi sent borç karşılığında bana rehin bıraktığı akiklerini, okul reformu nedeniyle işten çıkarıldığı için geri alamayan genç bir hademenin, en az üç dolar değerindeki taşları oluşturuyordu.)

Her şeyle her şeyi takas eder ve elimdekini gerçekten değerli bir şeye dönüştürene kadar on-on iki kez değiş tokuş yapardım. Ticaret erbabı olarak ün kazanmıştım. Adım da pintiye çıkmıştı. Alışverişimiz sırasında bir hurdacıyı ağlattığım bile olmuştu. Diğer çocuklar bana gelip şişe, kumaş,

hurda demir, taş, çuval ve beş galonluk yağdanlık koleksiyonlarını onlar adına satmamı isterdi; tabii, küçük bir komisyon karşılığında.

Rıhtımın merdivenlerine oturan ve karşılığında dişe dokunur bir şey almadan anında yitip giden bir bardak biraya beş sent verme meselesini kafasında ölçüp biçen, işte saati on sente bir makineye kölelik etmeye alışık olan bu hesaplı, eli sıkı çocuktu. Oysa şimdi hayran olduğum adamlarla birlikteydim. Onlarla beraber olmaktan gurur duyuyordum. Tüm pintiliğim, bütün o tasarruflarım, istiridye korsanlarının arasına girdiğimden beri yüreğimi hoplatan onca heyecanın birini bile yaşatabilmiş miydi bana? Asıl değerli olan şey neydi? Para mı yoksa heyecan mı? Bu adamların etrafa para saçmaktan, son kuruşlarını bile hesapsızca harcamaktan korkusu yoktu. Hatta paraya öylesine görkemle burun kıvırıyorlardı ki, Frenk Frank'in yaptığı gibi, kadehi on sente sekiz kişiye viski ısmarlıyorlardı. Az önce Nelson benimle içtiği biralar için altmış senti gözden çıkarmamış mıydı?

Peki ben bunlardan hangisi olacaktım? Son derece ciddi bir karar almak üzere olduğumun farkındaydım. Erkeklikle para arasında, pintilikle macera arasında seçim yapmak üzereydim. Ya paraya ilişkin tüm değer yargılarımı denize atıp onu israf edilebilecek bir şey olarak görmeye başlayacak, ya da kendilerine özgü halleriyle insanı sert bir içki gibi çarpan bu adamlarla kurduğum yoldaşlıktan vazgeçecektim.

Tekrar rıhtıma çıkıp Last Chance'e döndüm; Nelson barın dışında duruyordu. "Gel bir bira içelim," diye içeri davet ettim. Yine bar tezgâhının önünde durup biralarımızı içip sohbet ettik ama bu kez on senti ödeyen bendim! Yani içmek istemediğim, yani tadı berbat olan bir şeye, makine başında geçirdiğim koca bir saati vermiştim. Neyse ki o kadar zor olmadı. Yeni bir kavrayışa ulaşmıştım. Artık para benim için önemli değildi. Asıl önemli olan şey, arkadaşlıktı, yoldaşlıktı. "Bir tane daha?" diye sordum. Birer tane daha

içtik ve yine ben ödedim. Tecrübeli bir içkicinin bilgeliğine sahip olan Nelson, barmene, "Benimki az bira olsun Johnny," dedi. Johnny kafasını salladı ve o zamana kadar içtiklerimizin sadece üçte biri kadar dolu bir bardak verdi. Birası azdı ama parası aynıydı: beş sent.

Artık çakırkeyif olduğum için bu savurganlık beni fazla üzmedi. Üstelik karşılığında bir şey öğreniyordum. Para verip karşılığında belli bir miktar içki almaktan fazlası vardı yani. Meseleye şöyle bakıyordum: Biranın o kadar önemli olmadığı bir aşama geliyordu; o andan sonra artık sadece birlikte içmenin yarattığı yoldaşlık ruhu söz konusuydu. İşte, yepyeni bir şey daha! Ben de az bira isteyip yoldaşlığın insana yüklediği o iğrenç yükü üçte iki oranında küçültebilirdim.

Nelson'ın üst üste altı kere bana bira ısmarlamasına neden ses etmediğimin açıklaması olarak kabul etmesini umarak, kayıtsızca, "Tekneye gidip biraz para almam lazımdı," dedim, içmemize devam ederken.

"Ha, öyle mi, iyi de buna gerek yoktu ki," diye cevapladı. "Johnny de senin gibi bir dosta güvenir, de mi Johnny?"

Johnny, yüzünde bir gülümsemeyle, "Tabii ki," dedi.

Nelson, "Bana ne kadar yazmışsın bakalım?" diye sordu.

Johnny barın arkasında sakladığı defteri çıkarıp Nelson'ın sayfasını buldu, hesabını yaptı; Nelson'ın birkaç dolar borcu vardı. O defterde hemen bir sayfa açtırmak için dayanılmaz bir arzu duydum. Neredeyse erkekliğin nihai alametiydi benim için.

Israrla ısmarladığım birkaçar biradan sonra Nelson kalkmaya karar verdi. İki gerçek dost gibi ayrıldıktan sonra rıhtımdan aşağı *Razzle Dazzle*'a doğru yürüdüm. Örümcek akşam yemeğini hazırlamak için ateş yakıyordu.

Yakın arkadaşların birbirine yaptığı gibi, "Feneri nerede söndürdün?" diye sırıttı.

Gururumu gizlemeye çalışarak, kayıtsız bir edayla, "Yok canım, Nelson'laydım," dedim.

Sonra aklıma bir şey geldi. İşte karşımda o adamlardan biri vardı. Artık yeni bir kavrayışa ulaştığıma göre bunu hemen hayata geçirebilirdim. "Haydi," dedim, "Johnny'nin yerine gidip içelim."

Rıhtımda o tarafa yürürken Midye'ye rastladık. Nelson'ın ortağı olan Midye, iyi, cesur, yakışıklı, bıyıklı, otuz yaşlarında bir adamdı, yani lakabının akla getirebileceği her şeyin tam tersiydi. "Sen de gelsene, bir kadeh içersin," dedim. Geldi. Biz Last Chance'e girerken Kraliçe'nin kardeşi Pat de dışarı çıkıyordu.

"Acelen ne," diye selamladım onu. "Biz bir şeyler içeceğiz, sen de gel." "Daha yeni içtim," diye itirazlanacak oldu, "Ne olmuş yani? Şimdi de bizle içersin," diye yanıtladım. Pat bize katılmaya karar verince iki bardak birayla onun da gözüne girmiş oldum. Vay be! O gün John Barleycorn hakkında ne çok şey öğrenmiştim. Meğer ağzınızda bıraktığı berbat tat dışında onda neler varmış, neler. İşte, insana düşmanlık güdebilecek huysuz, suratsız biri bile sadece on sent gibi uyduruk bir bedele canciğer dost oluyor, güler yüzlü, cana yakın birine dönüşüyor, bakışları yumuşuyor. Rıhtımda ve istiridye yataklarında olup bitenlerin dedikodusunu yaparken kafalarınız birlikte güzelleşiyor, sesleriniz birlikte gevşiyor.

Millet biralarını koca bardaklarla ısmarlarken ben, "Benimki az bira olsun Johnny," dedim. Üstelik de bin yıllık içkiciymiş gibi, kayıtsız bir biçimde, öylesine, sanki o fikir aklıma o anda gelmişçesine söyledim. Bugünden geçmişe bakarken, o ortamda benim ne kadar acemi olduğumu anlayan tek kişinin Johnny Heinhold olduğuna eminim.

Örümcek'in gizlice Johnny'ye, "Feneri nerede söndürdü bu?" diye sorduğuna kulak misafiri oldum. "Bütün gün Nelson'la burada içtiler," diye cevap verdi.

Bunu duyduğumu kesinlikle belli etmedim ama o biçim GURUR duydum... Öyle ya, benim erkekliğime barmen de onay veriyordu. "BÜTÜN GÜN NELSON'LA BURADA İÇTİLER." Ne sihirli kelimeler! Erkeklik nişanem, bizzat mekânın sahibi tarafından bira bardağıyla servis edilmişti.

Razzle Dazzle'ı aldığım gün Frenk Frank'in Johnny'e de içki ısmarladığını hatırladım. Bardaklar dolu, biz de içmeye hazırdık. Sanki bunu her zaman söylemek istermiş ama Midye ve Pat'le ilginç muhabbetimizi bölmemek için biraz ihmal etmiş edasıyla, "Sen de bir şey iç Johnny," dedim.

Johnny bana kısa ve keskin bir bakış atıp son derece pozitif olduğumu, eğitimimde bir aşamayı kat etmekte bulunduğumu anlayınca özel şişesinden kendine viski koydu. Bir anlığına pinti tarafımı yaraladı bu. Herkes beş sentlik içki içerken o on sentlik içiyordu! Ama sadece bir an sürdü yaranın acısı. Ulaştığım yeni kavrayışı hatırlayarak, kendimi ele vermeden bu rezil fikri kafamdan silip attım.

İçkilerimiz bitince, "Hesap için defterinde bana da bir sayfa açsan fena olmaz," dedim. Sonra da adıma beyaz bir sayfanın açıldığını ve ısmarladığım içkilerin otuz sent tutan ederinin kurşunkalemle oraya yazıldığını görmenin doyulmaz tatminini yaşadım. Altın bir sis perdesinin içinden o sayfanın baştan aşağı dolu olduğu, bazı rakamların üstünün çizilip başka rakamların yazıldığı bir geleceğe baktım, gülümseyerek.

Herkese bir kez daha ısmarlarken büyük bir sevinçle Johnny'nin on sentlik içkisini bu kez kendi hesabına içtiğini gördüm. Barın arkasından bize içkilerimizi verirken hesap işini de gayet düzgün götürdüğünü anladım.

Dışarı çıktığımızda Örümcek, "Hadi St. Louis House'a gidelim," dedi. Bütün gün kömür küremiş olan Pat eve, Midye de yemek pişirmeye *Reindeer*'a gitti.

Böylece Örümcek'le birlikte, çoğu dok işçisi olan yaklaşık elli adamın toplandığı devasa bir bar olan St. Louis

House'a gittik. Oraya ilk gidişimdi bu. Soup Kennedy ile Bill Kelley'yi ikinci kez orada gördüm. *Annie*'nin Smith'i, kemerinde tabancalarla içeri girdi. Sonra Nelson çıkageldi. Barı işleten Vigy biraderler dahil başka kişilerle, en akılda kalıcı sima olarak da hınzır gözleri, çarpık burnu ve çiçekli yeleğiyle şamatacı bir melek gibi armonika çalan, çalarken de Oakland rıhtımının bile anlayıp hayran kalabileceği kadar feci gözyaşı döken Joe Goose idi.

Ben içkileri ısmarlarken (diğerleri de ısmarlıyordu), *Razzle Dazzle*'ın bu haftaki kazancından Jennie Dadı'ya olan borcumu ödemek için yeterince pay ayıramayacağım düşüncesi şöyle bir titreşti zihnimde. "Aman canım, ne olmuş yani" diye düşündüm, daha doğrusu benim yerime John Barleycorn düşündü. "Sen bir erkeksin ve elbette başka erkeklerle tanışacaksın. Jennie Dadı'nın acilen paraya ihtiyacı yok. Gayet iyi biliyorsun ki aç değil, açıkta değil. Hem bankada parası da var. Biraz bekleyiversin, azar azar ödersin."

John Barleycorn'un başka bir özelliğini, işte böyle öğrendim. Ahlaka uygun davranışa ket vurur o. İnsan ayıkken asla yapamayacağı yanlışları kafası dumanlıyken kolayca yapar. Aslında insanın elinden başka bir şey yapmak da gelmez çünkü John Barleycorn'un vurduğu ket, insanın anlık arzuları ile uzun bir süreçte edindiği ahlak arasında sur gibi yükselir.

Jennie Dadı'ya olan borcumu kafamdan atıp insanın elinin kiri olan parayı çarçur etmenin ne demek olduğu duygusuyla tanışma yolundaki yürüyüşüme devam ederken, çakırkeyif halimden başlayarak içimde giderek büyüyüp sevimsizleşen o çınlamayı da hissediyordum. O akşam beni tekneye kim götürdü, yatağa kim yatırdı bilmiyorum; herhalde Örümcek'tir.

Bölüm X

Erkekliğimi işte böyle kanıtladım. Rıhtımdaki konumum, istiridye korsanları arasındaki yerim bir anda zirveye yükseldi. Kafa dengi biri kabul ediliyor, sağlam bir arkadaş olarak görülüyordum. Oakland rıhtımının merdivenlerinde oturup yeni bir kavrayış edindiğim andan beri parayı fazla takmıyordum. O günden bu yana pinti olduğumu düşünen kimse çıkmazken tersine, parayı umursamayışım, kimi yakınlarım için hep sıkıntı ve endişe kaynağı olmuştur.

Anneme haber gönderip bütün koleksiyonlarımı mahallenin çocuklarına dağıtmasını isteyerek pinti geçmişimle bağlarımı tamamen kopardım. Hangi koleksiyonu kimin aldığını da asla dert etmedim. Artık bir erkektim ve beni çocukluğuma bağlayan her şeyi kökten temizlemiştim.

Şanım almış yürümüştü. Hele bir de beni batırmak için uskunasını üstüme süren Frenk Frank'i elimde horozu kaldırılmış bir çifteyle *Razzle Dazzle*'ın güvertesinde nasıl dimdik ayakta karşıladığım, bu arada yekemi ayağımla idare edip rotamda seyre nasıl devam ettiğim ve sonunda onu dümenini alabanda edip* benden uzaklaşmaya nasıl zorladığım duyulunca bütün rıhtım, yaşımın küçük olmasına rağmen bende bir şey olduğuna karar verdi. Ben de bu şeyi

* Alabanda: Teknenin bordasının iç yanı. Dümeni alabanda etmek: Dümeni olabildiği kadar sancak veya iskele tarafa doğru basmak. (ç.n.)

ele-güne göstermeye devam ettim. Birkaç kez tek başımayken *Razzle Dazzle*'ı iki kişilik teknelerden daha fazla istiridye yüklü halde getirmişimdir; bir keresinde hep beraber ta Aşağı Körfez'e kadar uzanıp yağmayı yaptıktan sonra gün ışıdığında Kuşkonmaz Adası açıklarındaki demirleme yerinde tek başıma arzıendam etmişimdir; sonra o ünlü Perşembe geceki kim kimi geçecek mücadelesinde, hem de dümen yelpazem yokken, *Razzle Dazzle*'la birinci gelip Cuma sabah pazarının kaymağını yemişimdir; yine bir sefer ana yelkenim Scotty tarafından (evet, *Idler* macerasındaki Scotty. Örümcek'in ardından *Razzle Dazzle*'a tayfa olarak Irish girmişti. Sonraları yeniden ortaya çıkan Scotty onun yerini almıştı) yakıldığı için Yukarı Körfez'den Oakland'e sadece flok yelkenimle* varmışımdır.

Ancak denizde yaptığım şeylerin önemi bir yere kadardı. Bunları tamamlayan ve bana "İstiridye Yataklarının Prensi" unvanını kazandıran şey, paradan palamarı** çözmüş bir delikanlı, erkekler gibi içki ısmarlayan kafa dengi biri olmamdı; yoksa ilk gördüğümde beni büyüleyen Oakland rıhtımının, günün birinde benim yaptığım şeytanca şeylerden sarsılıp rahatsız olacağını hayal bile edemezdim.

Bir yandan da hayat, hep içkiyle ilişkiliydi. Bar, fakirin kulübüydü, toplanma mekânıydı. Biri biriyle buluşmak isterse, barda buluşurdu. Bahtımız iyi gitmişse barda kutlar, derdimize barda ağlardık. Olup bitenden orada haberdar olur, insanlarla barda tanışırdık.

Nelson'ın babası Büyük Pençe'yle tanıştığım günü hiç unutabilir miyim? Last Chance'deydik. Bizi Johnny Heinhold tanıştırdı. Nelson'ın babası olması bile tek başına yeterdi ama Büyük Pençe'de bundan fazlası vardı. İleride tayfası

---

* Teknenin baş istralyasına tutturulmuş olarak burun ile ön direk arasında uzanan ve ana yelkene göre hayli küçük olan üçgen yelken. Jack London'ın bu söylediği seyir ancak sert havada, rüzgâr kolayına gelirken ve akıntı da terslik etmezse yapılabilir. (ç.n.)

** Tekneyi iskeleye veya şamandıraya bağlamak için kullanılan halat. (ç.n.)

olabileceğim yük uskunası *Annie Mine*'ın sahibi ve kaptanıydı. Dahası da vardı; maceracı bir adamdı. Mavi gözlü, sarı saçlı, iri ve yaşına göre güçlü kaslara sahip bir Viking idi. Tüm milletlerin gemilerinde bulunmuş, denizciliğin vahşi bir iş olduğu eski günlerden beri yelken basmıştı.

Hakkında bir sürü tuhaf hikâye duyduğum bu adama uzaktan tapardım. Bizi bir araya getiren yer, bar oldu. Yine içki olmasaydı, tanışıklığımız el sıkışıp iki çift laf etmekten ibaret kalabilirdi; az konuşan yaşlı bir adamdı netice itibariyle.

Alemciliğin raconundan öğrendiğim görgü kuralları gereği biraz bekledikten sonra usulünce, "Bir içki ısmarlayayım," dedim. Parasını benim ödediğim biraları içerken elbette ona da bir şey düşüyordu: beni dinlemek ve benimle muhabbet etmek. Johnny ise gerçek bir ev sahibi inceliğiyle davranıyor, ortak sohbet konuları bulmamızı sağlayacak akıllıca yorumlar yapıyordu. Tabii ki benim biramı içmiş olan Kaptan Nelson'ın da sırası geldiğinde bana bira ısmarlaması gerekiyordu. Böylece sohbet uzuyor, Johnny de arada diğer müşterilere bakmak için yanımızdan ayrılıp ayrılıp geliyordu.

Kaptan Nelson'la içtikçe aramızdaki yakınlık arttı. Benim şahsımda, okuduğu kitaplar sayesinde kendisinin bizzat yaşadığı deniz hayatı hakkında bir sürü şey öğrenmiş, değerbilir bir dinleyici bulmuştu. Karşılıklı ısmarlaya ısmarlaya biraları devirdikçe vahşi gençlik günlerine döndüğü o mübarek yaz gününde, benim için paha biçilmez nice hikâyeler döküldü dudaklarından. O kocamış deniz kurduyla böylesine uzun bir gün geçirmem, ancak John Barleycorn sayesinde mümkün olabilirdi.

Johnny Heinhold barın öte yanından gizlice beni uyarıp ağzımın dolanmaya başladığını ve artık az biraya dönsem iyi olacağını söyledi. Ama Kaptan Nelson tam bira içtiği sürece azını içmeme, gururum müsaade etmedi. Kaptan ilk az

birasını isteyene kadar ben de az biraya dönmedim. Uzun ve abartılı vedalaşma aşamasına geldiğimizde, artık sarhoştum. Öte yandan Büyük Pençe'nin de en az benim kadar sarhoş olduğunu görmenin tatminini yaşıyordum. Hatta gençliğimin verdiği kalenderlik nedeniyle inanmaya pek cüret edemesem de benden bile fazla bulmuştu kafayı kartaloz korsan.

Sonraki günlerde Örümcek'ten, Pat'ten, Midye'den, Johnny Heinhold'dan ve diğerlerinden, Büyük Pençe'nin beni sevdiğini ve ağzından ne iyi çocuk olduğuma dair güzel laflardan başka şey çıkmadığını duydum. Bu hayli dikkate değer bir şeydi çünkü kendisi camiada kimseyi sevmeyen vahşi, hırçın, huysuz bir ihtiyar olarak tanınırdı. ("Pençe" lakabı, bir kavgada Berserker taktiği uygulayıp eliyle rakibinin yüzünden parça koparmasından ileri gelirmiş.) Bana böyle birinin bile dostluğunu kazandırdın ya, helal olsun sana John Barleycorn... Bu olayı sırf John Barleycorn'un sahip olduğu nice cazibeler bilinsin, takipçilerini ayartmak için kurduğu onca tuzak, verdiği binbir hizmet öğrenilsin diye anlatıyorum.

Bölüm XI

Yine de içimde alkol tutkusu oluşmamış, vücut kimyam içki talebinde bulunmamıştı. İçki şişesinde balık olduğum tüm o yıllar bende alkole yönelik bir arzu doğurmamıştı. İçmek, benim ve birlikte yaşadığım adamların yaşam tarzıydı, o kadar. Öte yandan körfezde teknemle seyrederken yanımda içki bulundurmaz, seyrimi körfez dışına uzattığımdaysa içme düşüncesini aklımın ucundan bile geçirmezdim. Ancak *Razzle Dazzle*'ı rıhtıma bağlayıp kıyıya çıkarak erkeklerin toplanma yerlerine gittiğimden sonradır ki içkiler akmaya başlar, içki ısmarlamak ve ısmarlananı kabul etmek sosyal bir görev, bir erkeklik ayini haline gelirdi.

Tabii sonra Oakland rıhtımında ya da halicin öte yanındaki sığlığın orada yatarken Kraliçe'nin, bacısının, kardeşi Pat'in, Bayan Hadley'in ziyaretleri vardı. Benim tekneme misafir olmuşlardı, mekân sahibi olarak onları ağırlamam lazımdı ve bunu ancak onların konukseverlik anlayışı uyarınca yapabilirdim. Böylece Örümcek'i, Irish'i, Scotty'yi veya o anda tayfam kimse onu, eline bira güğümünü veya şarap damacanasını verip hemen koştururdum. Sonra istiridyelerimin satışını yapmış olarak rıhtımda yattığım bazı alacakaranlık seher vakitlerinde üniformalı veya sivil koca koca polislerin etraftan sakınarak tekneme çıktığı olurdu. Polisin gölgesinde yaşayan tipler olduğumuz için istiridye ve

biber sosuyla onları yemlerken, anında bira güğümünü koşturur veya daha sert içki istiyorlarsa şişe şişe viski aldırırdık.

Ne kadar içersem içeyim bir türlü John Barleycorn'u sevememiştim. İnsanlarla ilişkiye geçmemdeki işbirliğine büyük değer vermekle birlikte tadından hoşlanmıyordum. Erkeklerin arasında bir erkek olmak için yanıp tutuştuğum tüm o zamanlarda, aslında şeker yemek gibi utanç verici bir arzuyla gizliden gizliye kıvranıyordum. Ancak bunun bilinmesindense ölmeyi yeğlerdim. Tayfamın kıyıda yatacağını bildiğim geceler kendi başıma yaptığım kaçamaklar olurdu. Halk Kütüphanesi'ne gider, kitaplarımı yenileriyle değiştirir, yirmi beş sent verip çiğnenerek ve yalanarak yenen envai çeşit şeker alır, elimdekileri saklayarak *Razzle Dazzle*'a gelir, kabinin kapısını kilitler, yatağa uzanır, şeker yiyip kitap okuyarak saatlerce süren mutluluklar yaşardım. Bu kaçamaklar, paramın gerçek değerini bulduğunu hissettiğim anlardı. Şekerleme dükkânında yirmi beş sentin satın aldığı o büyük tatmini, barda bir sürü dolar alamazdı.

Daha çok içtikçe içki nöbetleri sırasında giderek daha renkli vukuatlar yaşadığıma dikkat etmeye başladım. Sarhoşluk halleri her zaman hatırlanır. Böyle zamanlarda mutlaka bazı olaylar meydana gelir. Joe Goose gibi adamlar, varoluşlarının farkına sarhoşluk anlarında varır. Dok işçilerinin hepsi cumartesi akşamını iple çeker ki gidip içsinler. İstiridye işi yapan bizim gibi adamlarsa bir arkadaşa rastlamamız veya sağdan soldan yağan içki teklifleriyle zaman zaman kafayı çekmemiz dışında, doğru dürüst içmeye başlamak için yükümüzü boşaltmayı bekleriz.

Aslında planlanmamış, kendiliğinden gelişen sarhoşluk anları en iyisiydi. Öylesi zamanlarda daha tuhaf, daha heyecan verici şeyler yaşanırdı. Nelson, Frenk Frank ve Kaptan Spink'in, çalıntı bir somon teknesini Viski Bob ile Yunan Nicky'den yeniden çaldıkları o pazar günkü gibi. İstiridye teknelerinin mürettebatlarında değişiklikler olmuştu. *Annie*'de

Bill Kelley ile kavga eden Nelson, şimdi sol elinde bir kurşun deliğiyle dolaşıyordu. Midye ile de kavga edip ortaklığını bozan Nelson, *Reindeer*'a iki açık deniz tayfası almış ve kolunun askıda olmasına bakmadan öyle çılgın bir seyir yapmıştı ki adamlar korkup selameti karada bulmuşlardı. Pervasızlığının ünü iyice yayılınca kimse ona tayfalık etmek istemedi. Tayfa bulamayınca da teknesi haliçte, sığlıkta yatıyordu. Onun teknesinin yanında da içinde ben ve Scotty olmak üzere, yelkeni yanmış olan *Razzle Dazzle* duruyordu. Viski Bob ise Frenk Frank'ten ayrılarak Yunan Nicky ile birlikte "nehrin yukarılarındaki" bir akına gitmişti.

Bu akının sonucu, bir İtalyan balıkçının Columbia Nehri'nde somon avlamak için yaptırdığı yepyeni tekneyi çalmışlar. Teknesini arayan İtalyan tarafından tek tek ziyaret edilen bütün istiridye korsanları olarak, Viski Bob ile Yunan Nicky'nin hareketlerinden, bu işin sorumlusunun onlar olduğu kanısına vardık. Ama tekne neredeydi? Nehrin en yukarısından körfezin en aşağısına kadar yüzlerce Yunan ve İtalyan balıkçı, en ufak su birikintisine, en küçük sazlığa kadar her yeri aramış ama tekneyi bulamamıştı. Yapacak bir şeyi kalmayan tekne sahibi elli dolar ödül koyunca herkesin konuya ilgisi daha da artmış, olay üzerindeki esrar perdesi daha da koyulaşmıştı.

Bir Pazar günü yaşlı Kaptan Spink beni görmeye geldi. Konuştuklarımızın aramızda kalmasını istiyordu. Eski Alameda vapur iskelesinin oralarda kayığıyla balık tutuyormuş. Deniz çekildiğinde bir de bakmış ki iskelenin temel kazığına su hattının altından bağlanmış bir halat aşağı doğru gidiyor. Uğraşmış ama halatı çekip bağlı olduğu şeyi görememiş. Biraz ileride başka bir temel kazığına bağlı benzer bir halat ucu varmış ve o da aynı şekilde aşağı doğru gidiyor, o da yukarı çekilemiyormuş. Suyun altındaki şeyin, somon teknesi olduğu kuşkusuzmuş. Eğer tekneyi hak sahibine teslim edersek elli dolarlık ödülü biz alırmışız. Ancak hırsızların bile bir

onuru olduğuna dair tuhaf ahlaki kurallara inandığım için bu konuda herhangi bir şey yapmayı reddettim.

Frenk Frank, Viski Bob'la kavga etmişti. Nelson da Bob'un düşmanıydı. (Zavallı Viski Bob! Zararsız, iyi huylu, cömert, zayıf doğmuş, kötü yetişmiş biriydi, alkole dayanılmaz bir kimyasal ihtiyaç duyardı. Körfezde korsanlık mesleğini icra ederken, bu olayın üstünden fazla geçmeden, kurşunlarla delik deşik edilmiş cesedini bir iskelenin altında buldular.) Önerisini reddetmemin üzerinden bir saat geçtikten sonra Kaptan Spink'i, haliçten aşağı doğru yelken açmış *Reindeer*'in güvertesinde gördüm; Nelson'la birlikteydi. Onları da uskunasıyla Frenk Frank takip etti.

Çok geçmeden halice geri döndüler ama ilginç bir şekilde yan yana geliyorlardı. Sığlığa yaklaşırlarken bir yanındaki uskunayla diğer yanındaki şalupaya bağlı halatlar tarafından suyun dibine batması engellenen, küpeşte hizasına kadar batırılmış tekneyi gördüm. Deniz yarı yarıya çekilmişti, somon teknesi ortada olacak şekilde üçü de sığlığın kumuna yan yana dizildiler.

Frenk Frank'in tayfalarından Hans, anında bir sandala atlayıp kuzey sahiline doğru küreklere asıldı. Kayığın kıçındaki koca damacana, nereye gittiğini ortaya koyuyordu. Bu kadar kolay kazandıkları elli doları kutlamak için bir an bile kaybetmek istememişlerdi. John Barleycorn müritlerinin yolu böyledir. Talih yüzlerine güldüğünde içerler. Bahtsız olduklarında talih yüzlerine gülsün diye içerler. Bahtsızlıkları sürerse, bunu unutmak için içerler. Bir arkadaşlarına rastladıklarında içerler. Arkadaşlarıyla kavga edip bozuştuklarında içerler. Asıldıkları kızı tavlarlarsa o kadar mutlu olurlar ki mutlaka içmeleri gerekir. Reddedildiklerindeyse tam tersi nedenle içerler. Yapacak bir şeyleri yoksa, yeterli sayıda kadehten sonra beyinlerindeki kurtçukların harekete geçeceğini ve ondan sonra yapacak bir sürü şeylerinin olacağını bildikleri için içer-

ler. Ayık olduklarında içmek isterler, sarhoş olduklarında daha da çok içmek isterler.

Elbette arkadaşları olduğumuz için Scotty ile ben de içmeye davet edildik. Henüz alınmamış o elli doları biz de ıslattık. Gayet sıradan başlayan pazar günü, harika bir gün haline gelmişti. Muhabbet ettik, şarkılar söyledik, bolca şişinip etrafa hava attık. Frenk Frank'le Nelson her yana içki gönderdi. Oakland rıhtımından rahatlıkla görülebilecek yerde olduğumuz için âlemimizin sesi tanıdıkları yanımıza çekiyordu. Birbiri ardına sürüyle tekne halici geçip sığlığa geldi. Garibim Hans ise hiç boş kalmadı; habire küreklere asılıyor, kalabalığa nevale yetiştirmek için sürekli gidip geliyordu.

Viski Bob'la Yunan Nicky, kendilerinin ektiğini korsan kardeşlerinin biçmesi nedeniyle içerlemiş, öfkeli ve ayık halde yanımıza geldiler. Frenk Frank, John Barleycorn'un da yardımıyla erdem ve dürüstlük üzerine ikiyüzlü bir nutuk çektikten sonra elli yaşına rağmen Viski Bob'u sığlığın kumlarının üzerine çekip marizlemeye başladı. Nicky kısa saplı bir kürekle arkadaşının yardımına koşmak için kumluğa atlayınca onun da icabına Hans tarafından kısa sürede bakıldı. Bob'la Nicky'nin kan revan içindeki enkazları paketlenip kayıklarına postalandıktan sonra bu olayın yeni bir cümbüşle kutlanması gerekiyordu tabii ki.

Bu arada bir sürü gelenimiz olmuş, farklı milletlere ve mizaçlara mensup, hepsi de John Barleycorn tarafından uyarılıp dizginlerinden boşanmış büyük bir kalabalık toplanmıştı etrafımıza. Eski kavgalar canlandı, kadim düşmanlıklar hortladı. Havada kavga kokusu vardı. Bir dok işçisinin aklına yük gemisi tayfalarından birinin, ya da tam tersi, bir tayfanın aklına dok işçilerinden birinin yaptığı bir yanlış gelince veya bir istiridye korsanı birinin bir şey yaptığını hatırlayınca ya da onun yaptığı bir şeyi başkası anımsayınca bir yumruk atılıyor ve kavga başlıyordu. Her kavga bir içkiyle son buluyor, kavgaya girmeyenler tarafından önce kışkırtılıp

sonra ayrılan kavgacılar birbiriyle sarmaş dolaş olarak arkadaşlıklarının sonsuza dek süreceğine yemin billah ediyordu.

Soup Kennedy, sanki günler torbaya girmiş gibi, Midye ile birlikte çıktıkları bir seyirden beri *Reindeer*'da kalmış eski tişörtünü almak amacıyla gelmek için o günü seçmişti. Midye ile Nelson'ın arası bozulduğunda Soup, Midye'nin tarafını tutmuştu. Aslında St. Louis House'da oturmuş, içiyormuş; demek ki eski tişörtünü arasın diye onu sığlığa gönderen, John Barleycorn idi. Bir iki atışmadan sonra kavga başladı. *Reindeer*'ın dümen kabininde Nelson'la birbirlerine kenetlendiklerinde, iki elini de kullanabilen birinin tek elli birine girişmesine hırslanan Frenk Frank'in demir bir çubukla beynini dağıtmasından son anda kurtuldu. (*Reindeer* hâlâ yüzüyorsa kokpitinin ahşap küpeştesinde o demir çubuğun izi hâlâ duruyordur.)

Kurşun delikli elini askıdan çıkarırken Soup Kennedy'yi tek eliyle bile marizleyeceğine dair Berserker inancını gözyaşları içinde kükreyerek ilan eden Nelson'ı, biz tutuyorduk. Sonra ikisini sığlığa bıraktık. Nelson'ın durumunun kötüye gider gibi göründüğü bir anda Frenk Frank'le John Barleycorn haksız bir şekilde kavgaya karıştılar. Buna itiraz eden Scotty, elini uzatıp Frenk Frank'i tutmaya kalkınca o da onu öyle bir çekti ki oğlan kumluğun üzerinde beş-altı metre uçtuktan sonra yumruğuyla birlikte Frank'in üstüne bindi. Hadi bu sefer onları ayıralım derken yarım düzine daha kavga patlak verdi. Neyse, bu kavgalar şu ya da bu şekilde bitti veya araya içki sokarak biz bitirdik ama bu arada Nelson'la Soup Kennedy dövüşmeye devam ediyordu. Arada sırada, örneğin güçlerini tüketerek yumruk atamaz hale gelip kuma yattıklarında, "Gözlerine kum at" gibisinden taktik veriyorduk. Onlar da birbirinin gözüne kum atıyor, sonra toparlanıp tekrar tekrar tükenene kadar kavgaya devam ediyorlardı.

Şimdi tüm bu sefil, bu saçma, bu hayvani hallerin, henüz on altısına basmamış benim üzerimde nasıl bir etki bıraktı-

ğını; macera ateşiyle yanan, yıllanmış korsanların ve deniz gezginlerinin, şehirlere verilen baskınların ve çatışan silahlı adamların hayaliyle dolu, üstelik içtiği şeyler yüzünden imgelemi deli gibi uçuşa geçmiş bir yeniyetme için ne anlama geldiğini düşünün. Hayattı bu; ham haliyle ve çırılçıplak, vahşi ve özgür hayat; içine doğduğum zaman ve mekân itibariyle dahil olabileceğim, o türden tek hayat. Hatta bundan da fazlasıydı. Bana bir vaadi vardı. Bu daha başlangıçtı. Şu sığlıktaki kumlardan başlayan yol Altın Kapıdan* geçerek dünyanın sonsuz macera denizlerine açılacak ve oralarda kavgalar, eski püskü tişörtler veya çalıntı somon tekneleri yüzünden değil, yüce hedefler ve şairane amaçlar uğruna yapılacaktı.

Frenk Frank gibi bir moruğun yaptıklarının yanına kâr kalmasına nasıl izin verdiğine dair düşüncelerimi dile getirdiğim için Scotty ile biz de birbirimize dayılanıp kumluğun vaveylasına katıldık. Scotty yanımda tayfalık etmeyi bıraktı, gecenin yarısında bana ait bir çift battaniyeyi de alıp gitti. Geceleyin istiridye korsanları sızmış halde yataklarında yatarken yükselen sular, çapalarına bağlı uskunayla *Reindeer*'ı yüzdürmüş. Hâlâ kayalarla ve suyla dolu olan somon teknesiyse haliyle dipte kalmış.

Sabah erken vakitte *Reindeer*'dan yükselen vahşi çığlıkları duyup bütün sahil kesiminin günler boyunca kahkahaya boğulmasına neden olacak seyirliği izlemek üzere seher serinliğinde düşe kalka yataktan fırladım. Güzelim somon teknesi ezilmiş, gözleme gibi yamyassı vaziyette kumun üstünde yatıyor, Frenk Frank'in uskunasıyla *Reindeer* ise onun üstüne tünemiş halde duruyordu. Şanssızlığa bakın ki teknenin sağlam meşeden yapılma talimarı,** *Reindeer*'in borda

---

* "Golden Gate." Pasifik Okyanusu'ndan San Francisco Körfezi'ne girişi sağlayan boğaz. 1937 yılında üzerine kırmızı renkli ünlü Golden Gate Köprüsü'nün yapıldı. (ç.n.)

** Teknenin burnunu oluşturan, alt kısmı omurgaya bağlı parça. (ç.n.)

kaplamasının iki parçasını delip içeri girmişti. Gelgitle birlikte yükselen sular delikten içeri girmiş ve yatağına kadar çıkarak Nelson'ı uyandırmıştı. Ben de el attım, suyu boşaltıp hasarı onardık.

Sonra Nelson kahvaltı hazırladı ve birlikte durumu gözden geçirdik. O da sıfırı tüketmişti, ben de. Altımızdaki kumun üzerinde yatan o zavallı enkaz için kimse elli dolar ödül vermezdi. Nelson'ın bir eli yaralıydı ve tayfası yoktu. Benim de ana yelkenim yanmıştı ve tayfam yoktu.

"Ne dersin, birlikte çıkalım mı?" diye sordu. "Olur," dedim. Küçük Pençe Nelson'la, hepimizin en vahşisiyle, en çılgınıyla böylece ortak olduk. Erzak için gereken parayı Johnny Heinhold'dan borç aldık, fıçılarımızı su doldurduk ve istiridye yataklarına gitmek üzere aynı gün yelken açtık.

Bölüm XII

Birlikte geçirdiğimiz aylar boyunca Nelson'la yaşadığım şeytani çılgınlıktan asla pişmanlık duymamışımdır. Teknesinde çalışmış herkesi korkutmakla birlikte YELKEN BASABİLEN biriydi o. En büyük zevki, teknenin batmasını birkaç santimle veya bir anlık gecikmeyle önleyebilecek şekilde dümen tutmak; en büyük gururu, kimsenin cesaret edemeyeceği şeyleri yapmaktı. Camadan vurup yelkeni asla küçültmemek gibi manyakça bir takıntısı vardı ve onunla geçirdiğim zaman boyunca hava ister sert essin ister yumuşak, *Reindeer* hiç camadan vurmadı.* Hiç kuru da kalmadı. Onu sürekli zorladık, sürekli açıldık, sürekli yelken bastık. Oakland rıhtımından ayrılıp giderek daha uzak sularda maceralara atıldık.

Tabii hayatımın bu görkemli dönemi, John Barleycorn sayesinde mümkün oldu. Benim John Barleycorn'dan şikayetim de budur. Macera dolu, delişmen ve hayata susamış bir yeniyetme olarak oradaydım ve böyle bir hayatı sadece John Barleycorn aracılığıyla elde edebiliyordum. Hayatını dolu dolu yaşayan herkes bu yoldan gitmişti. Ben de haya-

* "Camadan halatı" adı verilen halatın kullanılarak yelkenin gerektiği kadar indirilip rüzgârın yelkene etki ettiği alanın küçültülmesi. Sert havada camadan vurulmamış tekneyi kontrol edebilmek için yelken alanının tamamına etki eden rüzgârın gücünü karşılayabilecek bir kuvvete ve donanıma sahip olmak gerekir. (ç.n.)

tımı yaşamak istiyorsam onların izinden gitmeliydim. Nelson'ın ortağı ve yoldaşı olmam, içki sayesindedir. İçki davetini baştan geri çevirseydim ya da onun ısmarladığı biraları içip içip çıkıp gitseydim asla beni ortak almazdı. Çünkü Nelson, hayatın iş yönünde olduğu kadar sosyal yönünde de kendisini taşıyabilecek bir ortak arıyordu.

John Barleycorn'un sırrının, sadece demirden yapılma bir vücudun varabileceği nihai uyuşukluk ve insanlıktan çıkmış bilinçsizlik haline doğru kademe kademe ilerleyen çılgın içki âlemlerinde yattığı gibi yanlış bir fikre kapılmış olarak kendimi hayatın kollarına bırakmıştım. Tadını hâlâ sevmediğim için tek bir amaçla, kafayı bulmak, umarsızca, umutsuzca sarhoş olmak için içiyordum. Tasarrufçu, zor harcayan ben, Shylock* gibi ticaret yaparak hurdacıyı ağlatmış olan ben, Frenk Frank'in tek hamlede sekiz kişiye seksen sentlik viski ısmarladığını görünce donup kalan ben, israfa daldım, parayı onların hepsinden çok hiçe saydım.

Bir akşam Nelson'la birlikte karaya çıktığımızı hatırlıyorum. Cebimde yüz seksen dolar vardı. Niyetim önce üstüme başıma bir şeyler almak, sonra da üç-beş kadeh içmekti. Giysiye ihtiyacım vardı. Hepsi de o anda üzerimde olan tüm giyeceklerim şunlardı: İçine geçirdiği hızla suyu dışarı sızdıracağı ilahi kelam gibi kesin olan bir çift denizci çizmesi, elli sentlik iş tulumu, kırk sentlik keten gömlek ve geniş kenarlı denizci şapkası. Normal şapkam olmadığı için denizci şapkası giyiyordum. Listemde iç çamaşırı ve çorap olmadığı dikkatlerden kaçmamıştır; yoktu çünkü.

Giysi alabileceğim mağazalara ulaşmak için bir düzine barın önünden geçmek gerekiyordu. Önce biraz içeyim dedim ve tabii ki mağazalara ulaşamadım. Sabahleyin beş parasız, zehirlenmiş ama mutlu halde tekneye geri döndüm ve yelken basıp denize açıldık. Karadan döndüğümüzde sahip olduğum yegâne giysiler, karaya çıkarken üzerimde olanlardı

---

* Shakespeare'in *Venedik Taciri* adlı oyunundaki cimri tefeci karakteri. (ç.n.)

ve cebimdeki yüz seksen dolardan geriye tek bir sent bile kalmamıştı. Yeniyetme bir veledin, on iki saatte yüz seksen doların hepsini içkiye harcaması, böyle bir şeyi hiç denememiş olanlara imkânsız gelebilir. Ben olabileceğini biliyorum.[24]

Pişmanlık nedir, bilmezdim. Kendimle gurur duyardım. Onların en iyisi kadar para harcayabileceğimi hepsine göstermiştim. Güçlü adamların arasında ben de gücümü kanıtlamıştım. Sıkça bir şeylere yapışırdım, şimdi de "Prens" lakabını kullanma hakkıma iyice yapışmıştım. Bu yaklaşım kısmen, aşırı çalışmayla geçen yavan bir çocukluğa duyduğum tepkinin yansıması olarak da görülebilir. Muhtemelen aklımda belli belirsiz şöyle bir düşünce dolanıyordu: Ayyaşların arasında bir prens olarak hüküm sürmek, saati on sente on iki saat boyunca bir makinenin başında çalışmaktan yeğdir. Makinenin başındaki hayatta vukuat falan olmaz. Oysa on iki saatte yüz seksen doları yiyip bitirmek vukuat değilse, vukuat nedir duymak isterim.

Bu dönemde John Barleycorn'la nasıl düşüp kalktığımızın ayrıntısını geçip sadece onun yoluna-yöntemine ışık tutacak olayları anlatayım size. Bu ağır içiciliği kaldırabilmemi sağlayan üç şey vardı: Birincisi, ortalamanın çok üstündeki sağlam bünyem, ikincisi denizin üstünde, sağlıklı açık havada geçen bir yaşantı ve üçüncüsü düzensiz içmem. Denizdeyken yanımızda hiçbir zaman içki olmazdı.

Dünya önümde açılıyordu. O ana kadar birkaç yüz millik deniz ve nehir ile o sulardaki şehirlerden, kasabalardan, küçük balıkçı köylerinden ötesini tanımamıştım. Sonra buralarla sınırlı kalmamamı, ilerilere gitmemi söyleyen fısıltıyı duydum. Henüz keşfedememiştim ama ötelerde bundan daha fazlasının olduğu belliydi. Oysa dünyanın bu kadarcığı bile Nelson için fazlaydı. Onun aklı fikri pek sevdiği Oakland rıhtımındaydı; oraya dönmeyi seçince birbirimizden dostça ayrıldık.

Carquinez Boğazı'ndaki yıllanmış Benicia kasabasını kendime üs edindim. Rıhtımın sisleri içinde demirledikleri balıkçı

teknelerinde kalan bir grup kafa dengi içkici ve berduş vardı, onlarla takılmaya başladım. Balık Devriyesi Yardımcısı sıfatımla[25] Körfezin yukarı ve aşağı taraflarıyla Körfeze akan nehirlerdeki baskınlara katılmam ve somon balıkçılığı yaparak denizde aylak aylak gezinmem arasındaki zamanlarda, karada gittikçe daha uzun vakit geçirmeye başlamıştım; daha çok içiyor, içki hakkında daha çok şey öğreniyordum. Karşımda kim olursa olsun, kaç kadeh içerse ben de en az onun kadar içiyor, hatta erkekliğimin gücünü göstermek adına sıklıkla daha da fazlasını götürüyordum. Kurutma çerçevesine asılmış ağların arasına salak gibi, kör gibi daldığım bir gecenin sabahında, henüz bilincine tam kavuşamamış bedenimin, dolandığı ağlardan kurtulmak için nasıl debelendiği, bütün rıhtım tarafından, içkiler ellerde, kıkır kıkır gülünerek, kahkahalar atılarak konuşuluyor ve ben, içten içe kendimle gurur duyuyordum. Bu da bir vukuattı, netice itibariyle.

Aralıksız üç hafta boyunca tek bir kere bile ayık kafayla şöyle gerine gerine nefes alamayınca artık zirveye ulaştığıma emin oldum. Belliydi ki bu yolda daha fazla gidemezdim. Harekete geçmenin vakti gelmişti. Çünkü ister ayık olayım ister sarhoş, zihnimin gerilerinden bir şey bana, bu âlemci hayatın, bu körfez maceralarının, hayatın tamamı olmadığını fısıldıyordu. Meğer bu fısıltı benim en büyük talihimmiş. Beni uzaklara, ötelere, dünyanın her yanına çağıran ve sürekli seslenen o fısıltıyı duymak, meğer benim yaradılışımın gereğiymiş. Benim açımdan akıllıca davranmaktan öte bir şeydi bu. Meraktı, bilme isteğiydi, bir iç huzursuzluğuydu, köşesinden bucağından gözüme çarpan veya var olduklarını şu ya da bu şekilde sezdiğim harikaları arama ve bulma arzusuydu. Eğer hayatın tamamı buysa, neden geldik şu dünyaya diye soruyordum kendime. Hayır, uzaklarda ve ötelerde mutlaka bundan fazla bir şeyler olmalıydı. (Bir içkici olarak çok sonraki gelişmem bağlamında bu fısıltıya, hayatın görünen yüzünün ardında başka şeyler olduğu vaadine

dikkatinizi çekmek isterim çünkü John Barleycorn'la daha sonraki kapışmalarımda çok ciddi bir role sahip olacak.)

Beni acilen harekete geçme kararı vermeye iten şey, yine John Barleycorn'un oynadığı bir oyun oldu; sarhoşluğun o ana kadar aklımın köşesinden geçmemiş uçurumlarını gösteren, korkunç, vahim, inanılmaz bir oyundu bu. Gecenin saat birinde, yine feci içmiş, sallana sallana rıhtımın ucundaki teknelerden birinin güvertesine çıkmış, dura yıkıla gidip yatmaya çalışıyordum. Carquinez Boğazı'nda gelgit sırasında sular deli bir hızla hareket eder; işte ben de suların tüm hızıyla çekildiği bir anda tökezleyip denize düştüm. Rıhtımda da teknede de kimsecikler yoktu. Akıntı beni alıp götürdü. Endişelenmedim. Başıma hoş bir talihsizlik geldiğini düşündüm. İyi yüzerdim ve o andaki alevli halimle suya temas etmek, serin çarşafların üstüne yatmışım gibi rahatlattı beni.

İşte John Barleycorn o manyak oyununu o zaman oynadı bana. İçimde başıboş dolaşmaya başlayan sıradan bir kapris, sularla birlikte çekip gitme fikri, bir anda takıntıya dönüştü. Hiçbir zaman marazi bir tip olmamıştım. İntihar fikri hayatta aklıma gelmemişti. Fakat o an geldi ve bu fikri güzel buldum, kısa ama heyecan verici hayatıma göz kamaştırıcı bir son, en görkemli zirvedeki bir bitiş olarak gördüm. Bir kızın aşkını, bir kadının sevdasını, bir çocuğun sevgisini tatmamış, sanatın o engin keyifler veren sahalarına girmemiş, felsefenin yıldızlar kadar uzak, soğuk ve parlak yücelerine çıkmamış, şu muhteşem dünyada kendi gözleriyle bir iğne ucundan fazla yer görmemiş olan ben, dişe dokunur ne varsa hepsini gördüğüme, hepsini yaşadığıma, hepsinde orada bulunduğuma ve artık bitirme zamanının geldiğine karar verdim. Kendi tahayyülümün prangasına vurduğu beni, uyuşmuş zihnimin imgeleri içinde ölüme sürükleyen John Barleycorn'un oyunu, buydu işte.

Öyle de inandırıcıydı ki... Hayatta ne varsa hepsini gerçekten tecrübe etmiş ve pek de bir şey olmadığını görmüş gi-

biydim. Bedensel ve ahlaki bir alçalmışlık duygusu ve vaktiyle kendimi mahkum etmiş olduğum veballerin azabıyla birlikte aylardır içinde bulunduğum insanlıktan çıkmış ayyaşlık hali, o zamana kadarki benzer hallerimin en uzunu ve en aşırısıydı. Kendi adıma yapmaya değer şey nedir, onu görebiliyordum. Etrafım çökmüş berduşlarla, içkilerini benim ısmarladığım yaşlı ayyaşlarla doluydu. Hayat diye önümde bir tek onlar gibi olmak kalmıştı. Peki ben onlar gibi olmak istiyor muydum? Hayır, binlerce kez hayır dedim ve sularla birlikte çekilip giden ihtişamlı gençliğime yumuşak, hoş bir hüzünle ağladım. (Kendini hüzünlere kaptırmış, ağlayan bir sarhoş görmeyen var mıdır şu dünyada? Bütün barlarda, dertlerini dinleyecek başka kimse yoksa barmene anlatırken görülürler ki zaten barmenlere de onları dinlesin diye para verilir.)

Su harikaydı. Bir erkek işte ancak böyle ölürdü. John Barleycorn içkiden esrimiş beynimde çaldığı müziği değiştirmişti şimdi. Gözyaşları, pişmanlıklar yok olmuştu. Kahramanlara yaraşır bir ölüm böyle olurdu; yiğidin kendi eliyle, kendi iradesiyle. Böylece ölüm şarkımı söylemeye başladım. Sular yüzüme çarpıp akıntının yarattığı dalgacıklar şırıl şırıl kulaklarıma girerek içinde bulunduğum durumu hatırlattıkça, daha da büyük bir şehvetle, bağıra çağıra okuyordum nağmeleri.

Benicia kasabasının aşağısında, Solano rıhtımının oralarda boğaz genişler ve oralıların "Turner Tersanesi Bükü" dediği küçük bir koy oluşur. Solano rıhtımının altını süpürüp geçerek o koya doğru giden suların içindeydim. Deniz çekilirken Dead Man's Adası'nın etrafında oluşan ve doğruca rıhtıma vuran girdapların çekme gücünü eskiden beri iyi bilirdim. O taraflara gitmek istemedim. Hem pek hoş olmazdı hem de mecburen gireceğim o koydan, akıntı beni bir saatten önce açığa çıkaramazdı.

Suyun içinde soyundum, güçlü, nizami kulaçlarla doğru bir açı tutturup akıntının bir yanından öbür tarafına doğru yüzmeye başladım. Rıhtımın ışıklarına bakarak iskelenin

ucunu güvenli bir şekilde geçeceğime emin olana kadar devam ettim. Sonra sırtüstü yatıp dinlendim. Oradan oraya yüzmek hiç de kolay olmamıştı, nefesim düzene girene kadar hayli zaman geçmesi gerekti.

Girdaptan kurtulmayı başardığım için acayip keyiflenmiştim. Kafası hayli iyi olan bir yeniyetmenin o anda uydurduğu döküntülerden ibaret ölüm şarkımı, yine bağırarak söylemeye başladım. "Dur, bağırma, henüz değil," diyordu John Barleycorn. "Rıhtımda bütün gece çalışırlar. Bak, iskelenin üzerinde demiryolcular var. Seni duyarlarsa bir tekneye atlayıp gelip kurtarırlar. Ama sen kurtarılmak istemiyorsun, değil mi?" Kesinlikle istemiyordum. Ne yani, kahramanlara yaraşır bir ölümü elimden mi kaçıracaktım? Asla. Yıldızların ışıklarının altında yatıp sesimi kestim, rıhtımın tanıdık kırmızı, yeşil ve beyaz ışıklarını seyrederek önlerinden geçerken hüzünle, en içli duygularla teker teker ve topluca onlara veda ettim.

Açığa, boğazın ortasına dönünce tekrar şarkıma başladım. Bazen birkaç kulaç atıyordum ama esasen hareketsiz durup suda sürüklenmekten ve uzun uzun sarhoş hayalleri kurmaktan gayet memnundum. Şafak sökmeden az evvel, suyun serinliğiyle birlikte aradan geçen saatlerin de etkisiyle, en azından boğazın neresinde olduğumu merak edecek, bir de gelgitle tekrar karaya yönelecek olan akıntının, ta San Pablo Koyu'na kadar sürüklenmeden önce beni yakalayıp yine geldiğim yere götürüp götüremeyeceğini merak edecek ölçüde ayılmıştım.

Sonra bir anda ne kadar yorulduğumu, feci halde üşüdüğümü, iyice kendime geldiğimi ve içimde en ufak bir boğulma isteğinin bulunmadığını fark ettim. Contra Costa sahilindeki Selby Madencilik'e ve Mare Adası'ndaki fenere ulaşmam mümkündü. Solano sahiline doğru kulaç atmaya başladım ama son derece zayıf düşmüştüm, titriyordum; onca acı çekip gayret etmeme karşın o kadar az mesafe alabildim ki sonunda kendimi bıraktım, çırpıntısı giderek artan gelgit

anaforlarında dengemi sağlamak için arada sırada birkaç kulaç atmak dışında, bütün çabamı suyun üstünde kalmak için harcadım. Korku neymiş, o anda anladım. Tamamen ayılmıştım ve ölmek istemiyordum. Yaşamak için onlarca neden buldum. Oysa ben yaşamak için ne kadar çok neden bulursam boğulma ihtimalim de o kadar çok artıyordu.

Denizde geçen dört saatten sonra nihayet doğan gün, gelgitle Vallejo Boğazı ile Carquinez Boğazı'ndan çekilen denizin hızlı cezir akıntılarının birbiriyle çarpışıp, tam da o anda San Pablo Koyu'ndan üzerlerine doğru gelmeye başlayan met akıntısıyla büyük bir mücadele içine girdiği Mare Adası fenerinin girdapları arasında, tehlike içinde buldu beni. Aniden sert bir deniz meltemi esmeye başlayınca coşan küçük dalgacıklar ısrarla ağzıma çarparak su yutmama neden oluyordu. Yüzme bilgim sayesinde sonumun yakın olduğunu hissediyordum. Tam o anda o tekne belirdi; Vallejo'ya doğru giden bir Yunan balıkçıydı. Bünyemin sağlamlığı ve fiziksel zindeliğim sayesinde bir kez daha John Barleycorn'un elinden kurtulmuştum.

Burada şunu da söylemememe izin verin: John Barleycorn'un bana oynadığı bu manyakça oyun pek bilinmeyen bir şey değildir. John Barleycorn'a bağlı intiharların oranını gösteren kesin bir istatistik, hayli şaşırtıcı olurdu. Benim örneğimde, sağlıklı, normal, hayat dolu bir genç olarak kendimi öldürmeyi düşünmem elbette olağan bir şey değildi. Ancak bu fikrin sinirlerimi ve beynimi feci şekilde zehirleyen uzun bir sefahat döneminden sonra aklıma geldiği, ayrıca dramatik ve romantik yanı bu öneriyle coşan hayal gücümün, içkinin etkisiyle deliliğe varan bir çılgınlık hali içinde olduğu dikkate alınmalıdır. Nitekim hayatın vurgununu yemiş, nice hayal kırıklıkları yaşamış daha yaşlı, daha marazi içkiciler arasından intihar edenler, genellikle sinirlerini ve beyinlerini tamamen zehirleyen uzun bir sefahat döneminden sonra bu yola başvurur.

Bölüm XIII

Böylece yakayı neredeyse John Barleycorn'a kaptıracağım Benicia'dan ayrılıp hayatın görünen yüzünün ötesinden yükselen ve gidip onu bulmamı isteyen fısıltının peşinde, yollara düştüm.[26] Hangi menzile erdiysem yolum alkole batmış patikalardan geçiyordu. Erkekler yine barlarda bir araya geliyordu. Yoksul kesimin, yani benim gibilerin girebileceği tek kulüp, bunlardı. Barlarda insanlarla tanışıyordum. Bir bara girdiğimde oradaki herkesle muhabbet edebilirdim. Uğradığım bütün o yabancı şehir ve kasabalarda gidebileceğim tek yer barlardı. Bir bara girdiğim anda o kasabanın yabancısı olmaktan çıkardım.

Burada yenilerde, geçen sene yaşadıklarımla araya girmek istiyorum. Bir arabaya dört at koştum, Charmian'ı yanıma aldım, Kaliforniya ile Oregon'un dağlık bölgesinin en yabani kesimlerinde üç buçuk ay gezdik. Tabii bu arada düzenli olarak her sabah yazmayı da ihmal etmiyordum.[27] Ben yazmayı tamamladıktan sonra yola çıkıyor, gün ortasında yolculuk edip öğleden sonra sıradaki kasabaya varıyorduk. Ancak kasabalar arasındaki mesafeler düzenli olmadığı, üstüne üstlük yolların durumu da büyük değişiklikler gösterdiği için yola ve benim çalışmama ne kadar vakit ayıracağımızı bir gün öncesinden planlamak gerekiyordu. Yani ertesi sabah yazacaklarımı vakitlice bitirmek için ne zaman yazmaya

oturacağımı, bunun için de araba sürmeye ne zaman başlayacağımı bilmem lazımdı. Mesela o gün yol uzunsa sabahın beşinde kalkıp masamın başına oturmalıydım. Yolun daha rahat olduğu günler sabah saat dokuza kadar yazmaya başlamama gerek olmayabilirdi.

Peki bu plan nasıl yapılır? Bir kasabaya vardığımızda atları ahıra verip otele giderken hemen kasabanın barına damlardım. İlk iş bir içki içmekti; ooh, nasıl da canım çekmiş... Bu arada unutulmasın ki oraya gitmemin nedeni bilgi edinmek olsa bile canım içki istemeyi tam da bu şekilde öğrenmişti. Neyse, ilk iş bir içki içmek. Barmene: "Sen de doldur kendine." Karşılıklı içerken yolun durumu ve bundan sonraki kasaba hakkındaki ilk sorularım geliyor.

"Bir bakalım" diyor barmen, "Tarwater Sırtı'nı aşan bir yol var. Normalde fena değildi. Ama ben oradan geçeli üç sene olmuştur. Bu bahar kapalı demişlerdi. Dur bak, en iyisi biz bunu Jerry'ye soralım..." Sonra dönüp masasında oturan veya benden biraz ötede bara dayanmış duran Jerry, Tom veya Bill'e dönüyor. "Hey Jerry, sen geçen hafta Wilkins'e gitmedin miydi? Tarwater yolu ne durumda?"

Bill, Jerry veya Tom'a, düşünme ve konuşma aygıtlarını çalıştırmaya başlayıncaya kadar geçen sürede bize katılmalarını öneriyorum. Şu yoldan mı yoksa bu yoldan mı gitmeli, en iyi mola yeri neresidir, kaç saatte varabilirim, en iyi alabalık hangi derede bulunur gibi konularda tartışmalar çıkar, yanımıza başka adamlar gelir, yeni içkiler içilir.

İki üç bara daha girersem kafam güzelleşmiş, neredeyse kasabadaki herkesi tanımış, kasabayla ilgili hemen her şeyi öğrenmiş ve etrafın coğrafyası hakkında hayli bilgi toplamış olurum. Avukatlarla, gazetecilerle, işadamlarıyla, yerel politikacılarla, kasabaya uğramış çiftçi, avcı ve madencilerle tanışmışımdır; akşam saatlerinde kasabanın ana caddesinde gezinti yapmaya çıktığımız Charmian, tamamen yabancısı

olduğum bir kasabada selam verdiklerimin sayısını gördükçe şaşırıp kalır.

İşte bu, John Barleycorn'un verdiği ve onun erkekler üstündeki gücünü artıran bir hizmettir. Yıllar boyunca dünyanın dört bir yanında nereye gittiysem hep aynı şey olmuştur. İster Quartier Latin'deki* bir kabare, ücra bir İtalyan köyündeki kafe, herhangi bir liman kasabasındaki meyhane, isterse viski-soda içilen lüks bir özel kulüp olsun, ki buralar arkadaşlık ortamını hep John Barleycorn'un kurduğu yerlerdir, insanlarla karşılaşmış, tanışmış ve hemen samimi olmuşumdur. Gelecek güzel günlerde diğer bütün barbarlıklar gibi John Barleycorn da defedildiğinde, barlar dışında kurumlar oluşturmak, birbirini tanımayanların bir araya gelip tanışarak samimi olabilecekleri toplanma mekânları meydana getirmek gerekecektir.

Şimdi hikâyemize dönelim. Benicia'dan ayrıldıktan sonra yolum hep barlardan geçti. İçki konusunda ahlaki teoriler geliştirmemiştim ve her zamanki gibi o zıkkımın tadını hâlâ sevmiyordum. Gerçi John Barleycorn'a saygı göstermeyi ihmal etmiyordum ama içimde ona karşı bir kuşku da oluşmuştu. Ölmeyi asla istememiş benim gibi birine oynadığı oyunu bir türlü unutamıyordum. Böylece gelecekte kendimi imhaya yönelik tüm önerilerine direnmeye kararlı bir şekilde, gözümü onun üstünde tutarak içmeye devam ettim.

Yabancısı olduğum kasabalardaki barlarda hemen bir sürü tanıdık edinirdim. Avare gezginlik hayatım sırasında yatak parasını karşılayacak durumum yokken beni sadece barlar kabul eder, ateşin başındaki sandalyeyi bana yalnızca onlar sunardı. Bir bara girip üstümü başımı temizleyebilir, giysilerimi fırçalayabilir, saçımı tarayabilirdim. Lanet olsun ki barlar böylesine müsait yerlerdi. Ülkenin batısında her tarafta onlar vardı.

---

* Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nin bulunduğu, öğrencileriyle ve bohem hayatıyla ünlü semt. (ç.n.)

Tanımadığınız birinin evine o şekilde giremezdiniz. Evlerin kapıları yüzüme kapalıydı, ateşin başında bana verecek bir sandalyeleri yoktu. Kiliseleri ve vaizleriyse hiç tanımamıştım. Haklarında fazla şey bilmediğim için de beni cezbetmediler. Cazip bir yanları da bulunmuyordu zaten, heyecan verici çağrışımlar uyandıracak en ufak bir çekicilikleri, zerre kadar macera vaatleri yoktu. Onlarla birlikteyken hiçbir şey olmazdı. Hep aynı yerde durur, aynı yerde yaşarlardı; nizam ve intizam insanıydılar, darlardı, sınırlılardı, kısıtlanmışlardı. Azamet yoktu onlarda, hayal gücü yoktu, yoldaşlık yoktu. Halbuki ben, kafa dengi insanlarla tanışmak, rahat, iyi huylu, şen, dostça davranan, cesur, hatta kimi zaman çılgın kişilerle bir araya gelmek, tavşan yüreklilerle değil, gönlü ve eli bol adamlarla arkadaşlık etmek istiyordum.

John Barleycorn'dan bir şikâyetim daha var. Onun ele geçirdiği adamlar hep bu güzel insanlardır; içinde azamet, hararet ve hareket olan, içlerinde beşeri zaafların en iyilerini barındıranlardır. John Barleycorn onların ateşini söndürür, zindeliklerini öldürür, hayatlarına hemen son vermese veya birer manyağa çevirmese de şişmanlatır, hantallaştırır, doğalarındaki o iyilik ve güzellikleri eğip büker, sakatlar, tersine döndürür.

Bugünkü aklımla söylüyorum, Tanrı beni insan türünün erkek üyelerinin vasatından, kafa dengi olmayı bilmeyeninden, yüreği ve aklı soğumuşundan korusun; içki-sigara içmeyeninden, ağız dolusu sövmeyeninden, birilerini kışkırtır, küstürür, incitir diye içinden geçeni yapmayanından esirgesin. Böylesinin dermansız kişilikleri, hiçbir zaman hayatın coşku ve heyecanıyla kıpırdamamış, sınırlarının dışına taşarak aşırılığa ve cüretkârlığa yönelmemiştir çünkü. Barlarda böylesiyle tanışmaz, kayıp davaların peşinden gidenlerin arasında görmez, bütün ateşiyle maceranın yollarını arşınlayanların yanında rastlamaz, Tanrının çılgın âşıklarının içinde karşılaşmazsınız onlarla. Bu adamların bütün meşguliyet-

leri ayaklarını kuru tutmak, tüm meseleleri kalplerinin her daim aynı ritimle atmasını sağlamak, tek dertleri vasatlığa batmış ruhlarından sevimsiz başarılar çıkartmaktır.

John Barleycorn'dan işte bu yüzden davacıyım. John Barleycorn'un ısrarla peşine düşüp eline geçirerek yok ettikleri hep o güzel insanlardır, buna gerçekten değenlerdir, sahip oldukları fazla gücün, fazla ruhun, fazla ateşin zaafını yaşayanlar, olumlu aşırılık alevinin mağduru olanlardır. Elbette zayıf karakterlileri de yok eder ama aramızda barınanların bu en kötüleri benim meselem değil. Benim asıl derdim, aramızdan çıkan ve John Barleycorn tarafından yok edilen en iyilerimiz. En iyilerimizin neden yok edildiğine gelince, çünkü John Barleycorn tüm anayollarda ve yan kollarda durur, herkes onu görür, kanun onu korur, devriye gezen polis ona selam verir; o da en iyilerimizle konuşur, onların elinden tutup en güzel insanların, en atılganların toplanıp ağır içtiği yerlere götürür. John Barleycorn o yollarda durmasa, bu en atılganlarımız helâk olup gitmek yerine hâlâ aramızda olur ve yapacakları şeyi yaparlardı.

Nereye gitsem içki kardeşliğini yaşamışımdır. Mesela bir yük treni beklemek için su deposunun üstüne yatmak üzere rayların üzerinden aşağı doğru yürürken bir grup "alko-berduşa" denk geldim diyelim. Doğrudan eczacı üretimi alkolü içen avare takımına alko-berduş derdik. Selam-sabah faslından sonra anında kardeşliğe dahil edilirdim. Mahir bir el tarafından içine su katılmış alkolü uzatırlardı, alırdım ve kısa süre içinde beynimde kıvrılıp bükülen kurtçuklarla âleme dalardım. John Barleycorn fısıldardı: "Bak hayat ne kadar büyük ve biz ne iyi canlarız, ne cesur adamlarız; sıradanlığı, yavanlığı, şu dünyanın örfünü-âdetini zerre takmam deyip umursamaz tanrılar gibi çimlere yayılmış özgür ruhlarız."

Bölüm XIV

Bu gezip dolaşmalarımdan sonra Oakland'e dönünce rıhtıma gidip artık bütün vaktini karada geçiren ve öncekinden daha çılgın yaşayan Nelson'la dostluk tazeledik. Adam eksiği olan yük uskunalarına yardım kabilinden arada sırada birkaç günlüğüne körfeze açılmak dışında ben de onunla birlikte karada takıldım.

Bunun sonucunda açık havada, içkiden uzakta ve sağlıklı işler yaptığım dönemlerin zindeleştirici etkisini artık yaşamıyordum. Her gün içtim, hatta hâlâ John Barleycorn'un sırrının hayvanlaşana kadar, kendini kaybedene kadar içmekte yattığı gibi yanlış bir fikirle hareket ettiğim için, her fırsat bulduğumda aşırı içtim. Bu dönem boyunca tamamen alkole banmış vaziyetteydim. Fiilen barlarda yaşayan bir berduştum, hatta daha da beteriydim.

O sıralarda John Barleycorn, neredeyse beni çok daha sinsi ama en az gelgitle yaptığı kadar ölümcül bir şekilde ele geçiriyordu. Henüz on yedi yaşıma gelmeme birkaç ay vardı ama şimdiden düzenli bir işte çalışma fikrine burun kıvırıyor, bir grup sert erkeğin arasındaki sert bir bireymişim gibi hissediyor, onlar içtiği, ben de onlarla iyi geçinmek zorunda olduğum için içiyordum. Çocukluğunu yaşayamamış biri olarak erken gelmiş erkekliğimle pek bir serttim, acınası hikmetler sahibiydim. Henüz bir kızın aşkını bile tatmamış-

ken öyle derinlere inip çıkmıştım ki aşk ve hayat hakkında edilecek son lafı bildiğime mutlak bir inanmışlık içindeydim. Üstelik hiç de hoş bir bilgi değildi bu. Karamsar değildim, daha ziyade ucuz ve vasat bir maceraya benzettiğim hayata doymuştum.

Görüyorsunuz ya, John Barleycorn beni nasıl da köreltiyordu... Hayata dair coşku ve heyecanlarım artık eskisi kadar keskin değildi. Merak duygum beni terk ediyordu. Dünyanın öbür ucunda ne olduğunu görüp de ne yapacaktım? Kuşkusuz orada da benim burada tanıdığım adam ve kadınların aynısı vardı; onlar da evlenir, daha doğrusu evliliğe ve insanın bütün o küçük tasalarına teslim olur, onlar da içerdi. Aynı içkiyi içmek için dünyanın öbür ucuna onca yolu ne diye tepecektim? Halbuki iki adım ötedeki şu köşede bulunan Joe Vigy'nin barında istediğim her şeyi bulabilirdim. Johnny Heinhold hâlâ Last Chance'ı işletiyordu. Bütün köşe dükkânlar, hatta o köşelerin arasındaki diğer mekanlar bile bardı.

Zihnim ve bedenim donuklaştıkça hayatın benim gördüğüm yüzünün ötesinden gelen fısıltılar da giderek sönükleşiyordu. O eski huzursuzluğum uyuşmuştu. Burada, Oakland'de de başka yerlerdeki gibi güzelce çürüyebilir ve ölüp gidebilirdim. Gerçekten, eğer tamamen onun eline kalsaydım, John Barleycorn'un beni götürdüğü hız düşünüldüğünde, çok da uzun olmayan bir süre içinde çürüyecek, ölüp gidecektim. İnsanın canının yemek istememesi ne demektir, öğreniyordum. Sabahları titreye titreye kalkmak, mide ağrılarıyla uyanmak, kötürümleşmiş ellerle etrafa dokunmak ve kendine gelmek için bir bardak katkısız viskiye ihtiyaç duymak ne demektir, öğreniyordum. (Dikkat! John Barleycorn bir doping sihirbazıdır. Beyin ve beden, ister ateşler içinde kavrulsun, ister zangırdasın, isterse zehirlensin, bu hasara yol açan zehir neyse tekrar onunla toparlanır, ayarını ancak onunla yeniden bulur.)

John Barleycorn'un oyunlarının sonu yoktur. Vaktiyle aklımı çelip intihar etmemi sağlamaya çalışmıştı. Hayatımın bu döneminde de yüksek sayılabilecek bir hızla beni ölüme götürmek için elinden geleni yapıyordu. Bununla yetinmeyip yeni bir numara daha denedi ve yine neredeyse başarıyordu. Ama ben de bu sayede onun hakkında bir ders aldım ve daha akıllı, daha usta bir içkici oldum. Benim o muhteşem bünyemin bir sınırı varken John Barleycorn'da sınır denilen şeyin bulunmadığını, bu sayede öğrendim. Gördüm ki bir veya iki saat gibi kısacık bir sürede benim o güçlü zihnime, geniş omuzlarıma, sağlam göğsüme egemen olabilir, sırtımı yere getirip şeytani bir kuvvetle gırtlağımı sıkarak içimdeki hayatı çekip alabilir.

Nelson'la birlikte Overland House'da oturuyorduk. Akşamüstüydü. Orada bulunmamızın tek nedeni meteliğe kurşun atmamız ve o sıralar bir seçim yapılacak olmasıydı. Malum, bir makama seçilmenin heveslisi olan yerel politikacılar, seçim zamanında barlardaki içkileri oya çevirmenin yolunu iyi bilir. İnsan orada masasında kuru kuru oturup acaba biri çıkagelir de bir içki ısmarlar mı diye etrafa bakınırken ya da şu öteki barda bir kadeh içkilik kredim kalmış mıdır, acaba bunu görmek için buradan kalkıp taa oraya yürümeye değer mi diye düşünürken bir anda barın kapıları ardına kadar açılır, genellikle bir refah görüntüsü ve kardeşlik havası taşıyan ensesi kalın, iyi giyimli adamlardan oluşan bir sürü, içeri doluşur.

Herkese dağıtacak gülücükleri, verecek selamları vardır; cebinde bir bardak bira parası bulunmayan size, köşede saklanan ve oy verme hakkı olmayan ama bir pansiyona ikametgâh kaydı yaptırabilecek çekingen avare gezginlere bile. Bu politikacılar barın kapılarını sonuna kadar ittirip iyimser bir hayat görüşü kazanmalarına ve hayatın efendisi olmalarına yetmeyen geniş omuzları, sağlam bedenleri ve gösterişli göbekleriyle içeri girdiklerinde, bilir misiniz biz neden he-

men canlanırız? Sıcak bir akşam olacaktır da ondan. Bir de biliriz ki en azından dudaklarımız ıslanacaktır.

Hatta kim bilir, tanrıların nazik olacağı tutar, daha fazla içki gelir ve gece görkemli bir zirveye bile ulaşabilir belki. Bunu bilemeyiz ama barın önüne dizileceğimizi, içkileri yuvarlayacağımızı ve bu arada beyefendilerin ismiyle hangi makamı doldurmayı umut ettiklerini öğreneceğimizi biliriz.

Eğitimimin en acı derslerinden bazılarını bu dönemde aldım, "Ray Bölücü" ve "Kanal İşçisinden Başkanlığa"[28] gibi kitapları okuyup kapıldığım hayallerin delik deşik olduğunu, politikacıların bardaki herkese içki ısmarladığı böyle zamanlarda gördüm. Politikacıların ve politikalarının asaleti neymiş, öğreniyordum.

Neyse, o akşam beş parasızız ama her içkici gibi beklenmedik bir yerden bir içki çıkar diye Nelson'la birlikte Overland House'da oturmuş, birileri gelsin, özellikle de politikacılar buyursun umuduyla bekliyoruz. Bir anda o bastırılamaz susuzluğu, hınzır gözleri, çarpık burnu ve çiçekli yeleğiyle kapıda Joe Goose arzıendam etmez mi?

"Gelin millet, dileğiniz gerçekleşti, beleş içki var. Kaçırmayın."

"Nerede?" diye sorduk tabii.

"Gelin yahu, yolda anlatırım. Kaybedecek bir dakika bile yok." Aceleyle koştururken de anlattı: "Hancock İtfaiyesi. Yapmamız gereken tek şey üstümüze kırmızı gömlek giymek, kafamıza miğfer takmak, elimize de bir fener almak. Geçit alayına katılmak için özel trenle Hayward'a gidilecek."

(Gidilecek yer Hayward diye aklımda kalmış. Yoksa San Leandro da olur, Niles da. Kendimi kurtarmak için şunu da söyleyeyim, Hancock İtfaiyesi'nde demokratların mı, yoksa cumhuriyetçilerin mi etkin olduğunu hatırlamıyorum. Kimse kim, sonuç itibariyle itfaiyede etkin olan politikacıların elinde yeterli fenerci yokmuş, bu yüzden de geçit alayında

fenerci kıyafetiyle yürüyen herkes, bunun karşılığında isterse içebilecekmiş.)

"Bütün kasaba emrimize amade olacak," diye devam etti Goose. "İçki mi? Su gibi akacak. Politikacılar bardaki bütün içkileri satın almış. Para ödemek yok. Bara gidip içki isteyin yeter. Ortalığı birbirine katacağız."

Sekizinci Sokak'ın Broadway Caddesi tarafında bulunan belediye binasında itfaiyeci gömleklerini giyip miğferleri taktık, elimize fenerleri aldık, avans olarak hiç olmazsa bir kadeh içki verilmediği için söylene söylene sürü halinde trene bindik. Ah bu politikacılar, bizim gibilerle daha önce de iş yapmışlar, belli ki. Hayward'da da içki yoktu. O akşamın düsturu, yürüyüşünü yap, içkini hak et idi.

Neyse, geçit alayımızı yaptık. Sonra da barlar açıldı. Ek barmenler getirtmişlerdi. İçkiciler barı altı sıra derinlik yapacak kadar doldurmuştu ve tezgâha dökülen içkilerin haddi hesabı yoktu. Barmenler sırılsıklam olmuş bar tezgâhlarını silip bardak yıkayacak ya da başka bir şey yapacak vakit bulamıyordu; sadece kadehleri doldur, o kadar. Oakland Rıhtımı bazı durumlarda gerçekten çok susayabilirdi.

Barın önünde içkiye ulaşmak için bu şekilde sıkış tıkış mücadele etmek, bize yavaş geldi. Sonuçta içkiler bizimdi. Politikacılar o içkileri bize almıştı. Biz de geçit alayımızı yapmış ve onları hak etmiştik, öyle değil mi? Böylece kanattan taarruza geçip barın yanından dolaşıp içeri girdik, itiraz eden barmenleri kenara iterek şişelere ulaştık.

Dışarıda beton kaldırım taşlarına vurarak boynunu kırdığımız şişeleri kafaya diktik. Joe Goose ile Nelson, sek viskiye ihtiyatla yaklaşmak gerektiğini öğrenmişlerdi, belli bir miktardan fazla içmediler. Ama ben öğrenmemiştim. İnsan eline fırsat geçti mi, hele de para ödemeyecekse, içebildiği kadar içmeli şeklindeki yanlış fikirle hareket ediyordum henüz. Elimizdeki şişeleri başkalarıyla paylaşıyor, büyükçe bir kısmını da kendimiz içiyorduk. Tabii çoğunu ben içiyor-

dum. Üstelik hiç de sevmediğim bir zıkkımı. Beş yaşımda birayı, yedi yaşımda şarabı nasıl içtiysem öyle içiyordum. Midemden yükselen bulantıyı bastırıp ilaç gibi yutuyordum. Daha fazla içmek istediğimizde içkinin bedavaya aktığı başka barlara gidip kendi servisimizi yine kendimiz yapıyorduk.

Ne kadar içtiğim konusunda en ufak bir fikrim yok. İki litre mi içtim, beş litre mi, bilmiyorum. Bildiğim tek şey yarım pintlik bira bardağıyla başladığım bu cümbüşte, inceltmek veya tadını bastırmak için viskime hiç su katmadığımdır.

Şu politikacılar ne akıllılarmış ki, Oakland rıhtımından gelen içkicilerle dolu kasabayı bırakıp gitmişler. Tren vakti geldiğinde birileri barları dolaşıp milleti topluyordu. Ben viskinin etkisini hissetmeye başlamıştım bile. Nelson'la birlikte barın birinden apar topar çıkarıldıktan sonra kendimizi bir başıbozuklar alayının en arka sırasında buluverdik. Bu arada ben de destansı bir mücadele içindeydim; ortamla bağlantım kopmuştu, ayaklarım yalpalıyor, başım deli gibi dönüyor, kalbim küt küt atıyor, ciğerlerim hava alabilmek için yanıp tutuşuyordu.

Bu aciz hale o kadar çabuk düşüvermiştim ki giderek sersemleyen ama henüz tam anlamıyla devreden çıkmamış olan beynim bana, alayın gerisinde kalırsam yere yıkılıp kendimden geçeceğimi ve trene asla binemeyeceğimi söyleyebildi. Alayın içinden çıkıp geniş yapraklı ağaçların altından yolun yanı sıra giden patikada koşmaya başladım. Nelson da gülerek beni izliyordu. Kabusları hatırlarken bazı şeyleri diğerlerinden daha iyi anımsarız ya, özellikle o ağaçlar, ağaçların altında umarsızca koşmam ve yere her düştüğümde diğer sarhoşlardan yükselen koca kahkahalar, aklımda gayet net. Sadece tuhaf davranan bir sarhoş olduğumu sanıyorlardı. John Barleycorn'un ölümcül eliyle beni boğazımdan yakaladığını akıl edemiyorlardı. Ama ben bunu biliyordum. Ölümle pençeleşmekte olduğumu ama kimsenin bunu fark

etmediğini anladığımda kısa bir süre boyunca en derinlerimde hissettiğim o keskin sızıyı da çok iyi hatırlıyorum. Onları eğlendirmek için numara yaptığımı sanan bir izleyici kalabalığının önünde boğulup gidiyordum neredeyse.

Ağaçların altında koşarken düştüm ve bilincimi kaybettim. Yarım yamalak hatırladığım bir olay dışında, ondan sonrasını bana anlattılar. Nelson o acı kuvvetiyle beni kaldırıp sürükleyerek trene bindirmiş. Koltuğa oturttuğunda o kadar çok mücadele etmişim, nefes almak için o kadar uğraşmışım ki o kalın kafasıyla bile benim kötü durumda olduğumu anlamış. Şimdi biliyorum ki orada her an ölebilirmişim. Sık sık ölüme en çok o gece yaklaştığımı düşünürüm. Neler yaptığıma ilişkin elimdeki tek anlatım da Nelson'ın.

İçim tutuşmuştu; kavruluyor, yaşadığım yanma ve boğulma hissi nedeniyle hava almak istiyordum. Deli gibi hava istiyordum. Pencereyi indirme çabam boşa çıktı çünkü vagonun bütün pencerelerini vidalamışlardı. Nelson, kafayı bulmuş çok adam gördüğü için kendimi pencereden atmak istediğimi düşünmüş. O beni tutmaya çalışırken ben de onunla mücadele ediyormuşum. Sonunda birinin fenerini ele geçirip camı kırmışım.

Oakland rıhtımında bir Nelsoncular vardı, bir de anti-Nelsoncular. O gün o vagon, normalin üzerinde içmiş her iki hizbe mensup adamla doluydu. Benim camı kırmam anti-Nelsonculara bir işaret olmuş. İçlerinden biri uzanıp bana yumruğu çakınca kavgayı başlatmış ki sonradan anlatılanlar ve beni devre dışı bırakan bu yumruk nedeniyle ertesi gün çenemde hissettiğim acı dışında olup bitenden hiç haberim yok. Bana vuran adam benim üzerime düşüp Nelson da onun üstüne binince, söylediklerine göre herkes bir anda kavgaya tutuşmuş ve enkaza dönen vagonda kırılmadık cam-çerçeve kalmamış.

Kendinden geçmiş halde hareketsiz yatmam, belki de başıma gelebilecek en iyi şeydi. Çünkü o zamana kadar şiddet-

le mücadele etmiştim ama bunun tek sonucu güm güm atan kalbimin daha da hızlanıp zaten nefes alamayan ciğerlerimin oksijen ihtiyacını iyice artırması olmuştu.

Kavga bittikten sonra uyanmışım ama kendime gelememişim. Bilincini kaybettikten sonra bile içinde bulunduğu suda boğulmamak için mücadeleye devam eden bir adam kadar kendimdeymişim en çok. Yaptıklarımı hatırlamıyorum ama "Hava! Hava!" diye o kadar ısrarla inlemişim ki niyetimin intihar etmek olmadığı nihayet Nelson'ın kalın kafasına dank etmiş. Çerçevedeki kırık camları temizleyip başımı ve omuzlarımı dışarı çıkarmama izin vermiş. Kısmen de olsa durumumun ne kadar ciddi olduğunun farkına varmış ve dışarı fazla sarkmayayım diye belimden tutmuş. Yolun bundan sonraki kısmını başımla omuzlarım pencereden sarkmış vaziyette ve Nelson ne zaman beni içeri çekmeye kalksa manyak gibi ona karşı koyar halde gelmişim.

Demek ki o sıra bilincim bir nebze de olsa açılmış. Ağaçların altında yere düştüğüm andan ertesi sabah uyandığım ana kadar hatırladığım tek şey, başım pencerenin dışında, yüzüm trenin rüzgârına dönük vaziyette, büyük bir istekle nefes alırken arada sırada gelen küllerin ve közlerin suratımı yakıp gözüme girmesi. Bütün azmimle nefes almaya, bir solukta alabileceğim en büyük hava kütlesini mümkün olan en kısa zamanda ciğerlerime doldurmaya odaklanmıştım. Yüzücü ve dalgıç olduğum için iyi bilirdim, ya soluk alacaktım ya da ölecektim; dayanılmaz bir acı çektiğim bu uzatmalı nefessizlik döneminde bilincim yerine gelmiş ki yüzümü rüzgâra ve küllere verdiğimi ve hayatta kalabilmek için nefes aldığımı hatırlıyorum.

Ondan sonrasıysa tamamen karanlık. Ertesi akşam rıhtımdaki pansiyonlardan birinde kendime geldim. Yapayalnızdım. Doktor çağıran olmamıştı. Orada pekâlâ ölüp gidebilirdim ama Nelson'la diğerleri sadece benim "sarhoşluğumu atlatmak üzere uyuduğumu" sandıkları için on yedi

saat boyunca koma halinde yatmamı yadırgamamışlar. Halbuki her doktorun bildiği gibi bir litre içkinin bile yaratabileceği ani etki yüzünden çok insan ölmüştür. Gazetelerde kim daha çok viski içecek diye iddiaya girip hayatını kaybeden içkicilerle, hem de sıkı içkicilerle ilgili haberleri okumuşuzdur. Ben o zaman bilmiyordum, bu şekilde öğrendim. Sıkı içkiciliğim sayesinde değil, sadece şansım ve sağlam bünyem sayesinde öğrendim. Bünyem John Barleycorn'u bir kez daha yenmişti. Bir ölüm çukurundan daha çıkmış, kendimi bir kez daha bataklıktan kurtarmış, sonraki yıllar boyunca ölçülü içmeme neden olacak sağduyuyu, hayli tehlikeli biçimde kazanmıştım.

Şu işe bakın, aradan yirmi yıl geçmiş ve ben son derece diri ve çok şey öğrenmiş olarak hâlâ hayattayım. Bu yirmi yılda çok şey gördüm, çok şey yaptım, çok şey yaşadım. Bir asrın beşte birlik o harika bölümünü yaşama şansımı kaçırmaya ne kadar yaklaştığımı düşündükçe, bundan nasıl kıl payı kurtulduğumu aklıma getirdikçe hâlâ tir tir titrerim. Şunu da söylemem lazım ki Hancock İtfaiyesi gecesinde beni elinden kaçırması, John Barleycorn'un hatası değildi.

Bölüm XV

1892 kışının başlarında denizlere açılmayı aklıma koydum. Hancock İtfaiyesi olayının bunda pek etkisi yoktur. Hâlâ içiyordum, barların müdavimiydim, hatta fiilen barda yaşıyordum. Edindiğim görüşe göre viski tehlikeli bir şeydi ama yanlış değildi. Aynen dünyanın doğal halindeki diğer tehlikeli şeyler gibi tehlikeliydi o da. Evet, viski nedeniyle ölenler vardı ama teknesi alabora olup boğulan balıkçılar veya trenlerin altında ezilip parça parça olan avare gezginler de vardı. Rüzgârla ve dalgalarla, trenlerle ve barlarla başa çıkabilmek için insanın kafasını kullanması gerekiyordu. Erkeklerin tarzı uyarınca kafayı bulmakta sorun yoktu ama bunu ölçülü yapmak lazımdı. Artık viskiyi litrelerle içmeyecektim.

Denize açılmaya karar vermemi sağlayan şey, John Barleycorn'un müritlerini götürdüğü ölüm yoluna dair ilk görümümdür. Berrak bir görüm değildi ama yine de zihnimden akan görüntülerin, giderek birbirine karışan iç içe geçmiş iki aşamadan oluştuğunu seçebildim. Çevremdeki insanlara ait bu görüntülerde bizim yaşantımızın ortalama insanın hayatına göre çok daha yok edici olduğunu görmek, beni hayli etkiledi.

Ahlaka ket vuran John Barleycorn, insanı suça iter. Ayıkken yapmayı aklından bile geçirmeyeceği şeyleri içkiliyken

yapan insanlara her yerde rastlamışımdır. Üstelik en kötüsü bu değildir. En kötüsü, ödenmesi gereken cezadır. Suç yıkıcıdır. Kafaları yerindeyken iyi ve zararsız olan bar arkadaşlarım, kafaları dumanlıyken en şiddet dolu, en delice şeyleri yapabilirlerdi. Sonra da polis tarafından toplanıp götürülür, ortamdan çekilirlerdi. Bazen çizgili mahkûm elbisesini giymek üzere körfezin karşı yakasına yapacakları yolculuk öncesinde, demir parmaklıkların arkasındalarken gidip onlara veda ederdim. Adamlardan sık sık tek bir mazeret duymuşumdur: "SARHOŞ OLMASAYDIM DÜNYADA YAPMAZDIM!" John Barleycorn'un büyüsü altında en korkunç şeylerin yapıldığı, benim gibi kabuğu katılaşmış ruhları dahi dehşete düşürecek suçların işlendiği olmuştur.

Ölüm yolunun diğer aşaması alışkanlık gereği içenlerin yoludur ki bunlar görünür bir nedeni yokken de bir şekilde nalları dikebilirler. Hastalandılar diyelim, ortalama bir adamın rahatlıkla atlatacağı en küçük bir hastalıktan bile tahtalıköyü boylayıverirler. Böyleleri bazen tek başlarına yataklarında ölü bulunur, bazen cesetleri denizde ortaya çıkar, bazen de, sarhoşken yük boşaltmaya kalkan ve o koşullar altında kolayca kafası uçabilecekken sadece parmağını kaybederek ucuz kurtulan Bill Kelley'in tersine, kazalara kurban gider.

Yani durumumu değerlendirince kötü bir yola girmekte olduğumu anladım. Elbette gençliğime ve canlılığıma uygun şekilde bu yolun beni ölüme daha da hızlı götüreceği belliydi. Bu yok edici hayat tarzının dışına çıkmanın tek yolu vardı, o da gitmekti. Fok avcısı gemilerinden oluşan bir filo, kışı San Francisco Körfezi'nde geçiriyordu; barlarda kaptanlara, ikinci kaptanlara, fok avcılarına, sandal dümencilerine ve kürekçilerine rastlayıp duruyordum. Fok avcısı Pete Holt ile tanıştım ve onun sandalında kürekçi olmayı kabul ettim; o hangi uskunaya girerse ben de ona yazılacaktım. Tabii Pete

Holt ile yaptığımız anlaşmayı mühürlemek için orada ve o anda beş-altı kadeh içmek zorunda kaldım.

John Barleycorn'un uyuşturmuş olduğu eski maceracı ruhum hemen canlanıverdi. Oakland rıhtımının bar hayatından sıkıldığımı fark ettim, hatta acaba bu hayattan hiç zevk aldım mı diye sordum kendime. Ölüm yolu kavramı aklımın içinde dönüp dururken Ocak ayındaki bir gün olarak belirlenen denize açılma tarihinden önce başıma bir şey gelmesinden korkmaya başladım. Artık son derece ihtiyatlı yaşıyor, az içiyor, eve daha sık gidiyordum. İçki ortamı çılgınlaşırsa oradan ayrılıyordum. Nelson'ın sarhoşluğunun manyaklaştığı anlarda ondan uzak durmayı becerdim.

12 Ocak 1893 günü on yedi yaşıma bastım, 20 Ocak'ta gemi adamları yetkilisi* önünde, Japonya kıyılarına fok avına gidecek olan üç direği de gabyalı uskuna** *Sophie Sutherland*'in sözleşmesini imzaladım.[29] Tabii ki bunu içerek kutlamamız gerekti. Joe Vigy avans çekimi nakde çevirdi. Pete Holt içki ısmarladı, ben ona ısmarladım, Joe Vigy ısmarladı, diğer avcılar ısmarladı. Ne olacaktı yani, erkekler böyle yapardı ve henüz on yedi yaşında bir yeniyetme olan ben, kimdim ki bu iyi, bu sağlam, bu koca adamların yollarına yöntemlerine burun kıvırayım?

---

* Limanlardaki ofisinde görev yapan ve ticari gemilerde sözleşmeli olarak çalışan gemicilerle ilgilenen kamu yetkilisi. Yasayla kendisine verilen görev gemicilerin, gemi sahiplerinden ve kaptanlarından uygun muamele görmesini ve ücretlerini almasını sağlamaktı. (ç.n.)

** Gabya: Ahşap gemi direğinin yüksekliğini artırmak için direğin üstüne yerleştirilen ek direk. *Sophia Sutherland*'in üç direğinde de gabya çubuğu vardı. (ç.n.)

Bölüm XVI

İçinde bir damla bile içki bulunmayan *Sophie Sutherland*'le kuzeydoğu alizelerinin güney koridorunu arkamıza alıp Bonin Adaları'na kadar elli bir gün boyunca harika bir yelken seyri yaptık. Japonya'ya ait olan bu uzak adalar grubu, Kanadalı ve ABD'li fok avcılarının buluşma yeri olarak seçilmişti. Japonya'nın kuzey kıyılarından Bering Denizi'ne kadar fok sürülerinin peşinde geçecek yüz günlük sefere başlamadan önce gemiler su fıçılarını burada doldurur, tamir ve bakım işlerini burada bitirirdi.

Elli bir günlük bu güzel seyir ve ağzıma içki koymamam sonucunda, ruhsal ve bedensel durumum mükemmel hale gelmişti. Alkol vücudumdan tamamen temizlenmişti. Yolculuk başladığı andan itibaren içkiye en ufak bir arzu duymadım. Hatta hayatta hiç içkiyi arzulamış mıyımdır diye de sordum kendime. Ancak elbette başaltında* muhabbetin konusu sık sık içkiye dönüyor, adamlar büyük bir zevkle en heyecan verici veya komik içki vukuatlarını anlatıyor, bunları maceralı hayatlarındaki tüm diğer vukuatlarından daha canlı bir şekilde, daha büyük bir keyifle hatırlıyorlardı.

Başkasaranın en yaşlı adamı, elli yaşındaki şişman Louis idi. Eskiden kaptanmış ama artık değildi. John Barleycorn'un

* Geminin baş tarafında bulunan, tayfaların yattığı yer, başkasara. (ç.n.)

savurduğu bir denizci olarak mesleğini ilk başladığı yerde, başaltında sürdürüyordu. Durumu beni çok etkiledi. John Barleycorn öldürmekten başka şeyler de yapıyordu insana. Louis'i öldürmemiş, çok daha kötüsünü yapmıştı. Gücünü, konumunu, huzurunu elinden almış, gururunu çarmıha germiş, sıradan bir tayfanın zorlu hayatına mahkûm ederek son nefesini verene dek böyle yaşamaya mecbur bırakmıştı ki bu cefalı ömrün hayli uzun süreceği belliydi.

Pasifik'i aşıp Bonin Adaları'nın ormanlarla kaplı volkanik tepelerine yaklaştık. Kayalarla kuşatılmış adaya yanaşmak için mercan resiflerinin arasından geçip bizim gibi yirmi kadar deniz çingenesinin* yattığı limana girdik ve suları gümbürdeterek demirimizi attık. Hava, tropik bölgenin tanımadığımız bitkilerinin kokusuyla doluydu. Dışı iki yandan çubuklu tuhaf kanolarıyla yerliler ve sampan denilen daha da tuhaf kayıklarıyla Japonlar limandan çıkıp kürek çeke çeke yanımıza geldiler. Bu benim yabancı topraklara ilk gelişimdi; dünyanın öbür ucuna varmıştım, kitaplarda okuduğum her şeyin gerçek olduğunu görecektim. Kıyıya çıkmak için çıldırıyordum.

İsveçli Victor ve Norveçli Axel'le birlikte takılmaya karar verdik. (Birlikte öyle çok takılmışız ki seferin kalanında adımızı "Üç Kafadarlar" koydular.) Victor, yabani bir kanyonun içinde gözden yiterek lav kalıntısı çıplak sarp yamaçta tekrar ortaya çıkan, ondan sonra da bir görünüp bir kaybolarak palmiye ağaçlarının ve çiçeklerin arasından tırmanan patikayı işaret edip onu izleyelim istedi. Güzel manzaralar görür, ilginç yerli köylerine uğrar ve sonunda kim bilir nice maceralar yaşarız diye kabul ettik. Axel de balık tutalım diye tutturdu. Bunu da kabul ettik. Bir sampanla balık tarlalarını

---

* "Sea-gypsy": Malezya, Filipinler, Tayland ve civarındaki adalarda deniz üstünde, teknelerde ve tekneleri yan yana getirerek oluşturdukları kasabalarda yaşayan kavimler için kullanılan genel bir terim; deniz göçeri. Jack London uzun seyahatler yapan gemileri onların arabalarına benzetmiş. (ç.n.)

iyi bilen birkaç Japon buluruz, güzel güzel takılırız dedik. Bana gelince, şahsen ben her şeye teşneydim zaten.

Planlarımızı yaptıktan sonra canlı mercan kayalarının üzerinden geçip sandalımızı bembeyaz mercan kumsalına çektik. Kumsaldaki Hindistan cevizi ağaçlarının altından yürüyüp küçük kasabaya vardığımızda dünyanın dört bir yanından gelmiş birkaç yüz şamatacı denizcinin delice içip delice şarkılar söyleyerek delice dans ettiğini, yerleşimin ana caddesindeki bu rezalet karşısında bir avuç Japon polisin aciz kaldığını gördük.

Victor'la Axel uzun yürüyüşümüze başlamadan önce bir şeyler içsek iyi olur dediler. İki sıkı gemidaşımın içme önerisini geri çevirebilir miydim hiç? İnsan birileriyle birlikte içerken eldeki kadeh, yoldaşlığın mührü olur. O hayatın tarzı böyleydi. Hepimiz ağzına içki sürmeyen gemi sahibi-kaptanımıza Yeşilaycılığı[30] nedeniyle güler, onunla dalga geçerdik. Bense içkinin adını bile anmak istemiyordum ama kafa dengi bir arkadaş, iyi bir yoldaş olmak istiyordum. Louis'in durumu bile caydırıcı bir etki yapmıyor, boğazımı yakıp kavuran zıkkımı mideye yuvarlıyordum. John Barleycorn, Louis'i savurmuş olabilirdi ama ben daha gençtim, kıpkırmızı kanım damarlarımda gürül gürül akıyordu, bünyem demir gibiydi. Gençler, yaşlılığın getirdiği enkaza hep tepeden bakmaz mı zaten?

Son derece tuhaf, sert bir şey içiyorduk. Nerede ve nasıl üretildiği tam bir muammaydı, muhtemelen yerel bir karışımdı. Ateş gibi sıcak, su gibi soluk, ölüm gibi çabuk vuran bir şeydi. Bir zamanlar içinde Hollanda cini barındıran, ismiyle müsemma "Çapa Marka" yazılı etiketi hâlâ üzerinde duran, "kare suratlı" boş şişelere doldurulmuştu.[31] Hakikaten çapasını attı bize. Kasabadan dışarı hiç çıkamadık. Sampana binip balığa gidemedik. Orada on gün geçirmemize rağmen çiçeklerin içinden geçerek volkanik tepelerin arasında uzanıp giden o yabani patikaya adımımızı atamadık.

Başka uskunalardan tanıdıklar, açık denize yelken açmadan önce San Francisco barlarından tanıştığımız arkadaşlar çıkıyordu karşımıza. Her karşılaşma, içki demekti; hayal gücünün kurtçukları kıvrıla sürüne faaliyete geçmeye başlayana kadar birbirimize anlatacak çok şeyimiz, içecek dolu içkimiz, söyleyecek sürüyle şarkımız, yapacak türlü türlü eşek şakamız, sergileyecek binbir maskaralığımız vardı. O güçlü kuvvetli, kanlı canlı deniz avarelerinin, benim de içlerinden biri haline geldiğim bu belalı tiplerin bir mercan adasındaki içki âleminde toplanmasını, müthiş bir şey, şahane bir olay olarak görüyordum. Devasa yemek salonlarındaki sofralarda oturan şövalyelerin kanı, tuzun beri yanındakilerle öte yanındakilerin* canı, denizden çıkma tazelerle kendilerine şölen çektikleri andan itibaren savaşa hazır olan Vikinglerin ruhu canlandı damarlarımda; eski çağların geçip gitmediğini biliyor, bizim de o kadim boyun ta kendisine ait olduğumuzu hissediyordum.

Akşamüstüne doğru Victor kafayı bulup herkesi, her şeyi dövmek istedi. Tımarhanelerin gözetim hücrelerinde tutulan delilerin aynı Victor gibi davrandığını görmüşlüğüm vardır; aradaki tek fark, muhtemelen bizimkinin daha hiddetli olmasıydı. Onu yatıştırmaya çalışan Axel'le ben, kargaşa içinde arada kalarak hayli hırpalansak, itilip kakılsak da sınırsız bir ihtiyat ve sarhoş kurnazlığıyla, sonunda arkadaşımızı sandala bindirip uskunamıza götürmeyi başardık.

Fakat ayağı güverteye değer değmez Victor bu kez de gemide karşısına çıkanları marizlemeye başladı. Birkaç kişiye bedel kuvveti olduğu gibi bir de cinnet halindeydi. Özel-

---

* "Above the salt, below the salt": Ortaçağda soylular uzun yemek masalarının ortasına, o zamanlar hayli değerli bir baharat olan tuz dolu bir kupa koyarmış. Bu tuzluğun beri yanına ayrıcalıklı konuklar buyur edilir, öte yanınaysa daha düşük mevkide yer alanlar, ev sahibine bağımlı olarak yaşayanlar veya onunla ilişkileri bozuk olanlar oturtulurmuş. (ç.n.)

likle zincirliğe* soktuğu ama oradayken bir türlü vurmayı başaramadığı için olayı hasarsız atlatan birini hatırlıyorum. Adam üstüne gelen yumruklardan bir o tarafa, bir bu tarafa eğilip kaçınca Victor, çapa zincirinin koca halkalarına denk gelen her iki yumruğunun da bütün parmak eklemlerini kırdı. Onu zorla oradan çekip aldığımızda bu sefer de çılgınlığı, büyük yüzücü olduğu inancına dönüştü ve bir anda kendini güverteden aşağı atarak bu yeteneğini göstermek amacıyla hasta bir yunus gibi bata çıka yüzdü, bu arada da hayli su yuttu.

Onu denizden çıkarıp aşağı indirdikten sonra soyup yatırdığımızda artık Axel'le ben de harap olmuş vaziyetteydik. Yine de kıyıda bulunmak istedik ve Victor'u horlamasıyla başbaşa bırakıp oradan ayrıldık. Kendileri de içkicinin önde gideni olan gemidaşlarımızın Victor hakkında beyan ettikleri yargı ilginçti. Başlarını hoşnutsuzlukla iki yana sallayıp, "Böyle bir adam içmemeli," dediler. Düşünün, Victor en akıllı gemici,başaltının en iyi huylu adamıydı. Her yönüyle mükemmel bir denizciydi, gemidaşları tarafından değeri bilinir, sevilir ve saygı görürdü. Ama John Barleycorn onu hiddet dolu bir deliye dönüştürmüştü. İçkicilerin söylediği şey, tam da buydu işte. Denizciler hep aşırı içer ve içkinin kendilerini deli edeceğini bilirler ama ılımlı deli. Hiddet dolu deliliğe karşıdırlar çünkü insanların keyfini kaçırır ve zirveye ulaştığında genellikle trajediyle sonlanır. Bu bakış açısına göre ılımlı delilikte sıkıntı yoktur. Peki ya bütün insanlık açısından bakıldığında deliliklerin tümüne karşı çıkmak gerekmez mi? Ayrıca John Barleycorn'dan büyük bir her tür delilik yaratıcısı var mıdır?

Neyse, hikâyemize dönelim. Axel'le ben tekrar kıyıya çıkıp sahildeki bir Japon eğlence mekânına güzelce kurulduk.

---

* Demir alınınca teknede toplanan zincirin yerleştirildiği bölme. O sırada gemi demir atmış olduğu için çapa denizdeydi ve zincirlik boştu. (ç.n.)

Rahat bir içkili sohbette öğleden sonra başımıza gelenleri konuşuyor, yaralarımızı karşılaştırıyorduk. İçtiğimiz içkinin verdiği sakinlikten hoşlandığımız için birer tane daha söyledik. Gemiden önce bir kişi, sonra birkaç kişi daha damladı, birkaç sakin içki daha içtik. Sonunda tam çağırdığımız Japon orkestrası ortama da katılıp *semisen*lerin ilk tınlamaları, *taiko*ların* ilk gümlemeleri yükselmeye başlamıştı ki kâğıt duvarların ardından vahşi bir uluma sesi duyduk. Tanıyorduk bu sesi. Kapıları kendine dert etmeyen ve sürekli uluyan Victor, kırılgan duvarları yıkıp geçerek kan çanağına dönmüş gözleri ve çılgınca sallayıp durduğu adaleli kollarıyla üstümüze çöktü. Hâlâ cinnet halindeydi ve kan istiyordu; karşısına kim çıkarsa onun kanını. Müzisyenler selameti kaçmakta buldu, ardından da biz. Kapıdan çıktık, kâğıt duvarları yırtıp geçtik; nasıl kaçabildiysek öyle kaçtık.

Mekân yarı yarıya harabeye döndükten, biz zararı ödemeyi kabul ederek kısmen yatışan ve koma aşamasına geçeceğine dair belirtiler gösteren Victor'u orada bıraktıktan sonra Axel'le birlikte daha sakin bir mekân bulmak için biraz dolaştık. Kasabanın ana caddesinde çılgınlık hüküm sürüyordu. Yüzlerce denizci bir aşağı bir yukarı dolanıyor, delice eğleniyor, gülüp oynuyordu. Elinde az sayıda polis bulunan amir olayları bastırmakta aciz kalınca koloni valisi bütün kaptanlara, günbatımı itibariyle tüm tayfalarını gemilerine toplamalarını gerektiren bir talimat yollamış.

Hadi canım! Böyle bir muamele ha! Haber gemilere yayılır yayılmaz içlerinde kimse kalmadı. Herkes sahile iniyordu şimdi. Karaya çıkma niyeti olmayanlar bile sandallara doluşmuştu. Talihsiz valinin fermanı herkesi azdırmıştı. Güneş batalı saatler olmuştu ve adamlar ortalıkta kendilerini gemilere tıkma cüreti gösterecek birilerini arıyorlardı. Yetkilileri, kendilerini gemilere göndermeye

---

* "Samisen": Üç telli, mızrapla çalınan geleneksel Japon çalgısı. "Taiko": Geleneksel Japon davulu. (ç.n.)

çalışmaya davet ederek etrafta dolaşıyorlardı. En çok da valinin evinin önünde toplanmış, avazları çıktığı kadar bağırarak denizci şarkıları söylüyor, "kare suratlıları" elden ele dolaştırıyor, patırtılı Virginia ahır dansları ve eski tarz kovboy figürleriyle raksederek ortalığı velveleye veriyorlardı. Yedekler dahil bütün polisler, perişan küçük gruplar halinde duruyor, valinin büyük bir hikmet eseri vermekten kaçındığı emri bekliyorlardı. Bu cümbüşün müthiş eğlenceli olduğunu düşünmüştüm. Sanki Karayiplerdeki İspanyol kolonisi günleri geri gelmişti. Her şey serbest, her şey maceraydı. Üstelik Japonların kâğıt evlerinin arasında dolaşarak şişinip duran güçlü kuvvetli deniz avarelerinin içindeki güçlü kuvvetli bir avare olan ben de bütün bunların parçasıydım.

Vali sokakların temizlenmesi emrini vermeyince Axel'le biz de şişelerin dibine darıyı ektik. Bir süre sonra çeşit çeşit maskaralıklar içinde benim de kafam dumanlanınca onu kaybettim. Oralarda sürttüm, yeni tanışlar edinip yeni şişeler götürerek iyice bulut oldum. Bir ara, kim bilir nerede, Japon balıkçılardan, bizim filonun gemilerinden inmiş Kanaka* kürekçilerden ve Arjantin'de sığırtmaçtık yaptıktan sonra buralara gelmiş, yerel gelenek ve ritüellere meraklı Danimarkalı denizciden oluşan bir çemberde oturduğumu hatırlıyorum. Japonların en incelikli ve karmaşık ritüellerini hakkıyla yerine getirip ufak porselen kaplardan soluk renkli, yumuşak ve ılık *saki* içtik.

Bir de görev yaptıkları ticaret gemilerinden dünyanın şu ya da bu limanında kaçıp kendilerini fok avcısı uskunaların başaltlarında tayfalık ederken bulan on sekiz ve yirmi yaşlarındaki orta sınıf İngiliz delikanlıları olan firari miçoları hatırlıyorum. Sağlıklı, berrak bakışlı, pürüzsüz tenli ve tazeydiler; erkeklerin dünyasında adım atmanın yolunu öğ-

* Kanaka veya Kanak. Hawai yerlilerinin kendilerine verdiği isim. MS 3. yüzyılda Hawai'ye ilk yerleşen Polinezyalılar ile bunların soyundan gelenleri ifade eder. Kelime anlamı "insan" veya "özgür insan". (ç.n.)

renen benim gibi gençlerdi. Bir yandan da ERKEKTİLER. Ellerinde yumuşak *saki* değil, "kare suratlılar", onların içinde de damarlarını kavurup geçtikten sonra kafalarında yangına dönüşen alevleri harlayan kaçak dolum ateşsuyu vardı. İnsanı eriten bir şarkılarını hatırlıyorum, nakaratı mealen şöyleydi:

"Al şu küçük altın yüzüğü,
Gururla verdim onu sana.
Denizdeyken onurunla tak,
Anneni sakın utandırma."[32]

Bir yandan söylüyor, bir yandan da annelerinin yüzünü kara çıkartan hayırsız evlatlar olarak gözyaşı döküyorlardı. Şarkıdaki dokunaklı duygu ve trajedilerin içten içe tadını çıkarıp sarhoş halimle hayat ve macera üstüne ışıltılı genellemeler yapmaya çalışan ben de onlarla birlikte söyledim, onlarla birlikte ağladım. Öncesindeki belirsizliğin ve ardından gelen karanlığın arasında, o geceden bütün berraklığıyla pırıl pırıl parıldayan son bir resim kalmış aklımda. Firari miçolarla ben, yıldızların altında kollarımızı birbirimize dolamış, sallanıyoruz. Yere oturup ağlayan biri dışında hepimiz şamatalı bir denizci şarkısı söylüyor, ellerimizdeki şişeleri sallayarak ritim tutuyoruz. Sokağın aşağısından da yukarısından da benzer şekilde denizci şarkıları söyleyenlerin sesleri geliyor; hayat mükemmel, güzel, romantik ve muhteşem çılgın.

Sonra, o karanlığın ardından, şafağın ilk ışıklarıyla birlikte gözlerimi açtığımda gördüğüm şey, üzerime eğilmiş, endişeyle bakan bir Japon kadınıydı. Kadıncağız liman kılavuzunun karısıymış ve ben de onun kapısının önünde yatıyormuşum. Üşümüştüm, titriyordum, geceki sefahat âleminin perişanlığı üzerimdeydi. Bir de üstüm başım hafiflemiş gibi geliyordu. Sizi firari denizciler, sizi gidi çakallar! Demek firarı meslek edinmişlerdi. Saatim yoktu. Cebimdeki üç-beş

dolar gitmişti. Kabanım kayıplara karışmıştı. Kemerim, aynen. Tabii ki ayakkabılarım da...

İşte Bonin Adaları'ndaki on günümü bu örnek üzere yaşadım. Deliliği geçen Victor'un Axel'le bana katılmasından sonraki âlemlerimiz biraz daha sakindi. Ama çiçeklerin arasından giden patikaya asla çıkamadık. Tüm gördüğümüz, o küçük kasaba ve kare suratlı şişeler oldu.

Ateşte yanan, ateşi anlatır. Yapmam gereken şeyleri yapmış olsaydım, Bonin Adaları'nı daha iyi tanıyabilir, keyfini hakkınca çıkarırdım. Ama bana göre mesele, insanın yapması ya da yapmaması gereken şeyler değildir. Mesele, insanın YAPTIĞI şeylerdir. Ebedi gerçek, inkâr edilemeyecek hakikat budur. Ne yaptımsa onu yaptım. Bonin Adaları'ndaki herkes ne yapıyorsa, onu yaptım. Dünyanın dört bir yanındaki milyonlarca erkek, tam da o anda ne yapıyorsa, onu yaptım. Onu yaptım çünkü yol beni oraya götürüyordu, çünkü ben bir insan yavrusu, çevremin yaratısıydım, çünkü heyecandan nasibini almamış, kurumuş kalmış biri olmadığım gibi ilahi bir şahsiyet de değildim. Ben bir insandım ve insanların erkek kısmı (hayranı olduğum er kişiler diyelim), yani kanlı canlı, güçlü kuvvetli, hayattan zevk alan, özgür ruhlu adamlar, yani hayatı köpürtme tarzlarına bakıldığında asla hasis denemeyecek erkekler dünyada hangi yollardan yürümüşse ben de o yolları arşınlıyordum.

Yol önümde açıktı. Çocukların oynadığı bahçedeki kapağı kapatılmamış kuyu gibiydi. Paytak adımlarla hayatın yollarına atılan küçük çocuklara kapaksız kuyunun yakınlarında oynamamasını söylemenin ne faydası olur? Tam da oralarda oynayacaklardır. Her ana-baba bunu bilir. Yine biliriz ki o çocukların belli bir yüzdesi, en hareketlileri, en atılganları o kuyuya düşecektir. Hepimiz gayet iyi biliriz ki yapılacak şey, o kuyunun ağzını kapatmaktır. John Barleycorn konusunda da aynı şey geçerlidir. John Barleycorn'a her yerde ulaşılabilirken, üstelik John Barleycorn her yerde erkekliğin, atıl-

ganlığın ve özgür ruhun ikinci adıyken, dünyanın bütün olmazlarını da söyleseniz, bütün nasihatlarını da etseniz, ne erkekleri ne de erkekliğe adım atan delikanlıları korumaya yetecektir.

Yirminci yüzyıl insanının yapması gereken tek mantıklı şey, kuyuların ağzını kapatarak yirminci yüzyılı gerçekten yirminci yüzyıl haline getirmek; cadıları yakmak gibi, her türlü hoşgörüsüzlük gibi, saplantılı tapınımlar gibi ve bu tür barbarlıklar arasında hiç de arka sıralarda yer almayan John Barleycorn gibi on dokuzuncu ve daha önceki asırlara ait şeyleri, tarihe sürgün etmektir.

Bölüm XVII

Fok sürülerine ulaşmak için son sürat Bonin Adaları'ndan kuzeye vurduk, bir haftası bize güneş yüzü göstermeyen dev bir sis bulutu içinde geçmek üzere, yüz gün boyunca, buz gibi havada, eldivenlerin bile yetersiz kaldığı bir soğukta, kuzeyde avlandık. Vahşi ve zorlu bir işti; bırakın bir yudum içmeyi, içkinin düşüncesi bile gelmedi aklımıza. Sonra da tuzlanmış derilerle dolu ambarlarımızla, bol para alacağımız ödeme gününe, güneye, Yokohama'ya doğru yelken açtık.

Bir an önce karaya çıkıp Japonya'yı görmek için can atıyordum ama limandaki ilk günümüz geminin işlerine ayrıldığı için akşama kadar çıkamadık. Çıktığımda da eşyanın düzeni böyle buyurduğu, hayat öyle örgütlenmiş olduğu ve erkekler işleri hep bu şekilde gördüğü için John Barleycorn yetişip koluma giriverdi. Kaptan bizim paramızı avcılara vermişti, onlar da belli bir Japon meyhanesine oturmuşlar, gidip ödemelerimizi almamızı bekliyorlardı. Çekçeklerle gittik oraya. Kalabalık grubumuz mekâna egemen olmuştu. İçki su gibi akıyordu. Herkesin cebi doluydu, herkes birbirine ısmarlıyordu. Zorlu işlerle ve her şeyden mutlak yoksunlukla geçen yüz günden sonra fiziksel açıdan mükemmel durumda, turp gibi sağlıklı, içinde bulunduğu zorlu koşullar ve disiplinli düzen tarafından bastırılan ruhları artık taşma

noktasına gelmiş adamlar olarak elbette bir-iki içkiyi hak etmiştik. Sonra çıkıp şehri gezerdik nasıl olsa.

Her zamanki hikâye... İçilecek onca içki varken, damarlarımızda dolaşan o ılık ve sihirli mayi sesimizi ve gönlümüzü yumuşatmışken, arkadaşların hatırını kıracak ayrımlar yapmanın sırası olmadığını biliyorduk; ne demekti şimdi şu gemidaşınla iç de bununla içme... Hepimiz aynı sıkıntıların, aynı fırtınaların içinden birlikte geçmiş, aynı iskota halatını, aynı palangayı birlikte tutmuş, dümende bir diğerine yardım etmiş, gemi dalga çukuruna daldığında aynı flok bastonunun* başında yan yana durmuş, oradan çıkıp dalganın tepesine yükseldiğinde kimin yerinde olmadığına birlikte bakmış adamlardık. Bu yüzden hepimiz beraber içtik, hepimiz birbirimize ısmarladık, hepimizin sesi birlikte yükseldi, hepimiz yoldaşlığımızı birbirimize kanıtladığımız bir sürü olay hatırlayıp atışmalarımızı, kavgalarımızı unuttuk ve dünyadaki en iyi dostlar olarak birbirimizi bildik.

O meyhaneye vardığımızda vakit akşamın ilk saatleriydi. Bütün ilk gecem boyunca Japonya'da gördüğüm tek yer, o mekân olarak kaldı; memlekettekilere ve dünyanın her yerindekilere benzeyen bir meyhane.

İki hafta kaldığımız Yokohama limanında Japonya'ya dair gördüğüm hemen hemen tek şey, denizcilerin toplandığı meyhanelerdi.[33] Bazen aramızdan biri kafayı iyice bulurdu da biraz heyecan olurdu. Ben de dumanlı kafayla gerçek bir vukuat yapmış, gece yarısı zifiri karanlıkta limandan gemiye kadar yüzmüştüm. Cesedimi çıkarmak için limanı boş yere taradıktan sonra kimlik tespiti yapılsın diye karada bıraktığım giysileri getiren liman polisi, beni horul horul uyur vaziyette bulmuştu.

---

* Büyük teknelerde, gövdenin baş tarafından havaya doğru açılı olarak uzatılan direk olan cıvadranın üstüne sabitlenen ve en uçtaki yelkenin alt yakasını daha ileri uzatmak için kullanılan çubuk. (ç.n.)

İnsanların sarhoş olmasının nedeni muhtemelen böyle şeylerdir diyordum, aklımca. Kendi dar çevreme göre yaptığım şey, dikkate değer bir vukuattı. Bütün liman bunu konuşuyordu. Japon kayıkçılar arasında ve kıyıdaki meyhanelerde birkaç gün boyunca şöhretin tadını çıkardım. Unutulmaz bir vukuattı. Bellekten silinmeyecek, gururla hikâye edilecek bir olaydı. Aradan yirmi yıl geçtikten sonra bugün bile gizliden gizliye gururlanarak hatırlarım. Victor'un Bonin Adaları'ndaki mekânı yıkıp geçmesi ve firari miçolar tarafından soyulmam gibi, bu olay da bir vukuattı.

Mesele şu ki John Barleycorn'un cazibesi benim için gizemini koruyordu. Organik açıdan içkici değildim, alkolün kendisinin benim açımdan herhangi bir çekici yanı yoktu; vücudumda meydana getirdiği kimyasal tepkimeler beni tatmin etmiyordu çünkü böylesi bir kimyasal doyuma ihtiyaç duymuyordum. İçiyordum çünkü birlikte takıldığım adamlar içiyordu ve erkeklerin gözde meşgalelerinde başka bir erkekten daha az erkek olmama izin vermek, fıtratımda yoktu. Öte yandan tatlıya düşkünlüğüm hâlâ sürüyordu, etrafta beni görecek kimsenin olmadığı gizli saklı ortamlarda şeker alıp büyük mutlulukla yerdim.

Neşeli bir heyemolanın ritimleri eşliğinde demir alıp Yokohama'dan San Francisco'ya doğru yelken açtık. Arkamızdan esen güçlü batı rüzgârıyla birlikte otuz yedi günlük görkemli bir seyirle kuzey rotasından Pasifik'i geçtik. Cebimizin yine iyi para göreceği günler bizi bekliyordu; bir yudum bile içkiyle şaşırtılmamış zihinsel süreçlerimiz eşliğinde durmaksızın paramızı nasıl harcayacağımızı planlıyorduk.

Eskiden beri eve dönen bütün gemilerin başaltında her zaman olduğu gibi, herkesin ilk cümlesi şuydu: "Pansiyon çakallarıyla hiç işim olmaz." Parantez içinde söylenen ikinci cümleyse Yokohama'da onca para harcamaktan nedamet getiriyordu. Sonra da herkes en sevdiği hayali ortaya seriyordu. Örneğin Victor, San Francisco'ya ayak basar basmaz

rıhtıma ve Barbary Coast'a[34] hiç takılmadan yoluna gideceğini ve sade bir işçi evinde kalacak oda bulmak için gazeteye ilan vereceğini söyledi. "Sonra da," diye devam etti, "sırf kızlarla ve gençlerle tanışmak için bir-iki haftalığına dans kursuna gideceğim. Farklı dans ortamlarına girip çıkarak evlere ve partilere davet edilen biri haline geleceğim. Elimdeki para bu şekilde beni Ocak ayına kadar götürür, sonra yine bir fok avı gemisine kapağı atarım."

Hayır, içki içmeyecekti. İçkinin insanlara, özellikle kendisine ettiğinin, içki girince aklın çıktığının, parasının anında gideceğinin farkındaydı. Seçimini, yaşadığı acı tecrübeye dayanarak yapıyordu; Barbary Coast'un çakalları ve dişi akbabaları[35] arasında geçecek üç günlük sefahat hayatıyla bütün bir kış boyu sürecek eğlence ve arkadaşlık ortamı arasında, tercihini hangisinden yana kullanacağına hiçbir şüphe yoktu.

Dansla veya sosyal ilişkilerle ilgisi olmayan Axel Gunderson şöyle dedi: "Cebime iyi para girecek. Artık eve gidebilirim. Annemi ve ailemi görmeyeli on beş sene oldu. Paramı aldığımda eve göndereceğim ki orada beni beklesin. Sonra Avrupa'ya sefer yapan güzel bir gemi bulacağım ve hem para kazanacak, hem de yolculuk edeceğim. Bu iki parayı yan yana koyarsam ömrümde sahip olmadığım kadar param olur. Memlekette beni kral yerine koyarlar artık. Norveç'te hayatın ne kadar ucuz olduğunu bilemezsiniz. Herkese hediye alırım, insanların beni milyoner sanacağı kadar güzel para yerim. Bu şekilde bir yıl kadar yaşadıktan sonra mecburen yine denize dönerim."

"Ben de aynen böyle yapacağım," dedi Kızıl John. "Evden iki satır mektup alalı üç yıl, yüzlerini görmeyeli on yıl geçti. Hayat İsveç'te de Norveç'teki kadar ucuz. Bizimkiler köyde yaşar, çiftçilik yaparlar. Ben de paramı aldığımda doğrudan eve gönderip Horn Burnu'nu aşmak için senin bindiğin gemiye binerim. İyi bir gemi bulalım kendimize."

Axel Gunderson ile Kızıl John memleketlerinin pastoral güzelliklerini ve hoş âdetlerini anlattıkça ikisi de birbirinin ülkesine vuruldu, yolculuklarını beraber yapmaya, önce birinin İsveç'teki evinde, sonra da ötekinin Norveç'teki evinde beraberce altışar ay geçirmeye ciddiyetle yemin ettiler. Planları akıllarını başlarından öylesine almıştı ki yolculuğumuzun sonraki günlerinde birbirlerinden hiç ayrılmadan bu konuyu konuşup durdular.

Uzun John evine bu kadar düşkün değildi ama gemide olmaktan bıkmıştı. O da pansiyon çakallarıyla uğraşmak istemiyordu. O da sessiz, sakin bir ailenin yanında oda kiralayacak, kaptan olmak için denizcilik okuluna gidecekti. Herkes için aynı şey geçerliydi. Herkes ne kadar akıllı davranacağına, parasını çarçur etmeyeceğine tek tek yemin etti. Başaltımızın sloganı, pansiyon çakallarına hayır, denizcilerin müdavimi olduğu mekânlara hayır, içkiye hayır idi.

Herkes cimrinin önde gideni olmuştu. Dünyada bu kadar tasarruflu davranıldığı görülmemiştir. Geminin kantininden kimsenin bir şey satın aldığı yoktu. Sonuna kadar yırtık pırtık giysilerle idare etmek için herkes yama üstüne yama yapıyordu, öyle ki artık devasa boyutlara ulaşmış yamalara "eve dönüş yaması" diye isim takılmıştı. Kibrit çöpü bile israf edilmiyor, pipolar aynı çöpten yansın diye iki-üç kişi bir araya gelene kadar kimse elini kibrite atmıyordu.

San Francisco'ya varıp liman doktorunun gemi muayenesi bittiği andan itibaren pansiyonların hanutçuları sandallarıyla peşimize düştü. Hepsi de ceplerine bir şişe bedava viski saklamış vaziyette arı sürüsü gibi güverteye doluşup pansiyonlarının reklamını yaptılar. Adamları hiçbir saygı göstermeden, kurumla geri çevirdik. Ne pansiyonlarını ne de viskilerini istiyorduk. Ayık ve tutumlu denizcilerdik biz, paramızı doğru dürüst harcayacaktık.

Gemiadamları yetkilisinin önünde paramızı aldık. Hepimiz ceplerimiz dolu olarak dışarı, kaldırımda toplandık. Etrafımızı alıcı kuş sürüsü gibi çakallar ve dişi akbabalar sardı. Birbirimize baktık. Yedi ayımızı birlikte geçirmiştik ve şimdi yollarımız ayrılıyordu. Yoldaşlık hatırına yerine getirilmesi gereken tek bir veda ayini kalmıştı. (Örf, âdet böyleydi.) İkinci kaptanımız, "Gelin bakalım çocuklar," dedi. Kaçınılmaz bar, hemen yakınımızdaydı. Zaten etrafta bir düzine bar vardı. Onu takiben seçtiği bara girdiğimizde, dışarıda çakallar iyice birikmişti. Hatta aralarından bazıları içeri bile girmeye cesaret etti ama onlarla hiç işimiz olmazdı.

Uzun tezgâhın önünde durduk: ikinci kaptan, üçüncü kaptan, altı avcı, altı sandal dümencisi ve beş sandal kürekçisi. Kürekçiler beş kişi kalmıştı çünkü içimizden biri, Jerimo Burnu'ndan çıkarken iki kar fırtınası arasında ayağına bir çuval kömür bağlanmış olarak güverteden denize bırakılmıştı.[36] Toplam on dokuz kişiydik ve birlikte son kez içiyorduk. Yedi ay boyunca erkek işi yaparak dünyanın öbür ucuna gidip gelmiş, fırtınalarda kabarıp inmeleri[37] geride bırakmıştık ve artık birbirimizi son kez görüyorduk. Biliyorduk ki denizcinin yolu dağınıktır, herkes bir yana gider. İkinci kaptan ısmarladı, on dokuzumuz içtik. Dokunaklı gözlerle bakan üçüncü kaptan da bir tur ısmarladı. Üçüncüyü de ikinci kadar beğenir, ikisini de severdik. Nasıl olur da birinin içkisini içer, ötekininkini içmezdik?

Sonra Pete Holt, benim avcım (ertesi yıl bütün mürettebatıyla batan *Mary Thomas*'ta onu kaybettik) ısmarladı. Zaman geçiyor, içkiler gelmeye devam ediyor, seslerimiz ayarsızca yükseliyor, kurtçuklar kafamızın içinde kıpırdanmaya başlıyordu. Altı avcı vardı ve hepsi de kutsal deniz yoldaşlığı hatırına ısrarla herkese birer içki, sadece birer içki ısmarladı. Onlardan sonra altı dümenci ve beş kürekçi daha vardı ve hepimizin mantığı aynıydı.

Hepimizin cebinde para vardı, herkesin parası ötekininki kadar iyiydi, her birimizin gönlü diğerininki kadar özgür ve cömertti.

On dokuz tur içki. John Barleycorn adamlara iradesini kabul ettirmek için daha ne istesin? Herkes sevinçle yaptığı o güzel planları unutmaya hazırdı artık. Sallana yuvarlana bardan çıktılar, çakalların ve dişi akbabaların kucağına düştüler. Fazla sürmedi. İki günle yedi gün arasında paraları suyunu çekti ve pansiyon sahipleri tarafından arabayla taşınarak uzaklara sefer yapan gemilere götürüldüler. Sağlam vücutlu Victor, şansı yaver gitti de bir arkadaşı sayesinde sahil güvenliğe kapağı attı. Ne dans kursu gördü, ne bir işçi ailesinin evinde oda tutmak için gazeteye ilan verdi. Uzun John denizcilik okuluna gitmedi. Hafta sonu itibariyle bir nehir istimbotunda hamal olarak çalışıyordu. Kızıl John ile Axel paralarını memleketlerine göndermediler. Onun yerine diğer herkesle birlikte, pansiyon sahipleri tarafından bindirildikleri yelkenlilerle dünyanın dört bir yanına dağıtıldılar; üstelik yüzünü bile görmedikleri avansları da çekilmişti.

Beni kurtaran şey, gidecek bir evim ve ailem olmasıydı. Körfezin karşı kıyısına geçip Oakland'e vardığımda, başka şeylerin yanında ölüm yolunu da gördüm. Nelson ölmüştü: sarhoş halde yetkililere direnirken vurulmuştu. O sefer sırasındaki ortağı hapisteydi. Viski Bob ölmüştü. Yaşlı Cole, İhtiyar Smoudge ve Bob Smith de öyle. Belinde çifte tabanca taşıyan öteki Smith, *Annie*'nin Smith'i, boğulmuştu. Frenk Frank, anlatılanlara göre yaptığı bir şey yüzünden nehrin yukarılarına kaçıp saklanmıştı ve geri dönmeye korkuyordu. Diğerleri San Quentin veya Folsom hapishanesinde çizgili mahkûm üniformasını giymişti. Benicia günlerimden tanıdığım ve geceler boyu birlikte içtiğim Yunanların Kralı Koca Alec iki kişiyi öldürüp yabancı diyar-

lara kaçmıştı. Balık Devriyesi'nde birlikte yelken açtığımız Fitzsimmons arkadan ciğerine bıçak yemiş, üstüne bir de verem olunca yavaş bir ölümle göçmüştü. Bu kalabalık, iyi himaye gören ölüm yolu bu şekilde uzayıp gidiyordu ve bildiğim kadarıyla *Annie*'nin Smith'i dışında hepsinin sonundan John Barleycorn sorumluydu.[38]

Bölüm XVIII

Oakland rıhtımı sevdam tamamen bitmişti. Artık ne görüntüsü hoşuma gidiyordu, ne de oradaki hayat. İçki ve avarelik de umrumda değildi. Oakland Halk Kütüphanesi'ne döndüm; okuduğum kitapları artık daha iyi kavrıyordum. Sonra annem, gençlik heveslerimi aldığımı, artık sakinleyip kendime düzenli bir iş bulma vaktimin geldiğini söyledi. Ayrıca ailenin de paraya ihtiyacı varmış.[39] Böylece gidip bir hintkeneviri imalathanesinde işe girdim: saati on sentten günde on saat. Gücüm kuvvetim ve genel olarak çalışma verimliliğim artmış olmasına karşın birkaç yıl önce çalıştığım konserve fabrikasında aldığım ücretin aynısını alıyordum. Ama neyse ki yevmiyemin birkaç ay içinde bir dolar yirmi beş sente çıkarılacağı sözü verilmişti. O günden itibaren, John Barleycorn bahsinde tamamen masum dönemim başlamıştı. Aylar geçip giderken ağzıma içki koyduğumu bilmem. Ancak henüz on sekiz yaşına gelmemiş, sağlıklı, çalışmaktan sertleşmiş ve bu arada herhangi bir zarar görmemiş kaslara sahip olan benim de, tüm genç hayvanlar gibi, kafamı dağıtmaya, heyecana, kitapların ve makine başındaki işin dışında bir şeylere ihtiyacım vardı.

Tesadüfen kendimi YMCA'de[40] buldum. Orada hayat sağlıklı ve sportif ama fazla çocuksuydu. Ben bu hayata biraz geç kalmıştım. Dünya üzerinde geçirdiğim yılların sayısı

fazla olmamasına karşın ne bir çocuktum ne de genç. Erkeklerle birlikte doğrudan yetişkinler arasına sıçrama yapmıştım. Gizem ve şiddet dolu şeyler yaşamıştım. YMCA'de rastladığım gençlerle karşılaştırıldığında hayatın öte yanından geliyordum; dilim farklıydı, çok daha hüzünlü ve korkunç bir hayat görüşüm vardı. (Şimdi bu konuyu düşündükçe ergenliğimi hiç yaşamadığımı anlıyorum.) Sonuç itibarıyla YMCA gençleri benim için fazla çocuksu, saf ve deneyimsiz kişilerdi. Eğer bana bir şekilde karşılık verip zihinsel açıdan yardım edebilselerdi, bunu da kafaya takmazdım. Ama ben kitaplardan, onlara göre daha fazla şey öğrenmiştim. Kıt fiziksel deneyimleri artı kıt zihinsel tecrübeleri, erdemli maneviyatlarına ve sağlıklı sporlarına ağır basan eksi bir toplam oluşturuyordu.

İşin özü, benden alt düzeydeki öğrencilerle oyunlar oynayabilecek biri değildim. John Barleycorn'un rahleyi tedrisinden erken geçmem yüzünden, onlarda bulunan temiz ve parlak gençlik hayatından yoksun kalmıştım. Çok genç yaşımda çok şey öğrenmiştim. İleride o güzel günler gelip alkol, erkeklerin ihtiyaçları ve kurumları arasından çıkarılınca, bugün kendini bulmak ve arkadaş edinmek için barlara-meyhanelere giden erkekler, YMCA'ye ve çok daha iyi, bilge ve canlı benzer toplanma mekanlarına yönelecektir. Ancak o gün gelene kadar buradayız, bugünü yaşıyor, bugünü konuşuyoruz.

Hintkeneviri imalathanesinde günde on saat çalışıyordum. Son derece yavan bir makine işiydi. Halbuki ben yaşamak istiyordum. Kendimi, makine başında saati on sente günde on saat geçirmek dışındaki yollardan gerçekleştirmek istiyordum. Barlarla da işim kalmamıştı. Yeni bir şey istiyordum. Büyüyordum. İçimde daha önce aklıma bile gelmeyen ve bana huzursuzluk veren bir kudret oluşuyor, farklı eğilimler gelişiyordu. Neyse ki tam bu aşamada Louis Shattuck'la tanışıp kanka oldum.

Tek bir kötü huyu bulunmayan, masum cinlikler peşinde koşan bir genç olan Louis Shattuck, hayat hakkında çok şey bildiğine inanan bir şehirliydi. Bense daha kasabalı bile değildim. O yakışıklıydı, kibardı, kızlara karşı aşk doluydu. Onunla birlikte kız peşinde koşmak, son derece heyecanlı, sürükleyici bir maceraydı. Bense kızlar hakkında hiçbir şey bilmezdim. Çünkü vaktimi hep erkek olmaya çalışmakla geçirmiştim. Bu konu, şimdiye dek ıskaladığım, farklı bir varoluş aşamasıydı. Louis'in bana hoşça kal deyip tanıdığı bir kıza şapka çıkarmasını, kaldırımda onunla yan yana yürümesini görmek, beni hem heyecanlandırır hem de imrendirirdi. Bu oyunu ben de oynamak istedim.

"Yapacağın tek şey var," dedi, "bir kızla tanışmak."

Söylemesi kolay, yapması zordu. Olayların akışından biraz ayrılmak pahasına size anlatayım. Louis, kızları ev halleriyle tanımıyordu. Hiçbir kızın evine girip çıkan biri değildi. Eh, tabii bu âlemde bir yabancı olan ben de aynı vaziyetteydim. Dahası var, Louis de ben de kızlarla tanışmak için son derece faydalı yerler olan dans kurslarına veya toplu danslara gidemiyorduk. Paramız yoktu. O bir demirci çırağıydı ve benden biraz fazla kazanıyordu. İkimiz de kendi evlerimizde yaşıyor ve masraflarımızı kendimiz karşılıyorduk. Masraflardan sonra sigara ve zorunlu üst baş harcamasını düşünce cebimize harçlık olarak haftada yetmiş sent ilâ bir dolar arası para kalıyordu. Bu parayı bölüşüp birlikte kullanır, bazen de "ince iş" için hangimizin ihtiyacı varsa elde avuçta kalanı ona borç verirdik. Misal, kızla birlikte Blair Park'a[41] gidiş-geliş tramvay parası (yirmi sent), birer dondurma (otuz sent) ya da ucuza kaçıp *tamale*cide iki *tamale** (yirmi sent) için gereken parayı pat diye birbirimizin avcuna sayardık.

Parasızlığı önemsemezdim. Paraya tenezzül etmeme duygusunu istiridye korsanlarından öğrenmiş ve bir daha asla bırakmamıştım. Kişisel tatminimi para üzerinden elde etme-

* Bol acılı Meksika dürümü. (ç.n.)

ye çalışmazdım. On sente muhtaç olduğum halimle bardaki herkese içki ısmarlayacak kadar dolara sahip olduğum halimin aynı olduğunu bilir, ötesini kafama takmazdım.

İyi de nasıl kız tavlayacaktım? Louis, beni götürüp kızlarla tanıştırabileceği aile evlerine girip çıkmıyordu. Benimse tanıdığım tek bir kız yoktu. Louis'in elinde birkaç kız vardı ama o da onları kendine saklıyordu ki zaten erkeklerin ve kızların doğası gereği, Louis'in bana kız devretmesi gibi bir şey olmazdı. Onunla buluşmaya gelirken yanlarında benim için de bir arkadaş getirmelerini isterdi ama gelenler hep sönük olur, Louis'in o biçim kızlarının yanında sürüklenmiş cansız ve albenisiz kızlar çıkardı karşıma.

Sonunda, "Sen de benim gibi yap," dedi. "Ben kızları önce seçer, sonra da gidip tanışırım. Sen de bu şekilde tanış."

Önüme düştü. Tabii unutmamak gerekir ki Louis de ben de rahat bir konumda değildik. Kiramızı ödeyip üstümüze başımıza insan içine çıkabilir görünüm vermek için sıkı bir mücadele vermek zorundaydık. Mesaiden sonra caddenin köşesinde veya müdavimi olduğumuz tek dükkân olan sokağın içindeki şekercide buluşurduk. Sigaralarımızı ve bazen de beş sentlik "kızıl ateş"lerimizi buradan alırdık. (Evet, Louis'le birlikte, yüzümüz hiç kızarmadan şeker yerdik. Zaten başka bir şeye de paramız yetmezdi. İkimiz de içki içmezdik. Bara hiç gitmezdik.)

Neyse, kızlara gelelim. Louis'in tavsiyesine uyarak bir kız seçecek ve son derece doğal bir şekilde gidip onunla tanışacaktım. Akşam saatlerinde sokaklarda gezinmeye başladık. Kızlar da aynı bizim gibi ikişer ikişer gezinirdi. Gezinen kızlarla gezinen gençler, bakışırdı. (Bugün, şu orta yaşımda, kendimi içinde bulduğum tüm kasaba, şehir veya köylerde, bahar ve yaz akşamlarının çağrısına uymaya kendilerini mecbur hissedip sokaklara çıkan kızlarla gençlere eski deneyimlerimce eğitilmiş bir gözle bakar, onların bu hoş ve masum piyasa yapma oyununu izlerim.)

Kişisel tarihimin bu saf ve temiz evresindeki sıkıntım şuydu ki hayatın öbür yanından, insanın kabuğunu sertleştiren tarafından çıkıp gelmiş, mahcup ve sıkılgan bir gençtim. Louis sürekli bana cesaret vermeye çalışırdı. Ama kızları tanımıyordum. Erkekliğe vaktinden önce geçiş yapmış olan bana göre onlar farklı ve harikulade yaratıklardı. Kritik an geldiğinde ileri gitmek için gereken cesareti bir türlü kendimde bulamıyordum.

Sonra Louis, gözlere yerleştirilen manalı bir bakışla, bir gülüşle, biraz atılganlıkla, usulünce kaldırılan şapkayla, edilen bir-iki kelimeyle, çekingen bir tedirginlikle, yer yer duraksama ve kıkırdamalarla neyin nasıl yapılacağını gösterdi, hatta kızlarla kendisi tanıştıktan sonra ben de kendimi tanıtayım diye baş hareketiyle bana işaret verdi. Ancak birer kız birer erkek olarak gezinmeye başladığımızda fark ettim ki değişmez olarak güzeli o alıyor, kızın paçoz arkadaşı bana kalıyordu.

Bahsedilemeyecek kadar çok sayıda tecrübeden sonra kendimi geliştirdikçe elbette akşamüstü saatlerinde benim de şapkamı kaldırıp selam verdiğim, yanında yürüdüğüm kızlar oldu. Ama aşk denilen şey hemen uğramadı bana. Heyecanla, merakla onun peşinden koşuyordum. Bu arada içki, aklıma bile gelmiyordu. Louis'le yaşadığımız bazı maceralar, o gün bu gündür sosyolojik genellemeler yapacakken beni ciddi biçimde duraksatır. Oysa hepsi de saf, gençliğin masumluğunu taşıyan maceralardır ve sosyolojik olmasa da biyolojik bir genellemeyi iyi belletmişlerdir bana: "Albayın hanımı ile Judy O'Grady / dış görünüşleri farklı, ama aynıydı içleri."[42]

Nitekim çok geçmeden aşkı öğrenecek, bütün o hoş ve delidolu tadına, tüm görkemine ve mucizesine tanık olacaktım. Kızın adına Haydee diyelim. 15-16 yaşındaydı. Eteği, ancak ayak bileklerine kadar iniyordu.* Bir Selamet Ordu-

* O dönemin giyim anlayışına göre kadınsılıktan çok çocuksuluğu vurgulayan etek boyu. (ç.n.)

su[43] seminerinde yan yana oturmuştuk. Ne kendisi, ne de öbür yanında oturan ve köyden ziyarete gelip kendi memleketinde bulunmayan bu insanları merak ederek yarım saatliğine toplantıya katılmış olan teyzesi bu kiliseye üyeydi. Louis de benim öbür yanıma oturup bizi izlemeye başladı. İzlemek dışında bir şey yaptığını zannetmem çünkü Haydee onun tarzı kızlardan değildi.

Kızla hiç konuşmadık ama o muhteşem yarım saatte çekingen çekingen bakıştık, en az birkaç kez bakışlarımızı birbirimizden kaçırıp mahcup mahcup tekrar buluşturduk. Narin ve oval bir yüzü vardı. Kahverengi gözleri çok güzeldi. Burnu ve alıngan olduğunu gösteren dolgun dudaklı ağzıysa rüya gibiydi. İskoç tarzı beresinin altındaki saçlarının renginin, dünyanın en güzel kestanesi olduğunu düşündüm. Sadece o yarım saatte yaşadığım tecrübeye dayanarak ilk görüşte aşk diye bir şey olduğuna inanmışımdır.

Fazla geçmeden Haydee ile teyzesi kalktılar. (Selamet Ordusu seminerlerinden çıkmak, her aşamada serbesttir.) Artık seminerle ilgim kalmadığı için birkaç dakika bile sürmeyen uygun bir süre bekledikten sonra Louis ile birlikte biz de kalktık. Salondan arkaya doğru giderken beni tanıdığını gözleriyle belli eden bir kadın ayağa kalkıp peşimden geldi. Size onu anlatmayacağım. Benim sınıfımdan, eski rıhtım arkadaşları çevresinden biriydi. Nelson vurulduğunda son nefesini onun kolları arasında vermişti. Kadın onun iyi arkadaşı olduğumu biliyordu. Onun nasıl öldüğünü bana anlatması gerekiyordu; ben de öğrenmek istiyordum. Kadınla birlikte, kestane rengi saçlarının üstüne İskoç beresi giymiş kıza ilk bakışta aşık olan gençten koca bir hayat mesafesince uzaklaştım, hüzün dolu yabani günlerime döndüm.

Anlatılanları dinledikten sonra bir anda vurulduğum ilk aşkımı kaybetme endişesiyle koşturarak Louis'i buldum. Bu işlerde Louis'e güvenebilirdiniz. Kızın adı neydi? Haydee. Oturduğu mahalleyi biliyordu. Her gün Louis'in çalıştığı de-

mircinin önünden geçip Lafayette Lisesi'ne gidip geliyordu. Kızla okul arkadaşı Ruth'u birlikte gördüğü gibi şekercide bize kızıl ateşleri satan Nita'nın da Ruth'un arkadaşı olduğunu biliyordu. Demek ki yapmamız gereken şey şekerciye gidip Ruth eliyle Haydee'ye iletilsin diye Nita'ya bir not verip veremeyeceğimizi sormaktı. Verebiliyorsak o notu yazmam yeterli olacaktı.

Öyle de yaptık. Seminerdeki o kaçamak yarım saatte gençlerle kızların aşkının hoş çılgınlığını tatmıştım. Sonuç itibariyle dünyanın en büyük aşkı sayılmazdı ama dünyanın en şirin aşkı olduğunu kesinlikle iddia edebilirim. Aaah, ah! Şimdi dönüp o günlere bakıyorum da... O kızın, yaşının çok ötesindeki şeytani bilgelik ve şiddetle dolu olan benden daha saf ve masum bir aşığı olmamıştır. Kızlar hakkında bilinmesi gereken ilk şeyi bilmiyordum. İstiridye Korsanlarının Prensi olarak selamlanmış olan ben, istersem erkekler arasında bir erkek olarak dünyanın dört yanına gidebilecek olan ben, yelken basabilen, karanlıkta ve fırtınada gemi direğinin tepesine çıkabilen, denizci kasabalarındaki en beter batakhanelere girmekten zerre çekinmeyip çıkan patırtılarda rolünü hakkıyla oynayabilen, gerektiğinde herkesi bara toplayıp içkisini ısmarlayabilen ben, etekleri ancak bileklerine kadar inen şu kız-kadına, derin hikmetler sahibi olduğunu sanan benim kadar dipsiz bir sınırsızlık ölçüsünde hayatın cahili olan şu narin ufaklığa söylemem ve yapmam gereken ilk şeyi bilmiyordum.

Yıldızlar altında bir bankta oturduğumuzu hatırlıyorum. Aramızda tam bir ayak mesafe bırakmıştık. Yüzümüz hafiften birbirimize dönük oturmuş, iç taraftaki dirseklerimizi bankın arkalığına dayamıştık; sadece bir-iki kere birbirine değdi o dirsekler. Bütün o süre boyunca delice bir mutlulukla, karşımdaki hassas kulakları rencide etmeyeyim diye bildiğim en kibar ve incelikli sözlerle konuşurken bir yandan da o anda ne yapmam gerektiğini, benden ne beklendiğini

çıkarsamak için tüm gücümle beynime yükleniyordum. Bir bankta oturup aşkın ne olduğunu anlamaya çalışan kızlar, gençlerden ne beklerdi acaba? Haydee ne yapmamı bekliyordu? Onu öpmemi mi? En azından bu yönde bir girişimde bulunmamı mı? Peki ya benden böyle bir beklentisi varsa ve ben bir şey yapmazsam, hakkımda ne düşünecekti?

Bugün biliyorum ki o saf kız çocuğu, ah o etekleri ancak bileklerine inen masum kız-kadın bana göre ne de bilgeymiş meğer. Bütün hayatı boyunca erkekleri tanırmış meğer. Kızların yöntemiyle bana cesaret verirmiş meğer. Ağzımdan çıkan bir kelimeyi yalandan ayıplarmış gibi yaparak, çıkarıp bir eline almış olduğu eldivenlerin küçücük, flörtçü bir dokunuşuyla dudaklarıma nasıl temas ettiğini hatırlıyorum. Zevkten bayılacaktım az daha. O ana kadar başıma gelen en harika şeydi bu. Dudaklarıma temas ettiği anda o eldivenlere yapışıp kalmış hafif kokuyu içime nasıl çektiğimi hiç unutmuyorum.

Sonra kaygıların ve şüphelerin ıstırabıyla kıvranma aşaması gelmişti. Acaba az önce dudaklarıma dokunan kokulu eldivenleri taşıyan o küçücük eli, ellerimin arasına hapsetmeli miydim? Acaba cesaret edip hemen orada ve o anda onu öpmeli veya beline mi sarılmalıydım? Yoksa biraz daha mı yakınına sokulmalıydım?

Hiçbirine cesaret edemedim. Hiçbir şey yapmadım. Orada oturmaya ve bütün ruhumla âşık olmaya devam ettim sadece. O akşam ayrıldığımızda onu öpmemiştim. Başka bir akşam yanından ayrılırken aldığım ilk öpücüğü, yüreğimdeki bütün cesareti toplayıp harekete geçtiğim o muhteşem anı hatırlıyorum. Kaçamak buluşmalarımızın sayısı bir düzineden biraz fazla, ondan aldığım öpücüklerin sayısı ise muhtemelen bir düzinedir ki bunlar da tecrübesiz bir oğlanla kızın öpücüklerinden, kısa, masum ve meraklı buselerden öte şeyler değildi. Hiçbir yere, tiyatrodaki gündüz gösterisine bile beraber gitmiş değiliz. Bir keresinde beş sentlik kızıl

ateşi paylaşmıştık. Yine de bütün saflığımla hep beni sevdiğine inanmışımdır. Ben de onu her zaman sevmiş, bir yıldan uzun bir süre boyunca onunla ilgili hayaller kurmaya devam etmişimdir; hatırası bugün bile çok değerlidir.[44]

Bölüm XIX

İçmeyen insanlarla birlikteyken içmek aklıma bile gelmezdi. Louis içmezdi. Paramız yetmezdi ama daha da önemlisi, içme isteği duymazdık. Sağlıklı, normal gençlerdik, alkolik değildik. Alkolik olsaydık, paramız yetmese bile bir yolunu bulup içerdik.

Her akşam mesai bittikten sonra yıkanır, üstümüzü değiştirir, yemeğimizi yer, sokağın köşesinde veya küçük şekerci dükkânında buluşurduk. Ilık sonbahar günleri geçip gittikten sonra buz gibi soğukta veya çisil çisil yağmur altında sokağın köşesi, pek uygun bir buluşma yeri değildi. Şekercide de soba yakılmazdı. Nita veya tezgâhta kim varsa, müşteri olmadığı zaman soba yanan arka odaya geçerdi. Bizim bu odaya girme iznimiz yoktu. Dükkânın içi, en az dışarısı kadar soğuk olurdu.

Bir gün Louis'le birlikte durumu değerlendirdik. Bu meselenin tek çözümü vardı: erkeklerin bir araya geldiği mekân, John Barleycorn'la düşüp kalktıkları yer, bar. O ıslak, buz gibi esen günü, paramız yetmediği için paltomuz olmadan, titreye titreye Louis'le birlikte gideceğimiz barı seçmek için harekete geçtiğimiz akşamı gayet iyi hatırlıyorum. Barlar her zaman sıcak ve rahattı. Louis ve ben içmek istediğimiz için gitmedik oraya. Barların yardım kuruluşları olmadığını da

biliyorduk tabii. İnsan hiç olmazsa arada sırada içki almadan orada öylece yayılıp oturamaz.

Bozuk paralarımız bile sayılıydı. Birimizin ve kızının tramvay parasını ödemekte bunca etkili olan o bozuklukları kem gözlerden esirger gibi korumaya çalışıyorduk. (Biz bizeyken tramvaya asla para verdiğimiz yoktu, yürümekten memnunduk.) Bu yüzden seçtiğimiz bara girdiğimizde harcadığımız paranın karşılığını en iyi şekilde almak istedik. Bir deste kâğıt isteyip bir masaya oturduk ve bir saat boyunca *euchre* oynayıp önce Louis, sonra ben ikimize birer bira ısmarladık; en ucuz içkiydi, ikisi on sentti. Ne savurganlık! Ellerimiz cebimize ne kadar da zor gitmişti.

Mekâna gelen adamları inceledik. Hemen hepsi orta yaş ve üzeri ameleler olan, çoğunlukla Alman asıllı ve eskiden beri tanışan gruplar halinde içeri giren bu adamlarla pek iletişim kuramazdık. İkimiz de bu barı veto edince bir akşamımızı boşa geçirmiş ve içmeyi hiç canımız istemediği halde bira için yirmi sentimizi boşa harcamış olmanın can sıkıntısıyla oradan çıktık.

Sonraki akşamlar birkaç denemede daha bulunduktan sonra sonunda Onuncu Sokak'la Franklin Caddesi'nin köşesindeki National adlı barı bulduk. Buradaki kalabalık daha cana yakındı. Louis bir-iki ahbabıyla karşılaştı. Ben de kısa pantolonlu günlerimde aynı okula gittiğim bazı tanıdıklara rastladım. Eski günleri andık, şu kişi şimdi ne yapıyor, bu kişiye ne olmuş diye konuştuk ve tabii ki bütün bu sohbeti içki eşliğinde yaptık. Onlar ısmarladı biz içtik. Ama sonra içkicinin yasası gereği bizim de ısmarlamamız gerekiyordu. Eski günlere dair iki hoşbeş kırk-elli sent tutmuştu. Acıttı.

Kısa akşamımız sona erdiğinde büyük bir ferahlık hissettik ama bir yandan da beş parasız kalmıştık. Hafta boyunca harcayacağımız para bitmişti. Devam edeceğimiz barın bu olduğuna karar verdik ama bundan böyle içki alırken daha dikkatli olmak konusunda anlaştık. Ayrıca o haftanın geri

kalanında herhangi bir harcama yapmamak zorundaydık. Tramvay paramız bile kalmamıştı. Tavlamak için onca uğraştığımız Batı Oakland'li iki kızı ekmek zorunda kaldık. Ertesi akşam kızlarla şehirde buluşacaktık ama onları evlerine bırakmak için gereken tramvay paramız yoktu. Mali güçlüğe düşen birçok kişi gibi biz de bir süreliğine, en azından haftalığımızı aldığımız Cumartesi akşamına dek ince işlerden el etek çekmek zorunda kaldık. Bu sürgün bitene kadar Louis ile bir ahırda buluştuk, ceketlerimizi sıkı sıkıya ilikleyip dişlerimiz takırdaya takırdaya sohbetimizi ettik, *euchre* ve *casino* oynadık.

Sonra National Bar'a döndük ve sıcaklık ve rahatlık karşılığında, makul ölçülere göre kaçınamayacağımız bedelin ötesinde kuruş harcamadık. Hesabına oynadığımız Sancho Pedro adlı kâğıt oyununda üst üste iki kez battığımız gündeki gibi aksilikler yaşamadık değil. Nitekim bu durum, kaç oyuncunun on sentlik içki ısmarladığına bağlı olarak yirmi beş sentten seksen sente kadar değişebilecek bir hesap felaketine yol açabiliyordu. Neyse ki böylesi bir felaketin feci sonuçlarıyla karşılaşmaktan, bardaki hesabımız sayesinde geçici olarak kurtuluyorduk. Elbette bu hesap pişmanlık günümüzü biraz ötelemekten başka bir işe yaramadığı gibi bizi, cebimizdeki nakitten fazlasını harcamaya sevk ediyordu. (İzleyen baharda macera yollarına düşmek için aniden Oakland'den ayrılırken o bar sahibine bir dolar yetmiş sent borç taktığımı çok iyi hatırlıyorum. Uzun zaman sonra döndüğümde, kendisi ortalıkta yoktu. Ona hâlâ bir dolar yetmiş sent borcum var. Eğer bu satırları okuyorsa, bilmesini isterim ki talep ettiği anda borcumu kendisine ödeyeceğim.)

İnsanları John Barleycorn'a yöneltmek üzere kurulan pusuyu veya atılan yemi ya da yapılan zorlamayı tekrar göstermek için yukarıda anlattığım National Bar'daki durum, her köşe başında bulunan barlarda halen sergilenmektedir. Louis ve ben iki sağlıklı gençtik. İçmek istemiyorduk. Zaten pa-

ramız da yetmiyordu. Yine de soğuk ve yağmurlu hava nedeniyle bir bara sığınmak ve sadaka ölçüsündeki gelirimizin bir kısmını içkiye harcamak zorunda kalmıştık. YMCA'ye, gece okuluna, sosyal merkezlere veya birbirimizin evine gidebileceğimizi söyleyenler çıkacaktır. Buna verebileceğim tek cevap, gitmedik olacaktır. İnkâr edilemez gerçeklik budur. Gitmedik. Günümüzde, tam şu anda Louis ve benim gibi yüz binlerce genç, aynı Louis ve benim yaptığımı yapıp John Barleycorn'un sıcak ve rahat, buyur eden ve ağırlayan koluna girmekte, o da kafaları nasıl güzelleştirdiğini onlara öğretmeye başlamaktadır.

Bölüm XX

Kenevir imalathanesi sözünü tutup günlük ücretimi bir dolar yirmi beş sente çıkarmayınca, ataları devrim öncesindeki yerli savaşları[45] dahil bütün çatışmalarda yer almış, hür doğmuş bir Amerikalı genç olan ben, işten ayrılmak suretiyle en yüce hak olan özgür sözleşme hakkımı kullandım.

Yerleşik bir hayat sürmek ve kendi paramı kendim kazanmak konusundaki kararım devam ediyordu. Ancak kesin olan bir şey vardı. Vasıfsız işler insanı geçindirmiyordu. Bir meslek öğrenmem gerekiyordu ve elektrikçilikte karar kıldım. Elektrikçilere olan talep sürekli artıyordu. Peki, nasıl elektrikçi olabilirdim? Meslek okuluna veya üniversiteye gidecek param olmadığı gibi okullarla da aram iyi değildi. Uygulamaya dönük bir dünyada, işini yaparak öğrenen becerikli bir insandım. Üstelik henüz ben dünyadaki ilk yıllarımı yaşarken bile çoktan beridir Amerikalı çocukların kalıtsal mirası haline gelmiş olan eski mitlere de hâlâ inanıyordum.

Kanal işçisi bir genç, ülkenin başkanı olmamış mıydı? Aynı şekilde herhangi bir firmada işe giren bir genç de tüm tutumluluğuyla, enerjisiyle, ağırbaşlılığıyla işi öğrenip kademe kademe yükselerek o şirketin küçük ortağı olabilirdi. Bundan sonra büyük ortak olmaksa sadece bir zaman meselesiydi. Hatta genellikle genç, kararlılığı ve işe gösterdiği özen sayesinde patronun kızıyla evleniyordu; mit böyle di-

yordu. O vakte kadar kızlar konusunda kendime güvenim öyle cesaret verici bir noktaya gelmişti ki patronun kızıyla evleneceğime kesin gözüyle bakıyordum. En ufak bir şüphe yoktu. Mitlerdeki bütün gençler ilgili yaşa gelir gelmez böyle yapıyordu.

Böylece macera yoluna sonsuza dek veda edip Oakland'deki tramvay hatlarından birine elektrik sağlayan tesise gittim. Beni şaşkınlığa uğratacak kadar güzel olan ofisinde müdürü bizzat gördüm. Şaşkınlığıma rağmen dilim tutulmamıştı, doğrudan konuya girdim. Ona burada elektrikçi olarak yetişmek istediğimi, işten kaçan biri olmadığımı, sıkı çalışmaya alışkın olduğumu, ne kadar güçlü kuvvetli olduğumu tek bakışta anlayabileceğini söyledim. En alttan başlayarak yükselmek, bütün hayatımı bu mesleğe ve bu şirkete adamak istediğimi dile getirdim.

Beni dinlerken müdürün gözleri sevinçle parladı. Tam da başarıya ulaşabilecek biri olduğumu, yükselmek isteyen Amerikalı gençlere her türlü desteğin verilmesi gerektiğine inandığını söyledi. Efendim, bütün işverenler hep benim gibi gençler arıyor ama maalesef çok nadir bulabiliyorlarmış. Son derece yerinde ve değerli bir tutkuya sahip olduğumu, istediğim fırsatın bana verilmesini sağlayacağını ifade etti. (Kabaran yüreğimle dinlerken, evleneceğim kız acaba onun kızı mı diye de merak ediyordum.)

"Bu yolda ilerleyip mesleğin daha ayrıntılı ve karmaşık taraflarını öğrenmeden önce" dedi, "elbette motorların montaj ve tamirinin yapıldığı vagon atölyesindeki elektrikçilere yardım etmen gerekir." (Ben de bu arada evleneceğim kızın onun kızı olduğuna emin olmuş, şirkette ne kadar hissesi olabileceğini düşünmeye başlamıştım.)

"Ancak," dedi, "senin de açıkça görebileceğin gibi vagon atölyesindeki elektrikçilere yardım ederek işe başlaman mümkün değil. Bu, belli bir aşamaya gelince olabilir. En alttan başlayacaksın. Atölyede ilk işin yerleri süpürmek, cam-

ları silmek, etrafı temizlemek olacak. Ancak bu işlerde kendini gösterdikten sonra vagon atölyesi elektrikçi yardımcısı olabilirsin."

Orayı burayı süpürüp fırçalamanın elektrikçilik mesleğine insanı nasıl hazırlayabileceğini anlayamasam da kitaplardaki gençlerin en küçük işlerden başlayıp başarı göstererek sonunda her şeye sahip olduklarını biliyordum.

Bu göz kamaştırıcı mesleğe giriş yapmak için bütün hevesimle "Ne zaman başlıyorum?" diye sordum.

"Ancak," dedi müdür, "karşılıklı mutabık olduğumuz üzere çalışmaya en alttan başlaman gerekir. Bu halinle vagon atölyesine hemen giremezsin. Bundan önce yağcı olarak makine dairesinden geçmen lazım."

Adamın kızıyla aramdaki mesafenin uzadığını görünce cesaretim azıcık kırılsa da kendimi toparladım. Buharlı makineleri öğrenerek daha iyi bir elektrikçi olabilirdim. O harika makine dairesinde yağcı olarak çalıştığımda buharla ilgili hiçbir şeyi hatmedeceğime emindim. Tanrım! Tuttuğum meslek, iyicene gözlerimi kamaştırmıştı.

Şükran duygusuyla, "Ne zaman başlıyorum?" diye sordum.

"Ancak," dedi adam, "bu halinle makine dairesine de hemen girmeyi umamazsın. Ona da hazırlanman gerekir. Tabii ki kazan dairesinden geçmelisin. Meseleyi bütün açıklığıyla anladığını biliyorum. Kömürle uğraşmanın son derece bilimsel bir iş olduğunu ve asla küçümsenmemesi gerektiğini burada iyice göreceksin. Yaktığımız her kilo kömürü tarttığımızı biliyor muydun? Böylece yaktığımız kömürün değerini öğreniyor, her bir üretim malzemesinin maliyetini tamı tamamına biliyor, hangi ateşçinin kömürü çok harcadığını, aptallık veya özensizlik nedeniyle hangisinin yaktığı kömürden en az verim aldığını görebiliyoruz." Gözleri yine parlamıştı müdürün. "Şu ufacık kömür konusunun bile ne kadar önemli olduğunu görüyorsun. Bu küçük konuyu ne

kadar iyi öğrenirsen o kadar iyi bir işçi olursun ve böylece hem bizim hem de kendi gözünde değerin o ölçüde artar. Şimdi hazır mısın bakalım başlamaya?"

"İstediğiniz an," dedim cesaretle. "Ne kadar erken, o kadar iyi."

"Çok güzel," dedi. "Yarın sabah saat yedide burada ol."

Beni odadan alıp yapacağım işi gösterdiler. Ayrıca çalışma koşullarımı da bildirdiler: Pazarları ve resmi bayramlar dahil günde on saat çalışacak, ayda bir gün izin yapacak ve otuz dolar ücret alacaktım.[46] Pek heyecan verici sayılmazdı. Yıllar önce konserve fabrikasında da günde on saat çalışıp bir dolar kazanırdım. Yıllar içinde gücüm kuvvetim artsa da kazancımın artmamasını vasıfsız işçi olarak kalmama yorup kendimi avuttum. Ama artık her şey farklı olacaktı. Şimdi vasıflı bir işe, bir mesleğe sahip olmak, kariyer ve servet edinmek amacıyla, müdürün kızı uğruna çalışacaktım.

Bir de doğru yerden başlıyordum; en alttan. Önemli olan buydu. Kömürleri ateşçilere getiriyordum, onlar kazanlara atıyor, orada yanan kömürün enerjisi buhar olup makine dairesinde elektriğe dönüşüyor, bundan sonra da devreye elektrikçiler giriyordu. Kömür getirme işi, her şeyin başıydı. Yeter ki müdür, tramvaylar için üretilen elektrik konusunda daha da geniş bir bakış açısına kavuşmam amacıyla beni kömürün geldiği madende çalıştırmayı kafasına koymasın.

İş! Erkeklerle birlikte çalışmış olan ben, gerçek iş konusunda bilinmesi gereken ilk şeyi bilmezmişim meğer. Günde on saat! Hem gündüz hem de gece vardiyası için kömür taşımak zorunda olduğumdan öğle tatilinde de çalıştığım halde bir türlü saat sekizden önce işimi bitiremiyordum. Günde on iki-on üç saat çalışmama rağmen, konserve fabrikasında olduğu gibi fazla mesai de almıyordum.

Sırrı hemen açıklayayım. Meğer iki adamın işini yapıyormuşum. Benden önce güçlü kuvvetli bir yetişkin gündüz vardiyasında, yine güçlü kuvvetli bir başka yetişkin de gece

vardiyasında çalışıyormuş. Adamlar ayda kırkar dolar alıyormuş. Tasarruf takıntılı müdür, bu iki kişinin işini ayda otuz dolara yapmaya beni ikna etmiş. Ben, onun beni elektrikçi yapacağını sanmıştım. İşin aslı ve doğrusuysa adam şirketin işçilik giderinden ayda elli dolar tasarruf ediyormuş.

Ben iki kişinin yerine çalıştığımı bilmiyordum. Kimse söylemedi. Durumu bana anlatmasınlar diye müdür herkesi tembihlemiş. İlk gün işe ne kadar da yiğitçe girişmiştim... Kömürü son hızla demir el arabasına dolduruyor, koştura koştura tartıya götürüp tarttırıyor, oradan da kazan dairesine gidip kazanların önündeki levhaların üzerine boşaltıyordum.

İş! Yerini aldığım iki kişiden bile fazla iş yapıyordum. Onlar sadece kömürü el arabasına doldurup levhaların üzerine boşaltıyorlardı. Benimse gündüz vardiyası için bunu yaparken gece vardiyası için de kömürü kazan dairesinin duvarının dibine düzgün biçimde istiflemem gerekiyordu. Kazan dairesi küçük bir mekândı. Ayrı bir gece kömürcüsü olacağı düşünülerek planlanmıştı. Bense gece kullanılacak kömürü giderek yükselen bir yığın halinde istifliyor, bunun için de koca kalaslarla destekliyordum. Kömür yığını yükseldikçe benim de kömürleri ikinci kez kürekleyip yukarı atmam gerekiyordu.

Kan ter içinde kaldım ve tükeneceğimi hissetmeme rağmen yavaşlamadım. Sabahın onunda vücudumun enerjisinin çoğunu tüketmiş olarak acıktığımı hissedip sefer tasımdan iki kalın dilim ekmek ve tereyağı aldım. Kömür tozuna bulanmış olarak, titreyen dizlerimle ayakta durarak yaladım yuttum. Bu şekilde saat daha on birde bütün yemeğimi bitirmiştim. Olsun, ne çıkardı? Fark ettim ki yemeğim, öğle tatilinde çalışmamı sağlamıştı. Bütün öğleden sonra çalıştım. Hava kararınca elektrik ışığı altında çalıştım. Gündüz ateşçileri gitti, gececiler geldi. Ben hâlâ dur durak bilmeksizin çalışıyordum.

Akşam saat sekiz buçukta, açlıktan midem kazınır ve ayakta duramaz haldeyken yıkandım, üstümü değiştim ve tükenmiş bedenimi tramvaya kadar sürükledim. Ev beş kilometre mesafedeydi ve ancak oturacak başka kimse yoksa oturabileceğim bir tramvay kartı vermişlerdi bana. Dış köşe koltuğa çöküp kimsenin oturmak istememesi için dua ettim. Fakat yolu daha yarılamadan tramvay doldu ve bir kadın ayakta kaldı. Ayağa kalkmaya çalıştım ama kalkamadım; hayretler içinde kaldım. Tükenmiş bedenim, buz gibi rüzgârla birlikte tamamen tutulmuştu. Yolun kalan kısmı, sızlayıp duran kaslarımı ve eklemlerimi ayağa kaldırıp alt basamağa inmeye çalışmakla geçti. Tramvay ineceğim köşede durduğunda aşağı inerken neredeyse düşüyordum.

Topallaya topallaya eve kadar iki blok yürüyüp kendimi mutfağa attım. Annem yemek pişirmeye koyulurken ben de ekmek ve tereyağına giriştim ama daha karnımı doyuramadan, bifteğin de pişmesini bekleyemeden derin uykuya dalmıştım.[47] Annem etimi yemem için beni boşuna uyandırmaya çalışmış. Uyandıramayınca babamla birlikte odama taşımışlar. Ceset gibi yatağa çökmüşüm. Beni soyup yatırmış, üstümü örtmüşler. Sabahleyin uyandırılmanın ıstırabı üstüme çöktü. Her tarafım feci şekilde ağrıyordu, en kötüsü de el bileklerim şişmişti. Yiyemediğim akşam yemeğimin acısını çıkarıp devasa bir kahvaltı ettim. Aksaya aksaya tramvaya doğru giderken yanımda önceki günün iki katı öğle yemeği vardı.

İş! On sekiz yaşına yeni girmiş bir delikanlının iki yetişkin kömürcünün işini yapmaya çalışması. İş! Öğle olmadan çok önce ben koca öğle yemeğimin son kırıntılarını bile yemiştim. Ancak yükselmeye azmetmiş güçlü ve dayanıklı bir gencin neler yapabileceğini onlara göstermeye kararlıydım. En kötüsü, sözümü tutmamı engelleyen şişmiş bileklerimdi. Ayak bileği burkulunca insanın ne kadar zor yürüdüğünü herkes bilir. İkisi de burkulup şişmiş el bilekleriyle kömür

küremenin ve yüklü bir el arabasını sürmenin acısını, varın siz düşünün.

İş! Birkaç kere kimsenin göremeyeceği bir şekilde kömürlerin üstüne çöküp öfkeden, yeisten, utançtan ve tükenmişlikten ağladığımı bilirim. İkinci gün en zoruydu. O günü atlatmamı ve on üç saatlik çalışma sonucunda gece kömürlerini bitirmemi sağlayan şey, gündüz ateşçisinin iki bileğimi de geniş deri bantlarla sarmasıydı. O kadar sıkmıştı ki kollarım, esnekliği çok az olan alçı dökme kalıplarına benzemişti. Bileklerime yüklenen baskı ve gerilimi alan bu bantlar, çok sıkı olduğu için şişmelerine yer bırakmıyordu.

İşte elektrikçi olmayı öğrenmeye bu şekilde devam ettim. Her akşam zar-zor yürüyerek eve dönüyor, yemeğimi yiyemeden uyuyakalıyor, ancak yardımla yatağa gidip soyunabiliyordum. Her sabah sefer tasımda daha büyük bir öğle yemeğiyle, yine zorlukla yürüyerek yola koyuluyordum.

Kütüphaneden aldığım kitapları okuyamaz olmuştum. Kızlarla çıkmalar da bitmişti. Tam bir iş hayvanı haline gelmiştim. Çalışıyor, yemek yiyor, uyuyordum; zihnimse hep uykudaydı. Kâbus gibiydi. Pazar dahil her gün çalışıyor, bütün gün yataktan çıkmadan dinlenme kararıyla ay sonundaki izin günümün gelmesini dört gözle bekliyordum.

Bu deneyimimin en tuhaf kısmı, ağzıma tek bir yudum içki koymamam, hatta aklıma bile getirmememdir. Aslında ağır baskı altındaki adamların neredeyse her zaman içtiğini bilirdim. Hem başkalarında görmüş hem ben de geçmişte sıkça böyle yapmıştım. Demek içkiye o kadar uzak biriymişim ki bir kadeh içkinin bana iyi gelebileceği aklımın ucundan bile geçmedi. Doğamın alkole hiçbir şekilde eğilim göstermediğini ortaya koymak için söylüyorum bunu. Burada asıl vurgulamak istediğim şu ki John Barleycorn ile temasımın içimde alkol arzusu uyandırması, daha ileride, aradan yıllar geçmesinden sonra olacaktı.

Gündüz ateşçisinin bana farklı bir şekilde baktığı sık sık dikkatimi çekmişti. Sonunda bir gün konuştu. Bana gizlilik yemini ettirerek söze başladı. Müdür bana söylememesi için onu uyarmış ve bu bilgiyi vermekle işini tehlikeye atıyormuş. Benden önce bir gündüz kömürcüsüyle bir de gece kömürcüsü çalıştığını ve ne kadar para aldıklarını anlattı. O ikisinin ayda seksen dolara yaptığı işi ben otuz dolara yapıyormuşum. Bana daha önce söylemek istemiş ama nasıl olsa ruhen yıkılıp işi bırakacağımı düşünmüş. Maalesef kendimi öldürüyormuşum, hem de boşu boşuna. Yaptığım işin, emeğin değerini azaltmaktan ve iki adamı işsiz bırakmaktan başka bir şey olmadığını da ekledi.[48]

Amerikalı bir genç, hem de gayet gururlu bir Amerikalı genç olarak işi hemen bırakmadım. Salaklıktı biliyorum ama ruhen yıkılmadan üstesinden gelebileceğimi müdüre kanıtlamaya yetecek bir süre orada çalışmaya azimliydim. Ancak bundan sonra işi bırakacaktım ve böylece müdür de ne kadar iyi bir genci kaybettiğini anlayacaktı.

Sadakatle ve salaklıkla devam ettim. Saat altı itibariyle gece kömürlerini de istiflemeyi bitirecek kadar hız kazandığım güne dek çalıştım. Sonra da iki yetişkinin işini yapıp bir çocuğun ücretini alarak elektrikçiliği öğrenmeye çalıştığım işten çıktım, eve gittim ve bir tam gün uyudum.[49]

Neyse ki kendime kalıcı bir hasar verecek kadar uzun süre çalışmamıştım. Gerçi bileklikleri bir yıl boyunca takmak zorunda kaldım. Bu çılgın iş cümbüşünün üzerimdeki asıl etkisi, beni çalışmaktan soğutması oldu. Artık düzenli bir işte çalışmayacaktım. Böyle bir işin düşüncesi bile iticiydi. Bir işte dikiş tutturmak, belli bir yere yerleşmek umrumda bile değildi. Meslek öğrenmenin de canı cehenneme... Daha önce yaptığım gibi şu dünyada yiyip içmek, gezip tozmak en iyisiydi. Böylece yeniden macera yoluna düştüm, trenleri de kullanan avare bir gezgin olarak ülkenin doğu yakasına doğru taban tepmeye başladım.

Bölüm XXI

Şu işe bakın! Macera yoluna düştüğüm an John Barleycorn yine karşımda bitiverdi. Tanımadığım insanlarla dolu bir dünyada geziyordum ve birileriyle içmek, onlarla tanışmamı sağlıyor, maceranın kapılarını aralıyordu. Bu kişiler bardaki kafası dumanlı şehirliler de olabilirdi, cep şişeleriyle donanmış neşeli ve dost canlısı demiryolcular da, uğrak mekânlarında rastlayacağınız alko-berduşlar da... Evet, alkolün yasak olduğu eyaletlerde bile böyle olmuştur; mesela 1894'te Iowa, Des Moines'da, ana caddede dolaşırken tanımadığım kişiler tarafından çeşitli korsan barlara davet edilmişimdir. Berberlerde, su tesisatçılarında, mobilya mağazalarında içtiğimi bilirim.

Tabii her şeyi ayarlayan, John Barleycorn'du. Gençliğimin o gamsız, o şen günlerinde başıboş bir gezginin bile sık sık sarhoş olması mümkündü. Buffalo'daki cezaevinde bazılarımızın harika biçimde kafayı bulduğunu ve hapisten salındıktan sonra şehrin ana caddesinde dilenerek kazandığımız penilerle nasıl bir kere daha bulut olduğumuzu iyi hatırlıyorum.[50]

Alkol dürtüsü olan biri değildim ama içenlerle birlikteysem, onlarla birlikte içerdim. En canlı, en zeki adamlarla birlikte gezmek isterdim ve en çok içen de işte hep bu canlı ve zeki adamlardı. Yoldaşlık ruhu en fazla olan, en girişken, bireysel-

likleri en gelişmiş kişiler, onlardı. Onları vasatlıktan, bayağılıktan uzaklaştırıp John Barleycorn'un yalanlarında, verdiği hayal ürünü teminatlarda huzur aramaya iten şey, belki de fazla hassas olmalarıydı. Sebebi ne olursa olsun en sevdiğim ve birlikte olmayı en çok istediğim adamlar, değişmez biçimde hep John Barleycorn'un yanındakilerin arasından çıkardı.

Gezgin bir avare olarak ABD'yi bir baştan bir başa dolaşırken yeni bir anlayış kazandım. Bir avare olarak toplumun sahnesinin arkasında, daha doğrusu aşağısında, bodrumunda yer alıyordum. Mekanizmanın nasıl işlediğini oradan izleyebiliyordum. Toplum denilen makinenin çarklarının nasıl döndüğünü gördüm; beden işçiliğinin, hiç de bize öğretmenler, vaizler ve siyasetçiler tarafından anlatıldığı gibi saygın bir şey olmadığını öğrendim. Meslek sahibi olmamış insanlar, ümitsiz bir sürüydü. Biri bir meslek öğrendiğindeyse bu mesleği yerine getirmek için ilgili sendikaya üye olmaya mecburdu. Bu sendika da ücretleri yukarı çekmek veya çalışma saatlerini düşürmek için işveren sendikalarına karşı sert ve zorbaca bir mücadele yürütmek durumundaydı. İşveren sendikaları da aynı şekilde zorbalığa ve sertliğe başvuruyordu. Ben bunda bir saygınlık falan göremiyordum. Bir işçi yaşlandığında veya başına bir kaza geldiğinde eskimiş bir makine gibi hurdaya çıkarılıveriyordu. Hayatları saygın denemeyecek şekilde sona eren bu tür birçok insan gördüm.

Yani yeni anlayışım, bedensel işlerin saygın olmayan ve değmeyecek bir şey olduğunu söylüyordu. Karar verdim, artık ne bir meslek edinmeye çalışacak ne de müdürün kızını elde etmeye uğraşacaktım. Tabii hayatımda suç da olmayacaktı, verdiğim karara göre. Suçlu olmak da işçi olmak kadar beter bir şeydi. Para kazandıran şey beden değil, beyindi; bundan böyle kaslarımı piyasada asla satılığa çıkarmamaya kararlıydım. Sadece ve sadece beynimi satacaktım.

Beynimi geliştirmek azmiyle Kaliforniya'ya döndüm. Bunun anlamı, okula gitmekti. İlköğretimi çok önceden

bitirmiş olduğum için Oakland Lisesi'ne girdim. Hayatımı kazanabilmek için de okulda hademelik yapıyordum. Ayrıca ablam da yardım ediyordu.[51] Arada yarım gün vaktim olduğunda isteyenlerin çimlerini biçmekten, halılarını dövmekten de geri durmuyordum. Bedensel işten kurtulmak için yine bedensel işlerde çalışıyor ve bu yaman çelişkiyi sıkı sıkıya kavramış olarak canla başla didiniyordum.

İnce işler ve onlarla birlikte Haydee ile Louis Shattuck'lar, akşamüstü piyasa yapmalar geride kalmıştı. Vaktim yoktu böyle şeylere. Henry Clay Münazara Topluluğu'na katıldım. Bazı topluluk üyelerinin evlerine davet ediliyor, oralarda etekleri yere kadar uzanan* hoş kızlarla tanışıyordum. Şiir, sanat, dilin incelikleri gibi konularda tartışmalar yaptığımız küçük ev toplantılarına girip çıkıyordum. Ekonomi politika, felsefe ve siyaset çalışıp birbirimize nutuklar çektiğimiz sosyalistlerin lokaline gidip geliyordum. Halk Kütüphanesi'nin yarım düzine üyelik kartını elimde bulunduruyor,** muazzam miktarda paralel okumalar yapıyordum.

Bu şekilde geçen bir buçuk yıl boyunca ağzıma bir yudum içki koymadığım gibi aklıma da hiç içmek gelmedi. Vaktim yoktu ama daha da önemlisi, isteğim yoktu. Hademelik işim, çalışmalarım ve satranç gibi masumane eğlencelerim arasında tek bir dakikam bile boş geçmiyordu. Yepyeni bir dünya keşfediyordum ve keşif tutkum öylesine yoğundu ki John Barleycorn'un eski dünyasının bana sunabileceği bir teşvik yoktu.

Aklıma gelmişken, bir bara girip çıkmışlığım olmadı değil. Johnny Heinhold'u görmek için Last Chance'e gittim ama borç almak için. John Barleycorn'un başka bir yüzü de budur. Bar sahiplerinin ne kadar sağlam adamlar oldukları,

---

* Dönemin giyim anlayışına göre daha oturmuş, olgun, kendini bilen kadınların etek boyu. (ç.n.)

** Jack London, kütüphaneden kendi üyelik kartıyla ödünç aldığı tek kitabı yeterli görmeyince yakınları adına da üyelik kartları çıkartmıştı ve onlarla da kitap alıyordu. (ç.n.)

diden dile anlatılan bir şeydir. Ortalamaya vurursak diğer işadamlarından çok daha büyük cömertlikler yapabilirler. On dolara ihtiyacım vardı, çaresizdim, gidecek başka yerim yoktu, Johnny Heinhold'a gittim. Onun mekânına gitmeyeli, orada kuruş bile harcamayalı birkaç yıl geçmişti. Üstelik on dolar almaya gittiğimde içki de içmedim. Yine de Johnny Heinhold, hem de herhangi bir güvence istemeden, faiz işletmeden bana o on doları verdi.

Okulda eğitim görmek için mücadele ettiğim o kısa dönem içinde borç almak üzere birkaç kez Johnny Heinhold'a gitmişimdir. Üniversiteye girdiğimde, güvencesiz, faizsiz, tek bir kadeh bile içmeden yine ondan kırk dolar borç almışımdır. Ama aradan yıllar geçtikten sonra (işte işin püf noktası, görenek, racon burada), refaha erdiğim günlerde, yolumu sokaklarca uzatarak ona uğramış, ondan aldığım borçların ertelenmiş faizlerini yine onun barında harcamışımdır. Johnny Heinhold bunu istemiş veya benden böyle bir şey beklemiş değildir. Söylediğim gibi, John Barleycorn'la bağlantılı bütün diğer şeylerin yanında, öğrendiğim racona uymak için yaptım bunu. Sıkıntılı günlerinde insanın gidebileceği başka bir yer yoksa, taş kalpli rehincilerin güvence olarak kabul edebileceği en ufak bir şeyi kalmamışsa, tanıdığı bir barcıya gidebilir. Minnet duygusu, insanın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu şekilde yardım alan kişinin, tekrar parası olduğunda, vaktiyle ona arka çıkmış barcının barında belli bir miktar harcama yapacağına güvenebilirsiniz.

Yazarlığımın ilk dönemlerini, dergilerden kazandığım küçük küçük paraların trajik bir düzensizlikle geldiği, giderek büyüyen bir aileninse (karım, çocuklarım, annem, yeğenim, dara düşmüş Jennie Dadı ile yaşlı kocası) benim elime baktığı günleri iyi hatırlıyorum. Borç alabileceğim iki yer vardı: bir berber ile bir bar. Berber aylık yüzde beş faizini önden kesiyordu. Yani yüz dolar borç aldıysam bana doksan beş dolar veriyordu. Beş doları ilk ayın faizi olarak

kesiyordu. İkinci ay ona beş dolar daha verirdim. Editörler konusunda hedefi on ikiden vurup borcumu bitirene kadar her ay bu şekilde gitti.

Sıkıntıya düştüğümde gidebileceğim diğer yer ise bardı. Mekân sahibini birkaç yıldır simaen tanıyordum. Onun barında içki içip tek bir sent harcamış değildim ve ondan borç aldığımda yine içmedim. Yine de ondan hangi tutarı istediysem beni geri çevirmedi. Ne yazık ki ben refaha ermeden o başka bir şehre taşındı. Bugüne dek buna hayıflanmışımdır. Öğrendiğim racon böyleydi çünkü. Yapmam gereken, onun nerede olduğunu bilsem hemen şu an yapacağım şey, eski günlerin anısına ve minnet duygusuyla gidip o barda birkaç dolar harcamaktır.

Barcıları övüyorum sanılmasın. John Barleycorn'un gücünü övmek ve insanın sonunda onsuz yapamayacağını anlayana kadar John Barleycorn'la iletişim kurduğu envai çeşit yolların birini daha göstermek için anlattım bunu.

Neyse, hikâyeme dönelim. Maceradan uzak, dibine kadar okula, ders çalışmaya dalmış, her anım dolu ve John Barleycorn'un varlığını unutmuş vaziyette yaşayıp gidiyordum. Etrafımda kimse içmiyordu. Eğer içen birileri olsa ve bana da sunsa, kesin içerdim. Halbuki şimdi boş vaktim olduğunda satranç oynuyor, güzel öğrenci kızlarla çıkıyor veya şanslı günümdeysem rehinciden kurtarabildiğim bisikletle geziyordum.

Bütün bu zaman zarfında ısrarla üzerinde durduğum şey şudur: John Barleycorn'a çıraklık ettiğim o uzun ve yoğun dönemden sonra bile bende en ufak bir içki içme isteği yoktu. Öğrenci gençlerle kızların sadeliklerinin, masumluklarının hayranı olacak kadar öteki tarafına gidip gelmiştim hayatın. Sonra da zihin âlemlerine dalmış, düşünsel bir çakırkeyiflik hali yaşamaya başlamıştım. (Heyhat! Düşünsel çakırkeyifliğin de kendine göre bir mahmurluğu olduğunu, sonradan öğrenecektim.)

Bölüm XXII

Liseyi bitirmek için üç yıl gerekiyordu. Bense sabırsızdım. Ayrıca maddi açıdan eğitimimi karşılamam giderek imkânsızlaşıyordu. Bu hızla liseyi bitirmeye param yetmeyecekti ama üniversiteye gitmeyi de çok istiyordum. Lisedeki ilk yılımı bitirdikten sonra kestirmeden gitmeye karar verdim. Borç alıp bir "inekhane"nin, yani üniversiteye hazırlık okulunun ikinci sınıfına kaydımı yaptırdım. Orada dört ay okuyup doğrudan üniversite sınavlarına girecek, böylece iki yıl kazanmış olacaktım.

Ne inekledim ama! Bir yılın üçte birinde iki yıllık çalıştım. Hele deli gibi ineklediğim bir beş hafta var ki artık kulaklarımdan eşanlı ikinci dereceden denklemler ve kimya formülleri fışkırıyordu. Sonra okulun sahibi beni kenara çekti. Çok üzgünmüş ama giriş ücretimi iade ederek okulundan ayrılmamı istemek zorundaymış. Meselenin akademik başarıyla ilgisi yokmuş. Tersine derslerde iyiymişim ve beni üniversiteye gönderebilseymiş orada da son derece başarılı olacağıma eminmiş. Mesele, yapmaya çalıştığım şey hakkında insanların sürekli konuşmasıymış. "Nasıl yani, dört ayda iki senelik eğitim mi alacak? Büyük skandal! Bundan böyle üniversiteler, lisanslı üniversite hazırlık okullarına karşı ne kadar acımasız davransa haklı olur" deniyormuş. Böyle bir

skandalı kaldıramazmış; incelik gösterip okuldan ayrılmam gerekiyormuş.

Ayrıldım. Borç aldığım parayı iade ettim, dişimi sıktım ve oturup kendi kendime ineklemeye başladım. Üniversite giriş sınavlarına üç ay vardı. Laboratuvar olmadan, yönlendirme olmadan odamda oturdum, iki yıllık müfredatı üç aya sıkıştırmaya çalışırken bir yandan da birinci sınıfın derslerini gözden geçirmeyi ihmal etmedim.

Günde on dokuz saat çalıştım. Sadece birkaç olay dışında üç ay boyunca bu tempoyu korudum. Bedenim, zihnim yoruldu, tükendi ama tempomu korudum. Gözlerim yorulup seğirmeye başladı ama tamamen işlevsiz kalmadı. Sonlara doğru belki biraz semeleşmiştim. İmkânsızı başarmanın formülünü bulduğuma emindim ve bu formülü sınavların sonrasına kadar kimseye açıklamamaya kesin kararlıydım. O zaman gösterecektim onlara.

Sonunda birkaç gün sürecek sınavlar gelip çattı. O günler boyunca gözlerimi kırpmadım desem yeridir; her anımı ineklemeye ve dersleri gözden geçirmeye ayırdım. Son sınavımın cevap kağıdını teslim ettikten sonra tam anlamıyla feci bir zihin yorgunluğu içindeydim. Artık kitapların yüzünü bile görmek istemiyordum. Bırakın aklımdan tek bir düşünce geçirmeyi, bakışlarımın düşünebilen birine çarpmasını bile istemiyordum.

Bu hastalığın tek ilacı vardı, ben de kendime o reçeteyi yazdım: macera yolu. Sınav sonucunu beklemedim. Dürülmüş battaniyemi ve soğuk yiyecekleri ödünç bir yelkenli kayığa yerleştirip yelkenimi bastım. Oakland Halici'nden çıktığımda sabah cezirinin son dalgalarıyla sürüklendim, körfezin yukarılarına doğru çıkan met akıntısını yakalayıp insanı hırpalayacak kadar şiddetli rüzgârın da etkisiyle hızla yol aldım. San Pablo Koyu sislere bürünmüştü, Selby Madencilik'in açıklarında Carquinez Boğazı sisler altındaydı ve ben, ilk kez Nelson'la birlikte camadan görmemiş *Reindeer*'da öğrendi-

ğim eski nirengi noktalarımı pruvamda seçip pupamda* bıraka bıraka geçip gidiyordum.

Karşımda Benicia göründü. Turner Tersanesi Koyu'na girdim, Solano rıhtımını dolandım, öbek öbek sazlıkların ve bir zamanlar hayatımı geçirdiğim, derin sarhoşluklar yaşadığım yerde yan yana kümelenmiş duran balıkçı teknelerinin yanından geçtim.

İşte tam orada bana bir şey oldu, uzun yıllar boyunca aklıma bile gelmeyen şey, yerçekimi gibi çekti beni. Aslında Benicia'da durmak gibi bir niyetim yoktu. Gelgit gayet uygundu, rüzgâr güzel güzel uğulduyordu, yani bir yelkenci için harika bir seyir ortamı vardı. Sisler altında olduğunu tahmin ettiğim Suisin Koyu'na girişi gösteren Bull Head ve Army Point burunları ileride kendini göstermişti. Kıyıdaki sazlıkların oralarda yatan balıkçı teknelerini görünce, o anda, hiç tereddüt yaşamadan dümen yekemi alabanda ettim, yelken iskotamı boşladım, kıyıya yöneldim. Yorgun beynimin derinlerinden gelen arzuyu o anda anladım. İçmek istiyordum. Sarhoş olmak istiyordum.

Bu çağrıya uymak zorunluydu. En ufak bir belirsizlik yoktu. Yıpranmış, bitkin düşmüş beynim, durdurabileceğini bildiği yöntemle bu yorgunluğu durdurmayı dünyadaki her şeyden çok istiyordu. Asıl mesele ise şu: Hayatta ilk kez bilerek ve isteyerek sarhoş olmayı arzuluyordum. John Barleycorn'un gücünün yeni ve tamamen farklı bir işaretiydi bu. Alkole bedensel bir ihtiyaç yoktu ortada. Zihinsel bir arzu vardı. Aşırı çalışmış ve yorulmuş beynim, unutmak istiyordu.

Meselenin can alıcı noktası, işte tam burası. Beynim ne kadar yorulursa yorulsun, eğer geçmişte sarhoşluk yaşamasaydım, o anda da sarhoş olmak gibi bir şey asla aklıma gelmezdi. Fiziksel olarak tahammül edemediğim bir noktadan başlamış, yıllar boyunca sadece arkadaşlık hatırına içmiş ve

---

* Pruva: Teknenin baş tarafı ve oradan ufka doğru uzanan alan. Pupa: Teknenin kıç tarafı ve oradan ufka doğru uzanan alan. (ç.n.)

sonunda, alkolün macera yollarının her yerinde bulunması sayesinde, beynimin artık sadece bir kadeh içmek değil, sarhoş olmak için feryat ettiği bir noktaya ulaşmıştım. İçkiye bu kadar uzun süredir alışmış olmasaydım beynim feryat etmeyecekti. Bull Head'i, beyaz sisler içindeki Suisin Koyu'nu arkamda bırakacak, üzerimden akıp geçerken yelkenimi dolduran kıvamlı rüzgârla birlikte yoluma devam edecek, beynimin yorgunluğunu unutacak, dinlenecek ve zihnimi tazeleyecektim.

Oysa bunun yerine hızla kıyıya yönelip teknelerin arasına giriverdim. Charley Le Grant boynuma atladı. Karısı Lizzie geniş sinesine sardı. Billy Murphy, Joe Lloyd, eski devriyelerden hayatta kalanların hepsi hemen gelip kucakladılar. Charley güğümü kaptığı gibi rayların üzerinden karşıya geçip Jorgensen'in barına doğru yollandı. Bu hareketi, bira demekti. Halbuki ben viski istiyordum, arkasından bağırdım ki şişe getirsin bana.

O şişe rayların üstünden bir o tarafa bir bu tarafa bir sürü kez gidip geldi. Eski özgür ve rahat günlerden bir sürü başka arkadaşlar, balıkçılar, Yunanlar, Ruslar, Fransızlar katıldı aramıza. Herkes sırayla ısmarlıyor, sıra bittikten sonra yeniden başa dönülüyordu. Onlar gelip içip gidiyordu ama ben hep oradaydım ve hepsiyle birlikte içiyordum. Hızlı içtim. Çok içtim. İçkileri boğazımdan aşağı yuvarlıyor, beynimdeki kurtçuklar kıpırdanmaya başladıkça neşeleniyordum.

Sonra Nelson'ın benden önceki ortağı Midye geldi, her zamanki gibi yakışıklı, ama her zamankinden çok daha fazla delidoluydu, yarı delirmiş gibiydi, kendini viskiyle yakıp kül etmeye çalışıyordu. *Gazelle* isimli şalupadaki ortağıyla yeni kavga etmiş, karşılıklı bıçaklar çekilmiş, yumruklar savrulmuş, o da bu kavganın zihninde yarattığı ateşi daha fazla viskiyle iyice körüklemeyi kafasına koymuştu. Viskileri yuvarlarken Nelson'ı hatırladık, o geniş omuzlarıyla boylu boyunca uzanıp tam da burada, Benicia denilen şu kasabada

ebedi uykusuna yatmasını andık. Hep iyi yanlarını hatırladık, anısına gözyaşı döktük, şişeyi gönderip tekrar doldurtup yine kafaya diktik.

Kalmamı istediler ama kapının aralığından şiddetle esen rüzgârın suyun üzerindeki hareketini görüyor, uğuldamasıyla kulaklarımı doldurduğunu hissediyordum. Ben tam üç koca ay boyunca günde on dokuz saat kitaplara gömüldüğümü unutmaya çalışırken Charley Le Grant eşyalarımı büyük bir Columbia Nehri somon avı teknesine taşıdı. Ayrıca biraz kömür, bir balıkçı mangalı, bir kahvedanlık, bir kızartma tavası, biraz kahve ve etle birlikte o gün tutulmuş bir de levrek ekledi.

Çürük çarık iskelede yürüyüp tekneye binerken bana yardım etmeleri gerekti. Yelken tahta gibi dümdüz gerilene kadar açavela gönderimi* onlar açtılar. Açavela gönderimi açmaktan korkanlar oldu ama ısrar ettim; Charley'in de benden yana şüphesi yoktu. Beni eskiden beri tanır, önümü gördüğüm sürece iyi yelken basacağımı bilirdi. Palamarımı mola ettiler.** Yekeyi taktım, rüzgârı arkama alıp yelkenimi doldurdum, bulanık bakışlarımla etrafı kolaçan edip teknemi rotasına soktum ve dönüp oradakilere el salladım.

Gelgit dönmüş, iyice şiddetlenen rüzgârın altında yürüyen şiddetli cezirle denizler iyice kabarıp dikleşmişti. Suisin Koyu öfkeden bembeyaz olmuş, şişmişti. Ama bir somon teknesi bu koşullarda bile yelken basabilirdi ve ben bir somon teknesiyle nasıl yelken basılır, iyi bilirdim. Tekneyi koyun tam içine, ortasına ve karşısına çevirirken bütün kitapları, bütün okulları aşağıladım kırık dökük haykırışlarımla. Tepesi kırılan dalgalar teknenin içine girip bir karış kadar yükseldiğinde ayaklarımın etrafında çalkalanıp duran suya

---

* Baş-kıç doğrultusunda dört kenarlı yelken kullanılan eski tip teknelerde, alt tarafı ana direğe bağlı olup üst tarafı çaprazlama yelkenin en üst köşesine (pik köşesi) uzanarak yelkeni geren çubuk. (ç.n.)

** Mola (fora) etmek: Bir yere bağlı halatı çözüp oradan çıkarmak. (ç.n.)

güldüm ve bu kez rüzgârı, denizi aşağılayarak haykırdım. Kendimi hayatın efendisi olarak selamlar, doğanın zincirlerinden boşanmış güçlerinin sırtına binip onları sürerken, John Barleycorn da yanı başımdaydı. Bağıra çağıra fışkırttığım matematik ve felsefe üzerine tezlerin, alıntıların aralarında, konserve fabrikasından çıkıp korsan olmak için istiridye teknelerine gittiğim günlerde öğrendiğim heyamolaları söylüyordum avaz avaza. Örneğin "Kara Lulu"yu, "Uçan Bulut"u, "Kızıma İyi Bak"ı, "Boston Hırsızı"nı, "İpsiz Sapsız Kumarbaz"ı, "Küçük Bir Kuş Olsam"ı, "Shanendoah"ı, "Ranzo Çocuklar Ranzo"yu.

Saatler sonra, gündoğumunun parıltısıyla birlikte çamurlu akıntılarını karmakarışık biçimde birbirinin üstüne süren Sacramento ile San Joaqin nehirlerinin birleşim noktasından New York kestirmesine saptım, kıyı tarafı kapalı olan durgun sudan Black Diamond'a, oradan da San Joaqin tarafına geçip Antioch'a vardım, iyi kötü ayılmış ve muhteşem acıkmış olarak arması tanıdık gelen büyük bir patates şalupasına yanaştım. Teknedeki eski arkadaşlar benim levreği zeytinyağında kızartıverdiler. Onlarda da sarımsakla birlikte harika giden bol etli balıkçı yahnisi ile tereyağsız çıtır çıtır İtalyan ekmeği varmış; bir pintlik maşrapalardaki kafa yapıcı, kallavi kırmızı şarapla birlikte hepsini götürdük.

Benim somon teknesi sırılsıklamdı ama şalupanın daracık ve sıcacık kabininde bana kuru battaniyeyle kuru bir yatak verdiler; rüzgâr başımızın üstünde teknenin donanımının arasından uğuldayarak geçer, gergin yelken mandarları* tempoyla direğe vururken sırtüstü uzandık, birlikte tütün içip eski günleri yad ettik.

---

* Yelkenin ucuna bağlı olan ve yelkeni direğe basıp indirmeye yarayan halat. (ç.n.)

Bölüm XXIII

Bir hafta süren somon teknesi seyahatimden döndüğümde üniversiteye hazırdım. Bu bir hafta içinde tekrar içmedim. Tabii her zamanki gibi macera yolunun taşlarını John Barleycorn döşediği için bunu başarmak amacıyla eski arkadaşlardan da kaçmak zorunda kaldım. O ilk gün canım içmek istemişti ama sonraki günlerde içimden gelmedi. Demek yorgun beynim toparlanmıştı. Bu konuda vicdan yapacak değilim. Benicia'daki o ilk günün içki âlemi nedeniyle utanacak veya kimseden özür dileyecek değilim ki zaten büyük bir memnuniyetle kitaplara ve derslere döndüğüm için artık o gün aklıma bile gelmiyordu.

Geçmişe dönüp o güne bakabilmem ve önemini kavrayabilmem için araya uzun yıllar girmesi gerekiyormuş. Halbuki o sıralar, hatta üzerinden hayli bir zaman geçtikten sonra bile o günün üstünde durmamış, gülüp geçmiştim. Düşünsel tükenmişlik ve zihin yorgunluğunun verdiği bütün o umutsuzlukla, alkolün yatıştırıcı etkisini elde etmek için nasıl kıvrandığımı, daha sonraları hatırlayacaktım.

Benicia'daki bu sapmadan sonra içkiden kaçınmaya devam ediyordum çünkü en başta içmek istemiyordum. Ayrıca içkiden uzak duruyordum çünkü yolum beni kitaplara ve öğrencilere götürmüştü ki buralarda içen yoktu. Macera yolunda devam etmiş olsaydım, doğal olarak içmem gereke-

cekti. John Barleycorn'un en sevdiği uğrak yerlerinden biri olan macera yolunun en hayıflanacak yanı budur.

Üniversitedeki ilk yılımın birinci sömestrini bitirip 1897 Ocak ayında ikinci sömestrin derslerine başladım. Ama parasızlık baskısı ve üniversiteye ayırabileceğim zamana karşılık her istediğimi alamayacağım düşüncesi, beni okuldan ayrılmaya sevk etti. Çok da hayal kırıklığına uğramış değildim. İki yıldır derslere gömülmüştüm ve benim için en önemlisi, bu iki yılda muazzam okumalar yapmıştım. Ayrıca dil bilgim de gelişmişti. Evet, henüz "Oldum" diyebilecek kadar çok şey öğrendiğimi söyleyemezdim ama artık yazarken çifte olumsuz fiil kullanımı gibi kabahatler işlemiyordum; gerçi konuşurken heyecanlandığımda hâlâ bu hataya düşüyordum, o ayrı.

Bir an önce yazarlık kariyerime başlamaya karar verdim. Dört önceliğim vardı: Birincisi müzikle ilgilenmek, ikincisi şair olmak, üçüncüsü felsefi, ekonomik ve siyasi makaleler yazmak, sırada ve önemde en sonda gelen dördüncüsüyse romanlar ve öyküler kaleme almak. İmkânsız olduğu için müziği hemen eledim, odama yerleşip ikinci, üçüncü ve dördüncü seçeneklerimi aynı anda gerçekleştirmeye çalıştım. Hey Tanrım, nasıl da yazıyordum! Yaratıcı ateşi benim kadar yükselip de bunun ölümcül sonuçlarından kurtulan hasta olmamıştır. Aklımı kaybedip kendimi tımarhaneye kapattıracak şekilde çalışıyordum. Yazdım, yazdım, yazdım; uzun ve sıkıcı makalelerden, bilimsel ve sosyolojik öykülere, mizahi şiirler ve trioletlerden sonelere, on heceli şiirlerden Spenser kıtalarıyla kaleme alınmış hantal destanlara kadar bir sürü şey yazdım.[52] Duruma göre günde on beş saat boyunca çalışıyor, sürekli yazıyordum. Yemeyi unuttuğum ya da içimdekileri tutkuyla dışa vurmaktan kendimi alıkoymamak için yemekten vazgeçtiğim de oluyordu.

Bir de daktilo meselesi vardı. Eniştemin gündüz saatlerinde kullandığı bir daktilosu vardı. O daktiloyu ben de ak-

şamları kullanabiliyordum. Ne acayip makineydi... Onunla nasıl boğuştuğumu hatırladıkça şu anda bile gözlerim doluyor. Daktilo çağının birinci yılının birinci modeliydi herhalde. Alfabesi tamamıyla büyük harflerden oluşuyordu. İçine şeytanın nefesi üflenmişti. Fiziğin bilinen kurallarına aykırı çalışan, benzer şeyler üzerinde benzer eylemlerde bulunulursa benzer sonuçlar elde edilir şeklindeki kadim yasayı çökerten bir makineydi. Yemin ederim, bir şeyi asla bir daha aynı şekilde yapmıyordu. Tersine, birbirine benzemeyen eylemlerin de benzer sonuçlar doğurabileceğini defalarca bana kanıtlamıştır.

Onunla boğuşurken sırtım nasıl da ağrırdı! Bu deneyimden önce sırtım hiç de nazik olmayan bir mesleğin yüklediği bütün zorlu gerilimleri rahatlıkla kaldırmıştı. Fakat daktilo gösterdi ki sırtım o kadar sağlam değilmiş. Sadece bununla kalsa iyi, omuzlarımdan da şüphelenmemi sağladı. Onunla her kapışmamızdan sonra omuzlarım için için sızlardı. Tuşlara o kadar hızlı vurulması gerekirdi ki evin dışından geçen birisi herhalde uzaklarda göklerin gürüldediğini ya da evde birilerinin mobilyaları parçaladığını falan düşünürdü. Tuşlara o kadar sert vurmak zorunda kalırdım ki parmak ucumdan dirseğime kadar bütün kolum tutulur, parmak uçlarım su toplar, patlar yine su toplardı. Daktilo benim olsaydı çekiçle vurarak yazardım yazılarımı.

En kötüsü, bir yandan daktiloda ustalaşmaya çalışırken bir yandan da elyazmalarımı daktiloya geçirmekti. Bin kelimeyi bile daktilo etmek, beyin fırtınası gerektiren bir şey olduğu kadar fiziksel dayanıklılık gösterisi haline de gelmişken ben her gün, bekleyen editörler için daktiloya çekilmesi gereken binlerce kelime yazıyordum.

Yazma ve daktiloya çekme aşamaları sırasında nasıl da bitkin olurdum... Hem zihinsel ve sinirsel, hem de bedensel olarak yorgunluktan ölürdüm ama yine de içkinin adı bile aklıma gelmezdi. Yatıştırıcılara ihtiyaç duymayacak ölçüde

yücelerde yaşıyordum. O şeytani daktiloyla boğuşmak dışında, uyanık olduğum bütün saatlerim yaratıcı cennette geçiyordu. Bununla beraber içimde içme arzusu diye bir şey kalmamıştı çünkü bir sürü şeye, kadın-erkek aşkı konusunda bütün kadınlarla bütün erkekleri sevmeye, babalığa, insanoğlunun adaletine, sanata, kısacası dünyanın dönmesini sağlayan bir sürü hoş yanılsamaya inanmaya devam ediyordum.

Belli ki bekleyen editörler, beklemeye devam etmeyi seçtiler. Metin dosyalarım Pasifik kıyısıyla Atlantik kıyısı arasında gidip gelme konusunda inanılmaz rekorlara imza attı. Editörlerin en az bir dosyamı kabul etmelerini önleyen şeyin, daktilomun tuhaflığı olması kuvvetle muhtemeldir. Kim bilir, daktilomun tuhaflığı kadar yazdıklarımın da tuhaf oluşundandı belki, bir şey diyemem. Büyük zorluklarla aldığım okul kitaplarını saçma sapan paralar karşılığında ikinci el kitapçılara sattım. Bulduğumda küçük borçlar aldım ve yaşlı babamın giderek bozulan sağlığıyla kazandığı küçük paralarla geçimimi sağlaması ıstırabına göğüs gerdim.

Fazla değil, sadece birkaç hafta sonra teslim bayrağını çekip işe döndüm. İçkinin yatıştırıcı etkisine hâlâ ihtiyaç duymuyordum. Hayal kırıklığına uğramamıştım. Yazarlık kariyerim biraz ötelenmişti, o kadar. Demek daha iyi hazırlanmam gerekiyordu. Kitaplardan öğrendiğim bir şey vardı, o da henüz bilgi elbisesinin ancak eteğinin ucuna dokunabildiğimdi. Yine yücelerde yaşıyordum. Uyanık geçirdiğim saatlerimi ve normalde uykuya ayırmam gereken saatlerin çoğunu, hâlâ kitaplarla geçiriyordum.

Bölüm XXIV

Taşrada, Belmont Akademisi'ndeki küçük ve mükemmel tasarlanmış bir çamaşırhanede çalışmaya başladım. Beyaz gömlekleri, yakaları, manşetleri ve profesör eşlerinin "süslü kolalı" elbiselerini ayırıp sınıflamaktan yıkayıp ütülemeye kadar bütün işleri bir arkadaşla ikimiz yapıyorduk. Özellikle de yaz gelip akademili gençler beyaz keten pantolonlarını giymeye başladığında kaplanlar gibi çalışmaya başladık. O bahriyeli pantolonlarının* birini bile ütülemek korkunç zaman alan bir şeydi. O kadar da çoklardı ki... Cayır cayır sıcaklıkta haftalar boyunca asla bitmeyecek bir işi tamamlamaya uğraşırken kan ter içinde kalırdık; geceleri öğrenciler yataklarında horul horul uyurken elektrik ışığı altında buharlı makinede ve ütü tahtasında çalışıp durduğumuz çok olmuştur.

İkimiz de gereksiz hareketleri eleme sanatında üstat haline gelmemize karşın saatler hâlâ uzun, iş yine çetindi. Aldığım para ayda otuz dolar ile oda ve yemekti. İşverenime maliyeti düşük olan ama beni ayda yirmi dolar harcamaktan kurtaran kira ve yemekle (yemeğimizi akademinin mutfağında yiyorduk) birlikte, kömürcülük ve konservecilik

* "Duck trousers". Bir zamanlar Kanada ve ABD Bahriyesinde giyilen, belden aşağıya kadar hiç daralmadan inen geniş paçalı beyaz keten pantolon. (ç.n.)

günlerime göre ücretimde az da olsa artış sağlamıştım. Yirmi dolarlık bu artışın nedeni, yıllar içinde daha da gelişip güçlenmem, becerilerimin artması ve kitaplardan onca şey öğrenmemdi. O ana kadar sağladığım gelişmeye bakarak ölmeden önce ayda altmış dolar maaş alan bir gece bekçisi veya ondan bundan çarptıklarıyla birlikte yüz dolar kazanan bir polis olma umudum vardı.

Arkadaşla birlikte hafta boyunca işimize o kadar asıldık ki cumartesi akşamı itibariyle birer enkaz haline gelmiştik. Kendimi yine o tanıdık halde, yük beygirlerinden uzun çalışan ve onlardan az düşünen bir iş hayvanı olarak bulmuştum. Kitaplar bana kapalıydı. Çamaşırhaneye bir bavul dolusu kitap getirmiştim ama onları okuyamayacak halde olduğumu gördüm. Kitabı elime aldığım anda uykuya yenik düşüyor, olur da birkaç sayfa okuyacak kadar gözlerimi açık tutabilirsem orada ne yazdığını asla hatırlayamıyordum. Hukuk, ekonomi politik, biyoloji gibi ağır konularla uğraşmayı bırakıp tarih gibi daha hafif alanlara yöneldim, uykuya yenik düştüm. Edebiyatı denedim, yine uykuya yenik düştüm. Sonunda eğlencelik romanlarda bile uykuya yenik düşünce teslim bayrağını çektim. Çamaşırhanede geçirdiğim süre boyunca tek bir kitabı bile baştan sona okuyamamışımdır.

Cumartesi akşamı itibariyle o haftanın işi bitmiş, pazartesi sabahı işbaşı yapana kadar tatile girmiştik. Uyumak dışında tek bir şey istiyordum, sarhoş olmak. John Barleycorn'un yanlış anlaşılamayacak çağrısını hayatımda ikinci kez duyuşumdu bu. İlkini, zihin yorgunluğum nedeniyle duymuştum. Ama şimdi beynim aşırı çalışmıyordu. Tersine hissettiğim şey, hiç çalışmayan beynimin donuklaşıp uyuşmasıydı. Sorun buydu. Kitaplarda keşfettiği yeni dünyanın harikaları sayesinde o denli atik ve uyanık, onca zinde hale gelen zihnim, şimdi durgunluğun ve ataletin sefaletinden mustaripti.

Uzun süredir John Barleycorn'a yakın biri olarak onun bana ne önerdiğini iyi biliyordum: Hayal gücümü harekete geçiren kurtçuklar, güçlü olduğuma dair rüyalar ve unutuşlar; yani dönen merdanelerin, vınlayan santrifüjlü makinelerin, süslü kolaların, bitmek bilmez bir tören alayı halinde uçarcasına hareket eden ütümün buharlarının altından gelip geçen bahriyeli pantolonlarının dışındaki herhangi bir şey ve her şey. Zaten konu da bu. John Barleycorn, zafiyet ve başarısızlık yaşandığında, yorgunluk ve tükenmişlik olduğunda insanı cezbedendi. Bunlardan en kolay çıkış yolunu sunandı. Bütün gün yalanlar sıralayandı. Vücuda sahte bir kuvvet, ruha düzmece bir irtifa kazandıran, şeylerin olduklarından başka görünmelerini sağlayan, çok daha güzel gösterendi.

Bu arada John Barleycorn'un çok yönlü olduğunu unutmamak lazım. Zayıflara, tükenmişlere çağrıda bulunduğu gibi fazla güçlülere, aşırı zindelere, boş kaldığı için can sıkıntısı çekenlere de hitap eder o. Haletiruhiyesi ne olursa olsun herkesin koluna girebilir. Herkesi tavlayarak ağına çekebilir. Eski lambaları yenisiyle değiştirir, gerçeğin sönük renginin yerine yanılsamanın parlak ışığını koyar ve kendisiyle iş tutan kim varsa sonunda ona ihanet eder.

O gün sarhoş olmadıysam nedeni basitti: en yakın bar iki buçuk kilometre mesafedeydi. Demek ki çağrı o kadar da güçlü çınlamıyordu kulaklarımda. Çınlasaydı o bara ulaşmak için on katı mesafeyi de aşardım. Ya da bar hemen köşe başında olsaydı yine sarhoş olurdum. Netice itibariyle tek tatil günümde gölgelik bir yere uzanıp pazar gazeteleriyle oyalanayım dedim. Ancak onların saçmalıklarına bile dayanamayacak kadar bitap düşmüşüm. Mizah eki beni hafiften gülümsetmiş olabilir; sonrasında uyuyakalmışım.

Gerçi çamaşırhanede çalışırken John Barleycorn beni teslim alamadı ama belli bir sonuç elde etmekten de geri kalmadı. Çağrıyı duydum, arzunun içimde nasıl kıpırdandığını hissettim, içkinin yatıştırıcı etkisine kavuşmak için can at-

tım. Sonraki yıllarda daha güçlü bir arzu duymam için onun tarafından hazırlanıyordum.

Asıl mesele şu ki bu arzu, tamamen beynimin içinde gelişiyordu. Bedenim alkol için feryat etmiyordu. Alkol, her zamanki gibi bedenime itici geliyordu. Kömür küremekten bedensel olarak bitkin düştüğümde zihnimde en ufak bir içme fikri baş göstermemişti. Zihinsel olarak bitkin düştüğüm üniversite sınavı sonrasındaysa gidip adamakıllı sarhoş olmuştum. Çamaşırhanede, kömürcülük günlerimdeki kadar olmasa da yine derin bir tükeniş yaşıyordum. Ama arada bir fark vardı. Kömürcülük yaptığım sırada henüz zihinsel uyanışımı yaşamamıştım. O günlerimle çamaşırcılık günlerim arasında geçen süredeyse aklım, düşüncenin krallığını keşfetmişti. Kömür kürerken zihnim henüz uyuyordu. Çamaşırhanedeyse bilgiyle dolmuş, olmak ve yapmak isteyen zihnim, çarmıhta çile çekiyordu.

İster Benicia'da boyun eğmiş, ister çamaşırhanede direnmiş olayım; alkol arzusunun tohumları, beynimde çimleniyordu.

Bölüm XXV

Çamaşırhaneden sonra Klondike'a gidebilmem için masraflarımı ablamla eniştem karşıladı. O bölgedeki ilk altına hücumdu, 1897 güzünün başıydı. 21 yaşımda ve bedenen mükemmel durumdaydım. Hatırlıyorum da Dyea Sahili'nden Chilkoot Geçidi üzerinden Linderman Gölü'ne uzanan kırk beş kilometrelik yolun son kısmında yüklerimizi yerlilerle birlikte ben de taşımış ve yerlilerin çoğunu geride bırakmıştım. Linderman'a son yük taşıma etabı beş kilometreydi. O gün dört kez gittim, dört kez döndüm ve her gidişimde yetmiş kilo yük taşıdım. Yani en kötü patikada günde kırk kilometre yürüdüm, bunun yirmi kilometresini de yetmiş kiloluk yükün altında kat ettim.[53]

İşte böyle, meslek edinmeyi falan bir yana bırakıp servet sahibi olmak için tekrar macera yoluna düştüm. Ve tabii o mecrada John Barleycorn'a düş oldum.[54] Yine sıkı adamların yanındaydım; gezginlerle, maceracılarla, yiyeceksiz kaldığında gıkını çıkarmayan ama viskisiz kaldığında dünyası başına yıkılanlarla birlikteydim. Bu adamların viskileri yolu onlarla birlikte kat eder, unlarıysa yol kenarındaki zulalarda el değmemiş halde beklerdi.

Şansıma, bizim ekipteki üç kişi de içkici değildi. Böylece nadiren ve hoşlanmayarak içtim. Şahsi ecza kutumda litrelik bir viskim vardı. Altı ay sonrasına, ücra bir kampta bir dok-

torun, uyuşturucu ilacı olmaksızın bir adamı ameliyat etmek zorunda kaldığı güne kadar mantarını açmadım. Doktorla hasta şişeyi birlikte boşaltıp ameliyata giriştiler.

Bir yıl sonra, iskorbütten kurtulma sürecindeyken Kaliforniya'ya döndüğümde babamın öldüğünü, artık ailenin reisinin ve eve ekmek getirebilecek tek kişinin ben olduğumu öğrendim. Bering Denizi'nden Kanada'nın British Columbia eyaletine buharlı bir gemide kömür küreyerek geçtiğimi, oradan da San Francisco'ya bir geminin en ucuz kamaralarından birinde geldiğimi söylersem Klondike'tan geriye iskorbütten başka bir servet getirmediğim anlaşılacaktır.[55]

Zor zamanlardı. İş bulmak zordu. Ne iş olursa yapmak zorundaydım çünkü hâlâ vasıfsız işçiydim. Yazarlık düşüncesi falan kalmamıştı aklımda. O iş bitmiş ve kapanmıştı. Benimki dışında iki boğazı daha besleyecek kadar ekmek getirmem ve başımızın üstünde bir çatı olmasını sağlamam gerekiyordu; tabii üstümdeki yazlık olduğu için kendime bir de kışlık takım elbise almam. Yani acilen bir işe girmek zorundaydım. Ancak ondan sonra biraz soluklanabilir ve geleceğimi düşünebilirdim.

Zor zamanların zorluğunu önce vasıfsız işçiler hisseder; benim, denizcilik ve çamaşırcılık dışında herhangi bir vasfım yoktu. Yeni sorumluluklarım denize çıkmama izin vermiyor, çamaşırcı olarak da iş bulamıyordum. Ne olursa olsun, iş bulamadım. Beş farklı iş bulma kurumuna kayıt oldum. Üç gazeteye ilan verdim. Bu konuda bana yardımcı olabileceğini düşündüğüm eski arkadaşları aradım ama ya ilgilenmediler ya da bana uygun bir şey bulamadılar.

Durum umutsuzdu. Saatimi, bisikletimi ve babamın sahip olmakla büyük gurur duyup bana bıraktığı yağmurluğu rehin verdim. Yağmurluk, şu dünyada miras olarak aldığım tek şeydi. Değeri on beş dolar olmasına rağmen rehinci bana onun karşılığında iki dolar verdi. Bir de –tabii ki rıhtımdan– eski bir arkadaş gazeteye sarılı bir takım elbiseyle geldi. O

takımı nereden bulduğuna dair tatmin edici bir açıklama yapmadı, ben de üstelemedim. O takımı istiyordum. Hayır, giymek için değil. Rehinciye veremeyeceğim için bana faydası dokunmayan ufak tefek eşyalarımla değiş tokuş ettik. O benden aldığı eşyaları işportada birkaç dolara sattı, ben de takımı rehinciye verip beş dolar aldım. Bildiğim kadarıyla o takım hâlâ rehincidedir çünkü onu rehinden kurtarmak gibi bir niyetim asla olmadı.

İş bulamıyordum. Oysa işgücü piyasasında tam bir kelepirdim. 22 yaşındaydım, çıplak tartıldığımda, her bir gramı mükemmelen çalışmaya hazır vaziyetteki yetmiş beş kilodan oluşuyordum ve çiğ patates tedavisi sayesinde iskorbütümün son izleri de silinmek üzereydi. İş bulmak için her türlü fırsatı değerlendiriyordum. Stüdyolarda modellik yapayım dedim ama ortalıkta işsiz kalmış bir sürü güzel vücutlu genç vardı. Yanına eşlikçi bulmak isteyen sakat yaşlıların ilanlarına cevap verdim. Hatta neredeyse ücretle değil, satış üzerinden komisyonla çalışan bir dikiş makinesi satıcısı olacaktım. Ancak fakirler zor zamanlarda dikiş makinesi almıyordu, ben de bu işten vazgeçmek zorunda kaldım.

Unutulmasın ki bu tür geçici işler dışında iş bulmak için iskeleye bakıyor, getirgötürcülük, hamallık, yükleme işçiliği kovalıyordum. Ama kış yaklaşıyor ve işgücü fazlası ordusu şehre akıyordu. O ana kadar dünyanın çeşitli ülkelerinde ve zihin âlemlerinde haytalık etmiş olan ben, herhangi bir sendikanın üyesi de değildim.

Geçici işleri kaçırmamaya uğraşıyordum. Bulduğum her türlü işte kimi zaman birkaç gün, kimi zaman yarım gün çalışıyordum. Çim biçtim, çit onardım, evlerden halı alıp dövüp tekrar yerine serdim. Bir de postacı olmak için sınava girip birinci geldim. Ama ne fayda! Boş kadro yoktu ve beklemek zorundaydım. Beklerken ve bulduğum geçici işlerde çalışırken Yukon Nehri'nde tekneyle on dokuz günde yaptığım üç bin kilometrelik yolculuğu anlatan bir gazete yazı-

sıyla on dolar kazanmaya uğraşıyordum. Gazetede yazmak hakkında bilinmesi gereken şeyleri biliyor değildim ama yine de yazıma karşılık o on doları kazanacağımdan emindim.

Kazanamadım. Yazıyı postaladığım ilk San Francisco gazetesi, aldığını asla bildirmedi ve yazımı tuttu. Yazıyı tuttuğu süre uzadıkça ben de yazımın kabul edildiğinden o kadar emin oluyordum.

İşin matrak yanı şu: Bazıları zengin doğar, bazılarının servet üstüne atlar. Bense servetime sopalana sopalana kavuştum ve o sopa, acil ihtiyaçların elindeydi. Meslek olarak yazarlığı seçme düşüncemden vazgeçeli çok olmuştu. O yazıyı yazma nedenim, sadece on dolar kazanmaktı. Niyetimin en uç sınırı buydu. Kalıcı bir iş bulana kadar dalgaları aşmama yardımcı olacaktı. O sıralar postanede kadro boşalsaydı balıklama atlardım.

Ama ne kadro boşaldı ne de ben kalıcı bir iş bulabildim. Böylece ufak işler dışında *Youth Companion* dergisi için yazdığım yirmi bir bin kelimelik yazı dizisine vakit ayırabildim. Yazıyı ve daktilosunu bir haftada bitiriverdim. Sıkıntının da bu olduğunu düşündüm çünkü yazı aynen geri geldi.

Yazının gidip gelmesi biraz zaman alınca ben de bu arada şansımı öyküde denedim. *Overland Monthly* dergisine beş dolara bir öykü sattım. *Black Cat*, başka bir öyküme kırk dolar verdi. Yine *Overland Monthly*, yayınlandığında ödemek koşuluyla, yazacağım tüm öykülerime yedi buçuk dolar önerdi. Bisikletimi, saatimi, babamın yağmurluğunu rehinden kurtarıp bir de daktilo kiraladım. Bana küçük krediler açan birkaç esnafa borçlarımı ödedim. Borcumun dört dolardan yukarı çıkmasına izin vermeyen Portekizli bakkalı hatırlıyorum. Hopkins adlı diğer bakkalın üst sınırıysa beş dolardı.

Tam o sırada postaneden çağırdılar. Bu durum beni büyük sıkıntıya soktu. Düzenli olarak her ay alacağım altmış beş dolar, müthiş ayartıcıydı. Ne yapmam gerektiğine karar

veremiyordum. Oakland Postanesi müdürünü asla affetmeyeceğim. Yanına gittim, karşısına geçip adam gibi konuştum onunla. İçtenlikle durumumu anlattım. Yazarlıkta başarılı olabilecek gibiydim. Şansım vardı ama kesin değildi. O anda beni pas geçip sonraki adayı işe alarak bir sonraki kadro boşalınca beni çağırabilir miydi?

Ama adam kapıyı tamamen kapattı: "Demek işi istemiyorsun."

"İstiyorum," diye itiraz ettim. "Elbette istiyorum. Sadece bu seferlik beni pas geçemez misiniz?"

Soğuk bir sesle, "İşi istiyorsan gel," dedi.

İyi ki adamın lanet olası kabalığı, beni sinirlendirmiş.

"İyi o zaman," dedim, "gelmiyorum."[56]

Bölüm XXVI

Artık gemileri yakmış olarak yazmaya giriştim. Korkarım hep aşırıya kaçan biri olmuşumdur. Küçükken de böyleydim, şimdi de. Sabahın köründen gece yarılarına kadar uğraşıyordum: yazıyor, yazdıklarımı daktiloya çekiyor, dilbilgisi çalışıyor, yazmayı ve yazının bütün biçimlerini araştırıyor, bunu nasıl yaptıklarını anlamak için başarılı olmuş yazarların yazdıklarını inceliyordum. Günün yirmi dört saatinin sadece beşini uykuya ayırmayı başarıp kalan on dokuz saatlik sürenin neredeyse tamamında çalışıyordum. Lambam gecenin ikisine, üçüne kadar yanınca iyi kalpli bir komşu teyze, Sherlock Holmes'vari* bir duygusal çıkarımda bulunmuş. Gündüz vakti beni hiç ortalıkta görmeyince kumarbaz olduğuma karar verip lambayı da hayırsız oğluna evin yolunu belli etmek için pencereme annemin koyduğuna hükmetmiş.

Yazarlık oyununa yeni başlayanların sıkıntısı, editörlerin çeklerinin ortalıkta görünmediği ve rehinciye verilebilecek hiçbir şeylerinin kalmadığı uzun ve çorak dönemlerdir. O kışın büyük kısmını yazlık takımımla atlattım; ücretlilerin izne çıkıp metin dosyalarının tatilleri bitene kadar editörle-

* Birleşik Krallık vatandaşı Sir Arthur Conan Doyle'ın (1859-1930) yarattığı polisiye roman kahramanı dedektif. Gözlem yoluyla elde ettiği küçük bilgilerden mantıklı çıkarımlar yaparak olayları çözer, katili bulur. (ç.n.)

rin masalarında yattığı o yaz ise en uzun ve en çorak dönemim oldu.

Sıkıntım, tavsiye alabileceğim birilerinin olmamasıydı. Bir şeyler yazmış, hatta yazmaya çalışmış kimse yoktu etrafımda. Tek bir gazeteci bile tanımıyordum. Bu arada yazarlık oyununda başarı kazanmak istiyorsam lisedeki ve üniversitedeki edebiyat hocalarımın bana öğrettiği her şeyi unutmam gerektiğini öğrenmiştim. O zamanlar buna çok kızmıştım, şimdiyse anlayabiliyorum. 1895 ve 96 yıllarındaki başarılı yazarlığın yolundan-yönteminden haberleri yoktu. Onların bütün bildiği, *Snow Bound* ve *Sartor Resartus** idi. Oysa 1899 yılının Amerikalı editörleri artık bu malı istemiyordu. Onların istediği 1899 malıydı ve bunu verene öyle bir para ödemeye hazırlardı ki edebiyat hocalarının bundan haberi olup ellerinden de o malları üretmek gelseydi anında işlerini bırakırlardı.

Mücadeleme devam ettim, kasabın ve bakkalın önünden geçerken etraftan dolandım, saatimi, bisikletimi, babamın yağmurluğunu rehinciye verdim ve çalıştım. Uyku payımı iyice azaltıp gerçekten çalıştım. Eleştirmenler yarattığım karakterlerden birinin, Martin Eden'in eğitiminin çok çabuk tamamlandığı yönünde eleştirilerde bulunur. Bu romanımda sınırlı okul eğitimi almış olan bir denizciyi, üç yıl içinde başarılı bir yazar haline getiriyorum. Eleştirmenler bunun imkânsız olduğunu söylüyor. Oysa Martin Eden, benim. İkisi lise ve üniversitede, biri de yazarak olmak üzere, hepsi son derece geniş kapsamlı ve yoğun çalışmayla dolu olarak geçirdiğim üç yılın ardından *Atlantic Monthly* gibi dergilerde hikâyelerimi yayınlatıyor, Houghton, Mifflin Co. tarafından basılacak ilk kitabımın prova baskılarını düzeltiyor, *Cosmopolitan* ve *McClure's* gibi dergilere sosyolojik makaleler satı-

* Eskiden etkili olmuş kitaplar: 1866'da yayınlanmış *Snow Bound*, ABD'li John Greenleaf Whittier'in çok satan şiir kitabı. 1836'da yayınlanmış *Sartor Resartus* ise Thomas Carlyle'ın önemli bir romanı. (ç.n.)

yor, New York'ta çıkan bir derginin telgrafla önerdiği editör yardımcılığı pozisyonunu geri çevirmiş olarak evlenmeye hazırlanıyordum.

Bu saydıklarım, sıkı çalışmaktır; özellikle de yazarlık mesleğini öğrendiğim son yıl. Üstelik uykumdan fedakârlık edip beynimi son sınırlarına kadar zorladığım o yıl, içkiyi aklıma bile getirmedim. Sanki alkol diye bir şey yoktu. Beyin yorgunluğu çektiğim de oldu ama zihnimi canlandırmak için içki asla gündeme gelmedi. Hey gidi hey! İhtiyacım olan tek canlandırıcı, editörlerin kabul mektupları ve çekleriydi. Sabah postasında editörden gelen ince zarf, yarım düzine kokteylden çok daha büyük bir uyarıcıydı. Bir de o zarftan makul miktarlı bir çek çıkmışsa içmeden kafayı bulmuş gibi olurdum.

Ayrıca hayatımın o evresinde kokteyl nedir, bilmezdim. İlk kitabım basıldığında, Bohemler Kulübü'ne mensup birkaç Alaskalı, San Francisco'daki kulüplerinde beni ağırladı.[57] En mükemmel deri koltuklara oturduk, içkilerimizi sipariş ettik. Belirli viski markalarının ve içkilerin uzun kokteyl bardağında servis edildiğini hiç duymamıştım. Likörün, uzun kokteyl bardağının ne olduğunu, "Skoç" lafının viski anlamına geldiğini bilmiyordum. Ben sadece yoksulların, uygarlığın sınır bölgelerinin ve denizci kasabalarının içkilerini tanıyor, ucuz birayı, ucuz olan ve adına sadece viski denilip başka bir şey denmeyen viskiyi biliyordum. Yemek sonrasında bir içki seçmem gerekince ne yapacağımı bilemeyip sofra şarabı istediğimde kulübün şef garsonu, neredeyse düşüp bayılacaktı.

Bölüm XXVII

Yazarlıkta başarı kazandıkça hayat standardım yükseldi, ufkum genişledi. Kendimi pazar ve tatil günleri dahil, günde bin kelime yazıp daktiloya çekmeyle sınırladım; yine sıkı çalışıyordum ama eskisi gibi değil. Kendime günde beş artı yarım saat uyuma izni verdim. Bu yarım saati ekledim çünkü buna mecbur kalmıştım. Mali başarım da fiziksel idman yapmam için bana daha fazla zaman sağlamıştı. Rehinciden tamamen kurtardığım için bisiklete daha çok biniyor, boks, eskrim, uzun ve yüksek atlama yapıyor, amuda kalkıp yürüyor, gülle atıyor, ağaç kütüğü fırlatıyor[58] ve yüzüyordum. Bedensel idmanın, zihinsel idmandan daha çok uyku gerektirdiğini öğrendim. Yorgun gecelerimde altı saat, idmanı iyice abarttığımdaysa yedi saat uyuduğum oldu. Gerçi bu son bahsettiğim uyku âlemi, sık değildir. Öğrenmem lazım gelen, yapmam gereken o kadar çok şey vardı ki yedi saat uyuduğumda kendimi kötü hissederdim. Çalar saati kim icat ettiyse bütün kutlar onun üstüne olsun.

Hâlâ içme isteği duymuyordum. Güzel fikir ve inançlara sahiptim. Yalpalamama izin vermeyecek canlı ve yoğun bir hayat sürüyordum. Sosyalisttim, dünyayı kurtarmaya niyetliydim; fikir ve ideallerimin verdiği coşkuyu, alkol veremezdi. Yazı hayatındaki başarım, konuşmacı olarak sesimi güçlendiriyordu, ya da ben öyle düşünüyordum. Her koşul-

da yazar olarak sahip olduğum şöhret, konuşmacı olarak kazandığım ünle asla ulaşamayacağım dinleyici kitlelerini çekiyordu. Konuşmam için her tür kulüp ve organizasyon tarafından davet ediliyordum. İyi bir dava için mücadele ediyor, çalışıyor, yazıyordum; çok meşguldüm.

O zamana kadar çok dar bir arkadaş çevrem vardı. Ama artık çevrem de genişliyordu. Özellikle akşam yemeği davetleri alıyor, hayatı maddi açıdan benden daha rahat yaşamış çok sayıda kişiyle tanışıp arkadaşlık kuruyordum. Çoğu içki içiyordu. Kendi evlerinde içiyor, bana da ikramda bulunuyorlardı. Hiçbiri ayyaş değildi, kararında içiyorlardı. Yoldaşlıklarını ve konukseverliklerini kabul ettiğimin göstergesi olarak, ben de onlarla birlikte kararında içiyordum. Hiç umursamadım, herhangi bir istek göstermediğim gibi istemezlik de yapmadım; öylece önüme kondu ve bende bıraktığı izlenim o kadar küçük oldu ki hayatımın ne ilk kokteylini, ne de ilk uzun Skoç bardağını hatırlarım.

Tabii ki benim de bir evim vardı. İnsan birilerinin evine davet edilirse doğal olarak o da onları kendi evine davet eder. Hayat standardım yükselmişti. İnsanların evlerinde içmiş biri olarak onlara evimde içki ikram etmek dışında bir şeyi kendime yakıştıramazdım. Böylece evde bira, viski ve sofra şarabı bulundurmaya başladım. O gün bu gündür evimde nevale eksiğim olmamıştır.

Bütün bu dönem boyunca John Barleycorn'a hâlâ zerre aldırmıyordum. Diğerleri içiyorsa, sosyal bir edim olarak ben de onlarla birlikte içtim. Hatta tercih bile kullanmadım denilebilir; onlar ne içerse ben de onu içtim. Eğer seçimleri viskiyse, bana da viski dedim. Kök birası veya sarsaparilla* içiyorlarsa, ben de onlarla birlikte kök birası veya sarsaparilla içtim. Evde arkadaşlar yokken bir şey içmezdim. Yazıları-

* Saparna adlı bitkinin kökünden yapılan hafif içecek. Kök birası (*root beer*): Bitki köklerinden çıkarılan özüte az miktarda maya katılarak yapılan hafif içecek. (ç.n.)

mı yazdığım odada viski karafı durardu ama ben aylar-yıllar boyunca tek başımayken içki içmek nedir, bilmedim.

Dışarıdaki yemek davetlerinde aperatif olarak yumuşak kırmızı renkli bir kokteyl verildiğine dikkat etmiştim. Ortama gayet uygun ve güzel bir şeye benziyordu. Yine de o yoğunluğum ve canlılığım içinde öyle bir şeye hiç ihtiyaç hissetmedim, yemeğimi yalnız yiyeceksem önden bir kokteyl almanın hoş olabileceğini asla düşünmedim.

Öte yandan benden birkaç yaş büyük olan ve arada sırada beni ziyarete gelen son derece parlak birini hatırlıyorum. Viski severdi. Çalışma odamda oturur, onun kafası hafiften dumanlanana, bense viski içmiş olduğumu inceden fark edene kadar bütün günü yavaş ama istikrarlı bir tempoda karşılıklı kadeh boşaltarak geçirirdik.[59] Bunu niye yapardım? İçkinin ve içkicilerin adabına dair bir zamanlar aldığım ders, arkadaşlarla birlikte kadehi elden düşürmediğim günler ve gecelerde gördüğüm terbiye dışında bir nedeni olduğunu bilmem.

Ayrıca artık John Barleycorn'dan korkmuyordum. İnsanın kendini John Barleycorn'un efendisi gibi gördüğü o en tehlikeli aşamadaymışım aslında. Yıllar boyunca süren bedensel ve zihinsel çalışma hayatımda kendime kanıtladığım şu gerçekten tatmin duyuyordum: İstediğim zaman içip istediğim zaman durabiliyor, sarhoş olmadan içebiliyor, en iyisi de bu zıkkımı sevmediğimi gayet iyi biliyordum. Bir zamanlar Scotty ve zıpkıncıyla, istiridye korsanlarıyla hangi nedenle içtiysem, bu dönemde de tamamen aynı nedenle içiyordum; yanlarındayken, onlar kadar erkekçe davranmak istediğim adamların yerine getirdiği bir edim olduğu için. Bu parlak beyinler, bu zihin maceracıları içiyordu. Çok güzel. Peki benim onlarla içmemem için bir nedenim var mı? Hele de John Barleycorn'dan korkacak hiçbir şeyim kalmadığına bu kadar eminken...

Yıllarca bu anlayışı sürdürdüm. Bazen kafayı bulmuyor değildim ama çok nadirdi o anlar. Bu durum işimi engelleye-

bilirdi ve ben işimi engelleyen hiçbir şeye izin vermezdim. Bir kitap yazmak için Londra'nın East End bölgesinde bulunup en beter kenar mahallelerin halkı içinde maceralar yaşadığım sırada birkaç kez sarhoş olduğumu ve yazmamı sekteye uğrattığım için kendime müthiş kızdığımı hatırlıyorum.[60] Bu anları yaşamıştım çünkü John Barleycorn'un her daim takıldığı macera yollarına düşmüştüm.

Bir de görmüş olduğum uzun terbiyenin ve içkiyle kurduğum kötücül yakınlığın getirdiği özgüvenle kimi zaman girdiğim içme yarışları vardı. Dünyanın çeşitli yerlerindeki macera yollarında yaşadığım ve gurur vesilesi olarak gördüğüm bir şeydir bu. İçme yarışına neden olan şey, en az karşısındakiler kadar içkiye dayanıklı olduğunu göstermeyi hedefleyen tuhaf bir erkeklik gururudur. Bu tuhaf erkeklik gururu, laf değildir. Gerçektir.

Bir keresinde genç devrimcilerden oluşan çılgın bir ekip onur konuğu olarak beni bira âlemine davet etti. Teknik olarak, katıldığım tek bira âlemidir. Daveti kabul ettiğimde yapacağımız şeyin içinin nasıl doldurulacağını bilmiyordum. Ateşli ve uçuk bir sohbet olacağını, aralarından bazılarının içkiyi kaçıracağını ama benim ölçüyü aşmayacağımı düşünmüştüm. Oysa bu bira âlemi, bu hınzır gençlerin kendilerinden iyi durumdakileri madara ederek varoluşsal dertlerinden bir süreliğine kurtuldukları bir eğlenceymiş meğer. Sonradan öğrendiğime göre benden önceki onur konuklarını, içkiye fazla dayanıklı olmayan genç ve parlak bir radikal siyasetçiyi perişan hale getirmişler.

Kendimi aralarında bulduğumda durumu anladım ve o tuhaf erkeklik gururum kabardı. Hadlerini bildirecektim o keratalara... Kim daha güçlü ve sağlam, kimin bünyesi, midesi ve kafası daha iyi dayanacak, kim en çok içip en az belli edecek, gösterecektim onlara. Henüz ilk köteklerini yememiş bu enikler, içkide beni yaya bırakacakları hayaline kapılmışlar; BENİ!

Görüldüğü üzere, kimsenin unvanı ötekine kaptırmak istemeyeceği bir dayanıklılık sınavıydı bu. Öğğ! Hem de fıçı birasıyla sınanıyorduk. Halbuki ben daha pahalı içkilere geçmiştim artık. Yıllardır fıçı birası içtiğim yoktu; içtiğim dönemde de çoluk çocukla değil, erkeklerle içerdim ve bira içme konusunda o veletlere verecek bir dersim vardı. İçmeye başladık. Grubun en iyisine karşı içmek zorundaydım. İçlerinden bazıları oyalanabilir, işi ağırdan alabilirdi ama onur konuğunun buna izni yoktu.

Gazyağı ışığı altında geçirdiğim tüm o zorlu geceler, okuduğum tüm kitaplar, edindiğim tüm bilgi ve hikmetler, atalarımdan bana geçmiş ve şimdi şu hınzırlara kendi oyunlarında hadlerini bildirme gücünün ve hırsının şehvetiyle iyice kabarmış olan rekabetçi, acımasız, azgın miras önünde parıltısını yitirmeye, cehennem çukurunun içinden başını kaldıran maymun ve kaplan* karşısında sönükleşmeye başlamıştı.

Âlem bittiğinde ben ayaklarımın üzerinde durabiliyor, sallanmadan dimdik yürüyebiliyorken beni davet edenlerin bazıları hakkında aynı şeyi söylemek mümkün değildi. Hele de içlerinden birinin benim ayık halimi işaret ederek sokağın köşesinde kızgınlıkla gözyaşlarına boğulduğunu gayet iyi hatırlıyorum. Eski günlerimde aldığım eğitimin ürünü olan ve uçuşan beynimi kontrol altına almamı, kaslarımı ve mide bulantılarımı denetlememi, kırılıp dökülmeyen rahat bir ses çıkarmamı, sebep sonuç ilişkisi içinde, mantıklı bir şekilde düşünmemi sağlayan demir mengeneyi nereden bilsin zavallı? Bir yandan aklımdan bunları geçirirken bir yandan da gizliden gizliye pis pis sırıtıyordum. Bu içki âleminde beni madara edememişlerdi. Bu başarım nedeniyle kendimle gurur duydum. Şu işe bakın ki bugün bile gurur duyuyorum;

---

* Ünlü İngiliz şair Alfred Lord Tennyson'ın, "Bırak ölsün içindeki maymun ve kaplan," dizesinden. Şair "maymun ve kaplan" sözüyle insanın ilkel güdülerini ifade eder. (ç.n.)

işte böyle tuhaf bir bileşimden oluşmuştur erkek denen varlık.

Tabii ertesi sabah bin kelimemi yazamadım. Hastaydım, zehirlenmiştim. Bütün gün perişan halde gezdim. Öğleden sonra bir topluluğa hitap edecektim. Ettim ama kendimi hissettiğim kadar kötü konuşmuşumdur mutlaka. Akşamki veletlerden bazıları içkinin bendeki izlerini görmek için ön sıralara yerleşmişti. Onlar bende iz buldular mı bilemiyorum ama ben onlarda gördüm ve en az benim kadar rahatsız oldukları bilgisiyle avunup rahatladım.

Yeminle söylüyorum, bir daha asla böyle bir şey olmadı. Kimse bir daha benim aklımı çelip bira yarışına sokamadı. Hangi içki olursa olsun bu benim son içme yarışımdı. Elbette ondan sonra da sarhoş oldum ama daha akıllıca, daha ölçülü sarhoşluklardı ve asla rekabet nedeniyle değildi. Görmüş geçirmiş içkiciler böyle tecrübe kazanıyor demek ki...

Hayatımın bu döneminde sadece yanımdakilere arkadaşlık etmek amacıyla içtiğimi göstermek için yaşlı *Teutonic* gemisiyle Atlantik'i geçişimden bahsetmek isterim. Yolculuğun başında öyle denk geldi, bir İngiliz telsiz operatörüyle ve bir İspanyol nakliye firmasının genç elemanıyla arkadaş olduk. Adamlar sadece Horse's Neck adı verilen, içinde bir parça elma veya portakal kabuğu yüzen uzun, hafif ve serin bir kokteyl içiyorlardı. Ben de bütün yol boyunca bu iki yol arkadaşımla beraber Horse's Neck içtim. Viski içselerdi, ben de onlarla birlikte viski içecektim. Buradan benim zayıf karakterli olduğum sonucuna varılmasın. Sadece dert etmiyordum. Bu konuda ahlakçı bir tutumum yoktu. Gençliğin gücüyle doluydum, korkusuzdum ve alkol, benim için tamamen ihmal edilebilir bir sorundu.

Bölüm XXVIII

Henüz John Barleycorn'la kolkola girmeye hazır değildim. Gerçi yaşımla beraber başarım büyüyüp gelirim arttıkça, dünyadaki etki alanım genişledikçe John Barleycorn'un hayatımdaki varlığı da önem kazanmaya başlamıştı. Yine de henüz sadece başımla şöyle bir selamlayıp geçecek kadar tanış olmuştum onunla. Hâlâ sosyalleşme adına içiyor, yalnızken içmiyordum. Bazen kafayı buluyor ama bunları, sosyalleşme uğruna ödediğim ufak bedeller olarak görüyordum.

Bu dönemde John Barleycorn'a ne kadar uzak olduğumu göstermek için, umutsuzluk bataklığına battığımda ondan yardım istemenin aklıma bile gelmediğini söyleyebilirim. Bu kitapta anlatmayacağım ama hem hayatta hem de gönül işlerimde sıkıntı yaşıyordum. Üstelik bu sıkıntılarla birlikte, öyle görünmese de aslında onlarla ilişkili olan düşünsel sorunlar da baş vermişti.[61]

Başımdan geçenler, hiç deneyimlenmemiş şeyler değildir. Fazlasıyla pozitif bilim okumuş, fazlasıyla pozitif yaşamıştım. Gençliğimin bütün hevesiyle Gerçeğin peşinden amansızca koşmak gibi bir kadim kabahat işlemiştim. Gerçeğin peçesini yüzünden çekip almış ancak karşıma çıkan korkunç görüntüyü sindirememiştim. Kısacası, insanlık hariç hemen her şeye inancımı yitirmiştim ki inanmayı sürdürdüğüm insanlığın da pek iç açıcı bir yanı kalmamıştı aslında.

Bu uzun süren karamsarlık hastalığım çoğumuz tarafından bilindiği için burada ayrıntılandırılmaya değmez. Sadece o dönemi çok kötü geçirdiğimi söylemem yeter. Hatta bir Yunan filozofunun yapabileceği gibi, intiharı bile soğukkanlı bir biçimde değerlendirmişimdir. Hayıflandığım tek şey, terki hayat eylememi engellemek üzere besleme ve barındırma yükümlülüğü doğrudan bana düşen çok sayıda insanın varlığıydı.[62] Burası işin ahlak kısmı. Beni asıl kurtaran şey ise geriye kalan tek hayalimdi: HALK.

Mücadelesini verdiğim, uğruna gece yarılarına kadar gazyağı yaktığım şeyler beni düş kırıklığına uğratmıştı. Başarı mı? Nefret etmiştim ondan. Kabul ve onay görmek mi? Ölmüş ve küllere karışmıştı. Rıhtımdaki ve başaltındaki kalburaltı takımının üstünde bulunan kadın ve erkeklerden ibaret olan cemiyet mi? Sevimsiz zihinsel vasatlıklarından şaşkına dönmüştüm. Kadınların aşkı mı? Hepsi birbirine benziyordu. Para mı? İnsan bir geceyi ancak tek bir yatakta geçirebilir. Yine bir öğünde sadece tek bir biftek yiyebileceksen yüz bifteklik gelirin ne faydası olur ki... Sanat ve kültür mü? Biyolojinin katı gerçekleri uyarınca saçma şeylerdi, meraklıları daha da saçmaydı.

Yukarıda anlattıklarım ne kadar rahatsız olduğumu iyi gösteriyor. Ben bir savaşçı olarak doğmuştum. Halbuki şimdi, uğruna savaştığım şeylerin buna değmediği açığa çıkmıştı. Geriye sadece tek şey kalmıştı: HALK. Kendi mücadelem sona ermiş olabilirdi ama uğruna savaşacak tek bir şey daha vardı: HALK.

Beni hayata bağlayacak bu son şeyi keşfetmek üzere her zamanki aşırılığımla umutsuzluğun en derin noktalarında gezinmeme, gölgeler vadisinde yürümeme rağmen kulaklarım yine de John Barleycorn'a karşı sağırdı. Aradığım ilacın John Barleycorn olduğuna, yaşamamı sağlayacak yalanları bana onun söyleyebileceğine dair küçücük bir fısıltı bile dolaşmadı zihnimde. En üst nokta olarak aklıma tek şey ge-

liyordu: tabancam ve gürültücü merminin getireceği ebedi karanlık. Konuklarım için evde bir dolu viski bulundururdum. Asla dokunmadım. Oysa tabancamdan giderek korkar oldum; zihnimde ve istencimde ışıklar saça saça yanıp sönen HALK görüntülerinin oluştuğu dönemde korktum ondan. Ölüm arzusunu o kadar takıntı haline getirmiştim ki uykumda intihar edeceğimden endişe duyunca yarı bilinçli halde elim ona uzanırsa yerinde bulamayayım diye ortadan kaldırmaları için tabancamı birilerine vermeye mecbur kaldım.

Oysa beni kurtaran HALK oldu. Beni hayata HALK kelepçeledi. İçimde tek bir mücadelelik azim kalmıştı ve uğruna mücadele edeceğim tek şey, işte karşımdaydı. Her türlü ölçülü davranışı bir yana bırakıp daha da büyük bir ateşle kendimi sakınmasızca sosyalizm mücadelesine atarken, duygularını incittiğime, üstelik nasıl büyük bir acımasızlıkla incittiğime zerre aldırmadan, günlük yüz bifteğimin kaynağı olan ve bu konuda beni uyaran editörlere, yayıncılara güldüm. "Dengeli radikallerin" bana yönelttiği suçlamaya göreyse mücadelem öyle hararetli, öyle tekinsiz ve delice, öyle aşırı devrimciymiş ki ABD'de sosyalizmin gelişmesini beş yıl geciktirmişim. Hazır konusu açılmışken belirtmek isterim, pek gerçekçi olmayabilir ama ABD'de sosyalizmin gelişmesini en azından beş dakika hızlandırdığıma inanırım ben.

Beni uzun hastalığımdan çekip çıkaran, HALK oldu; John Barleycorn'un bu olayda parmağı yoktur. Sonra nekahet dönemindeyken tedavimi tamamlamak ve John Barleycorn tekrar uyandırana kadar karamsarlığımı uzun bir uykuya yatırmak için bir kadının aşkı çıkageldi.[63] Ben de bu arada Gerçeği daha az amansızca kovaladım, peçesinin son parçasını elimle sıkı sıkıya kavradım ama tuttum kendimi, çekip almadım. Artık Gerçeğin çıplak yüzüne bakmak benim için önemli değildi. Daha önce görmüş olduğum şeyi ikinci kez görme iznini kendime tanımayı reddettim. Önce-

den gördüğüm o şeyin hatırasını da tereddütsüz silip attım zihnimden.

Çok mutluydum. Hayat güzeldi, küçük şeylerden zevk alıyordum. Büyük şeyleri fazla ciddiye almaktan vazgeçmiştim. Hâlâ kitap okuyordum ama eskisi kadar şevkli değildim. Bugün hâlâ kitap okurum fakat artık hiçbir zaman hayatın ardındaki, yıldızların gerisindeki gizemlerin sırrına ermemi kulağıma fısıldayan, benim de ötelerden ve yukarılardan gelen bu çağrıya, gençlik coşkumun tüm görkemiyle uyduğum zamanki gibi okuyamayacağım.

Bu bölümde vurgulamak istediğim şey, zaman zaman hepimizin başına gelebileceği gibi uzun bir rahatsızlık dönemi geçirmem ve bu dönemi John Barleycorn'un yardımına başvurmadan atlatmamdır. Beni sağaltıp kurtaran şey, aşk, sosyalizm ve HALK'tır, yani insan zihninin sağlığa yararlı icatlarıdır. Doğuştan alkolik olmayan tek bir adam varsa, onun ben olduğuma eminim. Ama yine de... Neyse, önümüzdeki bölümleri bekleyelim ki her yerde hazır ve nazır olan John Barleycorn'la çeyrek asır boyunca süren ahbaplığımın bedelini nasıl ödediğimi görelim.

Bölüm XXIX

Uzun hastalığımdan sonraki içkiciliğim yine dost sohbetleriyle sınırlı olmaya devam etti. Birileriyle birlikteysem ve onlar içiyorsa ben de içiyordum. Öte yandan alkole duyduğum ihtiyaç belli belirsiz bir şekil almaya ve artmaya başlamıştı. Bedenimin ihtiyacı değildi bu. Boks yapıyor, yüzüyor, yelken açıyor, at biniyor, açık havada son derece sağlıklı bir yaşam sürüyor ve hayat sigortasının tetkiklerini kolayca geçiyordum. Bugünden geriye dönüp baktığımda görüyorum ki bu alkol ihtiyacım, ilk aşamalarda zihinsel bir ihtiyaçmış, sinirsel bir ihtiyaçmış, neşelenme ihtiyacıymış. Bunu nasıl açıklayabilirim?

Şuna benzer bir şeydi: Fizyolojik olarak, damak zevkim ve midem açısından alkolü her zaman itici bulmuşumdur. Yedi yaşımda içtiğim buruk sofra şarabı, beş yaşımda içtiğim biradan daha iyi bir tat bırakmamıştı bende. İster yazayım, ister okuyayım, yalnız başımayken alkol ihtiyacı duymuyordum. Ancak bir yandan yaşım veya bilgeliğim ya da her ikisi birden artıyordu; buna yaşlanma da diyebilirsiniz. Birileriyle birlikteyken söylenen ve yapılan şeylerden artık daha az zevk alıyor, daha az heyecan duyuyordum. Bir zamanlar değer verdiğim eğlenceler ve tehlikeli oyunlar artık dişe dokunur şeyler gibi gelmiyor, kadınların yavan ve saçma laflarını, o küçük, az pişmiş erkeklerinse şatafat

ve kibir dolu söylevlerini dinlemek, artık bana işkence oluyordu. Ya insanın fazla kitap okumasının bedeliydi bu, ya da salak olmasının. Benim durumumda bunlardan hangisi geçerli olduğu, önemli değildi. Sorun, gerçeğin kendisiydi. Gerçek, benim gerçeğimdi. Hayat giderek önemini kaybediyor, aydınlık yavaş yavaş kararıyor, insan ilişkilerinin ışıltısı azaldıkça azalıyordu.

Yıldızların arasında çok yükseklere tırmanmış veya belki de fazla derin uykulara dalmıştım. Gerçi duygusal ve sinirsel açıdan hiçbir şekilde kontrolsüz, bitkin veya yorgun değildim. Nabzım normaldi. Sigorta doktorlarına göre kalbim şaşılacak kadar harika çalışıyordu. Aynı doktorlar, ciğerlerime de deliriyordu. Günde bin kelime yazıyordum. Hayatın payıma düşen tüm işleriyle ilgilenmek konusunda son derece titiz davranıyordum. Neşeyle ve memnuniyetle fiziksel egzersiz yapıyordum. Geceleri bebekler gibi uyuyordum. Ama...

Ama birileriyle birlikte dışarı çıktığım an melankoliye ve manevi gözyaşlarına boğuluyordum. Sıkıcı ahmaklar olarak gördüğüm adamların vakur ifadelerle attırdıkları cümlelere ne kahkahalarımla eşlik edebiliyor ne de gülüp dalga geçebiliyordum. Yine bütün o aptal ve yumuşak görünümlerinin altında, biyolojik yazgılarının izinde kendi tüylerini döküp yerine başka hayvanların kürklerini geçirdikleri dönemin öncesinin dişi maymunları kadar ilkel, keskin ve öldürücü olan kadınların aptalca ve yapmacık gevezeliklerine gülmeyi veya eski zamanlardaki gibi hafife alarak takılmayı başaramıyordum.

Karamsar da değildim. Yemin ederim değildim. Sadece sıkılıyordum. Aynı gösteriyi birçok kez izlemiş, aynı şarkıları ve esprileri defalarca duymuştum. Tüm bunlardan ne elde edilebileceğini de fazlasıyla biliyordum. Görünenin ardındaki makinenin dişlilerini o kadar iyi tanıyordum ki sahnedeki kasıntılı duruşlar, kahkahalar ve şarkılar, arkadaki çarklardan gelen gıcırtıyı bastıramıyordu.

Sahnedeki melek sesli tenorun, kuliste karısını dövdüğünü görmenin insana pek faydası olmuyor. Evet, sahnenin arkasında bulunmuştum ve bunun bedelini ödüyordum. Ya da salağın tekiydim. Benim bunlardan hangisi olduğum önemli değildi. Önemli olan durumun kendisiydi ve durum da şuydu ki artık sosyal ilişkiler benim için giderek zor ve sancılı bir hal alıyordu. Öte yandan söylemem gerekir ki nadiren, gerçekten çok ender zamanlarda, nadir bulunan canlarla, benim gibi salaklarla bir arada olup yıldızlar arasında, yani salaklar cennetinde muhteşem saatler geçirdim. Beni asla sıkmayan, tersine her an yeni ve bitmek bilmez bir sürpriz ve hayranlık kaynağı olan, nadir bulunan bir canla, yani bir salakla evlendim. Ama bütün saatlerimi onun yanında geçiremezdim.

Aynı şekilde onu da bütün saatlerini benimle birlikte geçirmeye zorlamak, akıl kârı olmayacağı gibi adalete de sığmazdı. Ayrıca peş peşe başarılı kitaplar yazmıştım ve toplum, o kitapların yazarının kendini tazeleyebileceği dinlence ve eğlence saatlerinin bir kısmını talep ediyordu. Bunun dışında şahsı ve gereksinimleri itibariyle normal olan bir adamın, erkek arkadaşlarıyla da vakit geçirmeye ihtiyacı vardır.

İşte tekrar ona geliyoruz. Yaldızları dökülmüş vaziyetteki sosyal ilişkiler oyununa nasıl katlanacaktım? Tabii ki John Barleycorn'la... Her zamanki müthiş sabrıyla çeyrek asırdır, hatta daha da uzun süredir ona ihtiyaç duyup elimi uzatmamı beklemişti. Bünyem ve şansım sayesinde binbir numarasını atlatmıştım ama çantasında başka nice oyunlar vardı. Bir-iki veya birkaç kokteylin beni neşelendirip aptalların aptallıklarına katlanmamı sağladığını fark ettim. Yemekten önce aldığım bir veya birkaç kokteyl, uzun süredir benim için gülünebilir olmaktan çıkmış şeylere tüm kalbimle gülmemi sağlıyordu. Çökmüş zihnimi ve sıkıntılı ruhumu dürten bir üvendire, bir mahmuz, bir tekme görevini görüyordu. Kahkahalarımı ve şarkılarımı ortaya çıka-

rıyor, muhayyileme kıvraklık kazandırıyor, böylece ben de o kişilerin en hayat dolu olanlarıyla birlikte gülüp şarkılar söyleyebiliyor, aptalca şeylerden bahsediyor veya bambaşka sohbetler de edilebileceğinden haberi bile olmayan fiyakacı vasatları tatmin edecek bir şevk ve yoğunlukla yavan laflar attırabiliyordum.

Kokteyl almadan kötü bir muhabbet arkadaşıyken bir tane içince gayet hoşsohbet bir ahbaba dönüşüyordum. Neşelenme ilacımı kendim vererek sahte bir sevinç ve zindeliğe ulaşıyordum. Her şey o kadar belli belirsiz başladı ki John Barleycorn'u eskiden beri yakinen tanıyan ben bile onun bir yönlendirmede bulunduğunu kesinlikle anlayamadım. Canım müzik ve dem çekmeye başladı, çok geçmeden daha çılgın müzikler ve daha fazla dem ister oldum.

Yemek öncesi aldığım kokteylin vakti gelsin diye beklediğimi işte bu sıralarda fark ettim. O kokteyli İSTİYORDUM ve istediğimin de FARKINDAYDIM. Uzakdoğu'da savaş muhabirliği yaparken belli bir eve gitmek için dayanılmaz bir çekim duyduğumu hatırlıyorum.* Bütün yemek davetlerini kabul etmem dışında hemen her öğleden sonra oraya uğruyordum. Evet, beni gayet çekici bir kadın ağırlıyordu ama evine bu kadar sık gitmemin nedeni kadının kendisi değildi. Bu koca şehrin, içki karışımları hazırlamanın bir sanat halini aldığı yabancı nüfusu arasında en iyi kokteylleri o yapıyordu. Kulüpte, otellerde ya da başka evlerde böyle kokteyller yaratamıyorlardı. Oysa onunkiler son derece zekice hazırlanmış olurdu. Birer başyapıttılar. İnsanın ağzının tadını en az bozan ve kafasını en çok güzelleştiren şeylerdi. Yine de o kokteylleri sosyalleşme adına, eğlenceli ve hoşsohbet olayım diye içiyordum. Nitekim o şehirden at sırtında ayrıldıktan sonra pirinç tarlalarını geçmek ve dağları aşmak için yüzler-

* Jack London, *San Francisco Examiner* gazetesi adına Rus-Japon savaşını izlemek için 1904 yılında savaşın sürdüğü Mançurya ve Kore'ye giderek haberler geçti, yorum ve izlenimler yazdı. (ç.n.)

ce kilometre yol kat ederken, aylar boyunca süren muharebeleri izlerken ve muzaffer Japonlarla birlikte Mançurya'ya girerken hiç içmedim. Yük beygirimde mutlaka birkaç şişe viskim olurdu. Kendi başımayken kapağını bile çevirmemiş, tek bir yudum almamış, böyle bir isteği asla duymamışımdır. Ama kampıma bir beyaz geldiğinde hemen bir şişe açar ve erkeklerin hep yaptığı gibi, ben onun kampına gitmiş olsam yine yapacağımız gibi, karşılıklı içerek sohbet ederdik. O viskileri sosyal ilişkilerimi geliştirmek amacıyla taşıdığım için masrafını da muhabirliğini yaptığım gazetenin hesabına yazdım.

İçme arzumun hemen hemen kendini hiç belli etmeden nasıl giderek arttığını, ancak bugünden geriye bakarken anlayabiliyorum. Dikkatimi çekmeyen küçük belirtiler ortaya çıkmakta, ben fark etmeden saman çöpleri rüzgârda uçuşmakta, ne kadar vahim olduğunu kavrayamadığım minik olaylar yaşanmaktaymış meğerse.

Örneğin birkaç yıldan beri her kış San Francisco Körfezi'nde altı-sekiz hafta yelken seyri yapmayı âdet edinmiştim. Sağlam şalupa yatım *Spray*'in rahat bir kabini ve kömürlü bir ocağı vardı. Yemekleri Koreli bir gencin[64] yaptığı teknede, genellikle seyrin keyfini paylaşmak için arkadaşlarım da olurdu. Daktilomu yanıma alır, günde bin kelimemi yazardım. Şu anda aklımdan geçen o seyirde, yanımda Cloudesley ile Toddy[65] vardı. Bu Toddy'nin ilk gezisiydi. Cloudesley bira içtiği için ben de önceki gezilerde bira tedariği yapmış ve onunla beraber bira içmiştim.

Ama bu sefer farklıydı. Toddy'ye bu lakap takılmıştı çünkü şeytani zekasıyla hemencecik bir şeyleri birbirine karıştırıp bir kokteyl hazırlayıverirdi.* Bu yüzden tekneye birkaç galon viski almıştım. Hiç yeter mi! Daha bir sürü galonlar almam gerekti çünkü Cloudesley'le bende, boğazımızdan

* Toddy: Sıcak su, düşük miktarda alkol ve şekerle yapılan, bazen de baharat ve limon katılan sıcak koktey. (ç.n.)

aşağı inerken son derece zevk veren ve insanı çakırkeyif yapan belli bir sıcak kokteyli içme alışkanlığı gelişmişti.

Sevmiştim o sıcak kokteylleri. Giderek ben de yapmak için sabırsızlanmaya başladım. Kahvaltıdan, öğle ve akşam yemeklerinden önce birer tane içiyor, son olarak da yatmadan önce bir tane götürüyorduk. Hiç sarhoş olmadık. Ama günde dört kokteyl, insanı bir hoş ediyordu diyebilirim. Toddy seyrin ortasında San Francisco'ya çağrılınca Cloudesley ile birlikte bu işi Koreli gence yükledik; sıcak kokteylleri artık belli bir formüle göre düzenli olarak bize o hazırlıyordu.

Bütün bu olanlar teknede kaldı. Karaya çıkıp eve dönünce kahvaltıdan önce ayılmak veya yatmadan önce uyumak için kokteyl falan içmedim. Hatta o tarihten beri sıcak kokteyl içmedim ki aradan yıllar geçti. Ama mesele şuydu ki onları SEVMİŞTİM. Yarattıkları şen ve canayakın tip, harika bir şeydi. Sıcak kokteyller, kendi küçük, sinsi yöntemlerince insanı güzel güzel John Barleycorn'un yolunun yolcusu haline getiriyorlardı. Giderek büyüyüp gündelik ve öldürücü bir arzuya dönüşmeye yazgılı bir şeyi kaşıyorlardı. Bunu görememiş, aklımın ucuna bile getirmemiştim; hem de ben, yıllardır John Barleycorn'la birlikte yaşayan ve bana sahip olmak için gösterdiği bütün nafile çabalara kahkahalarla gülen ben.

Bölüm XXX

Uzun hastalığımdan kurtulma sürecimin bir kısmı, kitaplarla ve sorunlarla bağlantılı olmayan küçük şeylerden, yüzme havuzunda ebelemece oynamaktan, uçurtma uçurmaktan, at binmekten, mekanik bulmacalarla uğraşmaktan keyif almaktan oluşuyordu. Sonuç olarak şehirden bıkmıştım. Ay Vadisi'ndeki çiftlikte cennetimi bulmuştum.[66] Artık şehirde yaşamıyordum. Şehir artık benim için sadece müzik, tiyatro ve Türk hamamı[67] demekti.

Hayatımda her şey yolundaydı. Sıkı çalışıyordum, çılgın oyunlar oynuyordum ve gayet mutluydum. Kurgu eserleri daha çok, olguları anlatan kitapları daha az okuyordum. Geçmiştekinin onda biri kadar bile ilgilenmiyordum onlarla. Varoluşun temel meseleleriyle ilgilenmeye devam ediyordum ama bu ilgi artık son derece sakıngan bir ilgiydi çünkü Gerçeğin peçesini yakaladığımda parmaklarımı yakmış, kendimi zor kurtarmıştım. Bu yaklaşımımda biraz yalan, biraz da ikiyüzlülük vardı ama hayata tutunmak isteyen bir adamın yalanı ve ikiyüzlülüğüydü bu. Biyolojik gerçeklerin vahşi tercümesi olarak kabul ettiğim şeye karşı bilerek kör etmiştim gözlerimi. Netice itibariyle sadece kötü bir alışkanlıktan vazgeçmeye, olumsuz zihin halimden kurtulmaya çalışıyordum. Üstelik, tekrarlıyorum, gayet mutluydum. Eklemek isterim ki bu dönem, nesnel ve dikkatli bir değerlen-

dirmeye tabi tutulduğunda, açık ara hayatımdaki en mutlu dönemdir.

Oysa görebildiğim kadarıyla dizginsiz ve mantıksız bir şekilde vakit yaklaşıyor, John Barleycorn'la eğleştiğim yirmi küsur yılın bedelini ödeyeceğim günler geliyordu. Bazen çiftliğe konuklar gelir ve birkaç gün kalırdı. İçlerinden bazısı içki içmezdi. Ama içenler açısından çiftlikte alkol bulunmaması büyük sıkıntıydı. Bu sıkıntıyı çekmeye onları mecbur bırakarak konukseverlik duygumu ihlal edemezdim. Çiftlikte stok bulundurmak üzere sipariş verdim; sadece konuklar için.

Kokteyllerle, nasıl yapıldıklarını merak edecek kadar çok ilgilenmemiştim. Bu yüzden de Oakland'de bir barmenle anlaşarak bana bol bol kokteyl yapıp göndermesini sağladım. Konuğum yokken ben içmiyordum. Sonra sabah çalışmamı bitirdiğimde evde konuk varsa memnun olduğumu fark etmeye başladım çünkü böylece onunla birlikte bir kokteyl içebilecektim.

Alkol konusunda o kadar temizdim ki tek bir kokteyl bile beni etkileyebiliyordu. Tek bir kokteyl bile zihnimi parlatıyor, sofraya oturup o harika yemek sürecine başlamadan birkaç dakika önce gıdıklayıp kahkahalar attırıyordu. Öte yandan midem o kadar sağlam, alkole direncim o kadar güçlüydü ki o tek kokteyl, parlaklığın sönük bir ışıltısından, azıcık güldüren mecalsiz bir gıdıklamadan öteye geçemiyordu. Bir gün bir arkadaş en samimi ve utanmaz haliyle ikinci kokteylini istedi. Ben de onunla beraber ikinci kokteylimi içtim. Belirgin ölçüde daha uzun ve sıcak bir parıltı yaşadım, daha derin ve yankılı kahkahalar attım. İnsan bu tür deneyimleri unutmaz. Hatta bazen, o kadar çok mutlu oldum ki gerçek anlamda içmeye mutluluktan başladım diye düşünmeye kadar vardırırım.

Bir gün Charmian ile birlikte ata binip dağlarda uzun bir gezinti yaptığımızı hatırlıyorum. Hizmetliler o gün izinliydi,

geç saatlerde eve döndüğümüzde yemeklerimizi ısıtıp eğlenceli bir akşam yemeği yedik. Hey gidi hey, yemek ısınırken gecenin o saatinde ayakta olmak, mutfakta onunla başbaşa kalmak ne güzeldi. Şahsen hayatımın zirvesindeydim. Kitaplar ve nihai gerçeklik gibi şeyler yoktu sanki. Vücudum görkemli bir zindelik halindeydi; uzun uzun at binip sağlıklı bir yorgunlukla eve dönmüştük. Harika bir gündü. Gece de harikaydı. Ruh eşim olan kadınla birlikte neşeli bir taşkınlık içinde keyfediyorduk. Hiçbir derdim yoktu. Bütün faturalar ödeniyor, fazladan para akmaya devam ediyordu. Gelecek, tüm ferahlığıyla önümde apaçıktı. İşte tam orada, mutfakta, ısıtıcıda leziz yemekler fokur fokur kaynar, biz fıkır fıkır gülüşüp kaynatırken, midemde keskin bir lezzet iştahı duydum.

Kendimi o kadar iyi hissediyordum ki bir şekilde, içimde bir yerde, kendimi daha iyi hissetmek için doyumsuz bir istek uyandı. O kadar mutluydum ki mutluluğumu daha da artırmak istedim. Bunun yolunu iyi biliyordum. John Barleycorn'la kurduğum on bin temastan öğrenmiştim. Mutfaktan birkaç kez çıkıp kokteyl şişesine gittim ve şişeyi her seferinde erkeklere layık bir miktarda eksilttim. Sonuç harikaydı. Kafam dumanlanmamış, gözlerim çakmak çakmak olmamış, tersine ısınmıştım, parlamıştım, mutluluğum zirve yapmıştı. Hayat bana cömert davranmış, bu eli açıklığa ben de katkıda bulunmuştum. Mükemmel bir andı; hayatımın en mükemmel anlarından biriydi. Ama sizin de göreceğiniz gibi bunun bedelini uzun süre sonra ödeyecektim. İnsan böyle deneyimleri unutmuyor ve beşeri aptallığıyla, aynı etkilerin aynı sonuçları doğuracağını buyuran değişmez bir yasanın bulunmadığını anlaması sağlanamıyor. Tabii ki doğurmaz, yoksa bininci nefes afyon da ilk nefesteki hazları yaratır, bir yıl boyunca içilen onca kokteylden sonra aynı derecede ısınıp parlamak için birkaç kokteyl yuvarlamaya gerek kalmaz, bir tanesi yeterdi.

Bir gün, öğle yemeğinden hemen önce, sabahki yazı çalışmamı bitirdikten sonra ve evde konuk yokken, yalnız başıma bir kokteyl içtim. Ondan sonra evde konuk olmadan da öğle yemeği öncesinde kokteyl içmeye başladım. İşte John Barleycorn'un bana sahip olduğu an, o andır. Artık düzenli olarak içmeye başlamıştım çünkü. Yalnız başımayken içmeye başlamıştım. Üstelik konukseverlik için değil, tat almak için değil, içkinin etkisi nedeniyle içmeye başlamıştım.

Artık her gün yemek öncesindeki o kokteyli içmek İSTİYORDUM. O kokteyli içmekten vazgeçmek için aklıma bir neden gelmiyordu. Parasını ödemiştim. Eğer istersem günde bin kokteyl parası ödeyebilirdim. Yıllardır çok daha sert zıkkımlardan aşırı miktarlarda içip de herhangi bir zarar görmemiş benim gibi birine bir kokteyl, tek bir kokteylcik ne yapabilirdi ki?

Çiftlikte şöyle bir programım vardı: Her sabah saat dört veya beşte yatakta başladığım okumalarımı veya prova baskı düzeltilerimi bitirdikten sonra saat sekiz buçukta masamın başına geçerdim. Saat dokuza kadar ufak tefek yazışmalarımla meşgul olur[68] ve değişmez olarak saat tam dokuzda yazmaya başlardım. Saat on birde, bazen birkaç dakika erken veya geç, bin kelimem biterdi. Yarım saat kadar da masamı toparlamaya ayırdıktan sonra o günkü işimi bitirmiş olur, gelen mektupları ve gazeteyi alarak saat on bir buçukta ağaçların altındaki hamağa uzanırdım. Saat yarımda öğle yemeğimi yer, öğleden sonra da yüzer ve ata binerdim.

Bir sabah saat on bir buçukta hamağa uzanmadan önce bir kokteyl içtim. Sonraki günlerde bunu tekrarladım. Elbette saat yarımdaki yemekten hemen önce bir tane daha içiyordum. Kısa süre içinde bin kelimemin tam ortasındayken kendimi masamda oturup sabırsızlıkla saat on bir buçuk kokteylini bekler halde buldum.

Artık sonunda alkolü arzu ettiğimin bilincine tamamen varmıştım. İyi de ne sakıncası olabilirdi? John Barley-

corn'dan korkmuyordum. Çok uzun süredir onunla hemhal olmuştum. İçki konusunda akıllıca davranıyordum. Ölçülüydüm. Bir daha asla aşırı içmeyecektim. John Barleycorn'un yarattığı tehlikeleri, tuzakları, geçmişte beni öldürmek için uyguladığı farklı yol ve yöntemleri biliyordum. Ama bütün bunlar gerilerde, hem de çok gerilerde kalmıştı. Bundan böyle kendimi kaybedecek kadar içmeyecektim. Bir daha asla sarhoş olmayacaktım. Tek istediğim beni ısıtıp parlatacak, içimi neşelendirip canlandıracak, yüzüme kahkahalar konduracak, hayal gücümün kurtçuklarını hafiften kıpırdatacak ölçüde içmekti. Ne de olsa kendime tamamen hakim, John Barleycorn'a kesinlikle egemendim.

Bölüm XXXI

İnsan organizmasında aynı etki, her zaman aynı tepkiyi yaratmıyor. Yavaş yavaş bir kadeh kokteylin beni etkilemediğini keşfettim. Hiçbir şey yapmıyordu. Ne parlatıyor, ne de gıdıklıyordu. İlk zamanlardaki bir kadehin etkisini sağlamak için artık iki veya üç kadeh gerekiyordu. Ve ben, işte o etkiyi istiyordum. Günün ilk kokteylini, sabah postasını hamağa götürürken, saat on bir buçukta, ikinciyi ise bir saat sonra, yemekten hemen önce içiyordum. Hamaktan on dakika erken kalkma âdeti geliştirdim ki acele etmeden yemekten önce bir kokteyl daha içmeye başlayacak vaktim olsun. Bu alışkanlık programıma dahil oldu: çalışma masamla yemek masam arasındaki bir saatte üç kokteyl. En beter iki içki alışkanlığı budur: düzenli içmek ve yalnız içmek.

Etrafta biri varken hep içmek isterdim zaten. Artık kimse yokken de içiyordum. Sonra bir adım daha attım. İçme kapasitesi sınırlı bir konuğum varsa onun bir kadehine karşı ben iki kadeh içmeye başladım; bir kadeh onunla, bir kadeh de onsuz ve onun haberi olmadan. İkinci içkiyi resmen ÇALIYORDUM. Hatta daha da kötüsü oldu, evde bir konuk veya birlikte içebileceğim biri ya da bir yoldaş varken bile yalnız içmeye başladım. Hafifletici nedeni John Barleycorn sağlıyordu nasıl olsa. Aşırı misafirperverlik göstererek konuğu sıkmak, sarhoş etmek yanlış olurdu. Çapı sınırlı konu-

ğu benimle birlikte içmeye ikna etsem kesin sarhoş olurdu. Onun yarı sayıda kadehle sağladığı etkiden kendimi mahrum bırakmak istemiyorsam öteki kadehleri de çalmaktan başka ne yapabilirdim?

İçki maceramın gelişimini size bu şekilde anlatırken aptal veya zayıf biri olmadığımı lütfen unutmayın. Dünyanın böyle şeyleri ölçerken kullandığı ölçüte göre tam bir başarı öyküsüyüm. Alçakgönüllü olmayacağım, bunu söylerken sıradan insanlarınkinden daha belirgin olan, ciddi akıl ve irade gücü gerektiren bir başarıdan bahsediyorum. Vücudum güçlüdür. Zayıfların sinek gibi öldüğü yerlerden sapasağlam çıkmışımdır. Ama bakın, anlattığım bu şeyler bana ve benim vücudumun başına geliyordu. Ben gerçeğim. İçtiğim de gerçektir. İçkiye düşkünlüğüm, hayali veya kuramsal bir şey değil, bir olgudur ve benim bakışıma göre John Barleycorn'un gücünden başka bir şeyin göstergesi değildir. Hâlâ var olmasına bizim izin verdiğimiz bir vahşettir John Barleycorn; insanlarımızın gençliğini, gücünü, neşesini çalmak ve aramızda yetişen en iyilerimizin çoğunu içimizden çekip almak suretiyle bize ağır bedeller ödeten, eski çılgın ve acımasız günlerimizden kalma ölümcül bir kurumdur.

Neyse, ben yine anlatımıma döneyim. Havuzda şamata ederek, sonrasında da atımın sırtında dağlara ve Ay Vadisi'ne çıkıp inerek geçirdiğim başka bir gün kendimi yine o kadar iyi, o kadar şahane hissettim ki biraz daha iyi, biraz daha şahane olmak istedim. Bunu nasıl yapacağımı biliyordum. Yemekten önce içilecek bir kokteyl kesmeyecekti. İki üç kokteyle, hatta daha fazlasına ihtiyaç vardı. İçtim. Neden içmeyeyim ki? Hayatımı yaşıyordum. Hayatımı yaşamayı hep çok sevmişimdir. Tabii bu da günlük programımın bir parçası haline geldi.

Derken ek kokteyller içmek için hep bahaneler bulmaya başladım. Gayet neşeli bir kalabalığın toplanması da olabilirdi bu, mimarıma kızmam, ahırda çalışan taş ustasının yaptığı

hırsızlığa sinirlenmem, en sevdiğim atımın dikenli tellere dolanarak ölmesi, sabah postasıyla editörlerden ve yayıncılardan gelen mektuplardan çıkan güzel ve paralı haberler de... İçme isteği içimde filizlenmişse bahanenin önemi yoktu. Mesele şuydu: Alkol almak İSTİYORDUM. Yirmi küsur yıldır içmek istemeden içkinin kenarında köşesinde dolaşan ben, şimdi onu istiyordum. Üstelik gücüm, zaafım haline gelmişti. Ortalama insanın bir içkiden alacağı etkiyi elde etmek için benim iki, üç, hatta dört kadeh içmem gerekiyordu.

Uyduğum bir kural vardı: Günde bin kelimemi bitirmeden asla içmiyordum. İçtiğim zaman, bitmiş olan işimle günün öbür kısmında yaşayacağım keyif hali arasına, beynimde kokteyllerden bir duvar örmüş, işimi aklımdan kovmuş oluyordum. Ertesi sabah saat dokuzda masamın başına oturup o günkü bin kelimeme başlayana kadar bir daha aklımdan işime dair en ufak bir düşünce kırıntısı geçmiyordu. Zihnimin bu hali arzu ettiğim bir şeydi. Enerjimi alkolün engelleyici duvarıyla koruyordum. John Barleycorn, kendini resmettiği kadar kötü değildi. Bu kardeşine birçok iyilik yapmıştı ve bu da onlardan biriydi.

Sağlıklı, güzel ve saygın bir iş yapıyordum. Yazdıklarım asla kötümser değildi. Uzun hastalığım boyunca hayatı nasıl yaşayacağımı öğrenmiştim. Yanılsamanın doğru olduğunu bilen biri olarak, yanılsamayı yüceltiyordum. Bugün hâlâ aynı türden temiz, canlı, iyimser, insanı hayata yönlendiren işler çıkartırım. Eleştirmenler hep eserlerimin dolup taşan yaşam enerjisine dikkat çekmiş, aslında bizzat yararlandığım bu yanılsamalar tarafından gözümün nasıl boyandığını dile getirmişlerdir.

Konudan biraz ayrılmışken, kendime bin kez sorduğum şu soruyu bir kez daha tekrarlamama izin verin. NEDEN İÇİYORDUM? Buna ne gerek vardı? Mutluydum. Fazla mutlu olduğum için mi içiyordum? Güçlüydüm. Fazla güçlü olduğum için mi içiyordum? Yaşam enerjim mi fazla geliyor-

du? Neden içtiğimi bilmiyorum. Bu soruya cevap veremem belki ama içimde giderek büyüyen bir şüpheyi dile getirebilirim. Yıllar boyunca John Barleycorn'la fazlasıyla yakın temasta oldum. Bir solak uzun süre çalışırsa, sağlak olabilir. Alkolik olmayan biriyken, acaba bu uzun temas yüzünden alkolik mi olmuştum?

Çok mutluydum. Uzun hastalığım sırasında bir kadının tatmin edici aşkını elde etmiştim. Daha az çabayla daha çok para kazanıyordum. Sağlık içinde parıldıyordum. Bebekler gibi uyuyordum. Başarılı kitaplar yazmaya devam ediyor, toplumsal mücadelemdeyse çağımızın gerçeklerinin benim düşünsel tutumumu destekleyip karşıtlarımı susturduğuna her gün tanık oluyordum. Bir gün bile üzüntü, hayal kırıklığı, pişmanlık hissetmiyordum. Her zaman mutluydum. Hayat, bitmeyen bir şarkı gibiydi. Uyanık olduğum saatlerdeki neşemden çalıyorum diye o mübarek uykuya bile istemeye istemeye yatıyordum. Bütün bunlara rağmen içiyordum. Hiç tahmin edememişim; meğer John Barleycorn, her şeyiyle kendisine ait bir hastalık için sahneyi hazırlıyormuş.

Ne kadar çok içtiysem aynı etkiyi almam için o kadar daha içmem gerekiyordu. Ay Vadisi'nden şehre inip akşam yemeğini dışarıda yediğimizde, yemek öncesinde masada servis edilen kokteyl, yetersiz kalıyordu. Güzelleştirmiyordu beni. Yemeğe başlamadan etkiyi artırmak zorunda kalıyordum: iki, üç, hatta arkadaşlarla birlikteysem dört, beş, altı kokteyl; kaç tane olursa olsun, birkaç taneden sonrası fark etmiyordu. Sonra aklıma parlak bir fikir geldi. Barmene duble kokteyl hazırlamasını söyledim. Ondan sonra da acelem olduğunda duble kokteyl ısmarlıyordum. Böylece zamandan tasarruf ediyordum.

Düzenli biçimde bu kadar çok içmenin sonuçlarından biri, yorgunluktu. Zihnim yapay aracılarla parlayıp canlanmaya o kadar alışmıştı ki artık onlar olmaksızın parlayıp canlanmıyordu. İnsanlarla buluşmaya, sosyal ortamlara gir-

meye hazır olmak için bile alkol almam giderek daha çok zorunlu hale geliyordu. Arkadaşlarla buluştuğumda kafa dengi bir dost haline gelmek için önce içkinin etkisi altına girmeli, kurtçuklar kıpırdanmaya başlamalı, beynim neşeyle parıldamalı, kahkaha atmak için gıdıklanmalı, o şeytani iğne tarafından sokulmalıydım.

Bir başka sonuç, John Barleycorn'un beni hataya zorlamasıydı. Uzun hastalığımı bana karşı kullanarak tekrar Gerçeğin peşine düşmem, peçesini tutup indirmem için ayartmaya, hakikatin çıplak yüzüne bakmam için kandırmaya çalışıyordu. Aşama aşama yapıyordu bunu. Düşüncelerim tekrar haşinleşmeye başlıyordu ama bu kez yavaş yavaş.

Bazen aklımdan uyarılar geçiyordu. Sürekli içersem sonum ne olacaktı? Bu soruları susturmak için John Barleycorn'a güvenebilirsiniz. Onun yöntemi, "Hadi gel, bir kadeh içki al da ne olacağını anlatayım," idi. İşe de yarıyordu. Örneğin John Barleycorn'un bana hatırlatmaktan bıkmadığı aşağıdaki olay bunu çok güzel anlatıyor:

Hassas ameliyat gerektiren bir kaza geçirmiştim. Ameliyat masasından kalktıktan bir hafta sonra, zayıf ve yorgun bir durumda hastanedeki yatağımda yatıyordum. Yüzümün güneş yanığı rengi solmuş, karman çorman uzamış sakalımın arasından artık ne kadar görünebilirse, hastalıklı bir sarıya bürünmüştü. Taburcu olmadan hemen önce doktorum yatağımın başında duruyor, içtiğim sigaraya kınayan gözlerle bakıyordu.

"Bunu bırakman gerekir," diye nutuk çekmeye başladı. "Yoksa sonunda seni mezara götürür. Bana bir bakar mısın?"

Baktım. Ben yaşlarda, geniş omuzlu, güçlü kuvvetli, pırıl pırıl gözlü, elma yanaklı, sağlıklı biriydi. İnsanoğlunun benden daha iyi bir örneği olduğuna şüphe yoktu.

"Ben de sigara içerdim," diye devam etti. "Hatta puro. Sonra bıraktım. Şimdi bana bak."

Gururluydu ve bu bilinçli esenlik hali nedeniyle buna hakkı vardı. Ama bir ay içinde ölüp gitti. Kaza değildi. Uzun

bilimsel isimleri olan yarım düzine mikrop saldırıp onu alt etmişti. Şaşırtıcı ve acılı komplikasyonlar sonucunda ölmeden önce insanlığın o görkemli örneğinin acılı çığlıkları, günler boyunca bir sokak öteden duyulurdu. Feryatlar içinde öldü.

"Görüyorsun ya," dedi John Barleycorn, "kendine iyi bakıyordu. Puro içmeyi bile bırakmıştı. Karşılığı bu oldu. İçten içe hayli çürümüş demek ki... Mikroplar zıplayabilir. Onlara karşı koymak mümkün değildir. Senin o azametli doktorun her türlü önlemi almıştı ama sonunda onu ele geçirdiler. Mikroplar zıpladığı zaman nereye ineceklerini bilemezsin. Sana da gelebilirler. Adamın kaçırdıklarına baksana. Eninde sonunda mikrobun biri üstüne zıplayıp seni indirecek diye benim sunabileceklerimden mahrum mu kalacaksın? Hayatta adalet diye bir şey yoktur. Piyangodur hayat. Oysa ben yüzüme bir gülümseme oturtur, gerçeklerin suratına karşı kahkahamı atarım. Sen de benimle birlikte gülümse, kahkahanı at. Nasıl olsa günün birinde senin de vaden gelecek ama bu arada bol bol gülmüş olursun. Burası kapkaranlık bir dünya. Ben senin için aydınlatırım. Senin doktorun bile başına böyle şeyler geliyorsa çürümüş bu dünya. Yapacak tek şey var: Bir tane daha iç ve unut."

Elbette ben de içkiyle birlikte gelen engelleyici duvar için bir tane daha içtim. John Barleycorn bana olanları her hatırlattığında bir tane daha içtim. Yine de hâlâ belli bir mantık yürüterek, düşünerek içiyordum. Bu arada belirtmek gerekir ki bir adam mantık yürüterek, düşünerek içmeye başlamışsa çıktığı yolda ne kadar mesafe aldığına dair çok ciddi bir belirti ortaya koyuyor demektir.

Bin kelimemi yazıp bitirmeden günün ilk içkisini içmeme kuralıma devam ediyordum. Ama artık bazen kendime bir günlük tatil verdiğim oluyordu. Kendi kuralımı çiğnemiş olmayacağım için o günlerde ilk içkimi hangi erken saatte içtiğime bakmıyordum. Hayatlarında içki oyununu oynamamış insanlar, içki alışkanlığının buralara kadar varmasına pek şaşırırlar.

Bölüm XXXII

*Snark** San Francisco'dan uzun seyrine başladığında, teknede içecek hiçbir şey yoktu. Daha doğrusu içecek bir şeyler varmış ama bunu hiçbirimiz bilmiyorduk; bilseydik aylar boyunca birçok kez bulup çıkarırdık. "Kupkuru" bir tekneyle çıktığımız bu seyahat, benim kasıtlı fesatlığımdı. Ben de John Barleycorn'a bir oyun etmiştim. Öte yandan bu, içimde hafiften yükselmeye başlayan uyarılara az da olsa kulak verdiğimin göstergesiydi.

Tabii durumu kendimden gizlediğim gibi Barleycorn'a da beni mazur göreceği bir gerekçe verdim. Üstelik bu konuya son derece bilimsel yaklaştım. Ona sadece limanlarda içeceğimi söyledim. Denizde geçen sürelerde vücudum alkolden temizlenecek, böylece bir limana vardığımızda John Barleycorn'un tadını layıkıyla çıkarabilecek hale gelmiş olacaktım. Beni daha sıkı çarpıp daha keskin ve lezzetli şekilde ısıtabilecekti.

San Francisco'dan Honolulu'ya olan okyanus seyrini yirmi yedi günde tamamladık. İlk günden sonra içki fikri benim için aslı sıkıntı olmadı. Bunu, aslında alkolik olmadığımın

* Jack London'ın dünyayı dolaşmak için inşa ettirdiği çift direkli, keç armalı yelkenli. 14 metrelik teknede 70 beygir gücünde motor vardı. London, Charmian ve az sayıdaki mürettebatla 1907'de başlayan ve en az yedi yıl sürmesi planlanan dünya seyahati, London'ın tropik iklimde yakalandığı hastalıklar yüzünden iki senede sona erdi. (ç.n.)

göstergesi sayıyorum. Yolculuk sırasında Hawai'nin harika verandalarında yiyeceğimiz öğle ve akşam yemeklerini iple çekiyor (oraya bir-iki kez gitmişliğim vardı), doğal olarak o yemeklerden önce içilecek içkileri aklıma getiriyordum. Seyir boyunca o içkileri düşünürken herhangi bir özlem duymadım, yolun uzunluğuna içim ezilmedi. Sadece güzel bir yemek atmosferinin parçası olarak ne kadar eğlenceli ve hoş olacakları aklıma geldi.

Böylece John Barleycorn'un efendisi olduğumu, tamamen tatmin edici şekilde bir kez daha kendime kanıtlamış oldum. İstediğim zaman içip istediğim zaman içmeden durabiliyordum. Bu durumda istediğim zaman içmeye devam edebilirdim.

Hawai'nin çeşitli adalarında beş ay kadar vakit geçirdik. Kıyıya çıkınca içiyordum. Hatta seyre çıkmadan önce Kaliforniya'da içmeye alışık olduğum miktardan biraz fazla içiyordum. Hawai'de yaşayanlar, daha ılıman enlemlerde yaşayan insanlara göre ortalama olarak biraz daha fazla içiyor gibi görünüyordu. Kelime oyunu yapmaya çalışmıyorum, cümlemi hemen, "ekvatora daha uzak enlemlerde yaşayanlara göre" diye, daha kullanışsızıyla değiştirebilirim. Üstelik Hawai, sadece dönence altı kuşağındaydı. Ekvator kuşağında daha derinlere girdikçe insanların daha çok içtiğini keşfettim ve tabii ki ben de çok fazla içtim.

Hawai'den Markiz Adaları'na yelken açtık. Bu yolculuk da altmış gün sürdü. Altmış gün boyunca bırakın tek bir kara parçasını, tek bir yelken veya buharlı gemi dumanı bile görmedik. O altmış günün başlarında teknenin mutfağını tekrar elden geçiren aşçı bir keşif yaptı. Bir dolabın derinlerinde bir düzine melekotu şurubu ve misket şarabı şişesi buldu. Şişeler evde yapılmış reçel ve marmelatlarla birlikte çiftliğin kilerinden gelmişti. Tekne mutfağının sıcağında geçirdikleri altı ay içinde bu yumuşak şarapta bazı değişiklikler olmuştu; iyice tavına gelmişti diyelim.

Tadına baktım. Harikaydı! Ondan sonra her gün saat on ikide, seyrüsefer hesaplarımı yapıp *Snark*'ın konumunu haritada belirledikten sonra yarım bardak şarap içmeye başladım. Bana ender görülen bir etkide bulundu. Güler yüzümü daha bir yumuşatıyor, denizin zaten yaratmış olduğu güzel çehrenin üzerine daha da güzel bir sima oturtuyordu. Her sabah aşağıda kan ter içinde bin kelimemi yazarken kendimi saat on ikide gerçekleşecek günün olayını beklerken bulur olmuştum.

En büyük derdim içkimi paylaşmam gerekmesi ve okyanusta geçecek süreyi kestiremememdi. Bir düzine şişeden fazla olmamasına hayıflanıyordum. Bitince başkalarıyla paylaşmış olmama hayıflandım. Alkol hasreti çekiyor, Markiz Adaları'na varmak için can atıyordum.

Markiz Adaları'na müthiş susuzluk içinde vardım. Orada birkaç beyaz adam, bir sürü hastalıklı yerli, harika manzaralar, bolca ev yapımı rom ve inanılmaz miktarda apsent buldum ama ne viski ne de cin vardı. Ev yapımı rom insanın ağzını yakıyordu. Biliyorum, çünkü denedim. Uyumlu adamımdır, apsenti bile kabul ettim. Apsentte mesele şuydu ki en küçük bir etki göstermesi için bile aşırı miktarda içmem gerekiyordu.

Markiz Adaları'ndan, safra tankımda beni Tahiti'ye vardıracak miktarda apsentle yola çıkıp nihayet orada Skoç'a ve Amerikan viskisine kavuştuktan sonra artık limanlar arasında hiç kupkuru yolculuk etmedik. Lütfen yanlış anlaşılmasın. Genel olarak anlaşıldığı gibi bir sarhoşluk yaşamadım: Ayakta sallanmalar, yere düşüp yuvarlanmalar, duyuların ağırlaşması benzeri şeyler yoktu. Zaten sağlam bünyeli, akıllı ve kıdemli bir içkici hiçbir zaman bu düzeye inmez. Kendini iyi hissetmek, mutlulukla şakımak için içer o, fazlası için değil. Aşırı içmenin mide bulantısından, sonraki etkisinden, neden olduğu çaresizlik ve rezil olmuşluk duygusundan özenle kaçınır.

Akıllı ve kıdemli içkicinin ulaştığı hal, sakin ve tedbirli bir yarı mest oluş halidir. Bütün yıl boyunca görünürde herhangi bir sorun yaşamadan bu hali sürdürür. Bugün ABD'deki kulüplerde, otellerde ve kendi evlerinde yüz binlerce böyle insan vardır; asla sarhoş olmayan ama şiddetle reddetseler de nadiren ayık olan insanlar. Hepsi de, benim gibi, oyunda kazanan taraf olduğuna büyük bir içtenlikle inanır.

Okyanus seyirlerinde azla yetiniyor, karada içkiyi artırıyordum. Her durumda ekvator kuşağında daha fazla içkiye ihtiyacım var gibi görünüyordu. Beyaz adamın ekvator kuşağında haddinden fazla alkol tükettiği, ortak deneyimdir, herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Ekvator kuşağı, beyaz derili insanlara uygun bir yer değildir. Derilerindeki pigmentler onları tropikal güneşin aşırı beyaz ışığından korumaya yetmez. Vaktiyle, tehlikesi öğrenilmeden önce, röntgen ışınları deneycilerin dokularını nasıl bozmuşsa morötesi ışınlar ile spektrumun üst ucundaki diğer görünmez ışınlar da beyazların dokularını öyle bozar.

Ekvator kuşağındaki beyaz adam, doğa tarafından radikal bir değişime uğratılır. Yabani, acımasız biri olur. Kendi ılıman ikliminde aklına hayaline getiremeyeceği canavarca zulümler yapar. Asabileşir, huysuzlaşır, ahlakı bozulur. Bir de daha önce hiç içmediği kadar içer. Beyaz adamın tropikal beyaz ışığa çok fazla ve çok uzun süre maruz kaldığında meydana gelen bozulma hallerinden biri de budur. Alkol tüketiminde otomatik bir artış olur. Ekvator kuşağı, misafirliğin uzatılacağı yerler değildir. Orada ölüme yazgılı olan beyaz adam, aşırı içerek bu süreci daha da kısaltır. Bilinçli olarak böyle yapıyor değildir. Sadece böyle yapar.

Henüz birkaç yıl önce yine ekvator kuşağında bulunmama karşın güneş beni de çarpmıştı. Bu zaman zarfında aşırı içmiştim ama burada bir yanlış anlamanın önünü almak isterim. Hastalığımın ya da yolculuğu yarıda kesmemin nedeni içki değildi. Boğa gibi güçlüydüm, sinir dokularımı bozan,

derimin kabarıp soyulmasına neden olan güneş çarpmasıyla aylar boyunca mücadele ettim. Yeni Hebridler,[69] Solomon Adaları ve Line Adaları'nın atolleri arasında, tropik güneş altında yolculuk ettiğimiz süre boyunca malaryadan mahvolmama, sedef gibi birkaç küçük hastalığın çilesini çekmeme rağmen tek başıma beş kişinin işini yaptım.

Resiflerin, sığlıkların, geçitlerin ve tanımadığı mercan kayalıklarının sahillerinde etrafında bir tekneyi yüzdürmek, tek başına bir kişinin işidir. Teknede seyrüsefer yapabilecek tek kişi bendim. Gözlemlerimi danışabileceğim kimse olmadığı gibi henüz haritada işaretlenmemiş resif ve sığlıklar arasındaki dikkat isteyen sular konusunda fikir alışverişinde bulunabileceğim biri de yoktu. Sonra tüm nöbetleri ben tuttum. İkinci kaptan olarak güvenip de nöbet tutması için güverteye dikebileceğim bir denizci bulunmuyordu teknede. Kaptan da ikinci kaptan da bendim. Günde yirmi dört saat nöbet tutuyor, fırsat bulduğumda tavşan uykusuyla idare ediyordum.[70] Üçüncü olarak doktor da bendim. Burada söylemek isterim ki o sıralar *Snark*'taki doktorun işi, tam günlük bir mesaiydi. Teknedeki herkes malarya olmuştu, hem de gerçek, üç ay içinde insanı mezara götürecek türden tropikal malarya. Herkes acı verici irinli yaralardan ve *ngari-ngari* hastalığının* çıldırtıcı kaşıntısından çekiyordu. Japon aşçı bir sürü hastalıktan ötürü delirmişti. Polinezyalı gemicilerimden biri karasu humması nedeniyle can çekişiyordu. Dediğim gibi, tam günlük bir işti doktorluk; teknedekileri muayene ediyor, ilaçlarını veriyor, diş çekiyor, besin zehirlenmesi gibi küçük rahatsızlıkları tedavi ediyordum.[71]

Dördüncü olarak yazarlık yapıyordum. Vücudumu bir ateş nöbeti, teknemizi de ani fırtınalar basmazsa her sabah günlük bin kelimemi yazmak için kan ter içinde çalışıyordum. Beşinci olarak, etraftaki her şeyi gözlemeye can atıp malzeme olarak kullanmak üzere defterine not alan bir sey-

* Ngari isimli virüsün neden olduğu, ateş ve kaşıntı yapan bir hastalık. (ç.n.)

yah ve yazardım ben. Altıncı olarak da yolcuların nadiren yolunun düştüğü, bu yüzden de her gelen ziyaretçinin aşırı değerli olduğu ücra yerlerde gezinen bir teknenin sahibi ve kaptanıydım. Sosyal ilişkileri sürdürmek, teknemizde insanları ağırlamak; plantasyon işletmecilerinin, tüccarların, valilerin, savaş gemisi kaptanlarının, saçlarını tuhaf şekillere sokmuş yamyam kralların ve sade ketenden oluşan tören giysilerini kuşanma mutluluğunu ancak ender olaylarda yaşayabilen başbakanların davetlerine icabet etmek de bana düşüyordu.

Elbette içiyordum. Benim ağırladıklarımla ve beni ağırlayanlarla içiyordum. Ayrıca kendi başıma da içiyordum. Beş kişinin işini yapıyor olmak, diye düşünüyordum, içmemi haklı kılar. Alkol, aşırı çalışan insana iyi gelirdi. Kırk kulaçlık sudan demiri çektikleri yarım saatin sonunda sırtlarını incitip şevklerini kaybederek nefes nefese titreyip pes ettiklerinde, kallavi birkaç yudum rom tarafından hayatın soluğunun damarlarına nasıl yeniden üflendiğini görünce, alkolün küçük mürettebatım üzerindeki etkisini fark etmiştim. Soluk alışları düzeldikten sonra ağızlarını silip şevkle işlerine tekrar sarılmışlardı. *Snark*'ı yan yatırıp kalafatlarken sıtma nöbetleri arasında boynumuza kadar su içinde çalışmamız gerektiğinde, ev yapımı çiğ romun bile nasıl işe yaradığına tanık oldum.

Burada çok yönlü John Barleycorn'un başka bir yönüne tanık oluyoruz. Görünüşte, karşılık beklemeksizin verendir o. Takati kesilen, onunla yeniden kuvvet bulur. Yorgunluktan tükenmiş kişi şevkle ayağa dikilir. O anda gerçekten de kuvvet kazanır insan. Okyanusta seyir yapan bir buharlı geminin kazan dairesinde kömür küredi̇ğim sekiz günlük cehennemi hatırlıyorum da, kömürcüler olarak işe devam etmemiz için bizi viskiyle beslerlerdi. Bütün mesai boyunca yarı sarhoş çalışırdık. Viski vermezlerse kömürleri küreyemezdik.

John Barleycorn'un verdiği bu kuvvet hayal değildir. Gerçek kuvvettir. Ancak kuvvetin asıl kaynağı tarafından üretilmemiştir ve sonunda faiziyle geri ödenmesi gerekir. Yorgunluktan tükenmiş insan, hiç o kadar ilerisini düşünür mü? Gözünün önündeki bu mucizeyi değerlendirip görünür değeri üzerinden o kuvveti alır. Sadece bezgin ameleler değil, aşırı çalışan birçok işadamı ve şirket yöneticisi de bu hata nedeniyle John Barleycorn'un ölüm yoluna girmiştir.

BÖLÜM XXXIII

Hastaneye yatıp tamir görmek için Avustralya'ya gittim, sonrasında yolculuğa devam edecektim. Hastanede yattığım uzun haftalar boyunca, ilk günden itibaren canım hiç alkol çekmedi. Aklıma bile gelmedi. Ayağa kalktığımda nasılsa istediğim zaman içebileceğimi biliyordum. Fakat ayağa kalktığımda büyük hastalıklarımdan kurtulmuş değildim. Sedef hastalığı duruyordu. Avustralyalı uzmanların anlayamadığı esrarengiz güneş çarpması derimi kabartıp soymaya devam ediyordu. Malaryam da tam iyileşmemişti; en umulmadık zamanlarda beni yatırıp ateşler içinde titreme nöbetleri geçirmeme neden oluyordu. Nitekim bütün hazırlıkları tamamlanmış iki konferans turnesini bu yüzden iptal etmem gerekti.[72]

Böylece *Snark*'la çıktığımız uzun seyahati kesip daha serin bir iklim arayışına girdim. Hastaneden çıktığım gün, gayet doğal olarak içmeye de başladım. Yemeklerde şarap içiyordum. Yemeklerden önce kokteyl içiyordum. Belli bir anda yanımda bulunan kişi, mesela Skoç içiyorsa, hemen bir uzun bardak da ben söylüyordum. John Barleycorn'u öylesine egemenliğim altına almıştım ki istersem onunla takılır, istemediğim anda da, hayatım boyunca yaptığım gibi, gönderirdim giderdi.

Bir süre sonra daha serin bir iklime kavuşmak için Tasmanya'nın en güneyine, kırk üçüncü güney enlemine indim.

Kendimi içecek hiçbir şeyin olmadığı bir yerde buldum. İçmenin anlamı yoktu. İçmedim. Herhangi bir sıkıntı da çekmedim. Serin havaya ve at binmeye verdim kendimi, humma nöbetine yakalandığım gün dışında her sabah bin kelimemi de yazdım.

Bu hastalıklarımın yıllardır içmemden kaynaklandığı gibi bir düşünceyi kafasında hâlâ evirip çevirenler olabileceğinden korktuğum için, bugün hâlâ yanımda olan Japon uşağım Nakata'nın ateşten mahvolduğunu, Charmian'ınsa buna ek olarak tropikal nevrasteni yüzünden içine girdiği hüzünlü halin iyileşmesi için ılıman iklimde birkaç yıl geçirmesi gerektiğini ve ikisinin de o anda ya da hiçbir zaman sarhoş olmadıklarını hemen burada belirteyim.

İçki bulunan Hobart şehrine döndüğümde eskisi gibi içmeye başladım. Avustralya'ya döndüğümde de aynısı oldu. Avustralya'dan bindiğimiz buharlı yük gemisinin kaptanı yemeyle içmeyle pek arası olmayan biriydi ve ben de yanıma içki almamıştım; kırk üç günlük yolculuk boyunca hiç içmedim. Doğrudan ekvator güneşi alan ve insanların sarıhummadan, çiçek hastalığından, vebadan ölüp gittiği Ekvador'a vardığımızda yine içkinin hakkını verdim: Kafamı güzelleştirebilecek her türlü içkiyi içtim. Bu hastalıkların hiçbirini kapmadım. İçmeyen Charmian ile Nakata da öyle.

Bana verdiği hasara rağmen ekvator kuşağından büyülenmiş olarak ve bir sürü yerde durup oyalanarak Kaliforniya'nın harika ılıman iklimine döndüm. İster seyahatte ister durduğumuz yerlerde olsun günde bin kelimemi yazdım, son humma nöbetimi geçirdim, cildimdeki sedef döküntülerinin yok olduğunu, güneşten hasar görmüş dokularımın birbirine tekrar sağlıkla bağlandığını gördüm ve geniş omuzlu, sağlam bünyeli bir adam nasıl içerse öyle içtim.[73]

Bölüm XXXIV

Ay Vadisi'ne, çiftliğe döndüğümde yine sürekli içmeye başladım. Programımda sabah içmek yoktu; ilk içkinin zamanı, bin kelimeyi tamamladıktan sonra geliyordu. O içkiyle öğle yemeği arasında, çakırkeyif olmamı sağlayacak kadar içiyordum. Bir de akşam yemeği öncesinde çakırkeyif oluyordum. Kimse beni sarhoş görmemiştir. Bunun basit bir nedeni vardı, hiç sarhoş olmadım. Öte yandan günde iki kere çakırkeyif oluyordum; öyle ki bu duruma gelmek için tükettiğim içki miktarı içkiye alışkın olmayan birinin vücuduna girseydi, sırtı yere yapışır, kendinden geçerdi.

Bilinen önermedir. Ne kadar çok içersen, içkinin etkisini hissetmek için o kadar daha çok içmen gerekir. Kokteyllerin yetersiz kaldığı gün de geldi. Yeterince kokteyl içmek için ne zamanım vardı, ne de midemde yerim. Viski daha kuvvetli vuruyordu. Daha az miktarla daha hızlı etki ediyordu. Artık öğle içkim, Bourbon veya çavdar viskisi ya da maharetle yıllandırılmış harmanlardı. Akşamüstü de Skoç ve soda içiyordum.

Her zaman mükemmel uyumuştum ama artık o kadar iyi uyuyamıyordum. Eskiden bir şekilde uyanırsam kitap okuyarak tekrar uykuya dalardım. Ama artık böyle olmuyordu. Gecenin ilerleyen saatlerinde iki-üç saat okumama karşın gözlerimde uykudan eser olmayınca bir kadeh içki-

nin uykumu getirdiğini keşfettim. Bazen iki veya üç kadeh gerekiyordu.

Artık sabahları kalktığım erken saate kadar araya giren uyku süresi o kadar kısaydı ki bünyem alkolü içinden atacak vakti bulamıyordu. Bunun sonucunda sabahları dilim damağım kurumuş vaziyette, başımda inceden bir ağırlık ve midemde hafif bir çarpıntıyla uyanır oldum. Kendimi iyi hissetmiyordum. Sürekli ve ağır içen birinin sabahları hissettiği rahatsızlıkla uyanıyordum. İhtiyacım olan şey canlandırıcı bir içkiydi. John Barleycorn, insanın savunmasını bir kez çökertmeyegörsün, böyle yapar işte! Sonuçta kahvaltıdan önce, kahvaltıya hazırlık olarak bir içki daha içer oldum: Beni daha önce sokmuş olan yılan, zehrini yine akıtmıştı! Bu sıralar başlayan yeni bir alışkanlıksa gece uykudayken kavrulup sızlayan organlarımı rahatlatmak üzere yatağımın başucunda bir sürahi su bulundurmaktı.

Sonuçta vücudumun alkolden hiçbir zaman kurtulamadığı bir hale gelmiştim. Bünyemin alkolden ayrı kalmasına izin vermiyordum. Sapa yerlere yolculuk ediyorsam oralarda içilecek bir şey bulamama riskine katlanmıyor, elimin altında bir veya birkaç şişe bulunduruyordum. Geçmişte bu kabahati işleyenlere şaşırmışlığım vardır. Oysa şimdi aynı şeyi kendim, hem de hiç yüzüm kızarmadan yapıyordum. Arkadaşlarla çıktığım zamansa eski kurallar geçerliydi. Onlar içince içiyor, onların içtiğini içiyor, onlar gibi içiyordum.

Kendimle birlikte her yere güzel bir alkol yangını taşıyordum. Kendi ateşinden beslenen ve alevleri giderek daha da şiddetlenen feci bir yangın. Uyanık olduğum saatlerde canımın içki istemediği tek bir an bile kalmamıştı. İlk beş yüz kelimemi yazdıktan sonra bir kadeh içip bin kelimenin tamamlandığı an gelecek öteki kadehi beklemeye başlar oldum. Bin kelimeye girişte de bir kadeh içmem için aradan fazla zaman geçmesi gerekmedi.

Artık durumun ciddiyetini tamamen fark etmiştim. Yeni kurallar koydum. İşim bitene kadar içki içmemeye kesin kararlıydım. Ama bu kez yeni ve en şeytani komplikasyon oluştu. İş, artık içkisiz yapılmayı reddediyordu. Kelimeler yazılmıyordu. Yazabilmek için içmek zorundaydım. Artık mücadeleye başlıyordum. Sonunda içimde doymak bilmez bir alkol isteği oluşmuş ve beni ele geçirmişti. Masamda oturup kalem kâğıtla oynayıp duruyordum ama kelimeler akmayı reddediyordu. Beynim düzgün düşünemiyordu çünkü tek bir fikre, odanın karşı duvarındaki içki dolabında duran John Barleycorn'a saplanıp kalmıştı. Çaresiz kalıp içkimi içtiğim anda beynim çözülüyor, bin kelime kalemin ucundan dökülüveriyordu.

Oakland'deki şehir evimdeki içki stokunu tükettikten sonra irademi kullandım ve yeni stok yapmadım. Fakat bunun da yararı olmadı çünkü maalesef içki dolabının dibinde bir kasa bira kalmıştı. Yazmak için boşuna çabaladım. Bira, güçlü içkilerin yerine geçebilecek bir şey olmadığı gibi benim de sevdiğim bir içki değildi ama yine de düşünebildiğim tek şey, dolabın dibinde yalnız başına, emrime amade halde duran o kasaydı. Ancak bir pint içtikten sonra kelimeler dökülmeye başladı; bin kelimenin gelmesi içinse birkaç pint gerekti. En kötüsü de bira nedeniyle midemde hissettiğim şiddetli yanmaydı ama verdiği bu sıkıntıya rağmen kısa sürede kasayı boşalttım.

Artık içki dolabı tamtakırdı. Tekrar doldurmadım. Sonunda destansı bir azimle, John Barleycorn'un mahmuzu olmadan günlük bin kelimemi yazmak için kendimi zorladım. Ama tüm o yazma süreci boyunca içki için yanıp tutuştuğumun da her an kuvvetle farkındaydım. O sabahki işimi bitirir bitirmez fırlayıp ilk kadehimi içmek için şehrin merkezine indim. Hayretler içindeydim. John Barleycorn benim gibi aslen alkolik olmayan birini bile bu şekilde ele geçirebiliyorsa, vücut kimyasının organik talebine karşı mücadele

etmeye çalışırken yakınlarından fazla yakınlık ve anlayış da görmeyen, hatta aşağılanan ve alay edilen gerçek bir alkolik neler çekiyordu kim bilir?

Bölüm XXXV

Bir bedel ödenmesi gerekiyordu. Tahsilatı John Barleycorn yapacaktı ve o, alacağını bedenden çok zihinden alırdı. Tamamen zihinsel bir rahatsızlık olan eski uzun hastalığım tekrar nüksetti. Uzun süredir ortalıkta görünmeyen eski hayaletler yine kafalarını kaldırdı. Üstelik artık daha farklı, daha ölümcüldüler. Zihnin ürünü olan eski hayaletler, o zaman makul ve normal olan bir mantıktan çıkardı çünkü. Oysa şimdi John Barleycorn'un Beyaz Mantığından çıkıyordu ve John Barleycorn, kendi yetiştirmesi olan hayaletleri asla boş bırakmazdı. İçkinin neden olduğu bu karamsarlık hastalığında insan, John Barleycorn'un vaat ettiği ama asla vermediği yatıştırıcı ilacı bulmak için daha da içmek zorundaydı.

Hiç çekmemişlere bu Beyaz Mantığı nasıl tanımlamalı, bilmem ki... Belki de en iyisi böyle bir tanımlamanın ne kadar imkânsız olduğunu söylemekle başlamalı. Örneğin Haşhaş Diyarını, zaman ve mekânın devasa ölçeklerde genişlediği diyarı ele alalım. Geçmiş senelerde bu uzak memlekete iki unutulmaz ziyarette bulunmuşluğum vardır. Orada yaşadıklarım, en küçük ayrıntısına kadar beynimin derinliklerine kazınmıştır. O âleme uzanmamış insanlara en küçücük evresini bile sonsuz kelimelerle tanımlamaya çalıştım ama nafile... Piyanoda çabucak çalınıverilen hızlı bir dansın notaları arasındaki fasılaların her biri kadarcık bir sürede, asırlarca zamanın, deryalarca akla hayale sığmaz acı ve dehşetin yaşanmasının

nasıl mümkün olduğunu, en abartılı benzetmeler eşliğinde anlattım onlara, Haşhaş Diyarının tek bir belirli evresini bile ayrıntılandırmak için bir saat konuştum ama sonuçta hiçbir şey iletemedim. Bu harika ve korkunç şeyler enginliği içinden bir tek bunu dahi iletemeyince, zihinlerinde Haşhaş Diyarına dair en ufak bir fikir bile oluşturmayı başaramadığımı anladım.

Oysa bu tuhaf memlekete gitmiş biriyle konuşayım, anlattıklarımı hemen anlar. O diyara gitmeyen birine saatler boyunca edilecek kelimelerle iletilemeyen şey, gidenin zihninde tek cümleyle, tek kelimeyle anında canlanır. Beyaz Mantığın hüküm sürdüğü John Barleycorn diyarında da aynı şey geçerlidir. O diyara gitmemişlere gidenin anlatımı, her zaman anlaşılmaz ve hayal ürünü gibi gelecektir. Gitmemişlerin, aşağıda sunduğum anlatıya biraz güvenmeye çalışmasını rica edebilirim en fazla.

Alkolde, gerçeğe dair bazı ölümcül önseziler vardır. Bu konuda ayık Philip, sarhoş Philip'i doğrulayacaktır. Göründüğü kadarıyla bu dünyada gerçeğin farklı düzeyleri vardır. Bazı tür gerçekler, diğerlerine göre daha doğrudur. Gerçeğin bazı türleri yalanlardan oluşur ve bunlar, kendini gerçekleştirmek, yaşamak isteyen hayat açısından en fazla kullanım değerine sahip türlerdir. Ey o diyara gitmemiş okur, sana John Barleycorn'un kavminin lisanında anlatmaya çalıştığım diyarın ne kadar meczubane, ne kadar kâfirane bir yer olduğunu görüyorsun, değil mi? Sen ki tüm mensupları ölüme giden yollardan azimle kaçıp yaşama uzanan yolları arşınlayan bir kavme aitsin, bu dil senin dilin değildir. Yol vardır, yol vardır; gerçeğin düzeyi vardır, düzeyi vardır. Biraz sabırlı ol. Sözel vızıltılardan öte görülmeyen şeyler aracılığıyla başka diyarların ve başka kavimlerin uzak ve silik görüntüsünü, belki bir an için bile olsa yakalayabilirsin.

Alkol gerçekleri anlatır ama onun anlattığı gerçek, normal değildir. Normal olan, sağlıklı olandır. Sağlıklı olan, hayata eğilim gösterir. Normal gerçek, farklı bir düzeydir, gerçeğin daha alt bir düzeyidir. Bir sütçü beygirini alalım mesela. En

baştan en sona kadar yaşamındaki bütün badirelerin içinden geçerken, tahmin edilemeyecek ölçüde belirsiz yöntemlerle de olsa, bir şekilde hayatın güzel olduğuna inanmak durumundadır; koşumlar altında angarya yapmanın iyi bir şey, hangi kör içgüdüyle kavrarsa kavrasın ölümün korkunç bir canavar, hayatınsa hoş ve yaşanmaya değer olduğuna inanç duymak mecburiyetindedir; ömrünün sonlarında, canı giderek çekilirken, ağır aksak yapabileceğinin ötesindeki işlerin kendisinden dayak zoruyla istenmeyeceğine, seyyar satıcının arabasına koşulmuş ve her kırbaçta güç bela adım atan kemikleri çıkmış bir korkuluk olması anlamına gelse de, acımasız kölelik hayatını ve yavaş bir çözülme süreci içinde tökezleye tökezleye yürüdüğü yaşlılık yıllarını bile düzgün, saygın ve değerli bir biçimde yaşayıp sona erdireceğine güvenmek zorundadır ki aslında ilgili parçalarının (hassas etinin, sağlam pembe kemiklerinin, özsularının, fermentlerinin ve hayatı boyunca kendisini bilgilendirmiş duyu organlarının) tavuk çiftliği, tabakhane, tutkal imalatçısı ve kemik gübresi fabrikası arasında paylaştırıldığı bir sondur bu. Sütçü beygiri, ıhlaya tıslaya yürüdüğü son günün son ıhlamasına kadar, hayatın gerçeği olan ve hayatın ısrarla devamını mümkün kılan alt düzey bir gerçeğin emrine sıkı sıkıya uymak zorundadır.

İnsan dahil tüm hayvanlar ve diğer tüm beygirler gibi bu sütçü beygiri de hayatı körlemesine, duyularının baskın etkisi altında yaşar. Bedeli ne olursa olsun yaşayacaktır. Bütün canlılar acı çekse de, tüm yaşayanlar sonunda kaybetse de, hayat oyunu güzeldir. Bu gerçek düzeyi evrenin değil, göçüp gitmeden önceki ömürleri boyunca o evrende küçücük de olsa bir yer işgal eden canlıların gerçeğinin düzeyidir. Gerçeğin bu düzeyi, ne kadar yanlış olursa olsun gerçeğin makul ve normal düzeyidir, yaşamını sürdürebilmek için hayatın inanması gereken rasyonel gerçek düzeyidir.

Berbat bir ayrıcalık olan akıl, hayvanlar arasından sadece insana verilmiştir. Bu akılla insan, şeylerin sarhoş edici gösterisine nüfuz edebilir, kendisine ve hayallerine taş gibi kayıtsız

olan evreni izleyebilir. Bunu yapabilir ama kendisi için iyi olmaz. Yaşamak için, dolu dolu yaşamak için, hayatın iğnesini hissetmek için, canlı olmak (yani kendisi olmak) için insanın hayatı körlemesine ve duyularının baskın etkisi altında yaşaması iyidir. İyi olan şey, gerçektir. İşte alt bir düzey de olsa insanın bilmesi ve evrendeki başka hiçbir gerçek türünün olamayacağı şekilde, sarsılmaz bir kesinlikle mutlak gerçek olarak belleyip hareketlerinde kerteriz alması gereken gerçek düzeyi budur. İnsanın duyularının hilelerini, bedeninin tuzaklarını itibari değeri üzerinden kabul etmesi, hissedişlerin sisi içinde tutkuların yalanlarına ve cazibelerine kapılıp gitmesi iyidir. Gölgeleri ve anlamsızlıkları görmemesi, kendi ihtiraslarını ve yırtıcılığını fark edip dehşete düşmemesi iyidir.

Oysa insan bunu yapar. Gerçeğin öteki ve daha gerçek olan yüzüne bakıp geri kaçan sayısız insan vardır. Uzun hastalığı atlatmış, başkalarına anlatmak için yaşamış, sonra da ömrünün sonuna kadar unutmayı seçmiş sayısız insan vardır. Yaşamıştır bu insanlar. Hayatı icra etmişlerdir çünkü hayat, onlar neyse odur. Doğrusunu yapmışlardır.

Derken hayata tutkuyla sarılan, yaşama sevinciyle dolu yaratıcı insanların üstüne saldığı lanetle birlikte John Barleycorn zuhur eder. John Barleycorn, gerçeğin ötesindeki gerçeğin gümüş gibi soğuk ve parlak ulağını, hayatın antitezini, dış uzay kadar kasvetli ve hissiz, mutlak sıfır kadar donuk ve cansız olanı, yadsınamaz mantığın ve unutulamaz gerçeğin donduruculuğuyla göz kamaştırıp afallatanı, Beyaz Mantığını gönderir. Hayalcinin hayal kurmasına, hayat dolu olanın hayatta kalmasına izin vermez. Doğumu ve ölümü imha eder, varoluşun yaman çelişkisini sislerin arasına dağıtıp gözden gizler, ta ki kurbanı, "Korkunç Gecenin Şehri," şiirindeki gibi "hayatımız yalan, ölümümüz kara cehennem" diye feryat edene kadar.[74] Ve onunla kurulmuş bu tüyler ürpertici mahremiyetin kurbanının ayakları, artık ölüm yolunu arşınlamaya başlar.

BÖLÜM XXXVI

Şimdi tekrar benim kişisel deneyimime ve John Barleycorn'un Beyaz Mantığının geçmişte üzerimde bıraktığı etkiye dönelim. Ay Vadisi'ndeki güzel çiftliğimde beynim aylardır alkole banmış vaziyette, her zaman insanoğlunun mirası olmuş olan kozmik kederin azabını yaşıyorum. Kendime boşuna soruyorum, neden hep mutsuz olmak zorundayım diye. Gecelerim sıcacık geçiyor. Başımı sokacak bir evim, iştahımın tüm kaprislerini tatmin edecek kadar bol yiyeceğim var. İnsanlara tanınmış bütün konforlara sahibim. Vücudumda ağrıyan, sızlayan bir yerim yok. Bu yıllanmış, bu sağlam et makine, tıkır tıkır işliyor. Beynimi de bedenimi de fazla çalıştırıp yormuyorum. Bütün dünyada kabul görmüş biriyim. Arazim, param, gücüm, aşık olduğum bir ruh eşim, kanımı taşıyan çocuklarım ve başkalarına yardımcı olma görevimi hakkıyla yerine getirmemi sağlayan bir vicdanım var. Dünyadaki herhangi bir iyi vatandaşın yapması gereken her şeyi yaptım ve yapmaya devam ediyorum. Evler yaptırdım, yüzlerce dönüm arazi ektim. Ağaçlara gelince, yüz bin tane dikmişimdir. Evimin hangi penceresinden bakarsam bakayım, her yerde kendi diktiğim ağaçları görüyorum; kuvvetle doğrulmuş, hevesle güneşe uzanıyorlar.[75]

Bakıyorum da hayatımı hoş yerlerde yaşamışım. On binde bir kişi bile benim kadar şanslı olamaz. Fakat tüm bu ta-

lihime rağmen hüzünlüyüm. Hüzünlüyüm çünkü yanımda John Barleycorn var. John Barleycorn yanımda çünkü gelecek çağlarda yaşayacakların, rasyonel uygarlıktan önceki karanlık yıllar olarak adlandıracağı bir dönemde doğmuşum. John Barleycorn yanımda çünkü başımda kavak yelleri esen gençlik çağımda her köşede, o köşeler arasındaki her sokakta karşıma çıkıyor, beni çağırıyor, davet ediyordu. İçine doğduğum sahte uygarlık, ruh zehri satan dükkânların her yerde açılmasına ruhsat veriyordu. Hayatın düzeni öyle örgütlenmişti ki ben (ve benim gibi milyonlar) bu zehir dükkânlarına cezbediliyordum.

John Barleycorn'un insanı içine soktuğu binlerce hüzünlü ruh halinden birini benimle birlikte yaşayın şimdi. Güzel çiftliğimde at biniyorum. Bacaklarımın arasında güzel bir hayvan. Hava, şarap gibi. Yirmi tepenin yumuşacık dalgalanan yamaçlarına yayılmış bağlardaki üzümler güz güneşiyle kızıla dönmüş. Denizin buğusu, Sonoma Dağı'ndan tutam tutam bu tarafa süzülüyor. Kıpırtısız gökte öğleden sonra güneşi için için yanıyor. Yaşantımdan mutlu olmamı sağlayacak her şeyim var. Hayallerle ve gizemlerle doluyum. Güneşim, havayım, ışığım. Diriyim, canlıyım. Hareket ediyorum; hareket etme gücüne sahip olduğum gibi üstüne bindiğim canlının hareketlerine de ben komuta ediyorum. Varoluşun ihtişamına, mağrur tutku ve esinlerin bilgisine sahibim. On bin görkemli çağrışımla doluyum. Duyular krallığının kralıyım, asla şikâyet etmeyen toprağın yüzünü güçlü adımlarımla ezip geçenim...

Tüm bunlara rağmen etrafımdaki güzelliklere ve harikalara kem gözle bakıyor, benim naçiz vücudum bu dünyaya gelmeden çok önceden beridir burada duran ve ben gittikten sonra da duracak olan şeyleri haset bir beyinle değerlendiriyorum. Şu anda bana ait olan bu inatçı toprakta belleri ve cesaretleri kırılan adamları aklımdan geçiriyorum. Sanki kalıcı olan, gidici olana ait olabilirmiş gibi! O adamlar gö-

çüp gittiler. Ben de gideceğim. Deliler gibi çalıştılar, toprağı temizleyip diktiler, çalışmaktan tutulmuş bedenlerini benimle aynı gün doğum ve batımlarında dinlendirirken üzümlerin sonbahardaki aynı görkemini ve dağdan süzülüp gelen aynı buğu tutamlarını acılı gözlerle izlediler. Sonra da göçüp gittiler. Biliyorum ki günün birinde, hem de yakında, ben de göçeceğim.

Göçmek? Zaten şu anda da göçüyorum. Çenemde dişçilerin cinfikirli ustalıklarının ürünleriyle değiştirilmiş olan parçalarım göçüp gitti bile. Bundan sonra başparmaklarım hiçbir zaman gençliğimdeki gibi olmayacak. Bir zamanların boks karşılaşmaları ve güreşleri onarılmaz şekilde incitti onları. İsmi çoktan unutulmuş birinin kafasına attığım bir yumruk, şu başparmağımı sonsuza kadar değiştirdi.[76] Kıran kırana bir güreşte kavradığı yerden kayan bir el de ötekini halletti. Bir zamanların incecik atletinin midesi, artık belleğin cennetinde kaldı. Beni ayakta tutan dizler, günler ve geceler süren zorlu işlerde ve çılgın eğlencelerde onca gerildikten, zorlandıktan, büküldükten sonra artık eskiden olduğu gibi güçlü değil. Bir daha asla o baş döndürücü kıvraklıkla sıçrayıp yelken direğine tırmanamam; bir zamanlar ben olan bu kıvançlı atılganın, fırtınanın hareketli karanlığında tek bir hareketle halatın ucunu yakalayabileceğine güvenemem. Bir daha asla kızak köpekleriyle birlikte kuzey patikalarının sonsuz kilometrelerini koşamam.

Doğduğum andan itibaren çözülüp dağılmaya başlayan bedenimin içinde bir iskelet taşıdığımın, adına "surat" denilen şu etli kabuğun altında, ölümün burunsuz kafatasının hamili olduğumun farkındayım. Tüm bunlar beni korkudan titretmiyor. Halbuki korkmak, sağlıklı olmak demektir. Çünkü korku, hayat içindir. Oysa Beyaz Mantığın laneti öyledir ki insana korkuyu unutturur. Beyaz Mantığın dünyadan bezmişliği, insanı Burunsuz'un yüzüne karşı pis pis güldürür, hayatın yarattığı hayal oyunlarıyla alay ettirir.

At üstünde gezinirken baktığım her yerde doğal seçilimin acımasız ve sonsuz israfına tanık oluyorum. Beyaz Mantık uzun zamandır kapalı duran kitapları ısrarla açar, benim nafile şeyler olarak, toz olarak tanımladığım güzellikleri ve harikaları paragraf paragraf, bölüm bölüm anlatır. Etrafımda uğultular, vızıltılar, hışırtılar sürüp gidiyor ve ben biliyorum ki şu sıkıntılı havada kendilerine küçücük bir yer açmaya çalışan canların koşturması, kaynaşması, kıpraşması, incecik sesleriyle feryat-figan sürmektedir.

Çiftliği boydan boya geçerek geri dönüyorum. Alacakaranlık saatler başlamış, avcı hayvanlar inlerinden çıkmış. Hayatın hayatla beslenmesinden ibaret o acıklı tragedyayı izliyorum. Burada ahlak diye bir şey söz konusu değil. Ahlak sadece insanda var, onu insan icat etti. Ahlak, hayata meyleden bir davranış kuralları yasasıdır, alt düzey gerçekler arasındadır. Ben bunları önceden biliyorum, uzun hastalığımın perişan günlerinde öğrendim. Unutmak için kendimi başarıyla eğittiğim, büyük, ciddiye almayı reddedeceğim kadar ciddi gerçeklerdi bu öğrendiklerim; nazikçe, ama son derece nazikçe, bilincimin gerisinde uyurlarken uyandırmayı göze alamadığım köpeklere gösterdiğim kadar büyük bir nezaketle oynadığım hakikatlerdi. Hiç ellemedim, bıraktım öylece yatsınlar. Uyandırmayacak kadar akıllıydım, şeytani bir hikmet sahibiydim. Oysa şimdi Beyaz Mantık ister istemez onları benim için uyandıracak çünkü cesurların en cesuru Beyaz Mantık, dünya denilen rüyadaki hiçbir canavardan korkmaz.

Şimdi de atımın üstünde giderken kulağıma, "İsterse bütün okulların bütün âlimleri beni mahkum etsin" diye fısıldıyor. "Kaç yazar? Gerçeğim ben. Sen de biliyorsun. Benimle savaşamazsın. Benim ölüme meylettiğimi söylerler. Ne olmuş yani? Gerçektir bu. Hayat, yaşamak için yalan söyler. Hayat sürekli bir yalan söyleme sürecidir. Hayat, görüş alanımızın ötesindeki göksel ayların çarkına zincirlenmiş görüntülerin, güçlü medcezirlerle gidip geldiği akışlar diya-

rındaki çılgın bir danstır. O görüntüler hayaletlerdir. Hayat, görüntülerin birbirine aşılandığı, her birinin bir diğerinin ve diğer hepsinin içine girdiği, bir varken bir yok olan, sürekli titreşip sönerek yeni ve başka görüntüler halinde tekrar gelmek üzere kaybolan görüntülerin bulunduğu bir hayaletler diyarıdır. Sen de geçmişin sayısız görüntüsünden oluşmuş böyle bir görüntüsün. Bir görüntünün bilebileceği tek şey seraplardır. Sen de arzunun serabını biliyorsun. Akla ve hesaba sığmaz görüntü kümelerinden oluşan bu seraplar, sende toplaşıp geçmişin içinden seni şekillendirdikten sonra seni süpürüp götürecek, geleceğin hayaletler ülkesinin nüfusunu oluşturacak başka görüntüler meydana getirmek üzere başka akla ve hesaba sığmaz görüntü kümelerine dağıtacak. Hayat görüntülerden oluşur ve geçip gider. Sen de bir görüntüsün. Senden önce gelip geçen ve senin parçalarını oluşturan tüm hayaletler aracılığıyla evrimin balçığının içinden carcarcar konuşa konuşa yükselen sen de, senden sonra gelecek hayaletler alayına karışarak, onların içine süzülerek yine carcarcar konuşa konuşa geçip gideceksin."

Elbette tüm bunlara cevap veremem. Akşamın gölgeleri boyunca atımı sürmeye devam ederken Comte'un* Büyük Fetiş dediği dünyaya burun kıvırıyorum. Bir başka karamsarın şu lafını hatırlıyorum: "Her şey geçici. Doğan her şey ölecek ve ölünce de istirahate çekildiği için mutlu olacak."[77]

Derken istirahate çekilmekten memnun olmayan biri alacakaranlığın içinden çıkageliyor. Çiftlikteki işçilerden biri, İtalya göçmeni yaşlı bir adam. İtaatle şapka çıkarıp bana selam duruyor çünkü onun gerçeğine göre hayatının efendisi benim. Onun gıdası, barınağı, varoluşuyum. Hayatı boyunca bir yük beygiri gibi çalışmasına rağmen ahırda altına güzelce saman döşenmiş bölmelerinde yaşayan atlarımdan daha az konfor görmüş. İş yüzünden kötürüm kalmış.

---

* Sosyolojinin kurucusu, pozitivizmin babası, ünlü Fransız düşünür Auguste Comte (1798-1857). (ç.n.)

Ayaklarını sürüyerek yürüyor. Omuzlarından biri çarpık, ötekinden yüksek. Boğumlu pençelere benzeyen korkunç elleri son derece itici. Fazlasıyla sefil bir hayalet örneği. Vücudu ne kadar çirkinse beyni de o kadar boş.

Beyaz Mantık bana cıkcıklıyor. "O kadar beyin fakiri ki hayalet olduğunu bile bilmiyor. Duyularının sarhoşu o. Hayat denilen rüyanın kölesi. Zihni akıl ötesi takıntı ve yasaklarla dolu. Aşkın bir öte dünyaya inanıyor. Kendisine görkemli cennet hayalleri sunan peygamberlerin çılgın fikirlerini dinliyor. İfade edilemez duygularla hisleniyor, var olmayan hakikatlerle efsunlanıyor. Günler ve geceler boyunca uzayda, yıldızlar arasında, fantastik biçimde yalpalaya sendeleye dolaştığı gölgeli görümler yaşıyor. Bütün şüphelerden azade olarak bu evrenin kendisi için yaratıldığına, kendisinin ve kendi türünün, suretlerin ve gözbağlarının tözünden inşa ettiği gayrimaddi, duyularüstü bir âlemde sonsuza dek yaşamaya yazgılı olduğuna inanıyor.

Fakat kitapların kapağını kaldırmış ve benim berbat güvenimi paylaşmış olan sen, onu tanıyor, ne olduğunu biliyorsun; sana ve toprağa kardeş olduğunun, kozmik bir şaka, kimyanın bir oyunu olduğunun, bağırış çağırış içindeki kalabalık bir iri hayvanlar dünyasının içinden, diğer parmakların karşısında durmayı kazara başaran iki başparmak marifetiyle yükselip çıkan, hoş kabuklu bir iri hayvan olduğunun farkındasın. Gorilin ve şempanzenin de kardeşidir o. Öfkeyle göğsünü yumruklar, ölümcül bir hiddetle titreyip kükrer. İlkel, canavarca yönelimleri bilir, her türden cehennemlik ve unutulmuş içgüdü parçasından ibarettir."

"Ama ölümsüz hayalleri var," diye hafiften itiraz ettim. "Aptal bir toprak parçasının, at biner gibi zamanın omuzlarına oturup ebediyete sürmesi ne harika."

"Pöh!" diye tersledi beni. "O halde kitapları kapatıp iştahla şehvetten ibaret şu şeyle, karnından ve kasıklarından oynatılan o kuklayla yer değiştirir misin?"

"Aptal olmak, mutlu olmaktır," diye mücadeleye devam ettim.

"Yani senin mutluluk idealin, gelgiti olmayan, hareketsiz bir alacakaranlık denizinde yüzen peltemsi bir organizma olmak, öyle mi?"

Gördünüz değil mi, kurban, John Barleycorn'la mücadele edemez!

Beyaz Mantık, "Buda'nın yok edici mutluluğu Nirvana'dan* bir adım uzaklaştın," diye ekledi. "Bak, eve geldik işte. Hadi neşelen, bir içki al. Sen ve ben, biz aydınlanmışlar, tüm aptallıkları ve maskaralıkları biliriz."

Duvarları kitaplarla kaplı sığınağımda[78], insan düşüncesinin bu anıtkabrinde bir kadeh, peşinden başka kadehler içip beynimin kuytularında uyuyan köpekleri ite kaka oradan çıkardım, sonra da önyargıların ve yasaların duvarının üzerinden, inançlarla hurafelerin ustalıkla inşa edilmiş tüm labirentlerinin ötesinden onları selamladım.

Beyaz Mantık, "İç," diyordu. "Eski Yunanlar, varoluşun sefaletini unutsunlar diye şarabı onlara tanrıların verdiğine inanırlardı. Heine** ne söylemişti, hatırlasana."

O ateşli Yahudi'nin şunu söylediğini gayet iyi anımsadım: "Neşe, hüzün, makarna, tiyatro, limon ağacı, ahududu damlaları, insan ilişkilerinin gücü, dedikodu, köpeklerin havlaması, şampanya... son nefesle hepsi biter."

Beyaz Mantığa, "Senin o parlak beyaz ışığın hastalıktır," dedim, "yalan söylüyorsun."

"Fazlasıyla güçlü bir gerçeği dile getirerek, değil mi?" diye iğneledi beni.

---

* Budizme göre ruhun yücelebileceği son nokta, bir daha yükselmesini gerektirmeyecek ölçüde olgunlaşması, her türlü dünyevi istek ve sıkıntıdan kurtulması. Nirvana mertebesine ulaşan insanın benliği yok olur. (ç.n.)

** Lirik şiirleriyle tanınan romantik Alman şair, yazar, gazeteci Heinrich Heine (1797-1856). Ömrünün son yıllarında yazdığı kasvetli şiirler de hayli etkili olmuştur. (ç.n.)

"Yazık ki öyle; varoluş bu kadar karmaşık," diye hüzünle kabullendim.

"Öyle mi? Liu Ling senden daha bilgeydi," diye devam etti. "Onu hatırlıyor musun?"

Başımla onayladım. Sıkı bir içkici olan Liu Ling, asırlar önce, antik dönemlerde Çin'de yaşamış ve kendilerine Bambu Korusunun Yedi Bilgesi adını vermiş bir grup kafası dumanlı şairden biriydi.

"Kafayı bulmuş birine bu dünyanın meselelerinin nehirde yüzen su mercimeklerinden büyük görünmediğini ilan eden odur," dedi Beyaz Mantık. "İyi ya işte. Hadi bir Skoç daha iç de bırak suretlerle gözbağları nehirde yüzen su mercimekleri kadar olsun."

Skoç'umu doldurup yudumlarken bir başka Çinli filozofu, İsa'dan dört asır önce şu lafı ederek dünya denen bu hayaller ülkesine meydan okuyan Zhuangzi'yi hatırladım. Şöyle diyordu: "Ölmüşlerin, geçmişte hayata bu kadar sıkı sarılmaktan pişman olduğunu nereden mi biliyorum? Şölenlerin rüyasını görenler, ağıtlara, hüzünlere uyanır. Ağıtların ve hüzünlerin rüyasını görenlerse uyanıp ava katılır. Rüya görürken neyin rüyasını gördüklerini bilmezler. Hatta kimi o anda gördüğü rüyayı yorumlar ve bunun bir düş olduğunu ancak uyandığında anlar... Aptallar, bulundukları anda uyanık olduklarını sanır ve gerçekte köylü mü kral mı olduklarını bildikleri için kendilerini kutlar. Konfüçyüs ve siz rüyasınız. Sizin bir rüya olduğunuzu söyleyen ben... ben de rüyadan başka bir şey değilim.

Bir zamanlar ben, Zhuangzi, rüyamda kelebek olduğumu, bir kelebeğin niyet ve amaçlarıyla şurada burada kanat çırptığımı görmüştüm. Sadece bir kelebek olarak hayallerimin peşinden koştuğumun bilincindeydim, insan olduğumun farkında değildim. Sonra birden uyandım ve gördüm ki tekrar kendim olarak yatıyorum. O zaman rüyasında kelebek olduğunu gören bir insan mıydım, yoksa şu anda düşünde insan olduğunu gören bir kelebek miyim, şimdi bilemiyorum."

BÖLÜM XXXVII

"Hadi bırak şimdi eskinin Asyalı rüyacılarını da gel doldur şu kadehini. Bakalım tapu kayıtlarına göre senin şu ılık tepelerde bugün gördüğün rüyaları dün kimler görmüş?" dedi Beyaz Mantık.

Petaluma adı verilmiş çiftlikteki Tokay diye anılan bağın ismine dalıp gidiyorum. Kızılderililerden çalınmış 18 bin hektar toprağı, ülkesine yaptığı hizmet ve on yıl boyunca askerlerine ödediği ücret karşılığında Albay Don Marino Guadalupe Vallejo'nun üzerine tapulayan dönemin Meksikalı "Kaliforniya Bölge Valisi, Başkomutanı ve Genel Müfettişi" Manuel Micheltoreno'dan başlayan uzun ve hüzünlü bir isim listesi var.

İnsanın toprak şehvetinin bu küf kokulu kaydı, aniden zorlu bir savaşa, yaşayanın toz olmaya karşı mücadelesine dönüşüveriyor. Teminatlar, ipotekli kredi senetleri, ipotek fek belgeleri, rehnin nakde çevrilme kararları, haciz müzekkereleri, satış emirleri, vergi borcundan ötürü maliyenin el koyma kararları, veraset ilamı başvuruları, miras paylaştırma kararları... Nice insanlar gelmiş, toprağın karnını yarmış, yüzünü yırtmış, geçip gitmiş ama pastırma yazının ılık havasında pinekleyen koca bir canavara benzeyen şu inatçı toprak, onlara asla boyun eğmeden hayatına devam etmiş.

İlginç bir ismi olan James King of William kimdi acaba? Ay Vadisi'nin en yaşlı sakini bile onu tanımıyor. Halbuki bundan sadece altmış yıl önce,* o sıralar henüz bağ olmayan ve bugün hâlâ kullanılan ismini kazanmamış olan Tokay bağı dahil olmak üzere arazisinin bazı parçalarını teminat gösteren Mariano G. Vallejo'ya, on sekiz bin dolar kredi vermiş.[79] Ya küçük ismini, ileride bağ yapılacak koruluğun tapusuna bir süre için kaydettiren Peter O'Connor nereden ortaya çıkıp nereye kayboldu? Onun ardından gayet etkileyici bir isim, Louis Csomortanyi geliyor. Payidar kalan tek şey olan toprağın kayıtlarında onun da birkaç sayfalık ömrü olmuş.

On bin kuşak boyunca hüküm süren yabani Kızılderililerin isimleri nasıl unutulup gittiyse, yine aynı şekilde unutulup gidecek olan kısacık isimlerini yazdıran ilk Amerikalıların; Büyük Amerika Çölü'nde susuzluk çekenlerin, Panama Kıstağı'nı katır sırtında geçenlerin, Horn Burnu'nun sert rüzgârını yiyenlerin dönemi başlıyor sonra.[80] Halleck, Hastings, Swett, Tait, Denman, Tracy, Grimwood, Carlton, Temple... Bugün Ay Vadisi'nde bunlara benzer isimler kalmamış.

Paldır küldür gelip giden, tapu kütüğünün bir sayfasından öteki sayfasına geçene dek bir varmış bir yokmuş olan isimler başlıyor sonra. Topraksa başkaları da gelip adlarını üstüne çiziktirsin diye her zaman orada. Derken kulağıma yabancı gelmeyen ama şahsen tanımadığım isimler başlıyor. Örneğin Tokay ismi verilmiş bağın içine büyük taş şarap imalathanesini inşa eden Kohler ile Frohling. Şarap imalathanesini tepenin üzerine kurduklarında aşağıdaki bağ sahipleri üzümlerini teslim etmek için oraya kadar çıkarmayı reddetmiş. Bu yüzden de Kohler ile Frohling batıp topraklarından olmuşlar; zaten sonra 1906 depreminde bina yıkılmış. Onun enkazında şimdi ben oturuyorum.[81]

---

* Jack London bu kitabı 1912 Eylül-1913 Ocak arasında yazdığına göre 1850'lerin başını kastediyor. (ç.n.)

Toprağı ilk süren, bağ kütüklerini ve üzüm asmalarını diken, ticari kültür balıkçılığını başlatan, zamanında hayli ün kazanmış bir konak diken kişi, La Motte; toprak onu da yenip yollamış. Sonra günümüzdeki kayıtlarda benim ismim görülüyor. Ben de diktiğim elli bin okaliptüs ağacıyla La Motte'nin bağlarının, bostanlarının, mağrur konağının, balık havuzlarının olduğu yere adımı yazdırdım.

Cooper ile Greenlaw'ın Tepe Çiftliği denilen yerde bıraktıkları merhum "Küçük Lillie" ile "Küçük David", bugün hâlâ elle yontulmuş kaba bir çitle çevrili küçük bir mezarlıkta yatıyor.[82] Cooper ile Greenlaw, zamanında bakir ormanları temizleyip 160 dönümlük üç tarla çıkarmışlardı. Ben o üç tarlaya bezelye ektim; baharda üstünden pullukla geçilip yeşil gübre atılacak.

Artık karanlıklara karışmaya başlayan, bir nesil öncesinin efsane ismi Haska, dağlık arazide bulunan ve kendi ismini taşıyan küçücük vadideki yirmi beş dönümlük çalılığı temizlemiş. Toprağı sürmüş, taş duvarlarla desteklemiş, bir ev inşa etmiş ve elma ağaçları dikmiş. Şu anda evin yeri belli değil, duvarların yeri de arazinin yapısına bakılarak zar zor çıkartılabiliyor. Haska'nın temizlediği her yeri ele geçiren, onun diktiği elma ağaçlarını boğup öldüren çalı ve otları temizlemek üzere araziye Ankara keçileri getirterek onun savaşını tekrar başlattım.[83] Yani şu kısa ömrümde ben de toprağın karnını yarıp yüzünü yırttım, kütüğe ben de adımı yazdım; ben de göçüp gidene, benim de sayfam küflenene kadar orada benim de ismim görünecek.

Beyaz Mantık cıkcık çekiyor: "Hayalciler ve hayaletler."

Mücadeleye devam ediyorum. "Bütün bu çabalar boşa gitmiyor elbette."

"Her şey bir yanılsama üzerine kurulu, hepsi yalan."

"Hayat için şart olan bir yalan."

Karşı çıkıyor. "Dökül bakalım, hayat için şart dediğin yalan ne, düz yalan ne? Hadi bardağını doldur da şu kütüp-

hanenin raflarına doluşmuş, hayat için şart olan yalanları söyleyenlere göz atalım. William James'a* bakalım biraz."

"Sağlıklı bir adam," diyorum. "Onda felsefe taşı bulmayı ummayız ama en azından bir şeyleri birbirine bağlayacak sağlam bir kuvvet taşı bulabiliriz."

"Duygular mantığı hadım etmiş," diye burun büküyor. "Bütün düşüncesine rağmen, sonunda ölümsüzlük duygusuna yapışıp kalıyor. Gerçekler umudun imbiğinde inanca dönüşüyor. Aklın en olgun ürünü, aklı boğuyor. Aklın zirvesinden konuşan James, akıl yürütmeyi durdurmayı, şu anda ve gelecekte her şeyin iyi olacağına inanmayı öğretiyor: Aklın merhametsiz ve dürüstçe uygulanması sonucu kaçınılmaz olarak varılacak karamsarlıktan kaçınmak için akıldan kaçınmaya karar veren metafizikçilerin o eski, hatta antika akrobatik taklaları.

Bu beden senin mi? Yoksa senin tarafından sahiplenilmiş dışsal bir şey mi? Beden. Nedir o? Dürtüleri tepkilere dönüştüren bir makine. Dürtüler ve tepkiler hatırlanır. Deneyimleri oluşturur. Sonra da bu deneyimleri bilince çıkarırsın. Belli bir anda ne düşünüyorsan, sen osundur. Senin benliğin, hem özne hem de nesnedir; hem kendi hakkında önermelerde bulunur hem de hakkında önermelerde bulunulan şeydir. Düşünen kişi, düşünülen; bilen kişi, bilinen; sahip olan kişi, sahip olunan şeydir.

Netice itibariyle senin de gayet iyi bildiğin gibi insan denen varlık, bilinç hallerinin deviniminden, gelip geçen bir düşünce akışından, benliğin başka benlikler hakkındaki her bir fikrinden, binlerce düşünceden, binlerce benlikten, daimi bir olagelişten ama asla olamayıştan, hayaletler ülkesindeki hayaletlerin uçuşması serabından ibarettir. Ama insan, kendi

---

* "ABD'de psikolojinin babası" olarak bilinen felsefeci ve psikolog (1842-1910). İşlevsel psikolojinin kurucusu ve pragmatizm ekolünün en önemli isimlerindendir. Jack London, bu kitabı yazmadan hemen önce *Dirigo* gemisiyle yaptığı uzun yolculukta yanına onun kitaplarını da almıştı. (ç.n.)

hakkındaki bu gerçeği kabul etmeyecektir. Kendi faniliğine razı olmayı reddedecektir. Göçüp gitmeyecektir. Bunu için ölmek zorunda kalsa bile yeniden yaşayacaktır.

Atomları, ışık huzmelerini, en uzak nebulaları, su damlalarını, duyarlığın iğnesini, yağlı balçığı, kozmik kütleyi alıp inancın incisiyle, kadının aşkıyla, tasarlanmış saygınlıklarla, korkulu kanılarla, çalımlı küstahlıklarla karıştıran insan, bu malzemeden kendine ölümsüzlük yontarak semaları irkiltir, sonsuzlukları şaşkına çevirir. Kendi gübreliğinde kıpırdanıp dururken karanlıkta gulyabaniler arasında kaybolmuş bir çocuk gibi tanrılara seslenir ve onların küçük kardeşi olmasına, onlar gibi özgürlüğe yazgılı olmasına karşın cana tutsak düştüğünü söyler; ancak eften püften kanıtlarla destekleyebildiği bencillik anıtlarıdır, hayal kuran özne ortadan kalktığında kendileri de yok olacak hayaller ve hayal tozlarıdır bunlar.

Ne insanların kendi kendilerine söyleyip durduğu hayat için şart olan bu yalanlar yenidir, ne de Gecenin güçlerine karşı birer sihir, birer tılsım gibi onları homurdanıp mırıldanmaları... Metafizikçilerin babası vuduculardır, otacılardır, kabile büyücüleridir. Gece ile Burunsuz, ışığın ve hayatın yolunu kesen umacılardır. Metafizikçiler de aynı şeyi yapmak üzere yalan söylemek zorunda kalsalardı, kazanırlardı. Metafizikçilerin canını sıkan şey, insanın yük beygiri gibi ölmesini ve onların sonunun da aynı olmasını buyuran şeydi, Vaiz'in* tunç yasasıydı. İtikatlarını proje, imanlarını her derde çare, felsefelerini araç haline getirip bunlarla Geceyi ve Burunsuz'u alt edeceklerine inanırlardı, yarım yamalak.

Bataklık serapları, mistisizmin buğusu, psişik açıklamalar, ruh cümbüşleri, gölgelerin arasından gelen iniltiler, tuhaf

---

* *Kutsal Kitap*'ın Vaiz bölümünden bahsediliyor. Son derece karamsar bir bölüm olan Vaiz'in anafikri, çalışmak, eğlenmek, yükselmek, bilgelik, yalnızlık dahil dünyada her şeyin boş ve gelip geçici olduğu, kişinin ölüp gideceğidir. (ç.n.)

ilim ve irfanlar, sözcüklerin örtüleri ve dokuları, karnından konuşan öznellikler, el yordamıyla yolunu aramalar, boş gevezelikler, ontolojik fanteziler, topyekün psişik halüsinasyonlar: senin kütüphanenin raflarını dolduran malzeme budur işte; umudun hülyası. Baksana şunlara, hepsi hüzünlü delilerin ve tutkulu isyancıların hazin hayaletleri: o senin Schopenhauerlerin, Strindberglerin, Tolstoyların, Nietzschelerin.

Hadi gel, bak bardağın boşalmış. Doldur ve unut."

Beynimde artık alkolün kurtçukları kımıldandığı için itaat ederken raflardaki hüzünlü düşünürlere içiyor ve Richard Hovey'den* bir dörtlük okuyorum:

"Hiç çekinme! Gün ve gece gibidir Aşk ve Hayat,
Ancak kendi şartlarıyla teslim olurlar bize,
Bu cömertliği kabul et, varken elinde fırsat,
Mezarında kurtlar seni kabul etmeden önce."

"Ben de seni tamamlayacak bir şey okuyayım," diye haykırdı Beyaz Mantık.

"İstemez," derken kurtçuklar beni delirtiyordu. "Neyin peşinde olduğunu biliyorum ve korkmuyorum. Hazcılık felsefesinin maskesi takmışsın ama Burunsuz asıl sensin, senin yolun insanı Geceye götürür. Hazcılığın hiçbir anlamı yok. O da yalan, korkakların sahte vaadi."

Beyaz Mantık sözümü kesiyor. "Şimdi benden seni tamamlayacak bir şey!":

"Şu sefil hayatı yaşayamıyorsan eğer,
İstediğin zaman sona erdirmeye değer,
Ölümden sonra uyanma korkusu olmadan."**

---

* Amerikalı karamsar şair (1864-1900). *Sons from Vagabondia* adlı bir şiir kitabı vardır. Yazdığı bir şiir şöyle övüldü: "Sanki Lord Byron bu şiiri Hades'te yazmış." (ç.n.)

** Daha önce sözü edilen karamsar şair James Thomson'ın (1834-1882), *The City of the Dreadful Night* adlı şiirinden. (ç.n.)

Meydan okuyarak yüzüne karşı gülüyorum çünkü o an için biliyorum ki ölüm sözünü kulaklara fısıldayan Beyaz Mantık, bütün sahtekârların başıdır. Dost canlısı kimyasıyla olayları çevirip kendine döndürerek, kurtçuklarıyla eski yanılsamalarımı deşip canlandırarak, gençliğimin ötesinde kalmış eski seslerimi diriltip bana yeniden seslendirterek, hayattan ve kitaplardan var olmadığını öğrendiğim imkân ve güçlerin hâlâ elimde olduğunu yineleyerek kendi maskesini indirme suçunu kendisi işleyendir.

Yemek çanı, bardağımın ters çevrilmiş dibinde yankılanıyor. Beyaz Mantıkla dalgamı geçtikten sonra her türlü hile ve desise aracılığıyla tezat ve istihza üzerinden çekişme yaratacak tüm numaraların sırtına kırbacı şaklatıyorum, dergilerde yazılanları ve dünyanın o günkü aptallıklarını tartışmak üzere, takınılmış bir ciddiyetle sofra başındaki konuklarıma katılmak için odadan ayrılıyorum. İnsanın havası değiştiğinde saygın ve korkak burjuva fetişlerle oynamak, uçuşan hayalet tanrılarla hikmetin sefaletine ve ahmaklığına gülüp birkaç iğneli söz ederek ortalığı karıştırmak, son derece kolay ve hoş oluyor.

Asıl konu soytarı! Soytarı! Eğer insan filozof olacaksa, Aristofanes* olsun bari. Masada kimse kafamın dumanlı olduğunu düşünmüyor. Keyfim yerinde, hepsi bu. Düşünmek için harcadığım emekten yoruluyorum, yemek sona erince el şakalarını başlatıyorum ve hepimiz köylü taşkınlığıyla bağıra çağıra birbirimize vurup duruyoruz.

Akşam sona erip herkes birbirine iyi geceler diledikten sonra duvarları kitaplarla kaplı inimden geçip uyuma odama, kendime ve mağlup olmamış vaziyette bekleyen, benden asla ayrılmamış olan Beyaz Mantığa dönüyorum. Çakırke-

* Eski Yunan'ın en önemli komedya yazarı (MÖ 446-386). Oyunlarında kullandığı soytarı karakteri, diğer karakterlerle alay eder, onların hatalarını yüzlerine vurur, yüceltiyormuş gibi yapıp dalgasını geçer. Soytarının oyundaki karakterlere el şakaları yaptığı, hatta bazılarını döve döve oyundan attığı da görülür. (ç.n.)

yif halde uykuya dalarken ben de Harry Kemp* gibi gençliğin feryadını duyuyorum:

"Gençliğin feryadını duydum bir gece vakti:
Yok artık diyordu, dünyanın tadı, neşesi,
Ayak basabileceğim hiçbir yer kalmadı.
Geceler uzadı, bütün günleri kapladı.
Bir an bile durmak olmaz artık buralarda,
Dünya baştan sona hep ışıkla dolmadıkça.
Gökkuşağım doğdu, bütün göğü kapladı,
Sonra parlak kanatlarıyla bir anda battı.
Kısa bir ömür sürdüm, az yaşadım bir gülden,
Heyhat, artık ölüyorum çünkü Gençliğim ben!"

* "Gezgin serserilerin şairi", "aylak şair" olarak tanınan ve bu tanımları kendisi de benimseyen Amerikalı şair (1883-1960). (ç.n.)

BÖLÜM XXXVIII

Yukarıda anlattıklarım, ruhumun alacakaranlık kuşağında Beyaz Mantık ile birlikte yaptığım başıboş gezintilerin bir örneğiydi.

Gizli barınağını John Barleycorn'la paylaşanların başına gelecekleri, elimden geldiği kadarıyla, kısaca da olsa okura göstermeye çalıştım. Yaklaşık çeyrek saattir okuduğu bu ruh halinin John Barleycorn'un binlerce ruh halinden biri olduğunu ve bu hallerin günler, haftalar ve aylar boyunca kesintisiz süreceğini, okur aklından çıkarmamalıdır.

İçinde alkol geçen anılarım artık sonuna yaklaşıyor. Bütün güçlü kuvvetli, sağlam yapılı içkiciler gibi, bugün bu dünyada hayatta olmamı, layık olmadığım talihime borçlu olduğumu söyleyebilirim: göğsümün, omuzlarımın, bünyemin talihine. İnsanı biçimlendiren yıllar olan on beş ilâ on yedi yaş arasındaki gençlerin büyük çoğunluğunun, o yaşta benim geçirdiğim ağır içki aşamasının yaratacağı gerilimi atlatamayacağını, yetişkinlik yıllarında alkolü benim gibi fıçıyla götürenlerin büyük çoğunluğununsa benim tersime, deneyimlediklerini anlatacak kadar yaşayamayacağını söylesem, ileri gitmiş olmam. Ben hayatta kaldım ama kendi erdemlerim sayesinde değil, bir dipsomanın vücut kimyasına sahip olmadığım ve John Barleycorn'un yıllar içinde verdiği imha ölçüsündeki hasara inanılmaz biçimde direnebilen bir

bünyem olduğu için kaldım. Ben hayatıma devam ederken benim kadar şanslı olmayan birçok kişinin bu uzun ve hazin yolda öldüğüne tanık oldum.

Beni John Barleycorn'un ateşinden kurtaran, şans deyin, baht deyin, kısmet deyin, ne derseniz deyin, katıksız ve mutlak talihimdir. Hayatım, mesleğim ve hayattan aldığım keyif yok olmadı. Evet, doğru, kavruldular; umutsuz davalarından sağ kurtulan gönüllüler gibi, savaşı ancak akla hayale gelmeyecek mucizevi yollar sayesinde atlattılar ve bu katliamda yitirdiklerine şaşıp kaldılar.

Kanlı bir savaştan sağ kurtulup, "Bundan sonra savaş olmasın!" diye bağıran gazi gibi ben de haykırıyorum: "Bundan sonra gençlerimiz zehirle savaşmak zorunda kalmasın!" Savaşı durdurmanın yolu, savaşı durdurmaktır. İçmeyi durdurmanın yoluysa içmeyi durdurmaktır. Çin, ülkedeki yaygın afyon kullanımını, haşhaş ekimini ve ithalatını engelleyerek durdurdu. Çin'deki filozoflar, rahipler ve doktorlar bin yıl boyunca nefesleri tükenene kadar anlatıp dursalar da afyona ulaşmak mümkün olsaydı, afyon kullanımı azalmadan devam ederdi.[84] Doğamız böyle bizim, mesele bu.

Çocuklarımızı yok etmemeleri için onların bulunduğu yerlerde arsenikle striknin bulundurulmaması, tifo ve verem mikrobunun ortadan kaldırılması konusunda büyük başarı kaydettik. John Barleycorn'a da böyle yapalım. Onu durduralım. Ruhsatlı ve yasal olarak, yalanlarıyla birlikte ortalıkta gezinip gençlerimizin üstüne çökmesine izin vermeyelim. Alkoliklerin içinden ve onlar adına değil; barbar uygarlığımızın çarpıtıp bütün köşebaşlarında zehirle beslediği şeyler olan macera hevesinden, arkadaşça eğilimlerden, sosyal erkek içgüdülerinden başka bir şeye sahip olmayan gençlerimiz adına yazıyorum. Şu an hayatta veya dünyaya gelmek üzere olan, sağlıklı, normal gençlerimiz adına yazıyorum.

İşte başka bir nedenden çok bu mantıkla ve diğer sebeplerden çok bu gerekçenin itkisiyle atıma binip Ay Vadisi'nden

indim, çakırkeyif vaziyette kadınların da erkeklerle eşit oy hakkına sahip olmasına evet demeye gittim. Kadınların oy kullanmasına evet dedim çünkü türümüzün anaları ve eşleri olarak John Barleycorn'un varlığını oylarıyla ancak onlar sona erdirebilir, çoktan yok olmuş yabanilik dönemi âdetlerimiz gibi, onu tarihin çöp sepetine ancak onlar gönderebilir. Eğer bu çığlığım, incinmiş birinin çığlığı gibi görünüyorsa, feci şekilde hırpalanmış olduğumu ve benim veya sizin oğul veya kızlarımızdan herhangi birinin benim gibi hırpalanması düşüncesinden hiç hoşlanmadığımı lütfen unutmayın.

Türümüzün asıl koruyucuları kadınlardır. Erkekler serseri, maceracı, kumarbaz oluyor ve sonunda kadınları sayesinde paçayı kurtarıyor. Kimyadaki ilk deneyi alkol yapmak olan erkek, bugüne dek kuşaklar boyunca içki üretip içmeye devam edegelmiştir. Kadınlarınsa erkeklerin alkol kullanımına kızmadıkları tek bir gün bile olmamıştır ama bu kızgınlıklarının ağırlık kazanması için gereken güçten yoksundurlar. Herhangi bir toplumda kadınlar oy hakkına sahip olurlarsa uğruna harekete geçecekleri ilk şey barları kapatmak olacaktır. Erkekler, aradan bin kuşak da geçse kendi başlarına barları kapatmaz. Morfin kurbanlarının da aynı şekilde morfinin yok edilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler yapmasını boşuna beklersiniz.

Kadınlar iyi bilir. Erkeklerin alkol kullanımı nedeniyle ter ve gözyaşından oluşan hesap edilemez bir bedel ödemişlerdir. Türümüze her zaman kıskançlıkla sahip çıkmış olan kadınlar, henüz doğmamış erkek çocukları adına ve onların anası, karısı, bacısı olacak kız çocukları uğruna gerekli yasaları çıkarttıracaklardır.

Üstelik son derece de kolay olacaktır. Bundan tek zarar görecek kimseler, ayyaşlarla tek bir neslin yıllanmış içkicileri olacaktır. Bu kişilerden biri olarak ben, John Barleycorn'la uzun ilişkime dayanarak bütün ciddiyetimle temin ederim ki başka kimse içmezse ve içkiye erişmek mümkün olmazsa,

ben de içmeyi kessem fazla sıkıntıya düşmem. Öte yandan zaten gençlerin çok büyük bir kısmı normalde içkici değildir ve içki bulamayınca canları çekmeyecektir. Artık sadece tarih kitaplarında görecekleri barların ve meyhanelerin, cadıların yakılması veya boğa-köpek dövüşü[85] gibi tuhaf bir eski âdet olduğunu düşüneceklerdir.

BÖLÜM XXXIX

Kuşkusuz bir kişinin hikâyesi, anlatılan kişinin gelinen andaki hali betimlenene kadar tamamlanmış sayılmaz. Gerçi benim hikâyem ıslah olmuş bir sarhoşun hikâyesi değil. Hiç sarhoş olmadım ve hiç ıslah olmadım.

Öyle denk geldi, kısa süre önce Horn Burnu'nu dönen bir yelkenlide yüz kırk sekiz gün süren bir yolculuk yaptım. Yanıma içki almamıştım. O yüz kırk sekiz günde kaptandan içki alamayacağım bir gün bile yoktu ama ben tek içki bile almadım. Almadım çünkü istemedim. Gemide kimse içmiyordu. Gemide içki ortamı bulunmadığı gibi bünyemin de alkole ihtiyacı yoktu. Vücut kimyam alkol istemiyordu.[86]

Böylece önümde son derece açık ve net bir soru belirmişti: MADEM BU KADAR KOLAYMIŞ, NEDEN KARAYA ÇIKTIĞIMDA AYNI ŞEKİLDE DEVAM ETMİYORUM? Bu soruyu dikkatle ölçüp biçtim. Alkolle mutlak bir temassızlık halinde geçen beş ay boyunca bu sorunu tarttım. Geçmiş deneyimlerden de gelen verilerle birlikte bazı kesin sonuçlara vardım.

Öncelikle sahici, kimyasal dipsomanların sayısının, on binde veya yüz binde bir kişi bile olmadığına inanıyorum. İçmek, bana göre tamamen zihnin bir alışkanlığı. Bu anlamda tütüne, kokaine, morfine ve benzeri uzun maddeler listesine benzemiyor. Alkol isteği, bunlardan tamamen farklı olarak

insanın zihninden kaynaklanıyor. İnsanın zihinsel eğitimiyle, yetişmesiyle ilgili bir konu ve hasadını toplumun tarlasında veriyor. İçkicilerin milyonda biri bile içmeye tek başına başlamamıştır. Bütün içkiciler sosyal ortamlarda içkiye başlar ve bu durum, kitabın ilk kısmı boyunca anlattığım kendi deneyimlerimde olduğu gibi, binbir türlü yan bağlantılarla desteklenir. İşte içki alışkanlığını büyük oranda oluşturan şey, bu sosyal bağlantılardır. İçkinin buradaki rolü, içildiği sosyal ortamın rolüyle karşılaştırıldığında önemsizdir. İçkiye eşlik eden ortamların uzun eğitiminden geçmeden bünyesinde alkol isteği oluşan insan, günümüzde nadiren doğmaktadır. Böyle nadir bireylerin doğmuş olduğunu varsayarım ama ben bugüne kadar tekiyle bile karşılaşmamışımdır.

Beş aylık bu uzun yolculukta vücudumun bütün ihtiyaçları arasında alkol ihtiyacı diye bir şeyin zerresinin bile bulunmadığını tespit ettim. Tersine şunu saptamış oldum: Alkol ihtiyacım, zihinsel ve sosyal bir ihtiyaçtı. Aklıma içki geldiğinde arkadaşlık bağlantısıyla birlikte geliyordu. Arkadaşlığı düşündüğümde bağlantısı içki oluyordu. Arkadaşlık ve içki, siyam ikizleri gibiydi. Her zaman birbirine bağlıydılar.

Güvertedeki şezlongumda oturmuş kitap okurken veya diğer yolcularla sohbet ederken dünyanın bildiğim hangi noktasından bahis açılırsa açılsın, o anda zihnimde içki-arkadaş bağlantısı kuruluveriyordu. Büyük geceler, günler ve anlar, tüm vukuatlar ve özgürlükler belleğimde dizi dizi sıralanıyordu. Kitabın sayfasından Venedik bana mı bakıyor, hemen aklıma kaldırımlardaki kafelerin masaları geliyor. Birisi, "Santiago Savaşı" mı dedi, hemen "Evet, savaş alanına gitmiştim," diye cevap veriyorum. Oysa aklımdan geçen şey savaş alanı, Kettle Tepesi veya Barış Ağacı değil.* Sıcak bir

* 1898 yılında Küba'nın Santiago şehri yakınlarında ABD ile İspanya arasında yapılan savaş. Kettle Tepesi çatışmasında ABD'li süvariler, ağır kayıp verme pahasına kesin zafer kazandılar. (ç.n.)

gece boyunca veremli bir adamla birlikte içip sohbet ettiğimiz Santiago Meydanı'ndaki Cafe Venus'ü hatırlıyorum.

Bir yerde Londra'nın East End bölgesi diye okusam ya da birinin ağzından bu laf çıksa hemen gözlerimin önünde pub'lar parıldıyor, kulaklarım "iki ale", "üç Skoç" gibi içki siparişleriyle doluyor. Bir Quartier Latin lafı geçtiği anda öğrenci müzikhollerindeyim; etrafımdaki parlak yüzlerle, şevkli canlarla birlikte serin, iyi damıtılmış apsentlerimizi yudumluyor, Latinlere benzer şekilde yükselip arşa çıkan seslerimizle Tanrı, sanat, demokrasi gibi varoluşun temel meselelerini hallediyoruz.

Rio de la Plata'da* esen sert *pampero* yeli gemimizin kıyıya yanaşmasını engellediğinde, "Amerika kıtasının Parisi" Buenos Aires'e çıkmanın nasıl bir şey olacağını konuşurken hoş buluşma yerlerinin ve oralarda keyifle kalkan kadehlerin görüntüleri, neşeli seslerin mutlulukla söylediği şarkıların mırıltıları gözümün önünden geçiyor. Pasifikteki kuzey-doğu alizelerinin önünde giderken isteksiz kaptanımızı Honolulu'ya uğramaya ikna etmeye çalışıyoruz ve ben o sırada kendimi, dalgaların üzerinde sörfçülerin kaydığı Waikiki Plajı'ndaki serin terasta, elimdeki fışırdayan kokteyli yudumlarken görüyorum. Birinden San Francisco lokantalarında yaban ördeklerinin nasıl pişirildiğini duyduğum anda bir sürü masanın ışığına ve uğultusuna nakloluyor, altın gibi parlayan uzun saplı Ren şarabı kadehlerinin camının içinden eski dostlara bakıyorum.

İşte sorunum üzerinde bu şekilde kafa yoruyorum. Dünyanın bu güzel yerlerine, önceki ziyaretlerimdeki halim dışında, yani ELDE KADEH olmadan bir kez daha gitmek umurumda bile olmaz. ELDE KADEH! Bu lafta bir sihir var. Sözlükteki bütün kelimelerin anlamının ifade edebileceğinden daha fazla anlam taşıyor. Bütün hayatım boyunca

---

* Parana ve Uruguay nehirlerinin halici. Arjantin'in Buenos Aires ile Uruguay'ın Montevideo kentleri, bu halicin karşılıklı kıyılarında yer alır. (ç.n.)

bunun eğitimini alan zihnimin alışkanlığı böyle. Artık beni oluşturan malzemenin bir parçası haline gelmiş. Elde kadehlerle kül rengi dünyayı dışarıda bırakıp hızlanmış kalp atışlarının neşesi ve çılgınlığıyla beyinlerini dürttüklerinde, insanları köpürten zeka oyunlarını, içten kahkahalarını, yankılanan seslerini duymak hoşuma gidiyor.

Karar verdim: Artık sadece vesile çıktıkça içeceğim. Kütüphanemin raflarındaki tüm kitaplarla, üstlerine mizacımın bu özel kısmının gölgesinin düştüğü bütün düşünürlerle birlikte serinkanlılıkla ve enine boyuna düşünüp taşındıktan sonra karar verdim ki hayatım boyunca yapmayı istemek üzere eğitildiğim şeyi yapmaya devam etmeliyim. Evet, içeceğim fakat şimdiye kadar içtiğimden daha akıllıca, daha düzgün biçimde içeceğim. Bir daha asla felakete dönüşen bir yangın olmayacağım. Bir daha asla Beyaz Mantığı uyandırmayacağım. Onu nasıl uyandırmayacağımı öğrendim.

Şu anda Beyaz Mantık, Uzun Hastalığın yanına gömülmüş, sakin sakin yatıyor. Bir daha beni asla etkileyemeyecek. Uzun Hastalığı gömeli yıllar oldu; uykusu çok gürültülü. Beyaz Mantığın uykusu da en az o kadar gürültülü. Sonuç olarak söyleyebilirim ki atalarımın benim çağımdan önce John Barleycorn'u yasaklamalarını isterdim... Doğduğum toplumsal sistem içinde her yerde onun gösterişli bir şekilde kendini sergilemesine çok hayıflanıyorum. Tersi olsaydı onunla tanışmak ve gözetimi altında bu uzun eğitimden geçmek zorunda kalmazdım.[87]

ÇEVİRMENDEN İLGİLİSİNE PAYLAŞIMLAR

("Meraklısına Notlar"ından esinlendiğim Attila İlhan'a saygıyla...)

1 Jack London, elinizdeki kitabı yazmaya 1912 yılının Eylül ayında başlayarak 1913 yılının Ocak ayında bitirdi. Eser, aynı yılın Mart-Mayıs ayları arasında *Saturday Evening Post* gazetesinde tefrika edilip Jack London'a sözcük başına 15 sentten on bin dolar kazandırdıktan sonra, Ağustos ayında Century Publishing tarafından *John Barleycorn* başlığıyla kitap olarak basıldı. Jack London o sıralarda kitaplarının basımı için yayınevlerinden yüzde 20 gibi istisnai bir telif hakkı alıyordu.

1911 yılında yapılan bu referandumda vatandaşlara sorulan sorulardan biri de kadınlara oy hakkı tanınıp tanınmamasıydı. Sonuçta Kaliforniya Eyaleti'ndeki kadınlar, yüzde 0,7 gibi küçük bir farkla oy hakkına kavuştu. (Aynı konuda 1896 yılında yapılan oylamada "hayır" çıkmıştı.) Referandumda San Francisco ve Oakland gibi büyük şehirlerde olumsuz sonuç çıkarken kadınları bu hakka kavuşturan oylar, eyaletin kırsal bölgelerinden geldi. Kaliforniya, ABD'de kadınlara oy hakkı veren altıncı eyalet oldu (ilki Colorado, 1893). ABD genelinde kadınlara oy hakkıysa anayasada yapılan değişiklikle 1920 yılında tanındı.

Türkiye'de kadınlar 1930'da belediye seçimlerinde oy verme, 1933'te muhtarlığa ve köy heyetine seçilme, 1934'te milletvekili seçme ve seçilme hakkını aldılar. Bazı ülkeler: Yeni Zelanda 1893, SSCB 1917, İngiltere 1928, Brezilya 1932, Fransa 1944, Çin 1949, Hindistan 1950, Mısır 1956, Nijerya 1958, İran 1963, İsviçre 1971, Angola 1975, Irak 1980, Katar 2003, Suudi Arabistan 2015.

2 Asıl adı Gert olan dişi at. Çabuk öfkelenen, isyankâr, söz geçirmesi hayli zor bir at olduğu için kendisine "Huysuz" lakabı takıldı. Eşi Charmian'la birlikte yaptığı 2500 kilometrelik atlı araba gezisinde Jack London'ın arabaya koştuğu dört attan biriydi. Karısına göre Jack London, hem de tekerlek önü atı olarak onu beceriyle kontrol edebildiği için büyük övünç duyarmış. Jack London çiftlikteki ve civardaki at gezintilerinde bazen Gert'e biner, sonra da "Hoop! Hoop! Yavaaş! Duur!" diye bağıra bağıra ağaçların arasında onu kontrol etmeye çalışarak koştururken bir yandan da neşeyle kahkahalar atarmış. Gert, ileri yaşlarına kadar her bahar sağlıklı bir tay doğurmaya devam etti.

3 Arpa bitkisini ve bu bitkiden yapılan içkileri simgeleyen kişilik. Belirgin doğa olaylarına bir ruh atfeden pagan dinlerin yaygın olduğu dönemlerde, Kelt coğrafyasında arpanın ekim-filizlenme-ol-

gunlaşma-hasat döngüsünün bir ruhunun olduğuna inanılırmış. Ekim zamanı toprağa gömülen, hasat zamanı insanlar tarafından oraklarla acımasızca biçilen bu ruhun tekrar canlanıp hayatını sert içkilerde sürdürdüğü düşünülürmüş. Ortaçağ İngiltere'sinde bu ruh, John Barleycorn (*barleycorn*: arpa tanesi) ismiyle, insanları kendine esir eden, kimi zaman komik, kimi zaman tuhaf, kimi zamansa kötü, hatta feci şeyler söyleten ve yaptıran korkutucu bir tip olarak kişilik kazanmış. Bu kavrayış 1500'lere, hatta belki daha da öncesine uzanan bir halk şarkısında dile geliyor: "John Barleycorn Must Die." Günümüze dek Jethro Tull dahil birçok grup ve kişi tarafından çeşitli versiyonları söylenen şarkının ana fikri mealen şöyle: "John Barleycorn ölmelidir derler. Sabanla üstünden geçer, yerin dibine gömer, öldü sanıp bırakırlar. Oysa o yağmurlar yağana kadar yerin altında gizlenir. Sonra başını çıkarır ama henüz güçsüzdür, solgundur, yeşildir. Yaz gelince büyür, güçlenir, sakalları çıkar. Bunu görünce hemen orakları alıp acımasızca biçer, zalimce bağlar, yuvarlar, yabalarla deşer, sonra da götürüp değirmende iki koca taşın altında ezerler. Şimdi bütün bardaklarda bira, bütün kadehlerde viski olmuştur. Bir zamanların itilip kakılan garibanı, artık dünyanın en güçlü adamıdır. Şimdi ne avcı onsuz avlanabilir, ne de tamirci tamirini onsuz yapabilir."

4 Güney Pasifik'teki adalarda içine kanoların konduğu evler. Erkeklerin toplanma mekânı olan bu evlerde kanolarla ve avcılıkla ilgili eşyaların yanısıra ataların kafatasları da bulunurdu. Elinizdeki kitabın yazılmasından yaklaşık beş yıl önce Jack London ve Charmian kendilerine ait olan *Snark* isimli yatlarıyla Güney Pasifik'te dolaşmışlardı. Kano evlerini bu gezi sırasında gördüler.

5 1876 doğumlu Jack London, bu kitabı Eylül 1912 - Ocak 1913 tarihinde, yani 36 yaşındayken yazdı.

6 Charmian London (1871-1955) küçük yaşta annesini kaybedince, ileride Jack London'ın öykülerini yayınlayarak onun yazarlık kariyerini başlatacak *Overland Monthly* dergisinin editörü olan teyzesi Ninetta Eames tarafından büyütüldü. Döneminde nadir rastlanan kolej eğitimli, aydın, ekonomik bağımsızlığa sahip bir kadındı. Steno ve daktilo kullandığı bir işte çalışıyordu. San Francisco yazar ve sanatçı çevresinde bohem bir hayat sürüyor, iyi piyano çalıyordu. Kadınların yan eyerle ata bindiği bir dönemde, düz eyerle ata binen ilk kadınlar arasındaydı. O dönemde ortaya çıkan ve geleneksel kadın rolünü reddedip birey olarak kendi bağımsız hayatını yaşayan "New Woman (yeni kadın)"ların öncülerindendi. Teyzesinin dergisi için yazılar da yazıyor, redaksiyon yapıyordu. Bu çerçevede tanıştığı Jack London'la 1905 yılında evlendi ve yazarlık hayatında onun en büyük yardımcısı oldu. Ona fikir verir, yazdıklarını daktiloya çeker, bu arada düzeltisini de yapardı. Bazı eserlerine (örneğin *Ay Vadisi*) daha fazla katkıda bulunduğu, çeşitli konularda fikir ve bilgi verdiği, hatta cümle eklettiği söyle-

nir. Birliktelikleri başladıktan sonra Jack London'ın yaşadığı tüm maceralara katılmıştır. Birbirlerini ruh eşi ("mate") olarak nitelerlerdi. Kocasının ölümünden sonra onun kurduğu çiftliği yaşatmaya çalıştı, basılmamış eserlerini yayına hazırladı, telif haklarının takibini yaptı. Biri Jack London biyografisi olmak üzere üç kitap yazdı. Bir daha evlenmedi ancak kendini eve de kapatmadı. Sergiler, konserler, sinemalar gibi her türlü kültür ve sanat faaliyetine katıldı, sık sık yolculuğa çıktı, sihirbaz Harry Houdini dahil olmak üzere sevgililer edindi. Ölene kadar çiftlikte yaşadı. Ölürken de çiftlikte bir Jack London müzesi kurulmasını vasiyet etti. O müze kuruldu. Daha sonraki yıllarda büyük kısmı Kaliforniya Eyaleti tarafından devralınan müze-çiftlik, günümüzde Jack London State Historic Park adı altında faaliyetine devam ediyor.

Bu paragraftan da anlaşıldığına göre bu kitabın fikrini Charmian London vermiş, hatta başlığını bile önermiş (: İngilizcesi "Alcoholic Memoirs," yani "Alkollü Anılar." Aslında bu lafın aklımdan geçen çevirisi "Demli Anılar" idi ama fazla uçmuş olmayayım diye metindeki ifadeyi kullandım). Ancak Jack London, kitaba onun önerdiği başlığı koymamış. London, kitabın yayıncısı Century'nin yöneticisi William Ellsworth'e yazdığı 7 Eylül 1912 tarihli mektupta üstünde çalışmaya başladığı kitaptan bahsederken, "içki meselesini A'dan Z'ye ele aldığım kişisel ve otobiyografik bir irdeleme. 'İçinde Alkol Geçen Anılar' diye alt başlık konsa ters düşmeyecek bir kitap olacak," diyor. Ama kitaba bu alt başlığı koymamış, sadece kitabın içeriğini yansıtan bir ifade gibi düşünmüş. Nitekim bu mektubun muhatabı olan yayınevi de kitaba bu alt başlığı koymamış. Ancak İngiliz yayıncı Mills and Boon, 1914 yılında kitabı İngiltere'de yayınlarken başlığına ekleme yaparak *John Barleycorn or Alcoholic Memoirs* adıyla basmış. Bundan sonra Türkiye'de ve dünyada yapılan bazı çevirilerde bu alt başlık, hatta metinde görüleceği gibi Jack London defalarca alkolik olmadığını söylemesine ve bu konuda bir sav ileri sürmesine karşın onu kendisiyle çeliştirerek alkolik ilan eden alt başlıklar kullanılmış ve halen kullanılıyor.

7 1881 yılından bahsediliyor. London ailesi bu tarihte San Francisco Körfezi'ndeki Alameda ilçesinde küçük bir çiftlik işletmektedir. Jack London okula burada başladı. Bu paragrafta babası olarak andığı ve ona gerçekten de babalık yapan John London, aslında üvey babasıdır. Asıl babası, annesinin hamile olduğunu öğrenince onu terk etmiş, annesi Flora Wellman, Jack London sekiz aylıkken, iki çocuklu bir dul olan John London'la evlenmişti. John London, nüfusuna geçirip soyadını verdiği oğlunu sevmiş, korumuş, onunla iyi bir iletişim kurmuştur. Kendi oğlu gibi benimsediği Jack'le iyi vakit geçirmiş, asabi bir kadın olan annenin sinir krizlerini onunla dayanışarak atlatmış, kayık kiralayıp balığa çıktıklarında ona ilk denizcilik ve balıkçılık bilgilerini vermiştir. Zaten Jack London'ın deniz merakı bu sayede gelişir. Kendisi de John London'ı sever,

sayar. Jack London hayata gelmesine vesile olan adamın William H. Chaney adlı biri olduğunu 21 yaşında öğrenir ve büyük bir şok yaşar. Ona mektup yazar. Ancak adam babalığı reddeder. Jack London, yaşadığı şoku atlattıktan sonra, burada da görüldüğü gibi, John London'ı hayattaki tek babası bilmeye devam eder.

8 London ailesi San Francisco yakınlarındaki Colma köyünün on kilometre kadar güneyindeki bir çiftliğe taşınmıştı. Baba John London burada patates üretiyor ve ürünlerini satmak için at arabasıyla San Fancisco'ya giderken Colma'dan geçiyordu.

9 Colma'da patates üretiminden biraz para kazanan London ailesi, körfezin doğusunda, Livermore kasabası yakınlarında büyükçe bir çiftlik satın alıp çiftçilik ve tavukçuluk yapmaya başlamıştı. Ancak tavuklar hastalık yüzünden telef olup başka aksilikler de üstüne binince kredi borçlarını ödeyemediler ve çiftliklerini kaybedip 1886 yılında körfez civarındaki en büyük yerleşimlerden biri olan Oakland'e taşındılar. Oakland'deki ilköğretim okulundan arkadaşı Frank Atherton, Jack London'ın o yıllarda haftada iki kitap okuduğunu yazar. Çoğu zaman kitap okumak için Frank'i ekip eve gidermiş. Yanında kitap taşır, teneffüslerde ve tramvay yolculuğu dahil, bulduğu her vakitte okurmuş.

10 Paul du Chaillu: Macera kitapları yazan Fransız kökenli Amerikalı gezgin ve kâşif (1831-1903). Afrika'nın batısına, özellikle de Gabon'a keşif gezileri düzenledi. Bölgenin bitki ve hayvanlarını, halkının kültürünü inceleyip o güne dek Batı dünyasında bilinmeyen düzinelerce bitki ve hayvan örneği getirdi. Bu örnekler arasında goriller de vardır. Araştırma gezileri yanında çok sayıda av seferine de çıktı. Bu gezi ve seferlerini hem bilim camiasına hem de çocuk ve gençlere yönelik kitaplarında anlattı. Jack London'ın okuduğu kitap, 1861 yılında yazdığı *Ekvator Afrikası'nda Keşif ve Macera* başlıklı kitabı olmalı. Bu kitaptan etkilenen sadece Jack London değildi. Film yapımcısı Merian Cooper çocukluğunda okuduğu bu kitaptan o kadar çok etkilenmişti ki dev bir gorilin Afrika'dan New York'a getirilişini anlatan *King Kong* filmini yaptı. Paul du Chaillu'nun yazdığı kitaplarda kendi başından geçmiş olarak anlattığı bazı maceraların, yerlilerden dinlediği hikâyeler olduğunu iddia edenler de vardır.

Ouida: Döneminin ünlü İngiliz çocuk kitapları yazarı Maira Luise Ramee'nin (1839-1908) yazın ismi. Ramee, gençlik, macera ve keşif romanlarıyla başladığı yazarlık hayatının ilerleyen yıllarında çocuk kitaplarına ve tarihi aşk maceralarına döndü. Elliye yakın roman ve çocuk kitabıyla döneminin üretken ve etkili yazarlarındandır. Kitaplarındaki gezgin romantizmi atmosferi sayesinde sömürgeci yayılmacılığı haklı gösterdiği eleştirisi almıştır. Burada adı verilmeyen romanın, yazarın *Signa* adlı romanı olduğu, Jack London'ın başka anlatımlarından bilinir. Bu romanda anasız-babasız kalmış fakir bir çocuk, tüm olanaksızlıklarına karşın içindeki müzik tut-

kusunu hayata geçirmeyi başarır ve ilerleyen yıllarda zengin ve ünlü bir besteci olur. Ancak Jack London, okuduğu nüshanın son kırk sayfası eksik olduğu için kitabın sonunu öğrenemez. Yine de kendi yaşında olan ve kendisi gibi bir çiftlikte büyüyen bu çocukla özdeşlik kurar ve o kadar etkilenir ki sonu acaba öyle mi oldu, böyle mi oldu diye kafasında kurar. Kitabı ablası Eliza'ya da okutur. Bazen mutfakta o bulaşıkları yıkayıp kendisi kurularken bir yandan da bu konuyu konuşurlar. Jack London Oakland'e taşınıp Halk Kütüphanesi'ne dadandığında ilk aradığı kitaplardan birisi budur. Sonunu o zaman öğrenir. Yıllar sonra, 1912 yılında, karısı, uşağı ve köpeğiyle birlikte beş aylık bir gemi gezisine çıkar. Hep yaptığı gibi seyahat kütüphanesini oluşturmak için New York'ta kitapçıları ve sahafları dolaşırken tekrar bu romanı bulur ve alır. Karısına söylediğine göre yazarlığa yönelmesinde diğer bütün kitaplardan fazla etkili olan bu romanı ona okurken, bir yandan da çocukluğunu hatırlayıp duygulanır. Ömrünün sonunda on beş bin cildi bulan Jack London'ın kütüphanesinde, *Signa* dahil, Ramee'nin dört romanı bulunmaktaydı.

Irving: ABD'li ünlü yazar Washington Irving (1783-1859). Burada geçen kitabı, İspanya'nın Andalucia bölgesinin Müslümanların elinde olduğu dönemde (o zamanki ismi Endülüs) yapılan ünlü sarayı anlatan *Tales of Alhambra* (Elhamra Masalları) adlı öykü kitabıdır.

11 Jack London kendini, İngiliz yazar Charles Dickens'ın (1812-1870) *Oliver Twist* adlı ünlü romanının kahramanı olan akranı Oliver'la karşılaştırıyor: Bir taşra şehrindeki çocuk esirgeme yurdunda kalan dokuz yaşındaki öksüz ve yetim Oliver ile arkadaşları, kendilerine verilen yemeği az bulur ve daha fazlasını istemeyi düşünürler. Aralarında kura çekerler ve bu iş Oliver'a kalır. Oliver taleplerini kibarca dile getirse de yurt yöneticileri çok bozulup onu yurttan kovar. Oliver'ın yolu Londra'ya düşer. Böylece Oliver Twist ile ona zorla hırsızlık yaptıran Fagin karakterinin dünyaca tanınmasına neden olan maceralar başlar.

12 Burada Jack London'ın 11 yaşında, Cole İlkokulu'nda yaşadığı olayı anmak gerekir. Bir gün teneffüste diğer çocuklar okulun bahçesinde bağırış çağırış çeşitli oyunlar oynarken Jack London her zamanki gibi kitap okumaktadır. Bu olaydan sonra Jack London'ın en iyi arkadaşı olacak Frank Atherton'ın anlattığına göre okulun iri yarı ve zorba öğrencisi Mike Panella yanına gelip ona sataşır. Karşılık alamayınca da "hanım evladı" der ve kitabını elinden alıp yere atar. Bunun üzerine Jack London yerinden fırlayıp Panella'nın ağzını burnunu dağıtır. İtibarı iki paralık olan Panella bıçak çeker ama diğer çocuklar elinden bıçağı alırlar. O sırada öğretmenler gelip olaya el koyar ve iki çocuk disipline verilir. Müdür John Garlick, klasik müdür tavrıyla, "Hadi öpüşüp barışın, sicilinize ceza işlenmesin," der. Ama Jack London buna yanaşmaz ve

"Bay Garlick, ben haklıyım. Yine kendimi savunmak zorunda kalırsam yine aynı şeyi yaparım," diyerek ilkeli bir öğrenci olduğunu ortaya koyar. Müdür de kimin ne olduğunu bildiği için ona ceza vermeyip Panella'yı cezalandırır. Bu olaydan sonra Jack London okulda kahraman muamelesi görür ve bir daha benzer zorbalıklarla karşılaşmaz.

13 Balık avlamak için babasının kiraladığı sandallarla açıldıkları denize hayran kalan ve denizle sürekli bir ilişki kurmak isteyen Jack London, önce iki dolara (enflasyon hesabına göre o yılların bir doları, 2021'in yaklaşık otuz dolarına denk geliyor) bir sandal alır. Su sızdırmasına karşın bir süre kullandığı bu sandalı elden çıkarıp başta gazete dağıtıcılığı olmak üzere yaptığı işlerden kazandıklarının, annesine verdikleri dışında kalan kısmından biriktirdiği altı dolara dört metrelik, hareketli salmalı bir yelkenli kayık (*skiff*) alır. Yelkenine, küreklerine ve boyasına beş küsur dolar masraf ederek kayığı denize çıkmaya hazır hale getirir. San Francisco Körfezi'nin korunaklı bölgelerinde, Oakland Halici ve San Leandro Koyu civarında gezerek yelken seyrinde ustalaşırken, Keçi Adası'nda (günümüzde Yerba Buena Adası) ve Asparagus Adası'nda (günümüzde Bay Farm Adası) balık avlayarak aile bütçesine katkıda bulunur.

14 Burada kullanılan terim, "running the Easting down". Yelken çağında Avrupa'dan Baharat Adaları'na gidiş için kullanılan en hızlı rota olan güney kırklı enlemleri ifade ediyor. 17. yüzyılın başlarında Hollandalıların keşfedip Doğu Hint Adaları'ndaki sömürgelerine gitmek için kullandığı bu rota, daha sonra İngilizler tarafından Avustralya, Yeni Zelanda ve Uzak Doğu'ya gitmek için kullanıldı: Bu yoldan giden Avrupalı gemiler, Atlantik'teki hâkim rüzgâr ve akıntıları kollayarak Afrika'nın güneyine inip doğuya doğru Ümit Burnu'nu döndükten sonra Kükreyen Kırklarda ("Roaring Forties": Güney yarımkürede, batı-doğu doğrultusunda esen güçlü rüzgârlara ve kabarık dalgalara sahip olan kırklı enlemlerdeki bölge) esen sert rüzgârlardan hız alarak Endonezya, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya varırlardı. Dönüş için, aynı şekilde kesintisiz denizden ve Kükreyen Kırklardan yararlanmak amacıyla kırklı enlemlere inip yine doğuya yelken açan gemiler, Amerika kıtasının güney ucundaki Horn Burnu'nu dönüp Atlantik'ten kuzeye yönelerek memleketlerine varırlardı. Londra'dan Melbourne'a 13 bin milin üzerindeki bu rota, diğer Pasifik geçiş rotalarından daha uzun olmasına karşın neredeyse yarı zamanda, 70 gün civarında tamamlanırdı. Tabii ABD'liler de gemicilikte geliştikçe bu yolu kullandı. Amerika kıtasının doğu kıyısındakiler Kükreyen Kırklara kavuşmak için Atlantik'ten inerken batı kıyısındakiler, Pasifik'ten inerek bu elverişli rüzgârlı rotaya ulaşıyordu. Buharlı gemilerin icadı, Panama ve Süveyş kanallarının yapılması sonrasında bu rota artık Pasifik geçişlerinde kullanılmıyor. Kükreyen

Kırkların rüzgârları artık sadece yarışlarda kendini sınamak veya heyecan dolu maceralarda sınırlarını zorlamak isteyenlerin yelkenlerini dolduruyor.

15 İngilizce konuşulan dünyada 1800'lerden beri yaygın olarak söylenen denizci şarkıları, ritimli heyemolalar, "Blow the Man Down", "Whisky, Johnny Whisky", "Flying Cloud". Bunlardan "Blow the Man Down"ı aşağıdaki şekilde çevirdim. Herkesin kendine göre yeni dizeler ekleyebildiği, dolayısıyla bir sürü versiyonu olan şarkının bu versiyonunda, İngiltere'deki Liverpool şehrinde limana doğru yürüyen bir denizci, ABD'ye gidecek bir yelkenli görüyor. Malum, gemiler dişidir. Eh, gemici argosu denilen de bir şey var; şarkı hep ikili anlamlarla gidiyor. Ergenlik çağındaki Jack London'ın şarkıdan nasıl keyif aldığı, bağıra çağıra nasıl okuduğu kolayca tahmin edilebilir:

UÇURAYIM ŞU GEMİYİ

(Her dizeyi bir kişi söyledikten sonra hep birlikte nakarat kısmı tekrarlanıyor.)
Yürüyordum aşağıya o Cennet Sokağı'na,
Bırak beni uçurayım şu gemiyi!
Gördüm güzel bir Liverpoollu leydi, şans bu ya,
Bırak beni uçurayım şu gemiyi!

"Hızlı giden bir gemiyim ben, atla" dedi bana,
"Ambarım nicedir boş, hazırım yük taşımaya."

Palamarımı bir attım, çektim aldım yanıma,
Sıkı fıkı olduk biz, çıktık aman ne yollara.

İndirdi üst yelkenleri, çekince halatını,
İzin verdi küçük limana atayım çapamı.

Ana yelken, flok yelken, hepsi açıldı sonra,
Minik beyaz elini attı benim palangaya.

Açtım ambar ağzını, baktım çok yer var orada,
Kuytu yere güzelce yerleşti bizim cıvadra.

Dedim ki "Güzel leydim, kaçma vakti geldi bende,
Yoksa bu gidişle karaya vururum sayende.

Boşaldı bizim çifte, barutumun hepsi bitti,
Havalandırma bacam tamamen mortoyu çekti."

Dindirdi gencin acısını, doktor da şifa bulsun,
Genç açtı yelkenini, rüzgârlar ona selam dursun.

Aynı şarkının sosyal mesaj içeren başka bir versiyonu, denizcilerin o zamanki en büyük sorunlarından birine değinir. Özetle şöyle: Denizci yolda yürürken bir kızla karşılaşır. Kız onu bir bara götürür, içerler. Sonra barın sahibi de ona arkadaş gibi davranıp müesseseden bir kadeh ısmarlar. Bunu içen denizci kendini kaybeder. Gözlerini açtığında Horn Burnu'na doğru yola çıkmış bir gemide kendini tayfa bulur. Şarkı, finalinde gençlere seslenir ki aman ne içtiğinize, kiminle içtiğinize, nerede içtiğinize dikkat edin, hele de hiç tanımadıklarınızın ısmarladığı beleş içkiyi, asla ağzınıza koymayın.

16 1820'lerde başlayıp gayriinsani bulunduğu için 1900'lerin başlarında uygulamadan kaldırılana dek ABD hapishanelerinde kullanılan mahkum yürüyüş sistemi. On veya on iki mahkum, birbiriyle aralarında bir ayak bile mesafe olmayacak şekilde, yanaşık düzen art arda dizilir, herkes bir elini önündekinin dirseğinin altına kıstırırdı. Başlarındaki silahlı gardiyanın eşliğinde, adım atarken öndekinin ayağını kaldırdığı yere basacak bir zamanlama içinde yürürlerdi. Bu yürüyüş düzeninde insanın bireyselliği yok olur, on kişi tek bir organizmaymışçasına hareket ederdi. Şaşırıp yanlış adım atanlar, önündeki-arkasındakiyle arasını koruyamayıp fazla yaklaşan veya uzaklaşanlar, başlarındaki gardiyan ve düzeni bozulan arkadaşları tarafından cezalandırılırdı.

17 Asıl adı Virgina Prentiss olan Jennie Dadı, Jack London'ın dört kilo olarak doğduğu gün aynı hastanede ölü doğum yapan bir zenciydi. Kırk kiloluk annesinin tosuncuk Jack London'ı yeterince besleyemeyeceğini düşünen doktor, ona bu siyahi kadını sütanne olarak tutmasını önerdi. Böylece Jack London hastaneden doğruca Prentiss ailesinin evine gitti ve kendi annesinin evine dönene kadar, sekiz-dokuz ay boyunca orada sevgiyle beslenip bakıldı. Çocukluğunda satılarak kendi annesinden koparılmış eski bir köle olan Virginia Prentiss, kaybettiği oğlunun yerine gelen bu sürpriz oğlanı çok sevdi, annesinin ona koyduğu isim John olmasına karşın o dönemde çok revaçta olan ve içinden bir yayın ucuna bağlı palyaço kafası çıkan sürpriz kutunun adı olan "Jack-in- the-box"-tan esinlenerek ona "Jack" derdi. (Jack London 15 yaşındayken John Griffith olan ismini değiştirip Jack yaparken belki de bundan esinlenmişti.) Jennie Dadı "Pamuk oğlan", "benim beyaz zencim" gibi sevgi dolu kelimelerle nitelediği Jack London'a hayatı boyunca şefkatle bağlı kaldı. Hatta Jack London'ın kızlarına da baktı. Kızlar ona aileden biri olarak görür, ona "Jennie Teyze" derlerdi. Jack London'ın anne şefkatini asıl olarak onda bulduğu dile getirilir. Elinizdeki metnin ileriki bölümlerinde de görüleceği üzere bu sevgi karşılıklıydı. Dadının eşiyle ve kendisinden birkaç yaş büyük çocuklarıyla da iyi bir ilişki geliştiren Jack London, büyüdükçe onlarla temasını hiç kesmedi. Sık sık evlerine gider, orada vakit geçirirdi. Okul çağındaki Jack London, zenci sütannesiyle dalga

geçenlere karşı yumruklarını konuşturacak kadar severdi dadısını. Yaşı ilerleyip eli-ayağı tutmaz hale gelince de bakımını tamamen üstlendi.

18 Jack London bu tekne satışını yirmi dolarla bağlamıştı ama ödediği toplam para üç yüz dolardı. Bu parayı sütannesi Jennie Dadı'dan borç aldı. Enflasyon hesabına göre satışın yapıldığı 1891 yılının bir doları, 2021'in yaklaşık otuz dolarına denk geldiğine göre bu yirmi dolar, günümüzün altı yüz doları, üç yüz dolarsa dokuz bin doları ediyor. Hayli para. Frenk Frank'in coşmasına şaşmamak lazım.

19 Jack London burada "Queen began to make love to me" diyor, yani öpüşmekten cinsel ilişkiye kadar uzanan bir yelpazeyi ifade ediyor. Tabii insan, genç bir hanımın o küçücük teknede, eşlikçisinin, kız kardeşinin, kuzeninin, en önemlisi de olgun yaşlardaki aşığının önünde böyle bir şey yapabileceğini düşünemiyor. Ben de metinde görüldüğü şekilde çevirdim. Nitekim bu cümle, "Jacklondonologlar" arasında görüş ayrılığı yaratan nadir Jack London cümlelerinden biri. Mamie'nin adının Jack London'ın başka anlatımlarında geçmemesi, durumu daha da zorlaştırıyor. Ancak Jack London araştırmacılarının genel olarak görüş birliğinde olduğu bir şey var ki o da bu hanımefendinin Jack London ile bir süre birliktelik yaşadığı ve onun cinsellikteki ilk mektebi olduğu.

20 Binlerce yıldır Ohlon Kızılderili kabilesinin memleketi olan bu adaya 1870'lerden itibaren yerleşen birkaç aile çiftçilik yapıyordu. En çok ektikleri ürünlerden biri de kuşkonmazdı (*asparagus*). Bu yüzden bir dönem ada bu isimle anıldı. Ada civarındaki sularda yabani istiridye yatakları vardı. İstiridye korsanlarının kaçak avlandıkları yerlerden biri de günümüzde Bay Farm Adası olarak bilinen ada yakınlarındaki bu yataklardı.

21 Barın tam ismi ilginç: First and Last Chance, yani ilk ve son şans. Rıhtımdaki yeri sayesinde denizdeki uzun yolculuklarından şehre gelen denizcilerin içki içme şansı bulduğu ilk, denize açılacaklarınsa son mekân. Aslında barın resmi ismi, "Heinhold'un Yeri" anlamına, Heinhold's imiş. Ama zaman içinde denizciler arasında kazandığı First and Last Chance ismi de tabelaya eklenmiş. Jack London bu barı ve sahibini, birlikte balığa çıkarken ve balıktan dönerken uğrayıp iki tek atarak oradakilerle sohbet eden babasıyla birlikte ilk kez geldiği 10-11 yaşlarından beri tanır. Şöhretli bir yazar olduktan sonra kitaplarını okuyanların onun hayatının geçtiği yerleri görme merakını karşılamak, bu arada biraz da iş yapmak üzere barın tabelasına eklenen bir ibare daha var: "Jack London'la Randevu". Elinizdeki kitapta görüldüğü gibi bu bar, Jack London'ın hayatında önemli bir yere sahip. Onun eserlerinde ismi sık sık anıldığı gibi bazı karakterlerine esin veren insanlarla tanışmasına da vesile olan bar, halen elinizdeki kitapta anlatıldığı haliyle varlığını sürdürüyor. 1906 San Francisco depreminde ha-

fif eğim kazanan zemin bile aynen o şekilde duruyor. Tavanında müdavimlerin şapkaları ve 1910'ların boks şampiyonları Fitzsimmons ile Jim Jeffries'in eldivenlerinin asılı olduğu mekânın bütün duvarlarıysa fotoğraflarla ve el yazısı notlarla kaplı. Tabii en güzel yeri Jack London'ın yakışıklı bir fotoğrafı süslüyor. 1998 yılında Kütüphane Dostları Derneği tarafından Jack London'ın eserleriyle olan bağlantısı nedeniyle Edebiyat Açısından Önemli Mekânlar listesine alınan bar, 2000 yılında da ABD hükümeti tarafından tarihi eserler kategorisine dahil edildi.

22 Tarihteki Norveçli savaşçıların efsanelere konu olmuş savaşçı öfkesi. Anlatıya göre Berserker öfkesine tutulanlar Tanrı Odin'in kıyafeti olan kurt veya ayı postu giyer ve öyle bir öfkeye kapılırlarmış ki gözleri hiçbir şey görmez, çılgınlık anları geçene kadar sadece düşmanlarını değil, dostları dahil önlerine çıkan herkesi kırıp geçirirlermiş. Bu çılgınlık anlarını, yedikleri bir tür zehirli mantara bağlayanlar da bulunmaktadır. Burada bahsedilen Nelson ile babası, Norveç kökenliydi.

23 Normalde tekneler karada herhangi bir yere bağlı olmaksızın demir attıklarında, çapalarıyla (baş demiri) deniz dibinde seçtikleri yere kendilerini sabitlemiş olur. Ancak mevcut ya da beklenen rüzgâr veya akıntı şiddetliyse, yön değiştirebileceği düşünülüyorsa demir tekneyi sabitlemekte yetersiz kalabilir. Bu durumda baş demiriyle aynı doğrultuda veya açılı olmak üzere yedek çapa (kıç demiri) atılabilir. Bunca deneyimli denizcilerin bile çifte demir atmak zorunda olduklarını hissettikleri bir havada Nelson'ın yelkenini açmasıysa gerçekten büyük çılgınlık.

24 Jack London bu tarihte 15 yaşında olduğuna göre bu olay 1891 yılında yaşandı demektir. Enflasyon hesabı üzerinden gidersek o tarihte bir gecede ezdiği paranın, 2021'in beş bin küsur dolarına denk olduğunu görürüz. Gerçekten bir gecede bu kadar harcadığına inanmak kolay değil.

25 O sıralar San Francisco Körfezi'ndeki istiridye yatakları, ABD'nin en büyük tekelleri arasında yer alan demiryolu şirketleri tarafından işletiliyordu. Bu şirketler, aslında kimseye ait olmayan bu istiridye yataklarına el koymuş, trenlerindeki lüks yemek vagonlarında talep eden yolcularına satmak üzere istiridye yetiştiriyorlardı. Bu durum o yataklarda yetiştirilen istiridyelere yönelik kaçak avcılığın, yani istiridye korsanlığının patlamasına yol açmıştı. Ayrıca körfezde eskiden beri süren kaçak balıkçılığa karşı önlem olarak yetkililer, sivil balıkçılardan oluşan balık devriyeleri kurmuşlardı. Devriye, eyalet devletinden maaş alıyor, yanındaki "balık devriyesi yardımcısı" unvanlı kişilerse yakaladıkları kaçak avlardan ve büyük şirketlerce konan ödüllerden pay alıyordu. İşte 16 yaşındaki Jack London, ölüm veya hapse düşme tehlikesi de olan istiridye korsanlığını bırakıp denizlere açılmayı düşünmeye başlamışken, muhtemelen barcı Johnny Heinhold'un girişimiyle, "balık dev-

riyesi yardımcısı" unvanıyla Benicia'daki Charley Le Grant'ın devriyesine dahil oldu. İstiridye korsanlığı hayatında öğrendiği bilgi ve becerileri, Körfezdeki sezon dışı balık avcılığı ve istiridye korsanlığıyla mücadelede düzenin hizmetine sunarak kaçak avcıları kovalamaya başladı. Ancak büyük şirketlerin adamı olup eski arkadaşlarına ihanet etmek anlamını taşıyan böylesi bir işin, Jack London'a pek uymadığını tahmin edebiliriz. Ayrıca kaçak balıkçıların ağlarına el koymayı bir türlü içine sindirememiş, o kişilerin ve ailelerinin geçim olanaklarını, dolayısıyla hayatta kalma şanslarını ellerinden aldıklarını düşünerek büyük sıkıntı yaşamıştır. Nitekim kısa sürede bu işi bırakır. Başka anlatımlarından, katıldığı bir baskında Çinli bir kaçak balıkçı tarafından öldürülmekten şans eseri kurtulduğu bilinir.

26 Jack London balık devriyesinden ayrıldıktan sonra, 1892 yılında, yaklaşık iki ay boyunca yollarda taban tepip trenlerde kaçak yolculuk ederek Kaliforniya Eyaleti'nin iç kesimlerini gezdi, Sierra Nevada Dağları'nı aşıp doğu komşusu Nevada Eyaleti'nin Reno kentine kadar gitti. Kırlarda yaşayan bir gençler grubuna takıldı. Gezgin avarelik hayatını ve trenlere kaçak binmenin yollarını bu dönemde öğrendi. 1906 yılında yazacağı "*The Road-Yol*" adlı kitabında bu maceralarını da anlatır.

27 Jack London, hayatını yazarlık yaparak kazanmaya karar verdiği günlerden beri her sabah bin kelime yazmak şeklinde bir çalışma temposu edinmiş ve bunu ömrü boyunca sürdürmüştür. Elliye yakın kitap çıkartan üretken bir yazar olmasının sırrı budur.
Jack London'ın burada 1911 yılının Haziran-Eylül ayları arasında, kendi sürdüğü at arabasında yaptıkları seyahatten bahsediyor. Yaklaşık 2.500 kilometrelik bu yolculuk sırasında Jack London dokuz öykü kaleme aldı ve birkaç ay sonra yazımına başlayacağı *Ay Vadisi*'ne ilişkin notlar çıkardı. Gerçi burada kendisi söylememiş ama biz bilelim, uşakları Nakata da yanlarındaydı ve hizmetlerini o görüyordu.

28 Ray bölücü: Köleliğin kaldırılmasında ve içsavaşta ABD'ye önderlik eden 16. Başkan Abraham Lincoln'ın (1809-1865) seçim kampanyasında kullandığı bir lakap. Onun kendi koşullarını kendi yaratan, dürüst, basit Amerikalılardan olduğunu vurguluyor. Lincoln hukuk mesleğine geçmeden önce, gençliğinde, bir süre demiryollarının raylarında ve çitlerinde kullanılan keresteleri elde etmek üzere ağaçları kesip boylu boyunca ikiye bölme işinde çalışmış. Mahir propagandistlerin buradan çıkardığı lakap: "rail splitter-ray bölücü". Hatta 1860 seçim kampanyasında bu isimle bir gazete bile çıkarmışlar. Tabii popüler tarih yazımına ve kişisel efsane üretimine son derece uygun olan bu konuyu işleyen kitaplar, broşürler yazmışlar. Lincoln'ın ölümünden yaklaşık yarım asır sonra Jack London'ın bu kitabına girdiğine göre, belli ki hayli etkili de olmuşlar.

ABD'nin 20. Başkanı James A. Garfield (1831-1881) de ilk gençliğinde eğitimini finanse etmek için birçok işte çalışmış. Burada bahsi geçen "Kanal İşçisinden Başkanlığa" (*From Canal Boy to President)* adlı kitap, ünlü Amerikalı yazar Horatio Alger'ın, Garfield'ın hayatını ve yükselişini anlatan kitabıdır.
Pek ilgisi yok ama bu iki başkan da görev başındayken uğradıkları suikastlar sonucu öldürüldü.

29 Limandaki ofisinde görev yaparak ticaret gemilerinde sözleşmeli olarak çalışan denizcilerle ilgilenen kamu yetkilisi. Yasayla kendisine verilen görev, gemicilerin, gemi sahiplerinden ve kaptanlarından uygun muamele görmesini ve ücretini almasını sağlamaktı. Özelikle gemicilerin "Şangaylanmasını" (denizcilerin sarhoş edilip, kaçırılıp veya başka şekillerde adam eksiği olan gemilere kendi isteği dışında tayfa olarak satılarak geri dönemeyecekleri şekilde uzak limanlara yelken açılması, ücretlerinin bir kısmının da bu denizcileri getiren kişilere verilmesi) önlemek, onların başta gelen işleri arasındaydı. Jack London'ın gemi adamı sözleşmesini "usta denizci" olarak imzaladığını biliyoruz. Ama usta denizci olmak için en az üç yıl açık denizde büyük gemide çalışma tecrübesine sahip olmak veya on dokuz yaşında olmak gerekiyordu. Jack London'da bu iki özellik de yoktu. Onun yeterli denizcilik tecrübesine ve gemideki tayfalar tarafından ezilmeyecek bir kişiliğe sahip olduğuna geminin kaptanını inandıran, yani Jack London'a kefil olan kişi, kaptanın gelip gittiği barın sahibi olan Johhny Heinhold'dur. Yine Heinhold! Jack London'ın içinde bulunduğu durumdan kurtulması için buradan gitmesi gerektiğini düşünen Heinhold böylece onun hayatına çok önemli bir etkide bulunmuştur. Ancak gemideki tayfalar bu gencin henüz on yedi yaşında olduğunu ve yeterli tecrübeye sahip olmadığını biliyor ve dolayısıyla onu miço olarak kabul ediyorlardı. Bu yüzden de ona iş buyurmaya kalktılar. Buna itiraz eden ve çıkan kavgada dev gibi bir tayfayı pes ettiren Jack London, hem bu başarısı hem de herkesten çok çalışarak tecrübe eksiğini kapatması sayesinde usta denizci konumunu korumayı ve tayfa kardeşliğine dahil olmayı başardı ve ömrü boyunca bundan gurur duydu.

30 İngilizcesi *teetotalism*. Bu kelimenin kökeniyle ilgili ilginç bir tartışma var: Sert içkilere karşı olanların örgütlendiği Temperance Movement üyeleri, bundan böyle sert içki içmeyeceklerini taahhüt eden bir yemin metni imzalıyormuş. 1832 yılında İngiltere'nin Preston şehrinde yaptıkları toplantıya katılan Richard Turner adlı bir adam, "İçkinin serti, yumuşağı birdir, hepsini toptan reddetmek lazımdır," derken "total" kelimesini vurgulamak için başındaki harfi birkaç kez tekrarlamış. Turner'ın kekeme olduğu için böyle konuştuğunu ileri sürenler de vardır. Sonuçta "t" harfi "ti-ti-ti" şeklinde tekrarlanınca toplantıdaki insanların hoşuna gitmiş ve bu hareketin sembolü olmuş. Bu laf zamanla *teetotal*'e dönüşmüş.

Başka bir teoriye göre de Turner içki karşıtlarına gıcıklık olsun diye toplantıya sarhoş gelip konuşmasını yaparken dilinin dolanması yüzünden bu kelimeyi böyle söylemiş. Kelimenin eskiden beri İrlanda argosunda var olduğunu iddia edenler de bulunmaktadır.

31 Gerçekten de Çapa Marka: "Anchor Brand". "Kare suratlı"lar, o zamanlar Hollanda'da üretilmiş cinlerin konulduğu kare şişelerdi. İyi durumda olanlarının, günümüzde koleksiyon nesnesi olarak 100 dolara kadar alıcı bulabildiği söyleniyor. Yaşı yetenler hatırlar, bizde de bir zamanlar Çapamarka diye bir gıda firması vardı.

32 "Tis but a golden ring": Muhtemelen daha eskilerden beri gelen ama kayıtlara 1880'li yıllardan beri söylendiği geçmiş olan, ancak şairi ve bestecisi bilinmeyen beş kıtalık hüzünlü bir denizci şarkısının ikinci kıtasının yarısı. Hece ve kafiye düzenine uyarak öteki yarısını da şöyle çevirdim:

> Dertler üstüne çöktüğünde,
> Ona bakıp beni hatırla.
> Sıkıntıların uçsun gitsin,
> Yüzük hep kalsın parmağında.

Şiir, dul annesine veda ederek denize açılan genç bir miçonun duygularını anlatıyor. Annesi gemiye binmeden önce gence bir yüzük verip parmağından çıkarmamasını ve baktıkça kendisini hatırlamasını tembihler. Genç, gemiye binip denize açıldıktan sonra annesinden sürekli mektup alır ama zamanla bu mektuplar seyrekleşip günün birinde tamamen kesilir. Denizci zamanla büyür, mesleğinde ilerleyip kaptan olur, dünya denizlerinde dolaşır. Geceleri denize bakıp eski anıları canlandıkça yüzüğe bakıp annesini düşünür. Yıllar sonra memleketine, İngiltere'ye döner. Zilini çaldığı evinin kapısını tanımadığı birileri açınca annesinin son uykusuna yattığını anlar. Kendisini çocukluğunun güzel günlerine ve annesinin veda sözlerine bağlayan bir yadigâr olarak yüzüğü parmağından hiç çıkarmaz.

33 Aslında tam olarak böyle değil. Jack London'ın Yokohama'yı gezip görülmeye değer yerlerini gördüğünü biliyoruz. Japonya'da geçen ve kahramanının adı Jack olan "Sakaiço, Hona Asi, and Hakadaki" adlı öyküsünde anlatır: Gemisi limana yanaşan "Jock" isimli denizci birkaç gün boyunca şehrin tapınaklarını, pazarlarını, çay evlerini, mezarlıklarını gezmek için bir çekçeğe biner ve Sakaiço adlı çekçekçiyle dostluk kurar, onun evine davet edilerek karısının pişirdiği güzel yemekleri yer, okul çağındaki çocuğuyla tanışır, geleceğe yönelik planlarını dinler. Ailenin misafirlerini ağırlayışı, gelenek ve görenekleri, yemekleri çok hoşuna gider. Para vermek ister ama adam kabul etmez. Sonra birkaç gün de Tokyo'yu gezip geri döner ve önceki sefer göremediği bir mezarlığa gitmek için Sakaiço'yu arar ama bulamayınca başka bir çekçeğe biner. O me-

zarlıkta bir cenazeye rastlar. Sakaiço da oradadır. Heyecanla adama selam verir ama o kendisine boş boş bakar. Öteki çekçekçiden, oturdukları mahallede yangın çıktığını, evinin yandığını, karısıyla oğlunun öldüğünü öğrenir. Denizcinin karadaki son günü olduğu için arakdaşını teselli etmeye vakti yoktur, gemisine döner. Bu öykünün, Jack London'ın başından geçtiği tahmin ediliyor çünkü Sakaiço'nun oturduğu fakir mahalleyi, evin içini, Japonların ev içi davranışlarını, yediği yemeği, ancak orada bizzat bulunan birinin bilebileceği ayrıntılarla anlatıyor. Yani geminin limanda bulunduğu iki hafta içinde şehri gezmiş, bazı Japonlarla dostluk kurmuş, onların ortamına girmiş, sakin, alçak gönüllü, kibar ve gururlu hallerinden etkilenmiş olmalı ki hayatı boyunca Japonlara ve kültürlerine saygı duymuştur. Ömrünün son yılında Japon kültürü üzerine "Cherry (Kiraz)" başlıklı bir roman yazmaya başlamış ama fazla ilerleyemeden ölmüştür.

34 Kelime anlamı Berberi Sahili. San Francisco limanının hemen yakınındaki "kırmızı ışık" bölgesinin o zamanki adı. Bar, dans ve müzik kulübü, pansiyon, lokanta, otel, genelev ve benzeri mekânlarla dolu olan bu semt, kanunsuz hayatıyla ünlüydü. Hırsızların, katillerin, fahişelerin ve bu tür mahallelerde bulunması beklenebilecek diğer mesleklerden insanların yaşadığı ve icrayı sanat eylediği bir yerdi. Hem rıhtıma yakınlığı hem de maceralı hayatlı nedeniyle denizcilerin rağbet ettiği bu bölgeye Barbary Coast ismini, burayı bir zamanlar korsanlarla dolu Kuzey Afrika'daki Berberi Sahili'ne benzeten denizciler vermişti. Barbary Coast'un, Amerika'da konsomasyon usulünün uygulandığı ilk bölge olduğu söylenir. Dans kulüplerinde garson olarak çalışan kadınlar, ücret karşılığı müşterilerle dans eder, onlara içki içirip komisyonunu alırmış. Tabii her zaman olduğu gibi olayı abartıp soyguna dönüştürenler de olur, adamın içkisine ilaç katıp veya başka şekillerde soyup parayı patronla paylaşırmış. (Bu arada iyice sarhoş edip parasını çaldıkları zavallı denizcileri, bir de uzak limanlara hareket eden gemilere satma uygulaması da hayli yaygınmış ve buna "Şangaylama/Şangay'a postalama [Shangaing]" adı verilirmiş.)

35 Jack London'ın burada kullandığı kelime, "harpy", yani Yunan mitolojisindeki kadın başlı, kuş bedenli, büyük kanatlı yaratıklar. İki bacı olan Harpyalar, baştanrı Zeus'un emriyle dünyaya inip onun istediği şeyi kapıp kaçıran yaratıklar olarak tahayyül edilmiş. İşlediği suç yüzünden Zeus tarafından cezalandırılan Trakya kralı Phineus'un cezasını da onlar uygulamış. Adam ne zaman yemek yemeye kalksa Harpyalar uçarak gelir, adamın yemeğini kapıp götürürlermiş. Harpyalar, modern çağda erkeklerin kadınlardan duyduğu korkunun simgesi haline dönüşmüş. Amerikan argosunda, arzularını tatmin etme vaadiyle ağına düşürdüğü erkeklerin varını yoğunu elinden alan kadın anlamına kullanılan bir kelime haline gelmiş.

36 Bu kişi, gemidekiler tarafından Duvarcı olarak tanınan ve tüberkülozdan ölünce denize gömülen bir gemiciydi. Jack London, daha kuru, daha aydınlık ve kitap okumaya daha müsait olduğu için onun boşalan yatağına geçmişti. Gemide okumak için yanına *Anna Karenina*, *Moby Dick* ve bir görgü kuralları kitabı almıştı. Bu yolculuktan yıllar sonra Jack London, karısı Charmian'a, Duvarcı'nın huysuz, kırıcı biri olduğunu ve gemideki kimse tarafından sevilmediğini, öldüğünde de hemen unutulduğunu hüzünle anlatır. "Evet, geçimsizdi, kavgacıydı ama yine de onunla iletişim kurmalı, ona yardım etmeliydik," der. Demek ki adamın yalnızlığı ve kendisi dahil arkasından kimsenin yas tutmaması, onun rahat yatağına konmasına karşın, ya da belki tam da bu nedenle, Jack London'ın içine işlemiş.

37 Bu sözler, eski ve ünlü bir denizci şarkısı olan "Blow high, blow low"dan alınma. Şarkıyı, döneminin en üretken ve ünlü besteci, söz yazarı, oyun yazarı ve oyuncusu Charles Dibdin (1745-1814), 1776 yılında bir gemi seyahatinde fırtınanın etkisiyle kabarıp inen dalgalardan esinlenerek yazmış. Hece ve kafiye düzenine uyarak şöyle çevirdim:

Deniz kabarıp inse de fırtınada,
Rüzgâr kırsa da direği,
Bir kere gönlüm kaymış sana,
Vazgeçmez gencin yüreği.

Kükresin rüzgâr, kabarsın deniz,
Tehlike vız gelir bana,
Yeter ki buluşalım seninle biz,
Çapamı atayım sana.

38 Jack London'ın korsanlık günlerindeki arkadaşlarıyla ilişkisi burada bitmez. Sağda solda rastlamış veya ünlendikten sonra kendisini ziyaret edenlerle görüşmüş olabilir, bilmiyoruz. Bildiğimiz, 1910 yılında, yani burada anlatılan günlerden on yedi yıl sonra, Frenk Frank'e rastladığı. *Roamer* adlı bir tekne almış ve eşi Charmian'la birlikte San Francisco Körfezi'ne dökülen nehirlerde üç ay sürecek bir gezintiye çıkmıştı. Sonoma Creek ırmağından yukarı doğru yelken açıp dolaşa dolaşa seyahat ettikleri sırada Frenk Frank'le karşılaştılar. Doğal olarak Frenk Frank hayli yaşlanmıştı ama Charmian'ın belirttiğine göre bu efsane korsan, eski arkadaşını görmekten büyük keyif almış ve onlara son derece dostça davranmıştı.

Jack London ömrünün son yılı olan 1916'da, elinizdeki kitabın piyasaya çıkmasından üç sene sonra, eski tayfası Örümcek Healey'den bir mektup aldı. Mektubuna, "Anlaşıldığına göre John Barleycorn diye bir kitap yazıp beni ve diğerlerimizi reklam ederek

ünlü olmuş, hayli de para kazanmışsın. Ülkenin her tarafından turistler gelip bizim oraları, hayran hayran senin ün ve para kazandığın barları, sokakları, rıhtımı geziyor. Yolumu kesip 'o Örümcek sen misin?' diye soranlar oluyor. Biz de arada sırada eski korsanlar olarak buluşup seninle birlikte oturduğumuz yerlerde oturuyor, seninle birlikte söylediğimizi şarkıları, heyamolaları söyleyip muhabbet ediyor, eski günleri anıyoruz," diye başlayan Healey, sonrasında isim isim eski korsanların o andaki durumlarını anlatıyor. Barcılar Johnny Heinhold ve Joe Vigy dışında neredeyse hepsinin çok zor durumda olduklarını, özellikle Soup Kennedy'nin sağlık sorunlarıyla boğuştuğunu belirterek, "Hadi şimdi iyi arkadaş ol da Soup'la benim başımızı sokacak bir yer bulmamıza yetecek yakışıklı bir çek gönderiver," diye bitiriyor.

Jack London'ın, ölümünden altı ay önce aldığı bu mektuba nasıl tepki verdiği kayıtlara geçmemiş. Karısı Charmian bu konuda şöyle yazmış: "Jack sol elinin verdiğini sağ elinden gizlediği için bu mektup konusunda ne yaptığını bilmiyorum." Biz tahmin edelim: "Sayemizde ünlü ve zengin oldun, şimdi de bize yardım et," anlamındaki tavra biraz sıkılmıştır ama dara düşmüş eski arkadaşlarından gelen bu tür çağrılara duyarsız kalmayan biri olarak, yardımını da esirgememiştir.

39 Jack London'ın babası John London (1828?-1897), İngiltere'de sahip olduğu asalet unvanını bırakıp ABD'nin bağımsızlık savaşına katılan Sir William London'ın soyundan geliyordu. Babasının çiftliğinde çiftçiliği, odunculuğu ve marangozluğu öğrenmişti. 19 yaşında bu niteliklerini kullanarak Pennsylvania Demiryolları yapımında müteahhitliğe başladı. Gönüllü olarak katıldığı iç savaşta zatürre geçirerek uzun süre hastanede yattı. 1865'te ordudan ayrıldıktan sonra müteahhitliğe dönüp Iowa'daki Moscow kasabasına yerleşti ve Cedar Nehri üzerine bir köprü inşa etti. Kasabada kısa bir süre şeriflik de yaptı. 1873 yılında karısı öldükten sonra küçük çocuklarıyla birlikte San Francisco'ya taşınıp iki kızını bir yurda yerleştirerek marangozluk yapmaya başladı. Jack London'ın annesi Flora ile evlendiği sırada ikilinin durumu şöyleydi: Flora'nın kocası yoktu, sekiz aylık bir oğlu vardı ve oğlan onun evinde değil, sütannesinde kalıyordu. John London'ın karısı yoktu, dokuz ve altı yaşında iki kızı vardı ve kızlar yurtta kalıyordu. İkili evlendi ve bütün çocuklar aile evine geldi. Ancak iki yaşındaki Jack ile on bir yaşındaki Eliza difteriye yakalanıp hayati tehlike atlatınca John London doktorların tavsiyesine uyarak ailesini büyük şehirden körfezin karşısındaki Oakland kasabasına taşıdı. Burada bir manav işletti, işler iyi gidince tarla kiralayıp sattıklarını kendisi üretmeye başladı. Ancak ortağından kazık yiyip dükkânı elinden kaçırınca San Francisco Körfezi civarındaki köylerde çiftçilik yapmaya başladı. Sonrasında Oakland'e taşınınca tekrar müteahhitliği denedi. Ancak iç savaşta geçirdiği zatürre yüzünden ciğerlerinin

gördüğü hasar burada su yüzüne çıktı ve bu işi bırakmak zorunda kaldı. Sonrasında bedenini zorlayacak veya tozlu ortamlara bulunmasını gerektirecek işlerde çalışamadı. On küsur yıl önceki iç savaştaki silah arkadaşları, artık başta emniyet teşkilatı olmak üzere çeşitli kurumlarda yetkili pozisyonlara gelmişlerdi. Onların da desteğiyle ömrünün son on yılında Oakland Emniyeti'ne bağlı olarak çalıştı. Ancak burada yaptığı iş düzenli polislik değil, yarım gün görev yapan vatandaş-polislik, bekçilik, son zamanlarındaysa ihtiyaç olduğunda görev verilen geçici polislik, yani fazla para kazandırmayan ve maaşı giderek düşen işlerdi. Özcesi, arkadaşları onun bir tür emekli maaşı almasını sağlıyorlardı. 1897 yılındaki ölümüne dek bu şekilde devam etti. Jack London'ın annesi Flora ise dikiş dikerek, piyano dersi vererek ve ruh çağırma seansları düzenleyerek ufak tefek para kazanıyordu ama 1893 ekonomik kriziyle birlikte insanlar artık böyle şeylere daha az bütçe ayırır olmuştu. Dolayısıyla ailenin paraya ihtiyacı vardı.

40 Young Men's Christian Association (Genç Hıristiyan Erkekler Birliği): 1844 yılında George Willams tarafından Londra'da kurulan, günümüzde yüz ülkede milyonlarca üyesi olan birlik. Amacı spor etkinlikleri, izci kampları, eğitimler, seminerler gibi faaliyetlerle gençleri içki, kumar ve fuhuştan uzak tutarak ahlaklı, iyi vatandaşlar olarak yetiştirmek, bunu yaparken de Hıristiyanlık değerlerini aşılamak. Amacına, gençlerin "bedenen, zihnen ve ruhen" sağlıklı olmasını sağlayarak ulaşmaya çalıştığı iddiasındaki birlik, bu yüzden başından itibaren sporla birlikte anılır. Hatta gençlerin kışın iç mekânlarda oyalanabilecekleri bir spor bulma görevi verilen YMCA hocası James Naismith, bir Kızılderili oyunundan esinlenerek 1891 yılında basketbolu, William Morgan ise 1895 yılında voleybolu icat etti. Okulları, üniversiteleri, spor salonları, havuzları, gençlik ve izci kampları, aile merkezleri, misafirhaneleri, kütüphaneleri ve seminerleriyle Batı kültürü içinde köklü biçimde yer alan bir kuruluştur. Elinizdeki kitabın yazıldığı yıllarda ABD'de bugünkünden çok daha etkin olan YMCA, örneğin 1909 yılında bütün ABD'lilere yüzme öğretmek gibi iddialı hedefi olan bir program başlatmıştı.

41 Oakland'in doğusundaki tepelerde yer alan Piedmont kasabası sınırları içinde bulunan Cemetery Deresi etrafına kurulmuş eğlence parkı. Piedmont'un arazi zenginlerinden Walter Blair'in otuz hektarlık arazisi üzerinde, 1884'te kurulmuş. Blair, parka insan getirmek için Piedmont'la Oakland'in bağlantısını sağlayan bir de tramvay şirketi kurmuş. Tepeden bütün San Francisco Körfezi'nin seyredilebildiği bir seyir terası olan park, içinde kayıkların yüzdüğü bir göle, şelalelere, derelerin üzerinden geçen köprülerin de dahil olduğu yürüyüş yollarına, dans ve tiyatro salonlarına, Japon çayhanelerine, çeşitli etkinlik ve eğlence mekânlarına sahip olan bir piknik ve eğlence parkı haline gelmiş. Jack London, parkın bu

halinden bahsediyor. Yapılaşmaya kurban giderek günümüzde iki hektara kadar küçülen park, 2011'de büyük bir spor kompleksi inşaatı tehlikesini atlattı.

42 Hindistan'daki İngiliz sömürge askerlerinin bulunduğu yerlerde fahişelik yapan Judy O'Grady'yi anlatan bu iki dize, Hindistan'da doğup büyüyen ve eserlerinde bu tecrübesinden çok faydalanan 1907 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi İngiliz yazar ve şair Rudyard Kipling'e (1865-1936) ait. 1896 yılında yayınlanan *Barrack Room Ballads* içinde yer alan bu dizeler Kipling'in, ilkgençliğinden itibaren kendisine hayatı ve aşkı öğreten kadınları andığı "Ladies" şiirinin finalidir.

43 Salvation Army: 1865 yılında Londra'da vaiz William Booth tarafından yarı askeri bir yapılanma içinde kurulan uluslararası Protestan kilisesi ve yardım kuruluşu. Disipline önem veren kilisenin lideri general, görevlileri subay, üyeleri asker olarak adlandırılır. Amacını şöyle açıklar: "Hıristiyanlığın yaygınlaşması, eğitimin gelişmesi, fakirliğin azalması, topluma ve genel olarak bütün insanlığa faydası dokunacak yardım faaliyetlerinin artırılması". Alkole kesinlikle karşıdır. En bilinen özelliği, fakirlere, düşkünlere, fahişelere, alkoliklere, sokakta yaşayanlara ve toplumdan dışlanmış kişilere yönelik yardım faaliyetleridir. Özellikle "3 S" adını verdikleri yardımlarla (*soap, soup, salvation* – sabun, çorba, Selamet) ve bu yardımları ulaştırmak için kurdukları yatakhane ve iş yurtlarıyla tanınırlar. Örgütün faaliyetleri içinde vaazlar, seminerler, yardım toplama faaliyetleri de büyük yer tutar. Selamet Ordusu, ABD'de özellikle 1906 San Francisco depremzedeleri için topladığı bağışlar ve yaptığı yardımlarla adını duyurmuş, bölgede iyice tanınmış, seminer ve vaazlarına daha fazla kişiyi çeker olmuştu. Günümüzde 126 ülkede 1,5 milyon üyeyle faaliyet gösteren kilise, bir tahmine göre yılda bir milyar dolar bağış topluyor.

44 Gerçi Jack London, Haydee'nin kimliğini açıklamamış ve bu ilişkinin platonik bir aşktan öte geçmediğini ima etmiş ama durum tam olarak böyle olmayabilir. Kızın gerçek kimliğinin izini süren Earle Labor'ın biyografisine göre arkadaş çevreleri, ikilinin güzel bir çift oluşturduğunu, hatta bir gün evleneceklerini düşünür. Buna göre ilişkinin sürmesinin önündeki en önemli engel, kızın ailesinin varlıklı olmasına karşın Jack London'ın ailesinin yoksul olması, yani aileler arasındaki sınıf ve gelir farkı, daha doğrusu Jack London'ın bu konudaki katı fikir ve tutumuydu.

45 İngiltere'den gelerek 1600'lerin ilk çeyreğinden beri Kuzey Amerika'nın doğu kıyılarına yerleşip New England adını verdikleri bu bölgede Plymouth kolonisini kuran erken İngiliz yerleşimcileri, bölgenin yerli kabileleriyle iyi ilişkiler geliştirmişler, hatta bölgedeki Vampanoagların şefi Metakom'a King Philip gibi Avrupalı bir isim takmışlardı. Ancak yerleşimcilerin sürekli akıp yerlilerin topraklarına yayılması ve onlara yönelik aşağılayıcı tavırlar gös-

termesi yüzünden ilişkiler giderek kötüleşti ve 1675 yılında yerlilerle New Englandlılar arasında ilk büyük savaş çıktı. Üç yıl sonra yerlilerin yenilgisiyle sonuçlanan bu savaştan 1770'lerde başlayan Amerikan Bağımsızlık Savaşına kadar geçen bir asırlık sürede İngiliz sömürgeciler, Fransız sömürgeciler ve yerliler arasında çok sayıda büyüklü küçüklü savaş ve çatışma yaşandı. Bu savaşların bazıları yerlilerin beyazlara isyanı şeklindeyken bazıları da o dönem birbirinin can düşmanı olan İngilizlerle Fransızların, Avrupa'daki savaşlarını Amerika'ya taşıması ve işin içine müttefikleri olan yerli kabileleri de katması şeklindedir. Bu savaşlar, Amerika'daki İngiliz kolonilerinin yıllar süren silahlı mücadelenin ardından İngiltere'den bağımsızlık kazanıp ABD adıyla ayrı bir ülke olarak kuruluşuna kadar yapılan savaşlardır. Jack London'ın "devrim" dediği budur. Sonraki dönemde ABD sürekli olarak batıya, kıtanın içlerine doğru genişlerken karşılaştığı bütün Kızılderili kabilelerini yok edecekti. Çeşitli tahminlere göre Kolomb öncesinde 3-17 milyon arasında olan ABD'deki yerli nüfus, "Kızılderili sorununun çözüldüğü" 1890'larda 200 binlere kadar düştü (2021'de dört milyonun üzerinde).

46 Bu görüşmenin yapıldığı 1894 yılından bu yana geçen bir asrı aşkın süre içinde ücretlerde ve çalışma koşullarında hayli değişim olmuş. 2021'de Kaliforniya Eyaleti'nde asgari ücret saat başına 14 dolar. Yani o tarihte vasıfsız işçi olarak günde bir dolar kazanan Jack London o tramvay şirketine günümüzde işe girmiş olsaydı günde on saat çalışma karşılığında (fazla mesailer hariç) 140 dolar kazanacaktı. İyi artış olmuş. Peki paranın satın alma gücü hep aynı mı kalmış? Enflasyon oranları hesaba katılınca, Jack London'ın bu işe girdiği 1894 yılının başındaki 1 ABD doları, 2021'in yaklaşık 32 dolarına denk düşüyor. Yani enflasyondan arındırıldığında, vasıfsız bir işçi bugün, o zamanın yaklaşık 2,5 katı günlük ücret alıyor. Ayrıca aradan geçen sürede işçi sınıfının mücadelesi sonunda, günlük azami çalışma saati ve fazla mesai kavramını sisteme iyice yerleşti. Artık Kaliforniya Eyaleti yasalarına göre işçi günde sekiz saatten ve haftada kırk saatten fazla çalışırsa saat ücreti 1,5 kat olarak uygulanıyor. Günde on iki saatten ve yedinci günde sekiz saatten çok çalışırsa fazla mesai ücreti iki katına çıkıyor. Şimdi haftada yedi gün ve günde on saat, yani haftada yetmiş saat çalışan Jack London'ın, bugünkü asgari ücret düzeyinden alacağı günlük ücreti (fazla mesailer dahil, ayda bir gün izni hesaba katmadan) hesaplayalım:

Haftada 40 saat X saat ücreti 14 dolar = 560 dolar

Haftada 28 saat fazla mesai X fazla mesai ücreti 21 dolar = 588 dolar

Yedinci gün sekiz saatin fazlası olan 2 saat fazla mesai X 28 dolar = 56 dolar

Toplam: Haftada 1204 dolar

Yani hayli aşırı olan fazla mesailerini de dahil ettiğimizde günlük ücreti 172 dolar ediyor. (Aylık 5.160 dolar eder ki TL'ye hiç çevirmeyelim, moralimiz bozulmasın.) Enflasyondan arındırdığımızda 1894'teki 1 dolarlık günlük ücretin 5,3 katı.

Peki bu arada ülke ne kadar zenginleşti? Cari fiyatlarla 1894 yılında ABD'nin milli geliri (GSMH) 12,6 milyar dolar, 2021 tahminiyse yaklaşık 23 trilyon dolar. Bu rakamları enflasyondan arındırdığımızda ABD'nin milli gelirinin, 1894'ten 2021'e dek yaklaşık 57 kat arttığını görüyoruz. (Elbette bunun için dünyanın bazı ülkelerinin, bu arada bizim ülkemizin de ödediği ve ödemekte olduğu bedeli asla unutmuyoruz.)

Sonuç: Enflasyondan arındırılmış rakamlara göre ABD toplumu 57 kat zenginleşirken o toplumun bir parçası olan (Kaliforniyalı) asgari ücretli işçiler sadece 2,5 kat (Jack London kadar fazla mesai yaptıklarını varsayarsak 5,3 kat) zenginleşmiş. ABD yirminci yüzyılda kalkınıp dünyanın en güçlü ve zengin ülkelerinden biri haline geldikçe işçiler de bundan pay almış ama orta ve üst sınıflara göre bu pay çok küçük kalmış.

Öte yandan burada, Jack London'ın şahsında "vahşi kapitalizm" denen şeye tanık oluyoruz. 18 yaşındaki bir genç vücudunu tüketircesine çalıştırılıyor (ergenlik çağlarında da benzer koşullarda çalışmıştı) ve kendini yeniden üretmesine, yani fiziksel ve psikolojik açıdan işe devam edecek ölçüde toparlanmasına bile yetmeyecek kadar uzun mesai yapmak zorunda kalıyor, ayda sadece bir gün izin yapıyor ve buna karşılık son derece düşük bir ücret alıyor. Aradan geçen zamanda işçilerin mücadelesi sonucu kapitalizmin bu vahşiliği biraz dizginlendi. O tarihte ABD'de yasal çalışma süresi günde on saatti. 1930'lardan itibaren sekiz saat. Ayrıca aradan geçen zamanda fazla mesai kavramı yerleşti ve fazla mesaiye uygulanan zam oranları arttı. Zaten Jack London'ın o gün aldığı ücretle bugün alabileceği ücret arasındaki farkın önemli bir kısmı da bu mücadelenin getirilerinden olan fazla mesai ücretinden kaynaklanıyor. Bunun dışında ücretli izin sistemi de iyice oturdu. Artık Kaliforniyalı işçiler haftada en az bir gün ve yılda en az on beş gün ücretli izin yapıyor.

47 Jack London'ın annesi Flora London'ın pek şefkatli bir anne olmadığı bilinir. Jack London da bunu dile getirir. Ancak Flora London'ın yadsınamaz bir özelliği vardı: Sofrasında sık sık biftek olurdu. Kendine özgü yöntemiyle tereyağında kızarttığı bifteklerin lezzeti, çevrede de bilinirdi. Sofrası fazla zengin olmayabilirdi ama ailesine sık ve lezzetli biftek yedirirdi. Jack London da bu biftekleri çok severdi.

48 Ateşçinin sınıf bilinçli bir işçi olduğu anlaşılıyor. Jack London'ın bu işte çalıştığı 1890'lı yıllarda ABD'de çok sayıda böyle işçi olduğu biliniyor. ABD'deki vahşi kapitalizme karşı eskiden beri süren ve giderek gelişen işçi hareketleri, 1870'lerden itibaren iyice hız

kazanmış, on saatlik işgünü yerine sekiz saatlik işgünü genel bir talep olmaya başlamıştı. Bugün bütün dünyada emekçilerin birlik, mücadele ve dayanışma günü olarak kutlanan 1 Mayıs, 1886'da sekiz saatlik işgünü talep eden Chicago'daki işçilerin gösterisine yapılan saldırı nedeniyle ölümlerle sonuçlanan olayların tarihidir. (1890'lardan beri, Eylülün ilk pazartesi günü ABD'de işçi bayramı olarak kutlanıyor.) Ayrıca bu mücadele sonucunda toplumda sendikanın bir fesat örgütü değil, iş hayatının ayrılmaz bir parçası olduğuna yönelik bilinç gelişiyor, sendikaların hukuki sisteme dahil olmasıyla birlikte hemen bütün işkollarındaki işçiler sendikalaşmaya başlıyor, grevler iyice artıyordu. 1880'ler ve 1890'lar, beyzbol oyuncularından kovboylara, zenci işçilerden madencilere, demiryolu işçilerinden bar ve lokanta çalışanlarına kadar neredeyse tüm sektörlerde grevlerin yapıldığı ve buna karşı lokavtların ilan edildiği, yani sınıf mücadelesinin hayli sertleştiği yıllardır. O yıllarda işverenlerin grevcilere karşı grev kırıcılarına, onlar yetmezse birçok işçinin ölümüne neden olan Pinkerton gibi özel güvenlik şirketlerine başvurduğu görülürdü. Ayrıca federal ve eyalet yetkililerinin emriyle, grevci işçilere karşı eyalet milislerinin veya federal birliklerin devreye sokulması sonucu birçok işçinin öldüğü katliamlar da meydana gelirdi. Jack London hem kendi hayat deneyimlerinden hem de bu mücadele ortamından hareketle sosyalist fikirlere sahip olacak ve Sosyalist Emek Partisi'ne girecektir.

49 Jack London, Oakland, San Leandro and Haywards Electric Railway tramvay şirketinde bir ay çalıştı. Bu şirket 1892 yılında yaklaşık 20 kilometrelik hatta beş elektrikli tramvayla başladığı tramvay işletmeciliğini, otuz tramvayla devam ettirdi. 1903 yılında bu alanda tekelleşme başladı ve Oakland'deki diğer altı tramvay hattıyla birlikte bu hat da tek bir şirketin eline geçti. Şirket, şehrin toplu ulaşımında otobüslerin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte 1948 yılında kapanacak, sonrasında yollara döşenmiş raylar sökülecekti. Yaşı yetenler izlemiştir, TRT'de oynayan ve pek sevilen *San Francisco Sokakları* adlı bir polisiye dizi vardı. Dizide kıdemli dedektifi oynayan "patates burunlu" Karl Malden ile onun çömezi konumundaki Michael Douglas, şehrin inişli-yokuşlu sokaklarında suçluları kovalarken bir kısmı açık olan ve bu kısımda dışa doğru bir merdiven bulunan, en dışta da ayakta durulabilecek bir platformu olan bu tramvaylara atlayıverirlerdi. İşte körfezin hemen karşısındaki Oakland'de Jack London'ın çalıştığı şirketin tramvayları da bunlar gibiydi. Günümüzde elektrik almak için yukarıdaki tellere bağlanan "boynuzlar" dışında eskilerine benzer nostaljik tramvaylar, Jack London'ın yaşadığı günleri hatırlatırcasına bazı San Francisco sokaklarında gidip gelmeye devam ediyor.

50 1894 yılının Nisan ayında Jack London, 1893 ekonomik krizinin ardından oluşan işsizliği ve yoksulluğu protesto etmek ve hükümetin konuya el atmasını sağlamak amacıyla ABD'nin batı ya-

kasından başkent Washington'a gitmek için yollara düşen iki bin kişilik Kelly'nin Başıbozuklar Ordusu'na katıldı. Ancak bir süre sonra onlardan ayrılıp ABD'nin Doğu kesimlerini gezmek üzere kendi başına seyahat etmeye başladı. Görevlilerini atlattığı trenlerde kaçak yolculuklar yaptı. Hep trenle gezmiyor, yaya olarak da yol alıyordu. Aylar sonra, hep görmek istediği Niagara Şelalesi'ne ulaştı. Ertesi gün gezginlik hayatını noktalamış olarak evine dönmek amacıyla Buffalo şehrinden ayrılırken "makul şüphe" üzerine polis tarafından durduruldu ve şehirde bir adres gösteremediği için tutuklandı. Kendini savunma imkânı bile bulamadan otuz gün ceza yedi. Suçu, serserilik etmekti. London'ın *Yol/The Road* adlı eserinde anlattığı bu maceraları, 1950'lerin Beat kuşağının esin kaynaklarındandır.

51 Jack London'ın üvey ablası Eliza. Kendisinden dokuz yaş küçük olan Jack London'a ikinci bir anne olmuştur. 17 yaşındayken emekli kaptan James Shepard ile evlenerek ailenin maddi çöküşünden nispeten uzak kalabildi. İki aile Oakland'de birbirine yakın oturuyor ve Eliza, Jack London'a kol-kanat geriyordu. London'a çalışma masasını ve bisikletini veren odur. Ayrıca eşinin daktilosunu kullanmasını da sağlamıştı. İkili, Jack London'ın hayatı boyunca birbirine yakın oldular. Ünlü ve zengin bir yazar olduktan sonra çiftlik alan Jack London, çiftliğini ve diğer tüm işlerini Eliza'ya emanet ederdi. Charmian'la da iyi anlaşan Eliza, Jack London'ın ölümünden sonra çiftliği yönetmeye devam etti. Eliza'nın 1939'daki ölümünden sonra bu görevi oğlu Irving Shepard devraldı.

52 On heceli şiir (*blank verse*): Bir kısa bir uzun olmak üzere on heceli ölçüyle yazılan kafiyesiz şiir. Triolet: 13. yüzyıldan itibaren bilinen, asıl olarak kelime ve kafiye tekrarlarıyla mizahi bir dil oluşturmaya yönelik kısa şiir türü.

Spenser kıtası: Günümüzde bile İngilizcenin en usta şairleri arasında yer alan 16. yüzyıl İngiliz şairi Edmund Spenser'in (1552-1599) Tudor hanedanını ve Kraliçe I. Elisabeth'i anlattığı *The Faerie Queene* adlı şiirinde kullandığı kıta düzeni. Her kıtada dokuz dize vardır. İlk sekiz dize, biri kısa biri uzun olmak üzere iki heceli beş ayaktan (*iambic pentameter*) oluşur. Dokuzuncu ve son dize ise yine biri kısa biri uzun olmak üzere iki heceli altı ayaktan (*iambic hexameter*) meydana gelir. Spenser'ın sırf bu eser için icat ettiği bunca zorlu koşulu yerine getirerek yazdığı iki bin kıtalık şiiri Kraliçe Elizabeth o kadar beğenir ki o sırada 38 yaşında olan şaire ömrü boyunca yıllık 50 sterlin, yani 2021 yılı itibariyle yaklaşık 17 bin sterlin maaş bağlar. (47 yaşında ölen Spenser bu güzel maaşı sadece dokuz yıl alabildi.) Öte yandan kraliçenin bu uzun şiiri bir kere bile baştan sona okumadığı da dile getirilir.

1897 yılı, Jack London'ın yazın üretimi açısından gerçekten de ilk patlama yılı oldu. Bu yıl, Ağustos ayında Alaska'ya doğru yola

çıkana kadar metinde dile getirdiği makale ve şiirler dışında on iki öykü yazdı. Halbuki 1895 ve 96 yıllarında dörder öykü yazmıştı.

53 Kızılderili Azman Jim ile beyaz enişte George Carmack, 1896 yılında Yukon Nehri'ne dökülen Klondike Nehri'nde altın bulunca tarihe "Klondike Altına Hücumu" olarak geçen süreci başlatmış oldular. Ertesi yıldan itibaren ABD, Kanada ve başka ülkelerden on binlerce insan, altın çıkarıp zengin olmak için Kanada'nın bu uzak ve soğuk bölgesine hücum etti. Zor ulaşılan bölgeye gitmek için en çok kullanılan Chilkoot Yolu, deniz kıyısındaki Dyea'dan başlıyor, 1067 metre yüksekliğindeki Chilkoot Dağ Geçidi'ni tırmandıktan sonra aşağı iniyor, Crater, Long ve Deep göllerinin yanından geçerek Lindeman ve Bennett gölleri aracılığıyla Yukon Nehri'ne ulaşıyor, oradan da su yoluyla Klondike'a varıyordu. Jack London'ın bahsettiği, eskiden beri Tlingit yerli kabilesinin denize gidip gelmek için kullandığı zorlu yol, işte bu güzergâhın son etabıdır. (Günümüzde bu yolun Dyea ile Bennett Gölü arasındaki kısmı, zorlu koşulları seven doğa yürüyüşçüleri için yaklaşık elli kilometrelik bir rota şeklinde organize edildi.)

Jack London'ın 53 yaşındaki enişte James Shepard da altın aramak için bölgeye gitmek istiyordu ama yaşı ve sağlık durumu onu düşündürüyordu. Jack London'a, beraber Klondike'a gitmeyi önerdi. Masrafları o karşılayacak, Jack London ise bedensel işleri yapacaktı. Jack London'ın ablası Eliza kocasıyla kardeşinin masraflarını karşılamak için evini 300 dolara ipotek ettirdi. Bu parayı onlara kışlık giyecekler düzmek ve topraklarında bulunan altını çıkarmak için bölgeye gelenlerde Kanada hükümetinin bulunmasını zorunlu tuttuğu malzemeleri almak için harcadı. Bölgede aç kalmamak, soğuk hava koşullarında yaşamını sürdürmek ve maden aramasında kullanmak için gereken elli dört kalemlik malzeme listesi, yaklaşık bir tonluk yük oluşturuyordu. Gemiyle Alaska'ya vardıkları gün, yukarıda bahsettiğim zorlu Chilkoot geçidini ve içinde yaşayacakları koşulları gören enişte, altın aramaktan vazgeçip aynı gemiyle geri döndü. Jack London gemide edindiği arkadaşlarla birlikte yola devam etti.

54 Asırlardan süzülen bir tarihin izini, ırak Uygur coğrafyasının tozunu, içinden geçtiği lisanların sesini taşıyan eski Türkçe kelimelerinden biri. Geçmişten günümüze doğru "tûş (olmak), dûş (olmak), düş (olmak), düşmek" diye söylenir. Hem çok istenen, arzu edilen, beklenen, uğruna yıllarca mücadele edilen, gerçekleşmesinden sevinç ve onur duyulan, hatta karşı tarafça lütfedilen, ihsan edilen bir karşılaşmayı, kavuşmayı, erişmeyi; hem bir anda, hiç akılda yokken isabet edişi, rastlayışı, tesadüf edişi, karşısında buluvermeyi; hem de hiç istenmeyen, kaçınılmaya çalışılan, başa gelmesine engel olunamayan, gerçekleştiğinde veya gerçekleşme ihtimali belirdiğinde acı, sıkıntı, mutsuzluk duyulan, sonucunun olumsuz olacağı düşünülen bir yüz yüze gelişi, yakalanışı, başa ge-

lişi, maruz kalışı anlatır. 13. yüzyılda Yunus Emre'nin, 16. yüzyılda Pir Sultan Abdal'ın, 17. yüzyılda Karacaoğlan'ın ve daha nice aşıkların, ozanların, şairlerin dillerinde demlendikten sonra Ali Ekber Çiçek'in "On Dört Bin Yıl Dolandım Pervanelikte" ismiyle muhteşem yorumladığı Sıtkı Baba deyişinde en zengin ifadesini bulur. Yunus ilahi aşka düş olur, onun oduyla yanar. Karac'oğlan bir dilbere düş olur, onun harıyla coşar. Pir Sultan derman ararken derde düş olur, onun ahıyla ağlar. Sıtkı Baba ise hepsini yaşar; nura düş olur, şehinşah bakışlı ere düş olur, dara düş olur, yâre düş olur, nâra düş olur ve sonunda pîre düş olur.

Bizim gariban Jack London'ın kısmetineyse John Barleycorn düşer.

55 Jack London Klondike'a en kısa ama en zor yoldan gitmişti. Oradan dönüşü ise en uzun ve en kolay yoldan oldu. Bir tekneye binerek Yukon Nehri üzerinde üç bin kilometre kat edip Bering Denizi kıyısına ulaştı. Okuduğunuz paragrafta anlattığı şekilde San Francisco'ya ulaştığında, cebinde sadece 4,5 dolarlık altın vardı. Klodike'ta edindiği asıl hazineyse zihnindeydi. Bölgede geçirdiği bir kış, London'ı dünyaca ünlü bir yazar haline getiren seksen küsur "Klondike öyküsü" dışında başta *Vahşetin Çağrısı* ve *Beyaz Diş* olmak üzere çeşitli romanların malzemesini oluşturdu. London bu eserlerinde, bu soğuk diyardaki insanların ve hayvanların doğaya ve birbirlerine karşı verdiği mücadeleyi, bütün canlılığıyla anlatır.

56 1899 başındayız. O yılın 1 doları, enflasyon hesabına göre 2021'in yaklaşık 33 dolarına denk. Yani postacılıktan alacağı aylık 65 dolar maaş, 2.145 dolar ediyor. Bu maaşı reddetmek gibi zor bir karar verirken Jack London'ı cesaretlendiren şey olan dergilere sattığı ilk iki öyküsünden kazandığı paraların (*Overland Monthly*'ye sattığı "To the Man on the Trail"den 5 + *The Black Cat*'e sattığı "A Thousand Deaths"den 40 = 45 dolar) 2021'deki değeri ise 1.485 dolar. Hiç fena değil. Nitekim 1899 yılında çeşitli dergilerde yayınlanan on beş öyküden elde ettiği toplam 161,5 dolarla (2021'in 5.300 doları) hem maddi durumunu toparlamaya, hem de yavaş yavaş yerel edebiyat-kültür camiası içinde tanınmaya başlayacaktı. 1899'da öykü başına aldığı telif ücreti ortalama 5-7,5 dolar düzeyinden 1900'da 20-25 dolar düzeyine çıkacak, ilk öykü derlemesinin aynı yıl kitap olarak yayınlanmasının ve okur tarafından beğenilmesinin ardından *McClure's* dergisi tarafından bir Klondike romanı yazması için kendisine beş ay boyunca ona ayda 125 dolar maaş bağlayacaktı. Yani postacılıktan vazgeçerek kaybettiği yıllık 780 dolar maaşlık gelir düzeyine hemen ertesi yıl ulaşacak, sonraki yıllar içindeyse ABD'nin en zengin ve şöhretli yazarı haline gelecekti. Yaşadığı yerleri, birlikte olduğu insanları, kendisini meşgul eden konuları, kısacası hayatının akışını ve yaşantısının niteliğini bir yana bırakıp dar anlamda gelir karşılaştırması bile yapsak postacılık konusunda verdiği kararın çok isabetli

olduğunu görüyoruz. Okur olaraksa böyle bir karar verip yarattığı canlı karakterleri, kurguladığı sürükleyici olay örgülerini ve yazdığı harika cümleleri okumamıza olanak sağladığı için ne kadar şükran duysak az.

57 Jack London'ın ilk kitabı *The Son of the Wolf* (*Kurdun Oğlu*) 1900 yılında çıktı. Kitap, sekizi *Overland Monthly* dergisinde yayınlanan ve bazıları sonradan klasikleşecek olan dokuz adet Alaska-Klondike öyküsünden oluşuyordu. Doğal ve canlı anlatımı, güçlü cümleleri ve insanın beynine nakşolan imgeleriyle memleketlerini çok iyi yansıtan bir yazar olan London'a, Alaskalıların (muhtemelen servetlerini oradaki altın madenlerinde yaptıkları için kendilerini fahri Alaskalı olarak gören ve bölgenin koşullarını bilen işadamları) ilgi gösterip kulüplerinde ağırlaması hiç şaşırtıcı değil.

Jack London'ın davet edildiği Bohemler Kulübü (Bohemian Club) ise sanat ve kültürün hem basında hem de şehrin hayatında daha fazla ağırlık kazanmasını sağlamak için güçlerini birleştirmek isteyen San Francisco'daki çeşitli gazetelerin sanat-kültür muhabirleri tarafından 1872'de kurulan bir erkekler kulübü. Önce sanat ve kültür adamlarını, yazarları, şairleri üyeliğe davet ederek genişlemeye başlayan kulüp, sonrasında sanata para yatıran, sanatçıların eserlerini satın alan ve tabii kulübün de güçlenerek devamını sağlayacak maddi olanaklara sahip olan sanatsever zenginleri kabul etmeye başlayınca Kaliforniya'nın dev kızılçam ağaçlarıyla ünlü Sonoma ilçesinin dağlarında on kilometrekarelik bir araziye sahip oldu. Bohemler Korusu (Bohemian Grove) adı verilen bu arazideki dev ağaçların altında 1880'lerin ortalarından itibaren her Ağustos ayında iki haftalık kamplar düzenlemeye başladı. Sadece kulüp üyelerinin katılabildiği bu kamplarda sırf o ortam için üye tiyatro yazarları tarafından yazılmış tiyatro oyunları, üye oyuncularca oynanıyor, üye müzisyenlerce konserler düzenleniyor, üye ressam ve heykeltıraşlar eserlerini sergiledikleri gibi yeni eserler üretiyor, yazarlar ve şairler eserlerini seslendiriyor, konuşmalar yapılıyor, bol bol yenilip içiliyor, eğlenip oynanıyordu. Rüya gibi! Ancak klasik kuraldır, sanat-kültür insanlarının toplandığı yere herkes girmek, onların o delişmen enerjisinden onlar da sebeplenmek ister. Önce sanatçıları himaye eden sanatsever zenginler, sonra sadece zenginler, onların şürekâsı derken o kural tanımaz ortam giderek farklılaşır, sönükleşir, piyasalaşır. Burada da öyle olmuş. Bir zamanlar dinci ve tutucu grupların kapısında, "Burada kâfir eğlenceler düzenleniyor, pagan ayinleri yapılıyor" diye gösteri yaptığı yerin önünde yıllar içinde öyle bir ortam oluşmuş ki solcular, küreselleşme karşıtları, ezilenlerin savunucuları, "Burada dünyanın fakirlerini ezenler toplanıyor," diye nümayiş yapar olmuş. Çünkü bir zamanlar yazar Mark Twain'in, eleştirmen Ambrose Bierce'in, ressam Xavier Martinez"in üye olduğu Bohemler Kulübü'ne, artık

içlerinde Ronald Reagan'dan Richard Nixon'a ABD idare aygıtının en üst kademesinden dünyanın en büyük şirketlerinin tepe yöneticilerine dek başka tür insanların da bulunduğu iki binden fazla insan üye.

1906 depreminden sonra yeniden inşa edilen kulübün merkeziyse dünyanın arazi değeri en yüksek bölgelerinden biri olan San Francisco'nun mutena Nob Hill semtindeki lüks binasında bulunuyor. Jack London, Alaskalılarla yaptığı bu görüşmeden birkaç yıl sonra, 1904 yılında Bohemian Club'a onur üyesi olarak davet edildiği sırada henüz kulüp bir sanat-kültür adamlarının ağırlıkta olduğu bir kulüptü. 1905 yazından itibaren Kaliforniya'da bulunduğu Ağustos aylarında kulübün yaz kamplarına o da katıldı, kalabalığa konuşmalar yaptı, eserlerinden parçalar okudu, oradaki dostlarıyla ve herkesle birlikte yedi, içti, söyledi, oynadı, dinledi, izledi. Kulüp yönetimi tarafından talep edilmesi üzerine 1916'daki yaz kampında oynanmak üzere "Acorn Plonter" isimli bir oyun yazdı. Bohemian Grove kampları, hayatında önemli bir yer tutardı. Ancak karısının verdiği bilgiye göre kulübün şehirdeki binasına fazla gitmez, ancak yolu oralardan geçiyorsa uğrardı.

58 Antik dönemden beri devam eden *caber toss* adlı bu İskoç sporunda sporcu (*tosser*), yaklaşık altı metre uzunluğunda ve seksen kilo ağırlığındaki ağaç kütüğünü (*caber*), alttan iki eliyle tutarak kaldırıp saptanmış bir mesafe boyunca taşıyarak belli bir güç ve teknikle ileriye fırlatır. En yüksek puan, kütüğün, öteki ucu üstüne yere indikten sonra savrulmadan, saat 12 doğrultusunda, düzgün bir şekilde düşmesi sonucunda alınır. Kütük yere inerken yan basar, oraya buraya savrulursa puan kaybedilir. Kütük yere düzgün inmesine rağmen oyuncunun olduğu tarafa düşerse başarısız bir atış yapılmış sayılır. Bu oyunu oynayan oyuncuların belli bir ağırlık ve güçte olmaları, kütüğü kaldırma ve fırlatma tekniğine sahip olmaları gerekir ki Jack London da böylesi bir güce ve tekniğe sahip olduğu için gurur duyuyor.

59 Bu kişi, Jack London'ın en yakın dostu, ince uzun yapısına ve kemikli burnuna ithafen "Yunan" lakabı taktığı (o da Jack London'a "Kurt" diye hitap ederdi) kültür adamı George Sterling'dir (1869-1926). Kaliforniya sanat camiasının bir tür karşı kültür oluşturduğu Carmel kolonisinin kurucusu, Bohemian Grove katılımcılarının başta gelenlerinden biridir. Yayınlanmış şiir kitapları ve oyunları olan Sterling, "Bohemlerin Kralı" lakabına layık görülecek kadar Kaliforniya sanat çevresinde tanındı ama adını ülke çapında duyuramadı. Nitekim onu günümüze taşıyan şey Jack London'la olan arkadaşlığı ve Carmel'de oluşturduğu bohem çevrenin hep birlikte yazdığı "The Abalone Song"dur. Jack London'ı bu bohem çevreye sokan odur. İkili birlikte günler-geceler süren alemler yaşar, kaçamaklar yapardı. Jack London hayatında iki kez içmiştir ve ikisini de ona Sterling içirmiştir. Jack London bazı eserlerinin yayından

önceki son prova baskılarını ona okutup fikrini alırdı. İki eserindeki önemli karakterler hayattaki gerçek özellikleri ve fikirleriyle George Sterling'den esinlenmiştir: *Martin Eden*'de Russ Brissenden, *Ay Vadisi*'nde Mark Hall. Sterling, kendi sadakatsizliği yüzünden karısının intihar etmesinin yarattığı bunalım nedeniyle kendini içkiye vermiş, birkaç yıl sonra da intihar etmiştir.

60 1902 yılında yazdığı *Uçurum İnsanları* başlıklı kitabından bahsediyor. Bu kitabı yazmak için kıyafet değiştirip iş arayan denizci kılığında birkaç hafta boyunca Londra'nın bu en yoksul bölgesinde yaşayarak acımasız kapitalizmin vurduğu insanların hayatını bizzat yaşadı. Ortaya çıkan ve türünün ilk örneklerinden olan sarsıcı izlenim kitabı, aradan geçen onca yıldan sonra ilgi görmeye devam ediyor.

61 Gönül işlerindeki sıkıntı şuydu ki Jack London feci bocalamış, yanlış kararlar almıştı. Birkaç yıl süren bir bunalıma girerek bunun ceremesini çekti. Aslında varlıklı bir ailenin sosyalist kızı Anna Strunsky ile birbirlerine aşık olmalarına karşın, muhtemelen sınıf farkı nedeniyle ona teklif etmeyip iyi anne olur diye arkadaşı Bess ile evlenmişti. Ancak ilk çocuklarının doğumundan sonra kadının bir düzen ve disiplin insanı olduğu, Jack London'ın özgür ruhuna karşılık veremeyeceği ortaya çıktı. Bu arada birlikte bir aşk romanı yazdığı Anna da evlerine girip çıkıyordu. Aralarındaki aşk daha da alevlenince kararını verdi: karısından boşanıp Anna ile evlenecekti. Ancak bu sırada karısı ikinci çocuklarına hamile kalınca Anna onların birlikteliklerinin sürdüğüne kanaat getirip onu terk etti ve ilişkiyi tamamen bitirdi. Jack London dağılmıştı. Sonradan ikinci eşi olacak Charmian'la bu sırada yakınlaştı. Karısı Bess ise Jack London'la aralarının bozulmasından Anna'yı sorumlu tutuyor, dertlerini sırdaşı gördüğü Charmian'a anlatıyordu. Jack London'ın evden ayrılmasından sonra asıl kadının Charmian olduğunu anlayan Bess, hayatı ikisine zindan etme yolunu seçti. Özellikle Charmian'a öyle kinlenmişti ki o var diye hayatı boyunca çocuklarının Jack London'ın evine gitmesine izin vermedi. Boşanma sürecinde de Jack London'ın itibarını zedelemek için elinden geleni ardına koymadı, olayı basına aksettirdi. Hatta artık eline iyi para geçmeye başlayan London'ın banka hesabına bloke bile koydurup ona ve dolayısıyla kendisi ve çocukları dahil, bakımlarını üstlendiği herkese para sıkıntısı yaşattı. Sonunda London'ın, Bess ve çocukları için bir ev alması ve geçimlerini üstlenmesi koşuluyla boşandılar. (Jack London'ın ilginç bir koşulu vardı: Evi almayı kabul etti ama Bess başka biriyle evlenirse evi London'a iade etmek zorundaydı. Bu koşul ileride Bess için sıkıntı doğuracaktı.) Boşanma sürecinde kendisi de bocalayan, hatta birkaç aylığına şehirden ayrılan Charmian, sonrasında hep onun yanında olacak ve Jack London'ın bunalımını atlatmasına yardım edecekti.

62 Jack London, kendi evi dışında üç ev daha geçindiriyordu. Eski eşi

ve iki kızının geçimi onun üzerindeydi. Sonra annesiyle üvey ablası Ida'nın küçük oğluna da bir ev tutmuştu. İyice elden ayaktan düşen Jennie Dadı ile eşine de destek çıkıyordu; adam öldükten sonra dadıyı annesinin evine taşıyarak masraflarını karşıladığı hane sayısını üçe indirdi. Bu kişiler, ömrü boyunca Jack London tarafından bakıldılar. (Bu kapsamda Jack London'ın, dara düşen fukara çocukluk arkadaşlarına, avare gezgin ahbaplarına, sosyalist yoldaşlarına, birlikte yattığı hapishane kuşlarına, Alaska serüveninden tanışlarına, denizci dostlarına ve yarenlik ettiği çulsuz sanatçılara da destek olmaya kendini yükümlü gördüğünü unutmamak gerekir.)

63 Özgür ruhu ve geniş çevresiyle yaşamın toplumsal boyutunda Jack London'a karşılık verebilen, yazarlık hayatında yardımcı olan Charmian, onu şehirden çıkarıp Ay Vadisi'nde kiralık bir kır evinde yaşamaya razı ederek doğanın sağaltıcı gücüne kavuşmasını sağlayan kişidir. Jack London, sabrı ve fedakârlığıyla depresyon sürecinde kendisine destek olan Charmian'a, bu sıralarda çıkan *The Game/Oyun* adlı kitabını, şu kelimelerle ithaf etti: "Sevgili Ruh Eşime: Sesi ve dokunuşuyla çabucak avutana, dünyaya tekrar berrak gözlerle bakmamı sağlayana, sıkı denetimiyle uzun hastalığımdan kurtulmama yardımcı olana. Ruh Eşinden."
1913 yılında yayınlanan elinizdeki kitabın ilk baskısının ithafıysa şöyledir: "Sevgili Ruh Eşim: Biliyorsun, Uzun Hastalığı ve Beyaz Mantığı gömmeme sen yardım ettin. Ruh Eşin Jack London."
Charmian London, eşinin ölümünden sonra kaleme aldığı Jack London biyografisinde bu ithafları haklı bir gururla anar.

64 Bu Koreli genç, Jack London'ın uşağı Manyungi'dir. London savaş muhabiri olarak gittiği Japonya'da yanına aldığı gencin hizmetinden memnun kalınca ABD'ye dönerken onu da getirir. Manyungi 1907 yılına kadar London'ın yanında kalır, bu süre içinde iyi ve sadık bir uşak olur. Ayrılışları ilginçtir: Yanına ilk girdiği günden itibaren London'a "Efendi" diye hitap eden Manyungi, Jack London'ın tekneyle dünya seyahati yaklaştıkça, bu hitap yerine "Patron", "Bay London" gibi farklı hitaplar kullanmaya başlar. Manyungi'nin bu seyahate katılmak istemediğini anlayan Jack London ise bu becerikli uşağı kaybedecek olmaktan dolayı üzgündür ve onun bu protestosunu gülümsemeyle karşılar. Manyungi bir gün işi iyice abartır: "Tanrı bir bira daha içmek ister mi?" Jack London'ın "Artık senden hiçbir şey istemem," cevabıyla birlikte Manyungi işten ayrılmış olur.

65 "Toddy" lakabı taktıkları kişi, Jack London'ın yakın sanatçı çevresinden, fotoğrafçılık konusunda Kaliforniya'nın öncü isimlerinden Albrecht Herman'dır. Cloudesley olarak bahsedilen kişi ise, yine London'ın yakın çevresinden Cloudesley Johns'tur. Kendisi Kaliforniya'nın ücra bir kasabasının genç posta müdürü olarak çalışırken, hikâyeleri yayınlanmaya başlayan London'a ilk övgü mek-

tubunu yazan kişidir. Bu şekilde tanışan ikili yazışmaya devam etmiş, daha sonra bir araya gelerek arkadaş olmuşlardır. Jack London'ın da yardım ve desteğiyle yazarlığa, sonrasında San Francisco'ya yerleşip gazeteciliğe başlayan Johns, ilerleyen yıllarda şehrin kültür-sanat haberleri yapan önemli gazetecilerinden biri haline gelir. Jack London'un ömrü boyunca onunla en sık mektuplaşan ve belki de dünyadaki en zor bulunan lütuflardan biri olan birbirine karşı laflarını sakınmadan konuşabileceği en yakın dostları arasında yer alır.

66 Jack London, ilk kez 1903 yılında Oakland'in yaklaşık elli kilometre kuzeyinde bulunan Ay Vadisi'nde (yöre Kızılderililerinin dilinde Sonoma Vadisi) yazı geçirmek için bir kır evi kiraladı. Sonrasında da buradan kopamadı ve 1905 yılından itibaren artık yaz-kış burada kiraladığı bir kır evinde oturmaya başladı. Bu evin komşusu olan araziyi satın aldı. Hayatının sonraki bölümünde burada yaşayan London, birkaç alım sonunda Ay Vadisi'nde yaklaşık beş kilometrekarelik bir çiftlik sahibi oldu. Beauty Ranch (Güzel Çiftlik) adını koyduğu çiftliğinde üzüm bağları kurdu, çeşitli tarımsal bitkiler ekti, domuz ve keçi ağıllarıyla ahırlar yaptı, on binlerce okaliptüs dikti. O zamanlarda çoğu çiftçinin adını bile duymadığı organik ve bilimsel tarım teknikleri uygulayarak toprağı ıslah etmeye, çiftliğini para kazanan ve kendine yeten bir işletme haline getirmeye çalıştı. Ömrünün son yıllarında sayısı elliye varan işçilerinin ve ailelerinin yaşamlarını iyileştirmek için çiftlikte okul, postane, market gibi kurumlar oluşturmak istediğini biliyoruz. Ancak erken ölümü bu planlarını hayata geçirmesini engelledi ve ölene dek çiftliğini, yazarlığından kazandığı parayla ayakta tuttu. Buna karşın bazı anlatımlara göre çiftlikteki işçiler ki çoğu İtalyan'dı, onun toprağa yatırım yapmak için onca para harcamasını salaklık olarak görür, yüzüne karşı pek belli etmeseler de arkasından hayli konuşup gülüşürlermiş. Oysa sırf çiftlik hayatından esinlenen ve üzerinden bir asır geçtikten sonra bile okunan eserleri (örneğin *Ay Vadisi*) düşünüldüğünde, çiftliğe harcadığı parayı kat kat çıktığı düşünülebilir. Ama bundan fazlası var: Jack London arkasından gülenler gibi olayları küçük bir pencereden değerlendiren dar görüşlü bir adam değil, bir vizyoner ve kendini bu vizyonuna adamayı bilen bir idealistti. Organik tarım dünyanın gündemine girmeden onyıllar öncesinde sınai tarımın dünyayı ne hale götürebileceğini öngörüp bu konuya eğilmiş, elindeki olanakları seferber etmişti.

Bu çiftlik günümüzde Jack London State Historic Park adıyla park ve müze olarak hizmet vermektedir. Dünyanın birçok ülkesinden gelen sevenleri, onun kaldığı, eserlerini yazdığı ve öldüğü evi ziyaret etmekte, inşa edilirken yandığı için yarım kalan "Kurt Evi" adını verdiği malikanesinin kalıntılarını görmekte, mezarının başında onu anmakta, çiftlik arazisinde doğa yürüyüşleri yapmaktadır.

67 "Turkish baths". Londra'daki ilk Türk hamamı, İstanbul'da görev yapmış İngiliz diplomat Roger Evans tarafından 1860 yılında açıl-

mıştı. Hamam, entelektüel kesim arasında moda haline geldi, kısa sürede yüzlerce hamamın açıldığı İngiltere'ye ve tüm Batı dünyasına yayıldı. ABD'de ilk hamam 1863'te New York'ta açılıp diğer büyük merkezlere yayıldı ve aydın kesimin sıkça gittiği yerler haline geldi. Elinizdeki kitabın yazıldığı yıllarda San Francisco'de on hamam vardı. Jack London ile Charmian şehrin mutena Nob Hill semtinde 1905-1928 arasında hizmet veren Sultan adlı hamama giderdi. Bu hamamın 1908 tarihli renkli reklam afişinde kırmızı beyaz zemin üzerinde ay-yıldız, bağdaş kurmuş vaziyette halının üzerine oturmuş nargile içen fesli ve sakallı bir adam ve yedi katlı lüks bir bina görseli eşliğinde "A sınıfı" bir binada hizmet veren, "leydiler kısmı" da bulunan, şu şu tramvaylarla gelinebilen, ücreti de fazla olmayan hamam tanıtılıyor, adresi, telefonu ve yöneticisinin ismi duyuruluyor.

Ancak bu dönemde Batı ülkelerinde açılan hamamlar geleneksel Türk hamamından ziyade, Viktorya tarzı olarak bilinen, biraz değiştirilmiş hamamlardır. Türk hamamında göbek taşında terlenip keselendikten sonra sıcak suda yıkanılır ve soğukluk bölümüne geçilip orada dinlenilir. Viktorya tarzı hamamda ise sıcak suda yıkandıktan sonra soğuk havuza veya duşa girilir. O dönemde Batı dünyasında sadece hamam değil, İskandinav tipi saunalar ile Rus tipi "banya"lar da açılıyordu.

68 "Ufak tefek yazışmalar" demesine bakmayın, Jack London hayatı boyunca binlerce (bir tahmine göre ticari yazışma ve notlar dahil dört bin) mektup yazmış biridir. Milo Shepard'ın hazırladığı derlemede bin beş yüz küsur mektubu yer alır ki bunların önemli bir kısmı da öyle üç-beş satırlık notlar değil, sayfalar uzunluğundaki mektuplardır. Charmian'la birlikte olmaya başladıktan sonraki dönemde Jack London'ın elle yazdığı mektupları daktiloya o çekerdi. Bazen de Charmian daktilo başındayken mektuplarını ona dikte ettirirdi. 1913'te, yani bu kitap yayınlandığı yıl, o zamanın yeni bir icadı olan kayıt cihazı alıp mektuplarını o cihaza okumaya başladı. Charmian sonrasında cihazı dinleyip mektupları daktilo ediyordu. Charmian'ın anlatımına göre Jack London cihaza okuduğu her mektubun sonunda karısına bir de sevgi notu ekler, peşinden de kıkır kıkır gülmeyi ihmal etmezmiş. Yazışmalarını daktilo etsin diye ölümünden birkaç ay önce, dara düşmüş bir yakınını işe aldı ama adam alkolik çıkınca fazla bir yararı olmadı.

69 Günümüzdeki Vanuatu Adaları ve Vanuatu Cumhuriyeti. Binlerce yıldır yerlilerin yaşadığı adalar 1606 yılında işgalci Portekizliler tarafından sömürgeleştirildi. Sonra İspanyollar, 1800'lerde de İngilizlerle Fransızlar adalar üstünde hak iddia etti. 1906'da, İngilizlerle Fransızlar kendi aralarında anlaşıp burayı ortak egemenlik şeklinde yönetme kararı alıp kurdukları devlete de Yeni Hebridler Kondominyumu gibi tuhaf bir isim koydular. Tuhaflık sadece isimde değil, devletin kendisindeydi: Halkın yüzde 99'u

yerli olduğu halde devlette resmi dil olarak İngilizce ve Fransızca konuşuluyor, para olarak pound ve frank kullanılıyor, ülke Fransız ve İngiliz yasalarıyla yönetiliyordu. Ülkenin bir İngiliz, bir de Fransız yöneticisi vardı. Hükümet İngiliz ve Fransız yetkililerden oluşuyor ve bunlar birbirlerine centilmence muamele ediyorlardı. Yani Fransızlarla İngilizler başkasına ait bir ülkede, üç çeyrek asır boyunca yapmacık bir centilmenlik oyunu oynadılar. Tabii adanın asıl sahipleri olan yeriler bu saçma duruma birçok kez başkaldırdılar ve sonunda 1980 yılında bu iki devletten de bağımsızlıklarını kazanıp kendi cumhuriyetlerini kurdular. İşte Jack London'ın 1907'de geldiği ülke, henüz bir yıl önce bu saçma ikili yönetim biçimine geçmişti.

70 Aslında seyre çıkarken tekneyi bir noktadan ötekine götürme işini, yani ikinci kaptanlığı üstlenmiş biri vardı: Roscoe Eames, Charmian'ın teyzesi Netta'nın kocası. Eames aynı zamanda Netta'nın editörlük yaptığı *Overland Monthly* dergisinin yayın yönetmeniydi. Bu dergi ise Jack London'ın öykülerini yayınlayarak onu okura tanıtan dergiydi. Jack London, adamın karısının birlikte olmaya başlayınca ailecek yakınlaştılar. Hatta Jack London, dünya seyahatine çıkacağı *Snark*'ın inşasının gözetimini vaktiyle kendi teknesini inşa ettirip Körfez'deki gezintilerinde kullanmış olan Eames'e emanet etti. Ancak onu kaptan da yapmadı. Daha doğrusu şöyle: Jack London Eames'e yazdığı bir mektupta mealen, "Geminin sahibi de kaptanı da benim. Sen ikinci kaptansın. Ha, tamam, benim bulunmadığım ortamlarda kendini kaptan olarak tanıtıyorsan sorun yok, ben de senin ikinci kaptan olduğunu ortalıkta açık etmem. Ama aramızda bilelim ki ben kaptanım, sen de ikinci kaptansın. Ayrıca benim bulunduğum ortamlarda kaptan olduğunu söylersen külahları değişiriz," diyordu. Sonuç olarak Eames'in, tekne inşasını gözetme işini hakkıyla yerine getirmek yerine limandaki barlarda kaptan olarak havasını atmayı tercih ettiği, tekne denize açılınca belli oldu: bazı yerlerinden sızdırıyor, fırtınada dalgaların etkisini azaltabilecek manevraları yerine getiremiyordu. Üstelik başta planlananın beş katına mal olmuştu. Ayrıca adam, Pasifik Okyanusu'nda seyrüsefer için gereken becerileri edinme sözünü de yerine getirmemişti; konum belirleyemiyor, rota çizemiyordu. En geniş yeri 11 deniz mili olan, her an karanın göründüğü, istediği zaman kıyıya yanaşabileceği veya demir atabileceği; derinliğini, sığlıklarını, kayalıklarını, gelgit akıntısının yapısını, hâkim rüzgârlarının yönünü ve şiddetini bildiği San Francisco Körfezi gibi bir iç suda gündüz vakti, etrafını görerek, rotasını gözle belirleyerek kıyı kaptanlığı yapmak mümkündü. Dev dalgaların vurduğu, sert fırtınaların estiği, bulunduğu yeri ve gideceği yönü sadece sekstantla güneşin ve diğer gök cisimlerinin konumuna bakarak hesaplayabileceği, navigasyon haritası üzerine mevki koyup ve rota belirlemeyi bilmeyi gerektiren Pasifik Okyanusu'nda, demirleye-

cek hiçbir yer olmadan, gece-gündüz yol aldığı bir aylık kesintisiz seyirler yapmaksa tamamen farklı bir şeydi. Açık denizde sadece tayfalık deneyimi olan Jack London, mecburen ikinci kaptanlığı da üstlenip yanında getirdiği kitaplardan yararlanarak seyir sırasında bu bilgileri öğrendi ve başta zorlansa da teknesini ilk liman olan Hawai'ye götürmeyi başardı. Yirmi yedi günde iki bin küsur deniz millik seyri tamamlamış oluyor ki saatte üç knot civarında bir ortalama hıza denk düşer, bu da bir yelkenlinin normal hızına yakın sayılır. Yani ilk kez bu işi yaparken bile teknesini çok fazla dolaştırmadan rotasını bulmuş. Ancak o seyrin anlatımlarında, özellikle henüz Jack London'ın bile yaptığı hesabın doğruluğundan emin olmadığı ilk günlerde, acaba Hawai'ye varabilecek miyiz diye kaygılandıklarından bahsedilir. Sonuçta Hawai'ye vardılar ve Eames orada işten çıkarılıp doğruca eve gönderildi.

71 Maalesef bu doktorluk işi Jack London'a hiç yaramadı. Vücudunda oluşan yaraları tedavi etmek için cıva kullanıyordu. Tabii bu konuda eğitimli olmadığı için ölçüyü ve sıklığı abartmış olmalı ki tehlikeli bir madde olan cıva, böbreklerinde büyük hasar bıraktı. Bu hasar asla giderilemedi. Nitekim bu yolculuktan yedi sene sonra vefat eden Jack London'ın ölüm nedeni böbrek hastalığıdır ve bu hastalığa en büyük nedeni de seyir sırasında kullandığı cıvadır.

72 Buna hayli canı sıkılmış olmalı çünkü hem konferans turneleri Jack London'a hem sosyalist fikirlerini toplumla paylaşma ve örgütlenmeye yardımcı olma fırsatı veriyor, hem de para kazandırıyordu. Birkaç sene önce, 1905 Ekim-1906 Şubat arasında ülkenin orta kesimlerine, oradan Maine, Boston, New York gibi doğuya uzanıp Şikago üzerinden batıya dönerek Kaliforniya eyaleti dahil otuz şehirde vereceği konferans dizisi için haftada 600 dolar (enflasyon hesabına göre 2021'de yaklaşık 18 bin dolar) artı masraflarını almıştı. Bu konferans turnesi, sonradan Nobel alacak ABD'li yazar Upton Sinclair ile arkadaşlarının üniversite öğrencileri ve mezunları arasında sosyalizm düşüncesini geliştirmek amacıyla kurdukları Intercollegiate Soscialist Society-Üniversiteli Sosyalistler Derneği için yapıldı. Bu derneği kurmuşlardı ama kendilerinde o karizmayı görmeyince haber bile vermeden gıyabında Jack London'ı başkan seçtiler ve ona bu turneyi önerdiler. Bu tür turneler düzenleyen profesyonellerden yardım alınarak örgütlenen konferans turnesi yorucu ama başarılı oldu. Gençliği, içtenliği, coşkusu ve anlattıkları, salonları doldurup taşıran Harvard ve Yale dahil üniversite öğrencisi ve mezunlarını etkiliyor, coşturuyordu. En kalabalık konferans, Grand Palace Oteli'nin salonunu dolduran dört bin kişinin izlediği New York'ta oldu. Jack London ikinci evliliğini bu turne sırasında yaptı. Boşanmasının ardından yeniden evlenmek için yasal olarak geçmesi gereken bir yılın bittiği 19 Kasım günü Charmian'la evlendi. Noel nedeniyle turneye verilen arayı değerlendirip Jamaika'da balayı yapıp tekrar konferanslara devam

etti. Ama üç-dört günde bir yüzlerce, binlerce insana konuşmak onu yormaya başlamıştı, hastalandı. Ocak ayını bitirdikten sonraki son konferansları iptal edip evine döndü.

73 Jack London hastalık nedeniyle yolculuğunu kısa kesip Avustralya'da tedavi olduktan sonra Nisan 1909'da çıktığı dönüş yolunda kendi teknesini kullanamadı. Sidney'den bindikleri *Tymeric* adlı yük gemisiyle Ekvador'a geldiler, bu ülkeyi gezdikten sonra o sıralar yapımı süren Panama kanalını gördükleri Panama'ya geçip Atlantik kıyısından başka bir gemiyle New Orleans'a gittiler. Büyük Kanyonu'u da görüp oradan trenle memleketlerine döndüler. *Snark* ise Avustralya'da kaldı ve yok pahasına satıldı.

74 *The City of the Dreadful Night*: Victoria döneminin en karamsar şairi olarak anılan İskoç şair James Thomson'ın (1834-1882) yazdığı 1.075 dizelik şiir. Londra'daki bir yetimhanede büyüyen, kısa ömrü boyunca sürekli olarak depresyonla, uykusuzluk hastalığıyla ve alkolle mücadele eden şairin eserleri, karamsarlığını ve umutsuzluğunu yansıtır. İlk kez 1874'te yayınlanan, 1880 yılında da kitap olarak basılan bu şiirini yazarken, Thomson'ın aklında Londra vardır. Onun Londrası görkemli ve zengin bir şehir değil, özgüvenini, amacını ve umudunu kaybedenlerin, hayattayken ölümü yaşadıkları bir dehşet şehridir.

75 Jack London çiftliğine on yıl boyunca yılda elli bin okaliptüs ağacı dikmeyi ve onuncu yıldan itibaren bu kereste olarak satarak iyi para kazanmayı planlıyordu. Bu, çiftliğini kendi masrafını çıkartacak bir yer haline getirmek için yaptığı ticari girişimlerden biridir. Hatta üzüm bağlarının bir kısmını söktürüp yerine bu ağaçlardan diktirmiştir. İlk siparişlerini verdiği 1910 ve 1911 yıllarında fiilen dikilen ağaç sayısının 60-65 bin arasında olduğu sanılıyor. 1913 yılındaki çekirge istilası sırasında diktiği ağaçlar büyük zarar görünce, zaten maddi anlamda da bu yatırımı sürdürmesi zor olan Jack London'ın hevesi kırıldı ve yeni dikim yapmadı.

O sıralarda önde gelen Kaliforniyalı büyük toprak sahipleri arasında bir okaliptüs merakı başlamıştı. Bunun nedeni, bu ağacın diğerlerinden çok daha hızlı büyüyüp daha fazla kereste verdiği, kısa sürede para kazandıracak bir yatırım olduğu bilgisiydi. Gazetelerde bu konuda yazılar çıkıyor, toprak sahipleri arasındaki sohbetlerde bu konu konuşuluyor, okaliptüs filizi getirtip dikim yapacak şirketler kuruluyor, okaliptüs tanıtımları düzenleniyordu. Jack London'ın bu konuda kendi araştırmasını yaptığını, başta ABD Tarım Bakanlığı'nın 1902 tarihinde yayınladığı "ABD'de Okaliptus Dikimi" başlıklı kitapçık olmak üzere konu hakkında bulabildiği kaynakları okuduğunu, üniversitedeki ziraat profesörlerine ve civardaki çiftçilere danıştığını biliyoruz. Ancak o sıralar herkesin ağzında dolaşan bilgiler yanlıştı. Okaliptus, en azından o dönemde oralarda dikilen cinsi kerestelik ağaç değildi ve aşırı su tüketiyordu. Jack London ölene dek bunun kötü bir yatırım

olduğunu bilmedi. Ölümünden sonraki yıllar içinde bu ağaçların çoğu kesildi ve arazi başka şekillerde kullanıldı. Günümüzde Jack London çiftliğinde, onun anısına, sekiz-on dönümlük küçük bir okaliptüs korusu bulunmaktadır.

76 Jack London'ın ergenlik hayatından itibaren yaşadığı, ölçüsüzce içki ve sigarayla dolu, sağlıklı beslenmeyi ve bakımı ihmal ettiği maceralı hayat, genç yaşlarından itibaren bedelini ödetmeye başlamış, önce dişleri gitmişti. Henüz yirmili yaşlarındayken üst dişlerinin çoğu çekilip yerine protez takılmıştı. O zamanlar bunu fazla kafaya takmadığı, hatta Güney Denizleri'ndeki adalarda gezerken damağını çıkarıp göstererek zavallı yerlileri şaşkınlıktan afallatıp kahkahalar atarak eğlendiği bilinir. Parmak konusuysa başta "Bir Dilim Biftek" adlı öyküsü olmak üzere birkaç yerde geçer: Buna göre boksörün attığı yumruk rakibin kafasının üstüne her denk geldiğinde parmak eklemleri hasar görür ve zamanla iş göremez hale gelir. Bazen bu sonuca tek bir yumrukta ulaşılır.

77 Yunan adası Lefkada doğumlu Japon yazar Lafcadiao Hearn'ın (1850-1904) sözleri. Ömrünün son yirmi beş yılını geçirdiği Japonya'yı çok seven ve bu ülkenin vatandaşlığına geçerek Kozumi Yakumo adını alan Hearn, Japon kültüründeki efsane ve hikâyeleri, özellikle de hayalet hikâyelerini içeren kitaplar yazmıştı. 17 yaşında ilk kez gördüğü andan itibaren Japonlara ve kültürlerine sevgi ve saygı duyan Jack London için güzel bir kaynak.

78 Jack London burada "den" sözcüğüyle çalışma odasını ifade ediyor. Evet, bu sözcük çalışma odası anlamına da gelir ama "yuva, sığınak, mağara" ve belki de hepsinden daha da çarpıcı olarak "in" anlamına da gelir. Mektuplarında ve yazılarında Jack London çalışma odasına "den" der. Charmian ve yakınları da onun çalışma odasını "Jack London's den" olarak adlandırırdı. Günümüzde de adı aynen böyle; Jack London Çiftliği'nde eski haliyle korunan bu çalışma odası, yine bu sözcükle ifade ediliyor. Evet, orası çalışma odası ama aynı zamanda elinizdeki kitapta eleştirdiği vasat insanlardan kaçıp kurtulduğu sığınağı, içinde kendini bulduğu yuvası, her gün birkaç saat geçirdiği uğrak yeri, içinde yaşadığı gerçek ve yaratıcısı olduğu kurgusal dünyalardaki vahşi mücadelelerden sonra gelip çöktüğü ini.

79 James King of William'ın (1822-1856) kim olduğunu biz biliyoruz; Kaliforniya'da öldürülen ilk gazeteciydi. ABD'nin uygar doğu kıyısında doğdu. İyi bir eğitim aldı. Adı ve soyadı o dönemde çok fazla kişi tarafından kullanıldığı için adaşlarından ve soyadaşlarından kendini ayırabilmek amacıyla, 16 yaşındayken, babası William'ın ismini de kendi ismine ekledi. "Williamoğlu James King" anlamındaki isminin ilginçliği buradan geliyor. Kaliforniya'daki altına hücuma katılıp zengin oldu. San Francisco'ya yerleşip Vallejo'ya kredi veren bankayı kurdu ama banka battı. Bankanın batmasında Sonoma County'deki, yani Jack London'ın

çiftliğinin bulunduğu Ay Vadisi'ndeki temsilcisinin verdiği kredilerin etkili olduğu biliniyor. Metinde anılan 18.000 dolarlık kredi 2019 itibariyle yaklaşık 640 bin dolar ediyor. Muhtemelen bu kredi dahil, tahsil edemediği alacakları nedeniyle batmıştır. James King bunun ardından gazeteciliğe başlayıp lafını sakınmayan bir yayın çıkararak yerel egemenleri kızdırınca, 34 yaşında öldürüldü.

80 Henüz ABD'nin Atlantik'teki doğu kıyısıyla Pasifik'teki batı kıyısı arasında demiryolu bağlantısının bulunmadığı (1869'da kuruldu), o taraftan bu tarafa yolculuk etmenin hayli zorlu ve kovboy filmlerinde de sık sık işlendiği gibi tehlikeli olduğu zamanlardan bahsediliyor. Karadan yolculuk edenler, New York'tan San Francisco'ya kuş uçuşu dört bin küsur kilometreyi bulan mesafeyi at sırtında veya araba üstünde kat ederken, yabani bölgelerden, dağlardan, yerlilerin topraklarından ve burada bahsedildiği gibi çöllerden geçmek zorunda kalırmış. Kendini bu kadar sıkıntıya sokmadan batıya gitmek isteyenlerse gemiye binip Amerika kıtasının Atlantik kıyısı boyunca en güneye kadar inip sert rüzgârlı Horn Burnu'nu dolaşarak Pasifik kıyısından kuzeye, San Francisco'ya çıkarmış. New York-San Francisco arasında yaklaşık 15 bin mil olan bu yolculuk, yelkenli gemilerle beş ay kadar sürermiş. O kadar vakti veya parası olmayanlarsa gemiyle Atlantik kıyısından Amerika kıtasının en dar yeri olan Panama Kıstağı'na gelerek gemiden iner, doğu-batı doğrultusunda elli-altmış kilometrelik mesafeyi katır sırtında geçip Pasifik kıyısına varır, oradan başka bir gemiye binerek Kaliforniya'ya çıkarmış.

81 Jack London, Sonoma Vadisi'nde ilk çiftlik sahibi olduğu 1905 yılından 1911 yılına dek çiftliğine komşu Wake Robin adlı arazide kiraladığı kır evinde oturdu. Burası eşi Charmian'ın teyzesi Netta'ya aitti. Netta, uzun tekne yolculuğu sırasında Jack London'ın çiftliğini ve işlerini emanet ettiği kişiydi aynı zamanda. Ancak yolculuk dönüşünde onun işleri idare edişini beğenmeyip çiftliğin başına üvey ablası Eliza'yı getirdi. Eliza bu paragrafta geçen şarap imalathanesi enkazını yaklaşık 200 metrekarelik bir kır evine dönüştürdü. Bu arada Jack London, daimi ikametgâhı olması amacıyla, Kurt Evi adını verdiği dev bir malikane yaptırmaya başlamıştı ve orası bitene kadar oturmak amacıyla 1911 yılının Eylül ayında, "cottage" diye anılan bu eve taşındılar. Yani okuduğunuz satırları bu evde yazdı. Evde Charmian için yatak ve uyuma odası, giyinme odası, iki misafir yatak odası, ayrı çamaşır yıkama ve ütü odası, ayrı bir mutfak ve yemek odası, banyo, tuvaletler, Jack London'ın uyuma odası ile "den" adını verdiği çalışma odası dahil toplam on dört bölüm bulunuyordu. Jack London'ın kitapta çeşitli vesilelerle andığı ev burasıdır.

82 Jack London öldükten sonra cesedinin yakılıp küllerinin bu mezarlığın yakınlarındaki belli bir yere gömülmesini, üstüne de bölgenin volkanik kayalarından birinin yerleştirilmesini vasiyet etti.

Öyle yapıldı. 1955 yılında, 83 yaşında ölen karısı Charmian'ın külleri de aynı şekilde onun yanına gömüldü. Halen oradalar.

83 Ankara keçisi sadece yabani otları temizlemesi için değil, bizim "tiftik", Batılılarınsa "*mohair* (moher)" veya "*Angora wool*" dediği, yumuşak ve sağlam yünü için değer verilen, adından da anlaşıldığı üzere Ankara'ya özgü bir keçi ırkı. Türkmen boyları Hazer Denizi'nin doğusundan Anadolu'ya süren uzun yürüyüşleri sırasında yanlarında keçi sürülerini de getirmiş. İşte bu keçilerin bir kısmı, Ankara yöresinin koşullarına uyum sağlayarak buranın ismini almış. Bir zamanlar dünyanın tek tiftik üreticisi, Osmanlı Devleti imiş ve bu ürünün ihracatından güzel gelir sağlarmış. Padişah II. Mahmut yerli Ankara sofu üretimini korumak amacıyla tiftik ihracını izne bağlamış. Ancak sonraki padişahlar İngilizlere ve Fransızlara keçi bile hediye etmişler. Sonuçta 1800'lerin sonlarına doğru Güney Afrika'da, 1900'lerin başlarındaysa ABD'nin Teksas eyaletinde Ankara keçisi yetiştirilmeye başlanmış. Günümüzde Türkiye, bu değerli varlığını unutmuş gibi görünüyor. Ankara keçisi sayısı ve üretilen tiftik miktarında Türkiye'nin adı artık ön sıralarda yer almıyor.

Jack London, ABD'de yetiştirilmeye yeni başlanan bu keçi ırkını kendi eyaletinde ve hatta tüm ABD'de besleyen ilk çiftçilerden olmalı.

84 1906 yılında Çin'in haşhaş ekimine ve afyon ithalatına getirdiği yasaktan bahsediyor. Gerçekten de, bu yasakla birlikte ülkede afyon kullanımında ciddi bir düşüş olmuş. Ancak Jack London'ın söylediğinin tersine, bu kitabı yazdığı sırada henüz Çin'deki afyon sorunu çözülmüş olmaktan çok uzaktı. Aslında Çin'in afyonla mücadelesi, sömürgeciliğin çirkin yüzünün en belirgin göstergelerinden biri. Kısaca özetlersek: Haşhaş bitkisinden elde edilen ve önceleri ilaç olarak kullanılan afyon adlı uyuşturucunun zevk için kullanımı Çin'de artmıştı. 1700'lü yıllarda İngiltere, sömürgesi Hindistan'da afyon üretimi yapıp Çin'e ihraç ederek bu ülkeden ithal ettiği ipek, çay gibi maddeler için ödediği altın ve gümüşün daha fazlasını yine aynı ülkeden kazanabileceğini gördü ve yıllarca bu ticareti sürdürdü. Çin İmparatoru, halkını uyuşturan bu maddenin ekimini ve ülkeye sokulmasını kısıtlayınca, İngiliz krallığından imtiyaz almış devlet şirketi East India Company bu maddeyi kaçakçılık yoluyla Çin'e sokmaya, yani uyuşturucu kaçakçılığı yapmaya başladı. (Burada devreye biz de giriyoruz: ABD şirketleri de Osmanlı toprağında hasat ettirdikleri haşhaştan elde edilen afyonu kaçak olarak Çin'e sokarmış.) Zaman içinde tüm Batılı sömürgeci devletlerin girdiği bu kaçakçılık sonucunda ülkede afyon bolluğu oluşunca bu uyuşturucu maddeye bağımlılık, artık sıradan Çinlilerden ordu, devlet, akademi kademelerine ve toplumun üst sınıflarına yayıldı. Bunun üzerine afyon ithalatını ve kullanımını kesin olarak yasaklayan Çin, 1839 ve 1856'da bu kârlı ticaretten

vazgeçmek istemeyen İngiltere ile iki kez savaşmak zorunda kaldı. Afyon Savaşları adı verilen bu savaşlarda yenilince, afyon ithalatını serbest bırakmak dışında Hong Kong'u İngiltere'ye devretmek dahil birçok taviz vermeye ve önce bu devletin, sonra da diğer Batılı sömürgeci devletlerin tüccarlarına ayrıcalıklar tanımaya mecbur oldu. Ancak bu kez fiilen olarak serbest kalan haşhaşın Çin'de ekimi ve afyon üretimi arttı ve Batılıların getirdiği afyona olan talep, dolayısıyla ettikleri kâr azaldı. Ayrıca Batı kamuoyunda da ülkelerinin uyuşturucu bir maddenin ticaretini, hatta kaçakçılığını yapmasına karşı seslerini yükseltenlerin sayısı artıyordu. Böylece Çin İmparatorluğu'nun 1906 yılında bu maddenin ülke içinde ekimine, üretimine, kullanımına ve ithalatına kesin yasak getirmesine Batılı sömürgeciler karşı çıkmadı. Hatta 1909 yılında ABD, İngiltere, Fransa, Rusya gibi güçlü ülkelerin dahil olduğu uluslararası bir afyon komisyonu kurulup Çin hükümetini bu alanda destekleyen önlemler alındı. Fakat Jack London'ın burada belirttiğinin tersine, Çin'de çok sayıda bağımlısı olan afyonun kullanımı hemen sona ermedi. İmparatorluğun 1911 yılında yıkılıp yerine cumhuriyetin kurulduğu ülkede afyon sorunu yine en önemli sorunlardan biriydi. Bu konunun çözümü, ancak 1949 yılında Mao önderliğindeki Çin komünistlerinin iktidara gelmesinden sonra, 1950'li yıllardaki kitlesel kampanyalar sırasında mümkün oldu.

85 "Bull-baiting." Bir boğayı direğe bağlayarak ona köpekleri saldırtmayı içeren boğa-köpek dövüşü. İngiltere'de 17. yüzyılın ikinci yarısından 1835'te yasaklanana kadar yapılan dövüşte boğaya, yaklaşık on metre çapında bir hareket imkânı tanınıyordu. Londra'da bu iş için özel bir arena vardı ve bu arenada haftada iki dövüş yapılırdı. Günümüzün buldokları, bu dövüşte yer almak üzere özel olarak yetiştirilen köpeklerin devamıdır, adları da oradan gelir (*bull*: boğa, *dog*: köpek).

86 Jack London'ın, 1912 yılının Mart ayında eşi Charmian, uşağı Nakata ve yeni edindikleri üç aylık Jack Russel teriyer yavrusu Possum ile birlikte bindiği *Dirigo* adlı yelkenliyle çıktığı yolculuk. 95 metre uzunluğunda, 14 metre genişliğindeki dört direkli gemi, New York'tan hareket edip güneye yönelerek Amerika kıtasının güney ucundaki Horn Burnu'nu dönüp kuzeye yelken açtı ve Kanada sınırındaki Seattle limanına demirledi. Bu yolculuğun, elinizdeki kitapla çok yakın bir bağlantısı vardır: Jack London yıllardır ilk kez çiftliğin işleri, her gün akan misafirler, yayıncılarla sürdürdüğü ilişkiler, okurlardan gelen mektuplar gibi dikkatini dağıtabilecek şeyler olmadan, kapalı bir ortamda, üstelik içki de içmeden beş ay geçirdi. Belki de ergenlik günlerinden beri ömründe ilk kez bölünmeden derin derin düşünme fırsatı buldu, muhtemelen hayatının bir muhasebesini yaptı ve elinizdeki kitap için notlar aldı. Ayrıca bu yolculuk için yanına aldığı onlarca kitabı okudu. Tabii bu arada günde bin kelimesini yazmaya devam ederek 1911 sonunda

başladığı *Ay Vadisi* başlıklı romanını bitirdi. Ağustos ayında gemiden indikten sonra Eylül ayında elinizdeki kitabı yazmaya başlayıp 1913 yılının Ocak ayında yayıncısına teslim etti.

87 *John Barleycorn* yayınlandıktan sonra ABD'de içkiyi yasaklamak ve barları kapatmak isteyen grupların en büyük dayanaklarından ve propaganda araçlarından biri haline geldi. Zaten önceden beri, başta bazı sofu Hıristiyan gruplar ve aileyi koruma amaçlı kadın örgütleri olmak üzere çeşitli kesimler tarafından sürdürülen içki karşıtı kampanyalar iyice hız kazanmış, ülkenin tutucu eyaletlerinde içki yasağı koyulmuştu. Bu kesimler elinizdeki kitabı Kaliforniya'da ve tüm ülkede içki yasağı getirilmesi faaliyetleri doğrultusunda kullandılar, üyelerine ve halka dağıttılar. İçinden bol bol alıntılar yaparak broşürler hazırlayıp dağıtımını yaptılar. Jack London'la iletişime geçip ondan içki yasağını destekleyen demeçler aldılar. Devrin ünlü yönetmen ve oyuncusu Howard Bosworth'ün kitaptan uyarladığı sessiz film 1914 yılında eyalette ve tüm ülkede gösterime girince bu gruplarca toplu gösterimler düzenlendi. (Bazı eyaletlerdeki içki karşıtlarının, bu filmin bile bazı kısımlarını sansürlettiğini belirtelim. Jack London, "Yuh artık!" infialiyle bu konuda arkadaşlarına ve yetkililere mektuplar yazarak durumu protesto etti.)

Bu ve benzeri faaliyetler ile eskiden beri artarak süren kampanyalar sonucunda kitabın piyasaya çıkmasından yedi, Jack London'ın ölümünden dört yıl sonra, 1920 yılında, ABD anayasasında yapılan on sekizinci değişikle alkollü içeceklerin üretimi, ithalatı, nakliyesi ve satışı yasaklandı. Yani Jack London'ın geleceğe yönelik isabetli bir tahminde daha bulunduğu, *Kızıl Veba*'da dünya nüfusunun artış hızını, *Demir Ökçe*'de faşizmi öngördüğü gibi, bu kitapta da ülkesinde içkinin yasaklanacağını tahmin ettiği söylenebilir. Bu kez farklı olarak, tahmin ettiği şeyin olmasını istemişti. Ancak bu yasağın sonucu konusunda yanıldı. Yasağın gelmesinden itibaren içki kullanımının azalıp sona ereceğini, sonraki kuşakların alkolle bağının kopacağını düşünüyordu; öyle olmadı. Yasağın ilk yıllarında alkol kullanımı azalsa da zamanla yine yükseldi. Halkın alkolle olan ilişkisini kendisinin belirlemek istediği, bu konuda devletin dayatmasından rahatsız olduğu görüldü. İlk şaşkınlık geçtikten sonra talep tekrar yükseldi, hatta kimi araştırmacılara göre eskisinden daha üst seviyelere çıktı. Bu talep yasal olarak karşılanamadığı için de yasadışı gruplara gün doğdu. Yasak yokken devletin kontrolü altında bulunan, vergi ödeyen, istihdam yapan alkol üretim, nakliye ve satış sektörünün yerini kaçak üretim, korsan barlar ve içki kaçakçılığı aldı. Milyarlarca dolar vergi, on binlerce istihdam kaybı oldu. Bu kazançlı konuya el atan suç örgütleri elde ettikleri gelir, çalıştırdıkları adam sayısı ve devlet içinde kurdukları ilişkiler açısından olağanüstü büyüyüp güçlendi. (Bugün bile adı hatırlanan mafyacı Al Capone'un, içki yasağı dö-

neminde yılda 60 milyon dolar, yani 2021'in bir milyar dolarına yakın para kazandığı söylenir.) İşlenen suçlarda artış oldu. Devlet içindeki rüşvet çarkı büyüdü. Yani yasakçıların en önemli savı olan suçun azalacağı iddiası gerçekleşmedi.

Başka bir önemli sav olan alkolle bağlantılı hastalıkların belli bir oranda azaldığı doğrudur. Öte yandan evde içki üretiminde büyük yükseliş görüldü. Bu noktada ilginç şeyler yaşandı. Örneğin şarap yasak ama üzüm suyu serbestti. Üzüm suyu satıcıları ambalajlarına, "bu üzüm suyunun bir kilosuna şu maddeden şu kadar katıp şu kadar bekletirseniz şarap olur, o yüzden yapmayın," türü notlar eklediler. Ama korkunç şeyler de yaşandı. Devlet evde içki yapılmasın diye, içki yapımında kullanılan etil alkole zehirli bir madde katılmasını zorunlu kıldı. Bunun sonucunda toplamda on bine yakın kişinin öldüğü dile getirilir. Yani alkolle bağlantılı hastalıklar azalsa da alkol yasağıyla bağlantılı olarak çok sayıda insan öldü; bu ölümlerde devletin dolaylı sorumluluğunun olduğu söylenebilir.

Sonuçta ABD halkı, alkol yasağının iyi bir şey olmadığına karar verdi ve yasağı destekleyen adaya karşı kaldırma vaadinde bulunan Franklin Roosevelt'i başkan seçti. Mecliste ve senatoda nitelikli çoğunluk sağlanıp eyaletlerin de büyük çoğunluğunun desteği alınınca 1933 yılında anayasada yapılan başka bir değişiklikle yasak kaldırıldı; yasağın yanlış olduğu bu kadar net biçimde anlaşılmış, ülke içki yasağını ancak on üç yıl sürdürebilmişti.

Başkan Roosevelt'in alkol yasağının kalkmasını, en sevdiği içki olan martiniyle kutladığı söylenir. Jack London'a olan tüm sevgi ve saygısına karşın, okuduğunuz satırları yazan çevirmen de bu içten, derin, güzel ve zorlu eserin çevirisinin bitişini bir kadeh rakıyla kutladı.

Modern Klasikler Dizisi - 203

Jack London'ın ölümünden dört yıl önce yazmaya başladığı ve yayımlandığında büyük tartışmalar çıkaran *John Barleycorn*, yazarın son başyapıtı kabul edilir. Jack London eşi Charmian'ın da önerisine dayanarak, bütün bir ömrüne, yaratıcılığına olduğu kadar yıkımlarına da eşlik eden alkol kullanımıyla acımasız bir hesaplaşmaya girişir. Otobiyografik bir bakışla kendi çalkantılı yaşamının ve karakterinin derinlerine inen yazar için söz konusu "zehir", insanın evrensel çelişkilerini, bu arada erkeklik durumunu ayrıntılarıyla ortaya koyan bir mercek haline gelir. Jack London'ın bu özel ve klasik yapıtını açıklayıcı notlarla da zenginleştirerek, bütün boyutlarıyla okura sunuyoruz.

JACK LONDON (1876-1916): Asıl adı John Griffith Chaney olan Jack London, San Francisco'da doğdu. Çocukluğunu anne ve baba sevgisinden mahrum geçirdi. Babası tarafından terk edildikten sonra, California'daki Oakland'da, annesinin ve London soyadını aldığı üvey babasının yanında yetişti. On dört yaşında okulu bırakarak serüven dolu bir hayata başladı. On dokuz yaşına geldiğinde, dört yıllık ortaöğrenimini bir yılda tamamlayarak California Üniversitesi'ne girdi. Ancak öğrenimini yine yarım bıraktı. İlk kitabı *Son of the Wolf* (1900; Kurdun Oğlu) geniş bir okur kitlesine ulaştı. Ona kalıcı bir ün sağlayan yapıtı ise *The Call of the Wild* (1903; Vahşetin Çağrısı) oldu. Diğer önemli yapıtları arasında *White Fang* (1906; Beyaz Diş) ve *Iron Heel* (1907; Demir Ökçe) sayılabilir. En kalıcı yapıtlarından biri olarak kabul edilen *Martin Eden*'ın (1909) yanı sıra iki otobiyografik romanı daha vardır: *The Road* (1907; Yol) ve *John Barleycorn* (1913). Kitapları yabancı dillere en çok çevrilmiş Amerikalı yazarlardan biri olan London, 1916'da ardında çok sayıda eser bırakarak hayata gözlerini yumdu.

9 786254 291845

Bütün Eserleri - 13